

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

25

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXV/ Nr. 3
IULIE – SEPTEMBRIE 2020
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:

14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURAȘ MARIA VNUCK, DAVID VNUCK

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXV/ Nr. 3

Iulie - Septembrie 2020

TEOLOGIE

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Valoarea caracterului 7

ROXANA PAVNOTESCU, *Veșnica amintire* 11

Kindgestalt, Sfârșitul zilei 12

MARIAN NICOLAE, *ziua a opta, ultima poezie* 13

postul, geneză de mai 14

ESEU

NICOLAE MAREȘ

Iorga despre Eminescu în context literar polonez

(un text olograf – inedit) 15

PROF. DR. CONSTANTIN MIU

Elemente de basm în *Luceafărul* 21

EUGEN POPIN (Germania),

evanescență 2., dezlegare 4., dei filius, litanie 26

PROF. UNIV. DR. ION HAINEȘ

Țiimpul ca amintire. Trecutul ca timp individual și timp istoric 27

PASSIONARIA STOICESCU, *Haiticul* 30

VICTOR RAVINI (Franța)

Unde este patria? 31

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

ȘTEFAN J. FAY

Arca lui Moș Noe 37

MIHAIL GHEORGHE

Imensa nadă de ape se ridică spre ceruri, Ploi cu sfere de sticlă45

Prin lumile toate, lipsite de vămi și de porți, Amfora46

PROZĂ

FLORENTIN POPESCU

Interdicția47

FLAVIA TOPAN, Funcționarul52

La o aniversare55

CORNELIU ZEANA

Covid 20, 21, 22 și fantomaticul New York57

CHRISTIAN W. SCHENK (Germania)

Prietenii, Pe caldarâmul sunetelor rare, Spre Cartagena60

Încerc să mă ascund, Alt pegas, La Eminescu61

ALEXANDRU MĂRCHIDAN

Crisalide, Poemul grațitudinii, Poem de duminică62

Poemul nostru, Sinceritate, Flash, Început63

PASSIONARIA STOICESCU

Declarația lui Toma, în vremea coronavirusului64

CĂRȚI ÎN AGORA

VALENTIN COȘEREANU

Răzvan Ducan sau „virusologul” poeziei

Saga unui vârful de cui de Răzvan Ducan65

LINA CODREANU

Recuperarea literaturii exilului

L. M. Arcade: un scriitor român în exilul parizian,

ed. Mihaela Albu și Dan Anghelescu75

CRISTINA ONOFRE,

Vino în inima mea, Ulei pentru candelă79

Iuda, Învățăturile80

STEJĂREL IONESCU

<i>urme pe nisip, se întoarce vântul, configurare, călătorie prin neguri</i>	81
<i>plec în lume, fără vreo tentă</i>	82

SAPIENȚIA

ALEXANDRA ROCERIC (SUA)

Sapienția	83
-----------	----

IRINA LUCIA MIHALCA, <i>Între lume și tine</i>	84
--	----

ANIVERSĂRI

MIHAELA ALBU

Dan Anghelescu: În „Starea de urgență” – (și) Poezia	85
--	----

DAN ANGHELESCU

<i>pe tăcute/ apune/și tot/ apune/ civilizația/ imaginii...a /laboratoarelor/ a pandemiei/ a / abatoarelor...</i>	
<i>sunt spații/ în care / ți se va/ îngădui/ inexplicabilul/... să/ te</i>	86
<i>de ce/ să nu fie el/ toamnă/ într-o bună/ zi/cu surâs/ violaceu/și/înalt...</i>	
<i>fin fond du néant/ poemele mele / vor fi depozitate/ în farmacii...</i>	87

DOREL TATARU (SUA), <i>Ultima doină la sipcă, Șireturi</i>	88
--	----

STOICA LASCU

Tudor Nedelcea – 75	89
---------------------	----

ADRIANA WEIMER

Lucian Blaga și Cornelia Blaga-Brediceanu, la Lugoj	91
---	----

VASILICA GRIGORAȘ, „ <i>Mea maxima culpa</i> ”, <i>Doamne!</i>	102
--	-----

PORTRET

MIHAELA ALBU, Sanda Golopenția –

un emisar cultural român pe „bulevardele” lumii ...	103
---	-----

VICTOR MAROLA, <i>Ubi bene?</i>	104
---------------------------------	-----

MIHAELA ALBU

Mihalache Tudorică – poetul contemporan de stirpe gândiristă	105
--	-----

MIHALACHE TUDORICĂ, <i>Arătarea</i>	107
<i>Ultimul poem I, II, III, IV</i>	108

PUNCTUL PE I

MIHAELA MALEA STROE	
Visul în „stare de urgență”	109
DOREL COSMA, + 65	114
DANIEL IONITA (Australia), <i>Străin sunt doamne</i> –	115
MARIN MIHALACHE (SUA), <i>Lumină lină</i>	116

INTERVIU

MARIAN NENCESCU	
Acad. Alexandru Surdu: gânduri la vreme de pandemie	117

UNIVERSALIA

MIHAI EMINESCU	
<i>Sonet satiric/ Sonnet satirique</i>	127
<i>S-a stins viața/ Éteinte la vie...</i>	
Traduit du roumain par Paula Romanescu	128
MESUT ŞENOL (Turkey), <i>Out of ordinary</i>	129
<i>The river of the ramparts</i>	130
<i>Ideal</i>	131
EMEL KOŞAR (Turkey)	
<i>Shadow gradient</i> , <i>Cherry blossom</i>	132
JOËL CONTE (France)	
<i>L'appel à la vie/ The call to life</i>	133
<i>Vision de paix/ Vision of peace</i>	134
ELISA F. AR (FLORENCE TAILLASSON) (France)	
<i>The First Line – March</i>	135
MIRELA DUMA (Italia)	
<i>High joy, My name, Images of happiness</i>	137

DUMITRU ICHIM (Canada)

The New Job Bids Farewell

Transl. from Romanian by Muguraș Maria Vnuck and David Paul Vnuck138

EUGEN EVU

Night Time Knowledge or a Trans-Memory Semiotics

Transl. from Romanian by Muguraș Maria Vnuck and David Paul Vnuck139

IOAN RADU VĂCĂRESCU

The Dog's Spine

Transl. from Romanian by Adam J. Sorkin and Valentin Radu ..140
Alone, Weeping

Transl. from Romanian by Adam J. Sorkin and Andreea Jakab ..141

MARIANA ZAVATI GARDNER (Marea Britanie)

The Rook, Before142

HORIA ION GROZA (SUA)

Haikus of Disquietude, Sea of Light, The Poem's Fate143

IN MEMORIAM

MARIA OCTAVIAN PAVNOTESCU

Rugăciune, Efecte de regie144

Neliniștile celor fără morminte, N-am văzut145

Când murim de tot?146

RECENZII

ANA DOBRE

O viață de om în lumina slovei

Anca Sârghie în lumina slovei. Eseu monografic de Ada Stuparu 147

CRISTINA ONOFRE

Poezia ca o metanie

Iar Petru plângea de câte ori auzea cocoșul cântând

de Alexandru Mărchidan148

IOAN GÂF-DEAC

Passionaria Stoicescu: Cronica unui ecou pentru țipete și șoaapte

Declarații pe propria răspundere. 20 de poeme din anul 2020

de Passionaria Stoicescu150

Un român american, monah – poet, muzician, avându-L pe Hristos întru toată făptura și ființa sa <i>Hristosfera, - Versuri cu icoane</i> de Alexandru Mihail Niță	152
MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU Elena M. Cîmpan, <i>Intrarea în timp</i>	153
GELU DRAGOȘ Nicolae Vălăreanu Sârbu, <i>Pe acoperișul unui veac</i>	155
LUCIAN GRUIA Alexandra Tulics – <i>Colț stelar</i>	157
ELENA OLARIU Marcel Miron, <i>Poeme din anticamera vieții</i>	159
GALERIA „SPIRITUS”	162
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	163
ANUNȚURI	165

LUMINĂ LINĂ – 25

MARCEL MIRON, Doru	165
MIHALEA ALBU	167
DAN ANGHELESCU	168
IOAN GAF-DEAC	169
ELENA GURGU	170
THEODOR CODREANU	172
ANCA SIRGHIE	173
DUMITRU PUIU POPESCU	177
PASSIONARIA STOICESCU	177
MUGURAȘ MARIA VNUCK	179
GHEORGHE PÂRJA	180
NICOLAE MAREȘ	181
ION HAINEȘ	182
DOREL COSMA	188
FLAVIA TOPAN	189
MAXIM MORARIU	190
HORIA ION GROZA	191
MIRCEA ITU	191
IONEL MARIN	192

PR. PROF. UNIV. DR. THEODOR DAMIAN

Valoarea caracterului*

*Veniți binecuvântații Părintelui Meu
și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă
de la întemeierea lumii.
(Matei 25, 34)*

Pentru cei care am auzit textul Sfintei Evanghelii de astăzi în care este vorba de Mântuitorul care vindecă pe servitorul unui “sutaș”, adică al unui om care avea o sută de soldați în subordinea lui, am putut observa un lucru deosebit. Pe lângă minunea pe care Mântuitorul a făcut-o la simpla cerere a acestui om, a sutașului, am putut vedea și caracterul nobil, deosebit al acestui demnitar care vine la Iisus și se umilește în fața Lui în public, rugându-L să îi vindece sluga. De ce spun caracter nobil? Pentru că sutașul, deși avea o poziție socială înaltă, totuși a ținut să vină el personal la Mântuitorul și să intervină el personal pentru vindecarea slugii sale. Ne întrebăm: dacă el avea deja slugi, servitori, cum era pe vremea aceea, unul din ei fiind bolnav, dacă mai avea și o sută de soldați în subordinea lui, nu-i era lui foarte ușor să trimită pe cineva spunându-i: „Du-te, am auzit că este un doctor, un vindecător, sau un om deosebit care a mai făcut lucruri din acestea, vindecări miraculoase, și invită-l să vină și să vindece pe sluga mea”?

Deci în primul rând, el nu trimite intermediari și deși era o persoană de vază în societatea aceea, vine personal. Este de remarcat modul în care el se adresează Domnului Iisus, de unde vedem smerenia lui, modestia deosebită care este o altă importantă, fundamentală trăsătură de caracter. Când Mântuitorul îi ascultă doleanța și spune: „Bine, am să vin să-l tămăduiesc” (Matei 8, 7), el zice: „Te rog tămăduiește-l, dar să nu vii în casa mea că nu sunt vrednic să pășești pragul casei mele”. Sau cum spune frumos textul evanghelic: „Nu sunt vrednic să intri sub acoperământul casei mele” (Matei 8, 8). Cuvintele „nu sunt vrednic” sunt cuvinte mari.

Deci ce credea acesta despre el? Cât de păcătos, sau cât de drept, sau în ce condiții era mare, când era mic? Era mare, poate față de ai lui, acasă și era mic față de alții din alte părți? Cum de se smerea el pe sine în fața Mântuitorului? Ce știa el despre Mântuitorul Hristos? Iată multe întrebări pe

* Meditație la Duminica a IV-a după Rusalii; vindecarea slugii sutașului (Matei 8, 5-13).

care ni le punem și care decurg din poziția de smerenie pe care o ia el în fața lui Iisus.

Dar ce s-o fi gândit el în mintea lui când a spus: „Doamne, zi numai cu cuvântul și se va vindeca sluga mea; pentru că și eu am oameni în stăpânire și când îi spun unuia: du-te, se duce și când îi spun altuia: vino, vine și altuia îi spun să facă un lucru și îl face. Deci și tu la fel, spune slugii mele bolnave să se vindece și se va vindeca și nu trebuie să mai vii”. Ce asociație ciudată a putut să facă omul acesta în mintea lui între un lucru care era firesc (el ca stăpân al casei să zică celor din subordinea lui să facă ceva și bineînțeles că ei să asculte și să facă) și un lucru nefiresc (el vrând ca Mântuitorul, un învățător oarecare pentru multi din vremea aceea, căci Iisus nu a fost recunoscut imediat de către toți ca fiind Fiul al lui Dumnezeu și Mântuitor al lumii), ca un rabin care predica cuvântul lui Dumnezeu, să-i zică cuiva de la distanță să se vindece, așa ca prin telepatie, să transmită energetic puterea sa și să vindece de la distanță pe sluga bolnavă. Mai auzise oare sutașul de lucruri asemănătoare făcute de Mântuitorul Hristos? Și chiar dacă auzise, comparația în sine nu își avea locul pentru că ceea ce voia el de la Iisus era un lucru extraordinar. În timp ce ca el să spună unui supus de-al său să plece sau să vină, era un lucru ordinar. Deci nu poți compara ordinarul cu extraordinarul. Este de remarcat însă încrederea nețârmurită pe care omul acesta o avea în puterea unică a Mântuitorului, pe care el o recunoștea, nu știm de unde și nu știm cum.

Așadar întâlnim trăsături de caracter deosebite la acest om. Vedem că este un nobil de inimă, nu de clasă socială, un nobil într-adevăr, de caracter. Și lucrul acesta este o lecție pentru noi astăzi. Am spus la început că pilda pe care ne-a pus-o în fața ochilor minții noastre Sfânta Evanghelie, este importantă pentru ceea ce a făcut Mântuitorul, pentru lucrul acesta extraordinar, dar ea este importantă și pentru lecția de morală, de noblețe de caracter, pe care ne-o pune înainte prin exemplul sutașului.

Vreau să accentuez puțin problema caracterului și lecția de morală care ne vine de la sutaș, tocmai pentru că, astăzi, caracterul reprezintă o așa de mare problemă, la toate nivelurile – în familie, în școală, în societate, în instituțiile pe unde lucrăm, și peste tot. Pentru că așa cum vedem, mi se pare că oamenii arată din ce în ce mai puțin caracter în relațiile lor sociale. Așa cum remarcă filosofi, sociologii și teologii, societatea noastră își pierde valorile. Deci este în decădere din punct de vedere al valorilor tradiționale fundamentale. Și caracterul este o valoare morală fundamentală tradițională în toate culturile. Însă acesta se pierde și este înlocuit cu alte lucruri, sau pur și simplu nu mai este înlocuit. Tocmai de aceea întâlnirea dintre Iisus și sutaș, în care vedem o lecție înaltă de tărie de caracter, este atât de actuală.

În general, cele două locuri unde considerăm că se cultivă, se formează, se creează caracterul, sunt, cum știm prea bine cu toții, familia și școala. Însă, ce se întâmplă cu familia modernă în societatea noastră? Ea este în derivă. Vedem că ambii soți muncesc și atunci cine crește copiii? În cele

mai multe cazuri există un baby setter, adică cineva străin care vine să stea cu copilul respectiv; nu vorbim de români care mai aduc părinți, bunici, cineva din familie, fapt ce încă este un lucru salutar, unic, rar și binevenit. Vorbim în general de societatea occidentală prezentă în care trăim cei din diasporă, unde este plătit de obicei cineva care vine să stea cu copilul. Această persoană este interesată să câștige bani. Pentru aceea este ea acolo. Deci rolul primordial al acestui păzitor al copilului, este câștigul. Ceea ce este un lucru bun, pentru că fiecare trebuie să-și câștige o bucată de pâine. Dar, problema este că aceea persoană lasă pe planul doi, sau trei, sau pe un plan total minor, problema educației caracterului acelui copil. Atunci copilul, crește cam la întâmplare. Iar părinții se mai consolează zicând: „lasă că în curând merge la grădiniță și la școală” și deci, școala o să suplinească lipsa de acasă. Că și părinții se îndreptătesc pe ei înșiși atunci când își judecă propria lor situație, zic: „ce să facem, notele de plată sunt multe și un singur salariu nu mai ajunge, deci trebuie să mergem să lucrăm”. Așadar există o oarecare justificare și pentru situația aceasta foarte dificilă.

Însă principalul este că atunci când copiii merg la școală nu vor găsi ceea ce părinții așteaptă să găsească. La școală copilul va întâlni tot străini. Și la școală sunt atâtea probleme ale școlii. De asemenea, în societatea noastră mai cu seamă, problema zidirii caracterului este minoră, cu totul minoră în școală. Vedem că accentul cade pe acumulare de informație, de la clasa I-a și până la clasele mari, la învățământul superior, doctoral și post-doctoral. Tot accentul cade pe acumulare de informație. Este vreo disciplină care să aibă în vedere zidirea caracterului în școală? Nu este. Sau poate prea puțin, prin unele scoli, pe ici pe colo, întrucât învățământul, aici în America, nu este uniformizat. Deci problema caracterului este cu totul marginală. Și atunci cum cresc copiii aceștia, oamenii societății contemporane? Cresc cu o conștiință unilateral dezvoltată, numai axată pe acumulare de informații; cu cât știi mai mult, cu cât cunoști mai mult,iei notă mai mare și ești considerat că ai făcut un mare lucru în viață, bun pentru viitor. Însă zidirea caracterului fiind neglijată, cum poți s-o aplici în viață în momentele critice și în toate momentele? Și bineînțeles că fiind oameni educați, persoane sofisticate, cum suntem cu toții în ziua de astăzi, avem o mulțime de circumstanțe atenuante, de justificări raționale și logice, pe care să le aducem atunci când nu arătăm caracterul necesar, dar când însă justificăm că așa a trebuit să ne comportăm și nu a fost posibil alt fel, căci așa au cerut-o împrejurările.

Vreau să spun că o astfel de persoană crește cu un handicap de conștiință. O conștiință dezvoltată unilateral este o conștiință subdezvoltată, rahitică, slabă, vulnerabilă, care atât are în plus: cunoștința. Și lucrează numai din punctul acesta de vedere și pe temelia cunoștinței, iar aceasta, cum spun, înseamnă o dezvoltare unilaterală a conștiinței. Și atunci, ce fel de societate vrem să avem și care este viitorul pe care ni-l înfățișăm? În acest context viitorul pe care-l putem aștepta nu este decât sumbru.

Dar tocmai aici intervine Sfânta Evanghelie cu valoarea ei perenă, universală, pentru că de la un capăt la celălalt, Sfânta Evanghelie, la orice pagină o deschidem, reprezintă o semnificativă și relevantă, mai ales pentru societatea de astăzi, lecție de morală. Nu numai de morală creștină, religioasă, ci de morală umană, fundamental umană. Și când vedem pagini dintre acestea, așa cum am citit astăzi, cu exemplul acestui caracter nobil din partea unui om de la care nu te aștepti la prea multe, lucrul acesta ne impresionează și se prezintă ca un model demn de urmat. Pentru că vedem, caracterul este totul în viață. Putem trăi bine, ușor, armonios cu un soț sau o soție, copil sau părinte, prieten, care are mult caracter, dar care nu cunoaște așa de multe, care nu este pus la punct cu toate științele, care nu acumulează așa de multă informație, deci nu este așa de pregătit la nivel academic, dar care are caracter bun. Și dimpotrivă, dacă cineva este foarte sofisticat, cunoaște foarte multe, are note foarte mari și diplome și premii academice de tot felul, dar dacă nu are caracter, nu putem trăi cu această persoană. Deci societatea, relațiile interumane, nu se bazează pe informație, pe acumulare de cunoștințe, ci pe caracter. De aceea, spunea un filosof și psiholog american A. Heschel; „Lumea dacă deodată ar pieri, nu va pieri din lipsă de informație, ci din lipsă de apreciere pe care să o manifeste omul, unul față de celălalt”. În contextul cărții sale *Who is man?* se explică problema caracterului. Deci dacă societatea se va distruge, nu se va distruge din lipsa de informație, ci din lipsă de caracter. Vedem deja cum oamenii pierd, pe zi ce trece, tot mai mult, câte o trăsătură de caracter, deci caracterul în totalitatea lui este pe cale de dispariție.

De aceea spun că Sfânta Evanghelie este un fel de instrument de terapie morală pentru dezvoltarea conștiinței la nivelul caracterului. Și sunt multe exemple foarte semnificative din Sfânta Scriptură care accentuează problema caracterului. Dacă ar fi numai să amintim cât de mult propovăduiește Mântuitorul iubirea, iubirea dintre oameni, chiar și de vrăjmași, și într-ajutorarea, milostenia, toleranța, toate încununate de fapta bună pe care se pune atât de mare accent. Iată cum ne va judeca Domnul pe criteriul faptei bune: „Flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau, în temniță, bolnav și nu M-ați cercetat” (Matei 25, 35). Este demn de remarcat aici și cuvântul proverbial spus de Mântuitorul Hristos și care reprezintă legea de aur a moralei creștine, „Ceea ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea” (Matei 7, 12), care este tradus cumva de poporul român în înțelepciunea sa populară: „Ce ție nu-ti place, altuia nu-i face”.

Dacă am lua câteva din exemple să le analizăm, am vedea ce implicații profunde ar avea fiecare dintre ele și ce capacitate extraordinar de puternică, de transformare a societății noastre în bine, pentru ridicarea ei din cădere. Începând cu cine? Începând cu cel care vorbește, cu cel care gândește lucrurile acesta, cu cel care citește paginile acestea din Sfânta Scriptură și

apoi continuând cu familiile noastre, cu prietenii și în continuare, la nivel general, cu toate relațiile noastre sociale.

De aceea spunem mereu că Biserica are un rol fundamental în societatea noastră și mă bucur foarte mult să aflu că în România, după 1989, ea este instituția în care oamenii își pun cea mai mare încredere, că ea se dezvoltă și activează așa cum a făcut-o înainte de instalarea regimului comunist. Biserica poate să-și aducă o contribuție capitală la îndreptarea societății noastre cel puțin pentru două lucruri (vorbind de caracter): în primul rând pentru că în Biserică se propovăduiesc virtuțile creștine și umane, în cazul de față problema caracterului, și în al doilea rând pentru că Biserica reprezintă, în calitate de comunitate de credincioși și terenul pe care această lecție de morală se concretizează. Deci, pe de o parte, aici se prezintă, se predă lecția de morală, și pe de altă parte tot aici aceasta se și practică.

De aceea se cuvine să-L rugăm pe milostivul Dumnezeu să ne învrednicească prin harul Sfântului Său Duh, să ne întoarcă ochii spre Sfânta Evanghelie, astfel încât să o citim cât mai des, dar și să venim aici în locașul sfânt ca participanți activi la Sf. Slujbe, deoarece dacă noi vom fi cei care vrem să fim transformați de puterea harului divin care se află aici în comuniunea de rugăciune, atunci prin noi se vor transforma și ceilalți; vom deveni „pietre vii”, cum spune Mântuitorul Hristos, care vor lua din locașul sfânt al Bisericii învățătura divină și o vor răspândi în lume precum Sf. Apostoli; numai în felul acesta putem avea încredințarea că la dreapta judecată, când fiecare dintre noi se va prezenta în fața Dreptului Judecător, va auzi cuvintele mult dorite pe care Mântuitorul Hristos a anunțat că le va spune ca garanție celor ce au urmat cuvântul Său: „Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă de la întemeierea lumii”.

ROXANA PAVNOTESCU

Veșnica amintire

*A rămas osul
să-mi cânte
cu glas de fluier
din cutia lui
de flori și mătăsurii.*

*A rămas osul
să plângă
neumblatul pas
suspendat în gol
și neputință.*

*Mă însoțește,
șchiop și verde,
bradul veșnic,
mirosind a aghiazmă.
Brad de os,
brad de icoană,
brad verde,
mereu verde
din os de mamă verde.*

Kindgestalt

*Zefirul casei
mă mângâie candid
prin ușile larg deschise,
fereastra mă salută
cu răsuflarea ei
lăptoasă de lumină.*

*Nimeni nu mai intră,
nimeni nu mai iese,
pragul plictisit,
abia, dacă-mi aruncă o privire.*

*Doar îngerul șchioapătă în spatele meu,
cu pași mici și poticniți;
mă întorc, să-l prind de aripă,
să-mi vorbească
cu vocile amuțite ale încăperilor.*

*Aș vrea să-l rețin măcar o clipă
pe îngerul cu chip de copil,
dar ferestrele și ușile se închid
cu trosnet și scrâșnet de mobile vechi.*

*Zefirul casei dă târcoale
captive
în părul răvășit
de amintiri.*

Sfârșitul zilei

*O barcă în asfințit
își lasă dâra arsă
prin soarele leneș de vară -
săgeată ce taie nemilos
lumina din surâsul mamei
răsucit în moarte.*

ziua a opta

*î închid ochii și trec dincolo, în spațiul rece cu 8-dimensiuni
sunt concomitent aici și acolo, peste tot,
în centrul sferei, pe suprafața ei și în exteriorul ei.
văd trecutul, prezentul și viitorul în același timp
ca trei fotografii suprapuse într-una singură,
apoi rup grăbit această fotografie, dar o reconstitui ca un puzzle în
memorie.
vorbesc toate limbile pământului fiindcă nu mai am nevoie de cuvinte,
în loc de litere acestea au degete care mângâie clapele unui pian.
am acces la toate poeziile, scrise și nescrise, pe care le știu pe de rost,
ele nu trebuie să se mai nască vreodată pe pământ în cuvinte
acestea rămân neîntrupate în cerul poeziei.
mă întâlnesc deopotrivă cu mine păcătosul și cu mine în varianta de sfânt,
iar gândurile celor doi își fac concediul împreună
unde va pe o insulă desenată acum pe o hartă de zâmbetul Tău, Doamne.
am învățat să nu mai închid ochii ca să regăsesc spațiul cald cu 8-
dimensiuni,
materia matură nu mai este vibrație, totul se transcende în informație,
memoria mă recompune din idei, lacrimile au amintiri cu lipsa mea din
carne,
iar acum mă plimb lejer prin multiversurile informaționale necreate.
și a fost seară și a fost dimineață: ziua a opta.*

ultima poezie

*toți poeții aflați printre stele
au fost trimiși o zi pe pământ să mai scrie o ultimă poezie,
așa, ca un testament sigilat care să fie deschis când omenirea se va
maturiza,
asemeni testamentului lui Einstein.
curând, într-o dimineață, Adam cel nou îl ajunsese din urmă pe Bunul
Dumnezeu
care tocmai se grăbea spre lucru, fiind puțin chiar în întârziere,
anunțându-se și o zi mai grea ca de obicei, fiindcă azi începea Parusia.
și tot mergând în spatele Lui încerca să-și găsească cuvintele potrivite să-l
abordeze.
știindu-i bine oful, Bunul Dumnezeu se scuză amabil
că nu are chiar acum timp pentru o cafea,*

*Adam se fâstâci și el, după care
Domnul îi dăruie în cele din urmă volumul cu poeziile ultime ale poezilor.
ei, acum urmează un întreg ritual, omul nostru fugi și se ascunde repede în
albastru,
luă ditamai ceaslovul, se închină smerit, îl sărută cu cinstea datorată
Noului Testament
și se puse vrednic pe citit.
la început era tare încurcat și nedumerit
și începu din ce în ce mai grăbit să răsfioască pagină după pagină,
după care, zâmbind, într-un final înțelese,
învățase cum se citește paginile albe, nescrise...*

postul

*am să țin post de cuvinte prin poezie, pentru o vreme
și-am să scriu versurile cu picturi întrupate în cuvinte
care au plecat să facă penitență în cerneala din călimara ta, Doamne.
am să țin post de cuvinte prin poezie, pentru o vreme
și-am să scriu versurile cu simfonii întrupate în cuvinte
care au plecat să cânte în liturghiile lacrimilor fără copilărie.
am să țin post de cuvinte prin poezie, pentru o vreme
și-am să scriu versurile cu sculpturi întrupate în cuvinte
care au plecat în exil în marmura șlefuită din poeziile Tale Doamne
scrise pentru noi, iar Tu tot aștepti să urce omul pe muntele Sinai
să ni le dai ca altă dată pe două tăblițe cioplite,
dar nu prea mai avem timp să fim fiecare dintre noi, Moise.
am să țin post de mine prin versuri, așa, pentru o vreme
până când pot să-ți scriu poeziile, Doamne, ca rugăciunile sihaștrilor:
cu golurile din care au plecat grăbite cuvintele
care s-au ridicat prea devreme cu trupul lor la ceruri.*

geneză de mai

*am pus frunze de la un cireș de mai unui gând frumos despre tine
apoi am încercat să-l prind în pământul fertil din sufletul tău,
să văd dacă pot avea rod versurile mele în ochii tăi cu care culeg cireșe
pentru tine.
apoi am trimis somn adânc peste tot acest desen și din coasta buzelor tale
am creat și un soare, pentru fotosinteză, căruia i-am dat suflare de viață
și uite așa i-am dat sens poeziei despre tine: produc oxigen.*

NICOLAE MAREȘ

Iorga despre Eminescu în context literar polonez (un text olograf – inedit)

Cine își iubește patria să fugă în Valahia!

Iorga nu numai că a cunoscut foarte bine istoria și cultura poloneză, dar a nutrit - încă din copilărie - o stimă și dragoste deosebite față de vecinii noștri din nord-vest. Istoricul, academicianul, literatul a fost cel care a cultivat și a militat ca nimeni altul pentru stabilirea de relații de cunoaștere și de conlucrare cât mai bune între cele două țări și popoare, între culturile lor. Nu întâmplător l-a trimis, la începutul anilor 20, ca lector de limbă română la Universitatea din Cracovia, pe promițătorul istoric, P. P. Panaitescu.

Discipolul lui Iorga „a defrișat” pur și simplu arhivele poloneze din vechea capitală a Jagiellonilor. În România, oratorul a amintit mai rar, dar în Polonia aproape de fiecare dată, atunci când a avut prilejul, că primul său profesor de istorie, pe vremea cât a frecventat cursurile gimnaziale la Botoșani, i-a fost un dascăl revoluționar polonez, unul dintre cei care participase la răscoala militară de la 1863, denumită insurecția din ianuarie sau *powstanie styczniowe*. Tokarski îl chema, și se refugiase în Moldova împreună cu mulți alți polonezi, pentru a trăi și munci alături de români. Acel profesor de gimnaziu, străbătuse același drum bătătorit cu multe decenii în urmă și de înaintașii săi, aceasta începând secolul la XVIII- lea, de pe vremea în care pe meleagurile poloneze mai era încă la modă chemarea: *Cine își iubește patria să fugă în Valahia!*

Pentru libertatea voastră și a noastră....

Nu știu dacă marele istoric de mai târziu cunoștea această butadă rimată, care intrase până și în paremiologia poloneză și în care Moldova și Muntenia împreună figurau ca *ținte salvatoare* în fața opresorilor Poloniei. Împilatorii nu erau nimeni alții decât rușii, prusacii sau austriecii, toți la un loc înfrățiți pentru a nu pierde prada făcută la 1772, 1793 și 1795. De mare nevoie au părăsit polonezii meleagurile natale pentru a se instrui și a reveni mai bine căliți și pregătiți pentru eliberarea țării lor. În chinurile și în mintea reprezentanților Marii emigrații poloneze de pretutindeni: Mickiewicz, Lelewel, Czartoryski etc. s-a născut ideea de a lupta pentru dezrobirea și-a altor națiuni care se ridicau pentru eliberarea națiunilor lor de sub opresiune străină. Pașoptiștii români au învățat de la revoluționarii polonezi ce

înseamnă și cum să aplice chemarea care îi călăuzeau: *Pentru libertatea voastră și a noastră...* - înfrățindu-se pe baricadele revoluției de la 1846 și de la 1848 pentru realizarea acestui deziderat. Un istoric de seamă englez, Normad Davies, i-a găsit Patriei lui Tokarski denumirea de *Teren de joacă al lui Dumnezeu*. Românii i-au considerat pe polonezi aliați împotriva subjugării comune ruse și austriece. Bălcescu a încercat cu obstinație să îi atragă din această postură pe revoluționarii polonezi, inclusiv împotriva exploatării crude ungurești, încercând a-i apropia în 1849 pe Bem și Dembinski pentru cauza românității.¹

Prima conferință despre Eminescu în iunie 1924 la Universitatea Jagiellonă

În noul context istoric, Iorga va stabili relații de colaborare științifică dintre cele mai rodnice româno-polone, iar rezultatele eforturilor depuse în această direcție nu au încetat să vină. După cum am mai subliniat, pentru prestigiul de care se bucura în lume, în 1923 cărturarul român avea să fie ales printre membri de onoare ai Academiei de Știință de la Cracovia. Va fi invitat al statului polonez în iunie 1924 pentru a i se înmâna înalta distincție. Atunci a ținut sub cupola vechii Universități Jagiellone trei conferințe. Una despre artiști italieni în Țările Române și în Polonia, a doua despre viața și creația lui Eminescu. În *Memorii* va consemna numai: „Foarte mult public, foarte înțelegător și călduros”;² a treia despre România cu prezentarea de pe diapozitive a unor imagini color autohtone.

Nu se cunoaște conținutul exact al niciuneia dintre alocuțiuni. Curioși am fi dacă o fi expus oare vreuna din tezele sale cu privire la Eminescu precum: „expresia integrală a sufletului românesc”, sau pe cea cu privire la realizarea „celei mai vaste sinteze făcută de vreun suflet de român”?

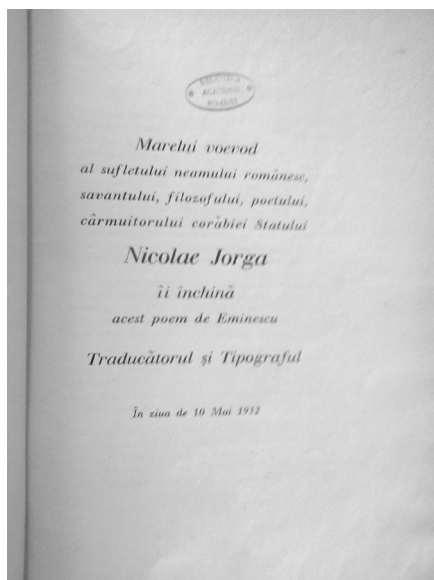
Peste un an eruditul de la Vălenii de Munte va publica, în colecția Biblioteca pentru toți, însemnările sale din această călătorie, sub titlul *Note polone* - un volum cordial sub forma unor însemnări și reportaje despre ceea ce însemna Polonia renăscută, printre altele și evocarea despre întâlnirea avută cu mareșalul Poloniei, Józef Piłsudski, în conacul Miluszyn de la Sulejówek. Însemnările respectivă au însemnat pentru contemporani și posteritate importante capitole de istorie cu privire la nașterea statului polonez în 1918.

O întâmplare fericită a făcut ca în anii 30 ai secolului trecut, unul dintre poeții de seamă din perioada interbelică, transilvăneanul patriot, Aron

¹ Nicolae Măreș, “Raporturile lui Bălcescu cu exilul și revoluționarii polonezi în anii 1848-1849”, în *Istorie - Diplomatie, eseuri*, vol. II, TipoMoldova, Iași, pp. 37-59 și 61-81.

² Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. 3, Ed. națională „S. Ciornei”, București, 1932, p. 162.

Cotruș să ajungă atașat de presă la Varșovia, exact în perioada în care Iorga deținea funcția de prim ministru. Împreună cu confratele său polonez, Emil Zegadłowicz, cei doi au convenit transpunerea în polonă a liricii românești, așa că după apariția primei antologii de poezie românească: *Teme românești*, apărută în 1931 și a poemului *Împărat și proletar*, ediție bibliofilă, tipărită în 1932, lucrare dedicată „Marelui voievod al sufletului național românesc, savantului, filosofului, poetului, cărmuitorului corăbiei Statului, Nicolae Iorga” cârturar pe care poetul a avut prilejul să îl cunoască cu un an mai înainte la cursurile Universității de Vară de la Vălenii de Munte.

Pagina din „Împărat și proletar” (ediție bibliofilă) cu dedicația traducătorului și tipografului

Poemele eminesciene în limba lui Mickiewicz

În 1933 grație eforturilor poetului polonez din Wadowice a apărut și primul florilegiu din lirica eminesciană alcătuit de scriitorul și traducătorul polonez. Nicolae Iorga a fost cel care a prefăcut volumul în care incluse au fost poemele: *Że umrzeć mam* (*Odă*), *Ponad szczytami* (*Peste vârfuri*), *Las* (*Ce, te legeni ...*), *Diana*, *Do gwiazdy* (*La steaua*), *Przez fale przez zawieje* (*Dintre sute de catarge*), *Jutrem życia dzień się zwiększa* (*Cu mâine zilele-ți adaugi*), *Północ* (*Se bate miezul nopții*), *Testament* (*Mai am un singur dor*), *Kamadewa*, *Wszystie ptaki w borze* (*La mijloc de codru des*), *Jezioro* (*Lacul*), *Jaskółki* (*De ce nu vii*), *Gdy gałęź w okno me uderzy* (*Și dacă...*), *Uliczka* (*Pe aceeași ulicioară*), *Jak? Co?* (*De-or trece anii ...*). *Rozłączenie* (*Despărțire*),

Daleko (Depart de tine), Sonet pierwszy (Sunt ani la mijloc), Sonet drugi (Când însuși glasul), Gwiazda wieczorna (Luceafărul), Cesarz i proletariusz (Împărat și proletar), List I, II, III (Scrisoarea I-a, a II-a, a III-a), Modlitwa Daka (Rugăciunea unui dac).

Prefața trimisă de premierul român spre publicare lui Emil Zegadłowicz, prin Aron Cotruș, a apărut alături de *Nirvana* lui Caragiale. Ea a fost redactată de Nicolae Iorga, în limba franceză, având conținutul de mai jos:

Le public polonais goûtera plus qu'un autre l'esprit qui anime la poésie de Michel Eminescu.

Comme les grands romantiques de la Pologne, le poète moldave, né en marge de la Bucovine, dans une région où le nombre des émigrés de la dernière révolution polonaise était important, est un passionné du mystère par-delà la vie. Comme eux, il tâtonne dans l'inconnu traversé par les rayons de notre rêve désespéré. Comme eux, au fond des choses il trouve toujours un peu de son âme à lui, éprise d'un amour que le monde ne peut pas donner et dont lui, il ne veut pas abandonner la poursuite fiévreuse.

Comme ceux qui ont fait connaître au monde le fond de l'âme polonaise, il sent le besoin de vivre à travers les espaces et par-dessus les siècles: de l'Égypte mystérieuse aux faubourgs de la révolte parisienne, des Aralds de la steppe barbare à Calin qui revient vers l'abandonnée dans le village d'une Moldavie sans âge. Comme ceux qui chez vous se sont montrés fiers d'un passé de lutte et de triomphes, il se plaît à célébrer les cliquetis de lances des guerres du vieux Mircea contre les Turcs du XIV-e siècle et un poème épique qu'il a négligé de terminer au cours d'une vie banale et malheureuse pose la figure légendaire du créateur de la patrie moldave.

Ne se croit-on pas dans la mystique polonaise lorsque le héros de son roman *Le Pauvre Denis* passe par les métamorphoses d'un Faust sans compagne, dans l'essor de son rêve insensé?

Les nations se rapprochent par le travail des humbles et par les élans des esprits créateurs. Eminescu aura sans doute sa part dans cette communion d'âme entre Polonais et Roumains qu'auraient désirée nos ancêtres, souvent camarades de la bonne guerre chrétienne. *N. Iorga.*

Textul în limba română, în transpunerea de azi a scriitoarei Elena Dan, sună astfel:

Publicul polonez va aprecia mai mult decât oricare altul spiritul care animă poezia lui Mihai Eminescu.

Ca și marii romantici ai Poloniei, poetul moldovean, născut la hotarele Bucovinei, într-o regiune unde numărul refugiaților ultimei revoluții poloneze era destul de mare, este un pasionat al tainelor de dincolo de viață. Ca și ei, el sondează în necunoscutul traversat de razele visului nostru fără de speranță. Ca și ei, poetul găsește mereu în adâncul lucrurilor ceva din sufletul lui cuprins de o iubire pe care lumea nu i-o putea da și a cărei urmărire înflăcărată nu dorea s-o abandoneze.

Ca și ei, care au făcut cunoscute lumii adâncurile sufletului polonez, el simte nevoia de a trăi dincolo de spații și de secole: de la Egiptul misterios la suburbiile revoltei pariziene, de la Aralzii stepei barbare la Călin, care se întoarce la cea pe care o abandonase într-un sat al unei Moldove de dincolo de timp.

Ca toți cei care, în Polonia, s-au arătat mândri de un trecut de lupte și victorii, și lui îi place să celebreze zăngănitul lăncilor în războaiele purtate de Mircea cel Bătrân contra turcilor, în secolul al XIV-lea, iar un poem care a rămas neterminat glorifică chipul legendar al întemeietorului țării moldovene.

Nu ne simțim oare în plină mistică poloneză când eroii romanului său Sărmanul Dionis trec prin metamorfozele unui Faust fără consoartă, în desfășurarea visului său nesăbuit?

Națiunile se apropie unele de altele prin truda celor de jos și prin elanul spiritelor creatoare. Eminescu are, fără îndoială, partea sa de contribuție la această comuniune de suflet între polonezi și români, comuniune pe care o vor fi visat strămoșii noștri, care s-au întâlnit nu o dată ca tovarăși în frumoasa luptă pentru creștinătate. *N. Iorga*

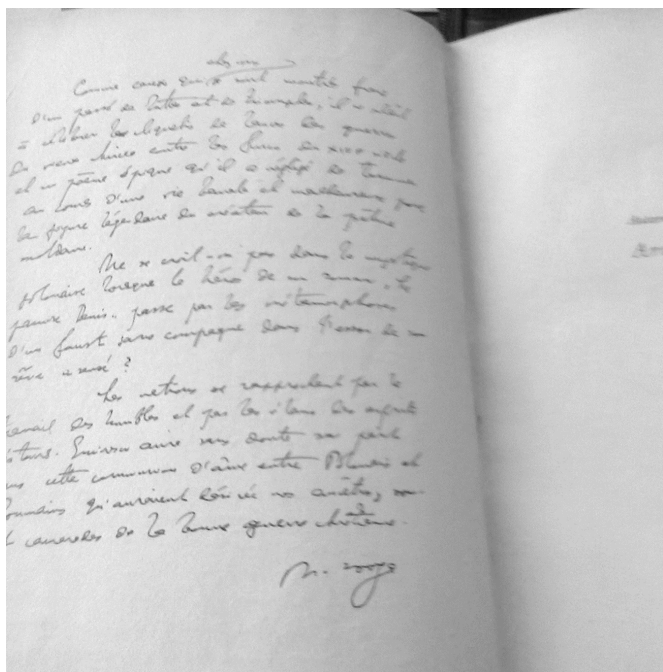
Iată cum, în puținele fraze expuse, istoricul începe, am spune, tot cu Tokarski, dascălul său de istorie, care l-a îndrumat în copilărie spre istorie, amintind și de numeroșii refugiați ai insurecției din ianuarie 1863, ajunși pe meleaguri moldave. Observăm că în cele câteva rânduri Iorga face mai mult, realizează nu numai o incursiune istorică, ci o veritabilă lecție de comparatistică literară pe care puțini critici ai acelor timpuri ar fi putut să o facă atât de aplecat și de competent. Compară poetul Iorga spiritul eminescian cu cel al marilor romantici polonezi, subliniind că aceștia *sondează în necunoscutul traversat de razele visului nostru fără de speranță*. Și găsește: „în adâncul lucrurilor ceva din sufletul lui cuprins de o iubire pe care lumea nu i-o putea da și a cărei urmărire înflăcărată nu dorea s-o abandoneze.”

Mai subliniază Iorga că Eminescul românilor, la fel ca poeții polonezi, cari au înfățișat atât de măiestrit pentru lumi largi adâncurile sufletului polonez și autorul *Odei* sau al *Glossei* a simțit nevoia de a: „trăi dincolo de spații și de secole: de la Egiptul misterios la suburbiile revoltei pariziene, de la Aralzii stepei barbare la Călin, care se întoarce la cea pe care o abandonase într-un sat al unei Moldove de dincolo de timp.” Așadar, nu i-a fost indiferentă și n-a uitat Iorga de apariția din anul precedent al poemului *Împărat și proletar*; amintind că poeții polonezi au ilustrat trecutul glorios al înaintașilor, remarcând că și lui Eminescu i-a plăcut, la fel: „să celebreze zăngănitul lăncilor în războaiele purtate de Mircea cel Bătrân contra turcilor, în secolul al XIV-lea”. Mai mult ca sigur a observat în cuprins florilegiului, tradusă *Scrisoarea a III-a*.

Oratorul Nicolae Iorga

Autorul a peste 1000 de cărți și altor mii de contribuții din istoria și cultura universală scriitorul enciclopedist amintește, precum marele cronicar Jan Dlugosz cu șase veacuri în urmă, că strămoșii noștri *s-au întâlnit* nu o dată: „ca tovarăși în frumoasa luptă pentru creștinătate”. Vorbea de această dată Iorga, istoric al religiilor.

Textul olograf scris de Iorga în franceză

Elemente de basm în *Luceafărul*

Până la apariția sa în forma definitivă din aprilie 1883, poemul *Luceafărul* cunoaște cinci variante succesive. El are ca sursă de inspirație basmul *Fata în grădina de aur*, cules de folcloristul german Richard Kunisch, în timpul peregrinărilor sale prin Oltenia. În perioada studiilor sale de la Berlin, Eminescu va traduce acest basm în versuri (1870-1872), modificându-i finalul, potrivit concepției sale despre lume și viață, adăugându-i și o serie de secvențe referitoare la drama omului de geniu, dezamăgit în iubire.

Tema poemului: Ideea pe care o comunică poetul în acest poem este *soarta nefericită a omului de geniu, care nu are noroc în viață, pe plan erotic*.

În poem, apare incompatibilitatea dintre două lumi: cea astral-celeastă a luceafărului nemuritor și cea telurică a omului care se rezumă la plăceri mărunte și banale, cum este cazul fetei de împărat.

Poemul are structura unui basm în versuri. De altfel, incipitul are o formulă specifică basmelor, recognoscibilă în primele două versuri ale primei strofe: „A fost odată ca-n povești, / A fost ca niciodată”. Urmează prezentarea fetei de împărat, în următoarele șase versuri. Construcțiile folosite de către poet evidențiază frumusețea deosebită a fetei de împărat. Ea este „O prea frumoasă fată”. Unicitatea acesteia este comunicată la nivel gramatical, în primul vers al strofei a doua, prin intermediul pronumelui *una*: „Și era *una* la părinți”. În acest caz, sensul pronumelui este unul restrictiv – *numai una*. Atributele ce apar în următoarele trei versuri sunt specifice *frumosului iconic*, care o singularizează pe fata de împărat. Ea este „...mândră-n toate cele, / Cum e Fecioara între sfinți/ Și luna între stele”. Din versurile citate, observăm o amplă comparație, cu termeni din lumea celest-astrală: *Fecioara și luna*.

În versurile care urmează sesizăm, pe de o parte, *nostalgia departelui* a fetei de împărat și dorința acesteia de evaziune, așa cum reiese din strofa a patra. În strofele a cincia și a șasea se remarcă *motivul contemplației*, accentul căzând pe privire. Poetul face deosebire între felul cum fata de împărat vede luceafărul nocturn, respectiv, cum o privește el. În cazul ei, vederea este imediată, aspect relevat prin intermediul a două adverbe de timp: „Îl vede *azi*, îl vede *mâni*, / Astfel dorința-i gata”. În cazul partenerului nocturn, este vorba de o *locuțiune durativă*, redată la nivel gramatical printr-un gerunziu, urmat de o locuțiune adverbială – „de săptămâni”, construcția *privind de săptămâni* exprimând o acțiune temporală durativă. Ultimul vers al strofei a cincia are o construcție populară, specifică basmului: „Îi *cade dragă fata*”.

De reținut faptul că întâlnirea celor doi parteneri are loc pe plan oniric. Convorbirea celor doi este una nocturnă. În a treisprezecea strofă, apare prima chemare rostită de fata de împărat, cerându-i vizitatorului nocturn să coboare în lumea ei și să-i fie protector: „Cobori în jos, luceafăr blând,/ Alunecând pe-o rază, / Pătrunde-n casă și în gând/ Și viața-mi luminează”. Ascultând cererea fetei, partenerul nocturn se va metamorfoza pentru prima oară, el aruncându-se în mare și din adâncurile acesteia apare un personaj cu anumite *atribute ale regalității*: „Și din adânc necunoscut/ Un mândru tânăr crește./ Ușor, el trece ca pe prag/ Pe marginea ferestrei/ Și ține-n mână un toiag, / Încununat cu trestii. // Părea un tânăr voievod/ Cu păr de aur moale,/ Un vânăt giulgi se-ncheie nod/ Pe umerele goale.”

Din versurile „Iar umbra fetei străvezii/ E albă ca de ceară” sesizăm faptul că paloarea feței relevă lipsa dragostei, sentiment specific umanului. În următoarea strofă, tânărul voievod își prezintă „cartea de vizită”, respectiv prima serie de părinți: tatăl – cerul, muma – marea. Și în cazul voievodului sesizăm *invocația*, prin intermediul căreia acesta îi cere fetei să renunțe la lumea ei și, devenindu-i mireasă, îi va conferi statutul de stăpână în lumea acvatică, unde sesizăm un topos fantastic, specific basmelor – „palate de mărgean”. În versul „Te-oi duce *veacuri multe*” sesizăm o construcție temporală ce trimite la basm, unde timpul este excesiv dilatat. Invitația formulată de tânărul voievod e urmată de refuzul fetei, care îi recunoaște acestuia frumusețea angelică: „O, ești frumos cum numai-n vis/ Un înger se arată, / Dară pe calea ce-ai deschis/ N-oi merge niciodată.” Din ultimul vers citat observăm o negație totală, pe care o sesizăm din verbul la negativ și adverbul de aceeași natură. Un argument al refuzului fetei este acela că îi pare a fi străin atât la vorbă, cât și la port, deși el s-a metamorfozat într-un personaj de basm, asemănător cu fata de împărat (tot din lumea basmelor).

Strofa a douăzeci și cincia începe cu o formulare specifică basmelor, mai cu seamă apare și cifra trei, proprie aceleiași specii populare. Luceafărul nu renunță la tentativa sa de a-i fi alături partenerei și, la miezul nopții, îi apare în somn. Recunoaștem motivele *somnului* și cel al *dorului*, caracteristice creațiilor romantice. În strofa a douăzeci și șaptea sesizăm aceeași invocație adresată de fată, cerând aceeași protecție a casei inimii și a gândului. *Stingerea cu durere* înseamnă sacrificiul pe care îl face luceafărul, sacrificiu inherent metamorfozării sale, iar imaginea nașterii din *a haosului văi* este specifică lui Eminescu. De data aceasta, luceafărul se metamorfozează în *demon*. Dacă în cazul primei metamorfozări, părul tânărului era de aur, în cazul celei de-a doua, șuvițele de păr sunt negre, iar ca însemne ale regalității recunoaștem *coroana* și *negrul giulgi*. Imaginea venirii *plutind în adevăr* trimite la personajul biblic, cel care spunea: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6) – Viața în Lumină – n.n.

În strofa 31, două imagini – „marmoreele brațe” și „fața palidă” – relevă lipsa de afect. Doar ochii au o luminozitate stranie: sunt mari și luminoși, ca mister al sacrului.

Urmează a doua prezentare a *cărții de vizită* a luceafărului și, implicit, a părinților acestuia. De data aceasta, tatăl e soarele, iar mama – noaptea. Cererea de a părăsi lumea obișnuită adresată fetei apare într-o invocatie, unde recunoaștem *motivul miresei*: „O, vin’ odorul meu nespus/ Și lumea ta o lasă;/ Eu sunt luceafărul de sus, / Iar tu să-mi fii mireasă.” De astă dată, vizitatorul nocturn dorește ca fata să-l urmeze în lumea sa astral-celeastă. Urmează al doilea refuz al fetei, ea recunoscând *frumusețea demonică* a vizitatorului, precum și faptul că iubirea adevărată presupune frumusețe, dar și durere fizică: „Mă dor de crudul tău amor/ A pieptului meu coarde”. Fata de împărat recunoaște un paradox: deși i se vorbește pe înțeles, totuși ea nu pricepe mesajul vizitatorului: „Deși vorbești pe înțeles, / Eu nu te pot pricepe”. Și de această dată, după refuz urmează cererea fetei ca cel care pretinde că o iubește să-i dovedească acest fapt prin venirea lui în lumea ei. Acestei cereri, vizitatorul nocturn îi răspunde cu acceptare, mărturisind că e gata să accepte condiția de păcătos a omului și să renunțe la nemurire, în schimbul unui sărut: „Tu-mi ceri chiar nemurirea mea/ În schimb pe-o sărutare/ (...) // Da., mă voi naște din păcat, / Primind o altă lege; / Cu vecinicia sunt legat, / Ci voi să mă deslege”.

În strofa a patruzeci și treia recunoaștem *motivele drumului* și cel al *zborului*: „Și se tot duce... S-a tot dus. / De dragu-unei copile, / S-a rupt din locul lui de sus, / Pierind mai multe zile.” În strofa a patruzeci și patra, Eminescu folosește *tehnica retardajei, la nivelul construcției* – ca în basme. Acțiunea se desfășoară pe mai multe planuri: în timp ce luceafărul zboară spre lumea lui, la origini, autorul focalizează atenția cititorului spectator/ascultător spre lumea terestră, introducând un nou personaj – pajul Cătălin. *Cartea sa de vizită* este a unui ins lipsit de personalitate, care trăiește în umbra împărătesei. Trăsătura sa esențială de caracter este *viclenia*. Dacă vizitatorul nocturn avea părinți, pajul este băiat din flori. De asemenea, portretistica acestuia este de esență vegetală: „...Cătălin, / Viclean copil de casă, / Ce umple cupele cu vin/ Mesenilor la masă, // Un paj ce poartă pas cu pas/ A-mpărătesii rochii, / Băiat din flori și de pripas, / Dar îndrăzneț cu ochii, // Cu obrăjei ca doi bujori/ De rumeni, bată-i vina”. În următoarea strofă vom sesiza parodierea manifestărilor de curaj ale lui Făt Frumos: „Dar ce frumoasă se făcu/ Și mândră, arz-o focul; / Ei, Cătălin, acu-i acu/ Ca să-ți încerci norocul.”

Urmează un lung *monolog* al pajului, axat pe dictonul *Trăiește clipa*, pledoaria pajului pentru splendorile paradisului terestru amintind de discursul *florii albastre*, din poemul cu același nume, prin care *mittica* îi prezenta partenerului splendorile terestre. Faptul că fata de împărat *ascultă uimită și distrasă*, chiar *rușinându-se, relevă* cochetăria feminină, în procesul lent al seducției masculinului, ea mimând respingerea.

Cătălina îi mărturisește pajului că îl cunoaște de când era mic și, în mod indirect, atributele pe care i le relevă pajului sunt și ale ei: „...- Încă de mic/ Te cunoșteam pe tine, / Și guraliv și de nimic, / Te-ai potrivi cu mine...”

Prin discursul său, Cătălin îi picură fetei de împărat dorința de evaziune, spre a diminua nostalgia acesteia după luceafăr. Strălucirea acestuia este benefică, diminuându-i durerea: „Lucește c-un amor nespus, / Durerea să-mi alunge”. De câte ori Cătălina privește seara spre astrul strălucitor, care-și face apariția deasupra întinderii mării (ca metaforă simbol a nostalgiei departelui), ea simte fiorul absolutului: „Și tainic genele le plec, / Căci mi le umple plânsul/ Când ale apei valuri trec/ Călătorind spre dânsul”. În egală măsură, strălucirea luceafărului este și malefică pentru fată, în sensul că ea va conștientiza uriașa distanță, în planul valorilor, dintre lumea ei, limitată, și cea nelimitată a astrului nocturn: „În veci îl voi iubi și-n veci/ Va rămâne departe...” Prin această conștientizare, Cătălina se salvează de efemerul cotidian. În aceste condiții, pajul îi propune fetei *fuga în lume* și, în mod indirect, sperând că doar așa va uita de astru: „...Hai ș-om fugi în lume, / Doar ni s-or pierde urmele/ Și nu ne-or ști de nume, // Căci amândoi vom fi cuminiți, / Vom fi voioși și teferi, / Vei pierde dorul de părinți/ Și visul de luceferi.”

Penultima parte a poemului prezintă drumul și zborul luceafărului spre împărăția demiurgului. Cele două motive – cel al drumului și cel al zborului le regăsim și în basme. De asemenea, imaginea hiperbolică a creșterii aripilor astrului este pusă în relație cu ideea de temporalitate accelerată, ca în basme: „Porni luceafărul. Creșteau/ În cer a lui aripe, / Și căi de mii de ani treceau/ În tot atâtea clipe.” Urmează cinci strofe, în care avem imagini ale unui *pastel celest*, cu discrete trimiteri la cartea *Facerii* din *Biblie*. Urmează discuția Fiului cu Tatăl Ceresc, cel dintâi cerându-i celui deal doilea să-i ia nimbul nemuririi, din dorința sa de a avea parte de o *oră de iubire*. În răspunsul demiurgului vom recunoaște *ironia înțelegătoare* față de condiția umană, pe care Hyperion vrea s-o împrumute. Mai întâi, Tatăl Ceresc face aluzie la un dicton din *Vechiul Testament* – *Totul este deșertăciune*: „Ei numai doar durează-n vânt/ Deșerte idealuri -/ Când valuri află un mormânt,/ Răsar în urmă valuri”. Antiteza dintre condiția trecătoare a oamenilor și veșnicia lumii Tatălui Ceresc este evidențiată, la nivel gramatical (pronumele ei/ noi), în strofa „Ei doar au stele cu noroc/ Și prigoniri de soarte, / Noi nu avem nici timp, nici loc/ Și nu cunoaștem moarte.” (s. n.). A se observa că ideea de veșnicie, specifică nelimitatului și veșnicului, la nivel gramatical, este evidențiată printr-o negație totală: verbul la negativ *nu avem* întră în relație cu o conjuncție de aceeași natură, repetată – *nici*.

Demiurgul se teme nu de faptul că ar putea avea parte de o revoltă a Fiului împotriva autorității Tatălui, ci că lumea creată de acesta și-ar pierde armonia: „Vrei să dau glas acelei guri, / Ca dup-a ei cântare/ Să se ia munții cu păduri/ Și insulele-n mare?”. Hyperion ar trebui să conștientizeze faptul că moartea sa, dacă ar accepta/ primi condiția umană, ar însemna, de fapt, extincția sa ca astru și ca reprezentant al veșnicului/ eternului.

La îndemnul Tatălui Ceresc, Hyperion privește spre pământ și are surpriza să vadă pe cei doi muritori – Cătălina și Cătălin – „Sub șirul lung de mândri tei”. În primele strofe ale ultimei părți (a patra) putem remarca o serie de elemente de pastel terestru, cu aceleași imagini întâlnite în poeziile *Lacul* și *Dorința: crângul de tei și luna – conștiința martor*: „Căci este sara-n asfințit/ Și noaptea o să-nceapă; / Răsare luna liniștit/ Și tremurând din apă// Și umple cu-ale ei scânteii/ Cărarile din crânguri. / Sub șirul lung de mândri tei/ Ședeau doi tineri singuri”.

Invocația făcută de Cătălin relevă trăirea plenară a clipelor de iubire: „- O, lasă-mi capul meu pe sân, / Iubito, să se culce/ Sub raza ochiului senin/ Și negrăit de dulce”. Prin gestică, fata de împărat îi răspunde lui Cătălin, gestul acesta fiind caracteristic scenariului erotic eminescian, făcând aluzie la mitul Androgenului: „Abia un braț pe gât i-a pus/ Și ea l-a prins în brațe...” Sufletește, Cătălina încă mai tânjește după luceafăr. Așa se explică ultima invocație rostită de aceasta: „- Cobori în jos, luceafăr blând, / Alunecând pe-o rază, / Pătrunde-n casă și în gând, / Norocu-mi luminează!” Această ultimă invocație relevă *prezența prin absență a luceafărului*. Ca în mai toate basmele, și aici, de câte ori Cătălina invocă luceafărul – ca nevoie de protecție –, gestul acesta amintește de nevoia personajelor din basme (de obicei, acela este Făt Frumos) de a avea un adjuvant.

În penultima și ultima strofă, luceafărul își manifestă indiferența față de nerecunoscătoarea față de împărat, care nu a înțeles gestul său de a renunța la nemurire: „- Ce-ți pasă ție, chip de lut, / Dac-oi fi eu sau altul?// Trăind în cercul vostru strâmt/ Norocul vă petrece, / Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece.” Din ultima replică a luceafărului, observăm trecerea de la persoana a doua singular, la persoana a doua plural, soarta Cătălinei fiind extrapolată la întreaga umanitate: „Ce-ți pasă ție (...) Trăind în cercul vostru strâmt/ Norocul vă petrece” (s. n.). Criticul sucevean Florian Bratu, într-un studiu despre *poetica cercului*, se referea la *simbolul cercului*. Dacă pentru unii poeți și prozatori, *cercul e simbolul perfecțiunii, trimițând, în creațiile de dragoste, la inel* ca împlinire a cuplului în matrimoniu (spre exemplu, la Arghezi, în poezia *În perdea*: „Seară nouă-n vreme veche. / *Deget fraged în inel*. / Luna-i vine în ureche/ Și-un luceafăr în cercel.” – s. n.), în poemul *Luceafărul*, sintagma *cercul strâmt* este simbol al condiției umane, limitate la plăceri mărunte și banale, condiția aceasta neputând fi depășită nici măcar la nivel spiritual, căci *cercul strâmt* este imaginea închiderii, a carcerii.

evanescență

2.

*însingurat
nu consimt
să renunț
smerit
la ceva
despre care
eram convins
că mi se cuvine*

*într-un târziu
dintr-un colț
al nesfârșirii
surâsul blând
al pruncului...*

*...nimic
nu ni se cuvine...!*

dezlegare

4.

*căutarea
e întoarcere
la cuvântul
nerostit*

*răspântia
malul
pârăul
de foc*

*strălucoarea
mai apoi puntea
și-ntr-un sfârșit
calea*

dei filius

D.D. in memoriam

*după ce pleci
din cuvântul tău
din pasul tău
din gândul tău
din somnul tău*

*ești
Pretutindele
Netrecerea
Începutul*

litanie

*Doamne
nu mai întreb
dacă ești*

*de-acum
sunt eu cel care se cuvine
să urmeze drumul crucii*

*căci am rătăcit îndelung
în deșertul lumesc
și-am șovăit*

*Doamne tu știi
că n-am fost eu cel dintâi
dar tocmai de aceea mă căiesc*

*și nu-mi îngădui
să cer îndurare
căci n-o merit*

*iar ce voi afla în calea-mi
sunt cele pe care netrebnicul
cu voie dinainte le-a pus*

*O Doamne
nimic nu va fi îndeajuns
să răscumpere rătăcirea
... nimic*

Timpul ca amintire. Trecutul ca timp individual și timp istoric

Un poet care trăiește foarte mult în trecut, coborât adânc în lumea miturilor, a unei clasicități edenice pe care și-o alege drept model valoric suprem, văzut ca o permanență, este Alexandru Philippide.

Poet vizionar, având obsesia timpului (obsesie fundamentală), el face din meditația cu privire la această categorie filozofică de maximă generalitate o poezie de cunoaștere, punându-și întrebări pe care omenirea nu le va epuiza niciodată. Raportul dintre viață-moarte, veșnic-efemer, ideea de destin revin permanent în poezia lui Alexandru Philippide, sunt sursa ei dintotdeauna.

Dimensiunea trecutului, fundamentală în poezia lui Alexandru Philippide, implică sensuri și nuanțe multiple, de la evocarea unor date biografice, de la pomenirea unor eroi ai istoriei contemporane, mai apropiate nouă, până la aceia ai unei epoci îndepărtate, până la coborârea în lumea Greciei antice, a miturilor, adică a începuturilor („fundul legendei”).

Poezia sa se vrea o recuperare a acestei lumi ideale, aleasă ca model etic și estetic, și căreia neconținut îi aduce un elogiu.

Amintirea delimitează planul real („viața cea aievea”) de cel fictiv (visul), timpul obiectiv de cel subiectiv, ea produce modificări foarte curioase asupra spațiului și timpului, esențializându-le, sublimându-le. Memoria afectivă reține din trecut secvențele estompate ale unor locuri și întâmplări care încremenesc într-un stop-cadru peste care plutește aburul mitizant al poeziei. Descrierea unui târg de provincie, a mătăhălăilor (plural bacovian!), „cu străzi bolovănoase”, cu case care „aveau acoperișuri trase/ Pe ochi și se uitau la tine strâmb”, cu provincialul tramvai, care „se hârâia mahmur”, cu dugheni, care-și ridicau cu vuiet obloanele, cu câini „slabi și triști:”, ce „visau pe maidane”, cu fanaragiul care umbla „ca un strigoi”, pe care l-au prins zorii, cu măturătorii „învăluși în praf”, cu hanul de lângă barieră și cu cei doi muzicanți care „cântau acolo de cu seară”, îi dă lui Al. Philippide prilejul de a face o excepțională meditație cu privire la trecerea timpului și la transformările pe care el le suportă din perspectiva amintirii.

Amintirea reface datele unui trecut peste care se așază o suprapunere identică de planuri, proiectate într-un alt plan decât cel real:

„Lângă rohatcă, la un han,
Cântau doi muzicanți, trombon, vioară,
Cântau uitați acolo de cu seară,
Și-n zorii zilelor de vară
Îi întâlneai, aceiași, în fiecare an”.
(*Dimineți*).

Amintirea păstrează intactă imaginea unui timp „sărit din veșnicie”, peste care „nămeți de vis” au așezat o ușoară nostalgie, nedureroasă:

„Cred că și-acuma dacă te-ai întoarce
În locu-acela ocolit de Parce,
Ai prinde încă timpul de-atunci, rămas în drum,
Și l-ai găsi, sărit din veșnicie,
La hanul unde poate că și-acum.
Vioara și trombonul își țin tovărășie.”

Climatul amintirii, atât de propriu poeziei lui Al. Philippide, este acela al unui ceremonial simplu, de intimitate confesivă, când, „ostenit, cu inima amară”, sufletul poetului, „în ceasuri de singurătată”, intră-n trecutul său „ca-ntr-o cetate” (*Pomenire*). Momentul este, de obicei, al amurgului, al îngândurării, trezind starea nostalgică și contemplativă, când „chemările de-odinioară” îl scot pe poet „din tihna acestei clare zile”, smulgându-l din „cunoscut” pentru ca, întors din trecut, să-și poată reface „efigia ștearsă”. Sufletul său este bântuit de „vechile furtuni”, ca un „steag cu pânza arsă”.

Sufletul poetului este, așa cum îl definește el însuși, asemeni unuia din acele „ciudate manuscripte palimpseste”, care, dincolo de „scrisul proaspăt”, păstrează „urmele vechilor texte”, ale unui trecut enigmatic, pe care el încearcă să-l descifreze, urcându-se la vechile izvoare, conștient că atâtea lucruri au rămas nespuse. Trecutul păstrează încremenirea în durată a unor clipe („etern e efemer”), a unor gânduri „în aer împietrite/ Rămase-n ațipite ere,/ Fosile-n roca timpului”, care-și așteaptă scoaterea din uitare. Obsesia fundamentală a poetului este aceea a descoperirii unor „unelte mai profunde”, care, recuperând trecutul cu deplină exactitate, să poată scormoni „prin straturi de durată” până la timpul originar, al „rădăcinii grece”, până la spațiul mitic, ideal, al culturii elenice, simbol al permanenței: „miezul veșnicei Atene” (*Fosile-n roca timpului*).

Al. Philippide, poet de structură romantică, trăiește în trecut ca-ntr-un timp al unui permanent prezent, care, de fapt, este acela al amintirii, al unei memorii afective. Atunci când poetul spune:

„Aud o ușă ce se deschidea
Acum o jumătate de veac în preajma mea.
Și iată seara-n care culegeam
Surâsul lunii de pe-un geam”

(*Aud o ușă*),

el realizează o identitate de planuri prezent-trecut, dar și de identități ale eului: eul nostru actual cu cel revolut.

„Paramnezia, observă Georges Poulet, nu este decât o iluzie. Ea nu aduce trecutul pierdut. Ea dă în mod exact unei percepții aparente unei amintiri” (Georges Poulet, *Mesure de l'instant. Etudes sur le temps humain*, IV, Plon, Paris, 1968, pp. 159-160).

În cazul lui Al. Philippide, percepția auditivă acută leagă cele două timpuri între care distanța temporală („o jumătate de veac”) dispăre. Iar

timpul deschide întotdeauna o altă dimensiune, cea spațială, care urmează întotdeauna aceeași dialectică, a planului ideal, a visului și a celuilalt plan, al coșmarului, al unei călătorii realizate, de obicei, „prin niște locuri rele”. Mișcarea timpului nu este una lineară, continuă, uniformă, conform duratei bergsoniene, ci, dimpotrivă, una discontinuă, în zigzag, sau circulară, mai complexă, despre care s-a teoretizat în gândirea filozofică modernă prin competența unor nume prestigioase ca Mircea Eliade, Gaston Bachelard, Georges Poulet. Încercând să dezlege care e „secretul universului”, și-al vieții, poetul ajunge la o concluzie sceptică, determinată de ravagiile timpului, care ucide totul:

„Dar ce să dezlegăm? Doar totul piere
În timpul fără sens, fără-ncheiere”.

Poetul posedă sensibilitatea excepțională de a auzi cântecul stâncilor, al Sfinxului, colosul de piatră din Egipt, al acelor „sarcofagii, în care-au fost înmormântați giganti”, pe care „ticăitul meșter sculptor Timpul / Le-a tot cioplit”, fără să-și poată înfîge gheara sa distructivă în niște opere destinate, de fapt, eternității.

Oricum, suflet echilibrat, educat în spiritul armoniei clasice, al seninătății mioritice și grecești, Al. Philippide, deși traversat de interogații grave, se salvează întotdeauna de o concluzie sceptică, fie prin întoarcerea la o natură edenică (simbol al permanenței) fie prin cufundarea într-un timp ideal, aparținând trecutului mitic, adică veșniciei.

Tainicul țel al călătoriei în timp și spațiu este, pentru Alexandru Philippide, coborârea într-un trecut îndepărtat, al lumii grecești, de unde-și alege modelele, personajele, la care se raportează permanent și cu care, în fond, dialoghează, dialog aparent, pentru că poetul vorbește întotdeauna cu sine însuși, cu obsesiile sale.

Monolog în Babilon este, în acest sens, o sinteză și o capodoperă. Epoca la care se oprește poetul aici este aceea a lui Alexandru cel Mare, iar eroul - Alexandru însuși - o personalitate istorică exemplară, care, recapitulându-și marile bătălii și victorii, ajuns „domn peste imperii”, mare cuceritor al lumii, meditează asupra sensurilor existenței, asupra ideii de timp, în funcție de care își definește concepția despre viață și moarte, despre adevăr și putere, despre destin, despre veșnic și efemer, relativ și absolut.

Haiticul

Lui V.B.

*Ciudată mai e parabola
cu cele două lighioane
capcane,
doi lupi locuindu-te,
stăpânindu-te...*

*Unul e Răutatea,
cu tot hidosul cortegiu:
frica, furia, supărarea,
invidia, egoismul, mândria,
lăcomia, ticăloșia, trufia,
tristețea și vinovăția... ca
privilegiu...*

*Celălalt, Bunătatea,
e mai sărac în temeii:
cu fericirea, pacea, dragostea,
speranța, generozitatea,
binefacerea,
credința și adevărul ei...
Dacă mai adaugi și proverbul
cu „lupu-și schimbă părul,
dar năravul ba...”
la numărat, și ăsta e adevărul,
ba tulbure, ba clar,
lupul Bunătatea iese minoritar...*

*Între ei se dă o luptă,
adică între tine:
se mușcă, se-nfruptă
din tine, în tine...
Învinge, conchide parabola,
cel pe care-l hrănești mai bine!*

*Dar lupul Bunătatea
dacă e generos și are speranța cu
el,
se va gudura pe lângă cel
Alfa
și în final, fără măcel
va apărea un lupoșor mic,
apoi un haitic,
care-ndelung va urla,
despre cum mursecând Totul,
te alegi cu Nimic...
Și nu uita:
porți o viață această haită,
care se/te va sfâșia!*

Unde este patria?

Mai întâi, ce este patria? Patria are mai multe sinonime în dicționar: țară, țărișoară, țară de baștină, loc de baștină, patrie-mamă, patria-mumă, glie, moșie, vatră, vatră strămoșească, nație, națiune, origine, proveniență, pământ, pământ străbun, pământ strămoșesc, pământ natal. Patria este o noțiune sau un concept social și, ca toate noțiunile și conceptele sociale, poate avea o mulțime de definiții diferite, după perspectiva din care este privită această realitate. Dicționarul Explicativ (DEX) dă 22 de definiții pentru patrie, dintre care selectez doar una: „Patria este țara din care s-a desprins o altă țară, o provincie etc., care este legată de prima prin unitate națională, de limbă, cultură etc.” Același dicționar dă 44 de definiții pentru Națiune, din care selectez: „Formă de comunitate etnică-socială a oamenilor, istoricește constituită, apărută pe baza unității de limbă și religie, de teritoriu, conștiința identității istorice și culturale, a originii limbii și culturii, o anumită factură psihică, care se manifestă în particularitățile specifice ale culturii naționale și în conștiința originii și a sortii comune.” Dicționarele noastre dau sinonimele pentru națiune: nație, neam, popor, norod, limbă, seminție.

Ce unește, ce leagă împreună o națiune sau un popor? Patria comună. Și ce este patria? Comunitatea teritoriului geografic mărginit între granițele unei țări? Nicidecum. Sunt milioane de români în România și alte milioane de români ce au apucat să trăiască în afara granițelor ei, care au fost stabilite arbitrar, prin tratate și convenții diplomatice, mereu schimbătoare. Se știe preabine că în Republica Moldova și în afara granițelor acesteia, trăiesc dintotdeauna români, pe întreaga întindere a zonei de răspândire a străvechii culturi Cucuteni-Tripolia, care se întinde din Transilvania, peste Moldova și până în Ucraina. Mai sunt români și în sudul Dunării, în Timoc, Voivodina, Macedonia, Epir și prin alte locuri din Peninsula Balcanică. Sunt și valahi în vest, prin Moravia, în actuala Slovacie. Aceștia și-au pierdut limba, dar mai păstrează cuvinte românești pentru obiectele casnice și continuă să aibă costume naționale românești. Pe lângă românii ce trăiesc în vecinătatea sau în apropierea României de mii de ani, mai sunt încă alte milioane de români ce trăiesc departe, în diferite țări occidentale, prin Europa, America și prin alte țări de pe toate continentele, cât și prin Federația Rusă, până la Vladivostok.

Rețin definiția că „patria este țara din care s-a desprins o altă țară”. Rețin și că țara desprinsă este legată de cea din care s-a desprins, „prin unitatea națională, de limbă și de cultură.” Desigur că ne gândim la Republica Moldova și la alte teritorii cu soartă și mai vitregă, sub stăpâniri

ce vorbesc alte limbi și interzic limba română. Conform definiției din DEX, patria Republicii Moldova este România. Republica Moldova este legată de România „prin unitatea națională, de limbă și de cultură”. Așadar aceste două țări formează un singur popor, o singură națiune. Conform definițiilor din DEX, românii din cele două țări formează o „comunitate etnică-socială a oamenilor, istoricește constituită, apărută pe baza unității de limbă și religie, de teritoriu, conștiința identității istorice și culturale, a originii limbii și culturii, o anumită factură psihică, care se manifestă în particularitățile specifice ale culturii naționale și în conștiința originii și a sorții comune.”

În ce constă unitatea și coeziunea unui popor sau a unei națiuni, care trăiește în două țări? Ba chiar trăiește în sumedenie de țări, cum trăiesc milioane de români risipiți prin lume, de voie, de nevoie sau fără voie, duși cu forța în vremurile de tristă amintire pe care nu le putem uita. Care este esența, sâmburele sau sufletul poporului român ori al națiunii române?

Am găsit răspunsul la filozoful german Ludwig Feuerbach (1804 – 1872), materialist și ateist. Selectez aici din două cărți ale lui, unde el nu se referă la nicio națiune sau popor anume, ci generalizează. Feuerbach pune în evidență funcția socială a religiei. El zice că poporul se stimează pe sine însuși în măsura în care crede în religia sa. O națiune e puternică și importantă în istoria mondială numai dacă recunoaște și are un cult pentru propria sa nesfârșire și divinitate. Feuerbach consideră că „religia e cea mai tare forță unificatoare, legătura cea mai indestructibilă a unui popor. Religia e uniunea lăuntrică, însăși unitatea poporului, contopirea națiunii, întrepătrunderea sa, adunarea, desfacerea și refacerea tuturor ființelor și indivizilor într-o singură ființă. Forța unei națiuni constă în religia sa, este o forță ideală, și nu constă din armate sau puternice șanțuri și ziduri de apărare. Națiunea își are tăria numai în conștiința propriei eternități, care e religia sa.”¹ Feuerbach revine mereu la această idee și o accentuează în mai multe feluri.

El mai spune că „prima și cea mai nobilă înfățișare a spiritualității unei națiuni este arta și îndeosebi literatura populară orală. Cea mai înaltă formă de artă e tragedia, iar tragedia e cea mai de seamă formă a literaturii.”²

¹ Die Religion ist ... der festeste Zusammenhang, das unverletzlichste Band des Volkes. (...) Die Religion ist die innigste Vereinigung, ja Einheit des Volkes, sie ist die Zusammenschmelzung, Zusammendrängung, Sammlung, Auflösung und Vereinigung aller Wesen und Individuen in Ein Wesen. (...) Die Kraft eines Volkes ist allein darum seine Religion, die Kraft ist ein Ideelles, sie besteht nicht in der Anzahl der Heere und in der Festigkeit der Wälle und Mauern, und diese Kraft hat ein Volk nur in dem Bewußtsein seiner eignen Unendlichkeit, das ist seiner Religion. (Ludwig Feuerbach, *Einleitung in die Logik und Metaphysik*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1975, pp. 24-25).

² Bei der Religion ist es noch auffallender und sichtbarer, daß sie aufs innigste mit dem Volksgeiste zusammenhängt, als bei der Poesie, wiewohl auch kein Volk ohne

El continuă: „A doua ca cea mai distinsă înfățișare în spiritualitatea unui națiunii, și în care aceasta își are adevărul său, este religia.”³

Feuerbach pune totuși religia pe primul plan într-alt fel. Religia stă mai clar și mai adânc în duhul poporului decât creația literară, cu toate că nicio națiune nu poate exista fără literatură. Spiritualitatea și înțelepciunea de fapt a poporului constă în religia sa.⁴ Temelia stă în religie. În religie poporul recunoaște și glorifică credința unanimă în sine însuși și nesfârșirea sa ca întruchipare a deosebirii sale spirituale naționale și ca ființă. El spune că: „Religia e viziunea specificității ființei unui popor în eternitate sau viziunea generalității sale în ființa sa specifică. Prin religie poporul în principal se înalță pe sine însuși în conștiința ființei sale.”⁵

El spune că „omul mai caută în religie și un mijloc contra a ceea ce îl face să se simtă dependent și condiționat. Astfel, remediu contra morții e credința în nemurire. Se știe că prima sau cea mai veche religie a fost religia naturii, iar până și divinitățile spirituale sau politice ulterioare, ca zeii grecilor sau germanilor, au fost mai întâi chipuri de zei ai naturii. Natura a fost și este în continuare, la popoarele care trăiesc în natură, nu vreun simbol sau unealtă pentru vreo ființă sau zeitate ascunsă în dosul naturii, ci natura în sine ca atare e obiect de înaltă prețuire religioasă.”⁶

Feuerbach consideră că literatura populară orală este expresia spiritualității unei națiuni iar religia e cea mai mare creație spirituală a poporului. El explică în ce fel religia este rezultatul proiectării sufletului omului pe natură, în același timp în care natura e sanctificată. Legătura cu ideea unei lumi metafizice este – după el – o formă de alienare, de înstrăinare.

Poesie ist (...) Die eigentliche Geist und die Vernunft eines Volkes ist seine Religion. (*Ibidem*, p. 24).

³ Die zweite vornehmste Gestalt des Volksgeistes, in der er seine Wirklichkeit hat, ist die Religion. (*Ibid.*, p. 24).

⁴ Bei der Religion ist es noch auffallender und sichtbarer, daß sie aufs innigste mit dem Volksgeiste zusammenhängt, als bei der Poesie, wiewohl auch kein Volk ohne Poesie ist (...) Die eigentliche Geist und die Vernunft eines Volkes ist seine Religion. (*Ibid.*, p. 24).

⁵ Die Religion ist also die Anschauung des besondern Wesens im Unendlichen oder des Allgemeinen im besondern Wesen; in der Religion erhebt sich daher das Volk in das -Bewußtsein des Wesens überhaupt ... (*Ibid.*, p. 27).

⁶ ... in der Religion sucht der Mensch zugleich die Mittel gegen Das, wovon er sich abhängig fühlt. So ist das Mittel gegen den Tod der Unsterblichkeitsglaube. (...) es ist jetzt allgemein anerkannt, dass die älteste oder erste Religion des Menschen die Naturreligion, dass selbst die späteren geistigen und politischen Götter der Völker, wie der Griechen und Germanen, zuerst, ursprünglich nur Naturwesen waren. (...) Die Natur war daher und ist noch heute bei den Naturvölkern nicht etwa als Symbol oder Werkzeug eines hinter der Natur versteckten Wesens oder Gottes, sondern als solche, als Natur, Gegenstand religiöser Verehrung. (Ludwig Feuerbach, *Vorlesungen über das Wesen der Religion*, in *Sämtliche Werke*, Band 8, Frommann Verlag Günther Holzboog, Stuttgart-Bad Cannstatt, 1960, pp. 42-43).

Cu această afirmație Feuerbach ne convinge că nu face apologia religiei de pe poziția unui teolog, ci el este un filozof imparțial.

Feuerbach are dreptate că literatura populară orală și religia sunt definitorii pentru o națiune. Însă el a scăpat din vedere, că pot fi mai multe popoare sau națiuni, care trăiesc în țări diferite și totuși au aceeași religie: ortodoxă, catolică, protestantă sau de alt fel, cu aceeași dogmă și aceleași ritualuri, dar cu limbi diferite. Ortodoxia nu este creația unui singur popor, ci a mai multor popoare diferite. Catolicismul, protestantismul sau islamul, la fel, fiecare din ele este creația mai multor popoare deosebite. Așadar vedem că, oricât de importantă ar fi religia în societate, atât în viața indivizilor cât și a colectivităților, religia nu poate fi întru totul definitorie pentru identitatea și specificitatea unui popor. Gândirea profundă a lui Feuerbach nu a cuprins întreg orizontul pe care l-a prospectat. El a mai scăpat din vedere încă ceva. Noi românii știm un lucru, pe care Feuerbach nu l-a spus, pentru că nu i-a dat prin cap ceea ce oricine știe: cea mai de seamă creație a oricărui popor și prin care se identifică este limba sa. Fără limbă, nu este posibilă nici religia, nici literatura și nici vreo altă creație artistică sau materială a unei nații, nu este posibilă societatea și nici civilizația. Limba română ne unește mai mult decât religia, mai mult și decât literatura cultă sau populară. Nu toți am citit la fel de multă literatură cultă sau populară. Și totuși suntem români, oricât de culți sau inculți am fi. Unii români cred în ortodoxie, alții cred în alte religii sau sunt ateï, ceea ce nu poate fi un factor unificator. Oricât s-ar deosebi religios, îi unește limba română. În vremurile de azi, religia nu mai are forța unificatoare pe care o avea pe vremea lui Feuerbach. A trecut pe planul doi. Acum, forța care ne unește este limba română. Literatura cultă sau populară întreține și propagă limba, în spațiu și în timp. Fiecare popor se simte unit prin limba sa, mai mult decât prin orice altceva.

Feuerbach ne ajută să găsim cauzele pentru care în zilele de azi dușmanii tradiționali ai României, ajutați de cozile lor de topor, trădătorii de popor și de națiune, uneori chiar dintre neamurile noastre de sânge, fac eforturi disperate să ne șteargă identitatea națională și culturală. În acest scop, ei atacă ortodoxia noastră, pentru a ne dezorienta și dezbină, ca să nu mai avem criterii morale și să acceptăm înlocuirea valorilor umaniste creștine cu false valori, ce duc la pierzanie. Zăpăciții atacă și cele mai mari valori ale literaturii noastre, ca Eminescu și Miorița. Ei atacă și limba română, dar ideea aceasta nu o au de la Feuerbach. O au de la cine i-a pus să latre.

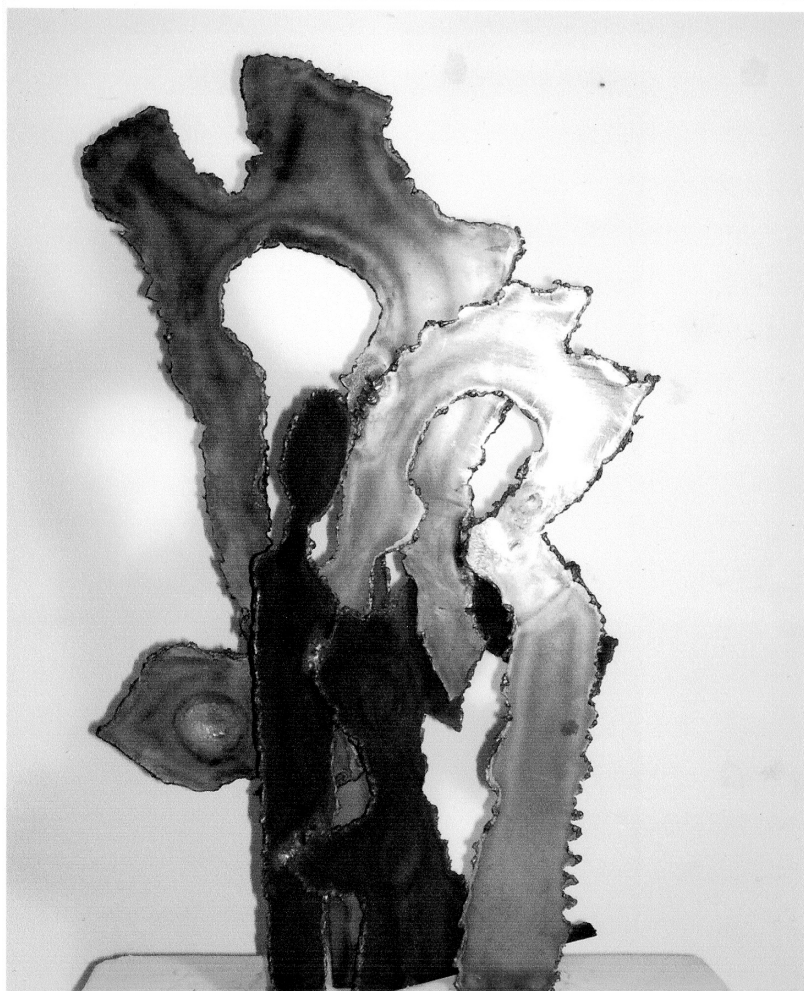
Limba română strălucește în creațiile literare orale ale poporului și în scrierile culte. Cele mai strălucitoare opere literare în limba română sunt mai cu seamă două poezii: *Luceafărul* lui Eminescu și *Miorița*, dar și sumedenie de alte creații literare culte sau populare. Nu toate popoarele Europei sau de pe alte continente au asemenea opere, care să le poată susține identitatea

națională, unitatea etnică și unitatea limbii. Identitatea noastră națională este asigurată de unitatea și de trăinicia limbii române.

Limba română este patria noastră a tuturor, dinăuntru și din afara țării, indiferent ce religie am avea și indiferent câtă carte avem. Când nu ne putem revedea acasă la vatră, ne regăsim în limba română, prin telefon sau mail, cu rude, cu prieteni din copilărie sau cu prieteni virtuali și cu alți români, cu care nu ne-am văzut niciodată, dar ne înțelegem pe românește, mai bine decât pe orice altă limbă nou învățată. Izvorul nemuririi unui popor este nemurirea limbii materne, nemurirea creațiilor sale literare, culte și populare, cât și a credințelor sale. În primul rând credința în tine însuți ca individ și credința în poporul din care faci parte. Credința în valorile noastre, românești. Cei ce au renunțat la limba română în favoarea altei limbi, pentru a fi asimilați mai ușor într-o altă țară, nu au fost niciodată identificați pe deplin cu națiunea care le-a acordat cetățenia. Cine renunță la limba maternă renunță să se mai tragă din părinții săi. Nu ne putem trage din părinții altora. Negarea limbii materne este negarea părinților, a bunicilor și a străbunilor. Cine își taie arborele genealogic, își taie creanga de sub el. Putem să ne înrădăcinăm într-o țară străină, dar nu putem deveni străini de limba română. Aceasta rămâne rădăcina noastră primordială, oricâte alte rădăcini am prinde și oricâtă sevă ne-ar aduce.

Regretatul Nicolae-Paul Mihail a scris în *Târgul Rusaliilor*: „E cam greu să ne lăsăm dresați după toate mofturile inventate în alte orizonturi. Vorba românească e o armă care bate orice bombă, chiar mai tare decât cele care i-au căsăpit pe japonezi.”

Limba română este izvorul nemuririi neamului românesc, iar dacă unii vor să înrobească lumea cu arme, cu escrocherii financiare și comerciale sau cu șiretlicuri ascunse, românii îi vor dezarma cu vorbe și cuvinte potrivite, cu idei nobile, cu creații de artă și cu omenia românului.

Viorica Colpacci, *Transmutații*, sculptură în metal

ȘTEFAN J. FAY

Dragă Mărcuța, uite încă una din micile povestiri pe care ți le dedicasem, scrisă pe timpul teribilelor inundații din țara noastră din Aprilie 1970.

*Ți-o trimit cu un gând în plus
la marea iubire ce-ți port ție,
vredniciei tale, și micii tale
familii atât de unită.*

Tata

Arca lui Moș Noe

Moș Noe se deșteaptă înaintea celorlalți. N-are somn. Patru-cinci ceasuri și gata! Doarme înăbușit în blana lui de oaie, ca într-un sac. Vară-iarnă, îi place somnul cald, cu răsuflarea rărită. Își strânge pumnii cruciș pe piept, își înfige coatele în burtă și-și adună genunchii. Se face melc. Așa s-a învățat să doarmă de când lucra la stâna de oi, înnopta la pădure, la tăiatul copacilor, pe când era plutaș. Îndoaie colțul blănii sub cap să nu mai intre nici un aer de afară și e ca sub o plapumă așternută peste tot pământul. Nu mai aude nici satul, nici curtea, nici pe cei care se mai mișcă prin casă. Lumina, pereții, ograda cu plugul răsturnat în bățatură, grămada de vreascuri pentru foc, nucul din poartă, dealul din spatele casei, muntele din față, cerul cu stelele până la infinit, toate rămân afară; înăuntrul blănii de oaie, Moș Noe se află ca în pânteleceale pământului. Așa și moartea; somn de pământ, la căldura lui, în liniștea desăvârșită. Îmbătrânești numai la lumina zilei, în zbatere. Noaptea nu îmbătrânești fiindcă se odihnește și trupul. Doarme și el. În privința asta oamenii-s proști și nu înțeleg nimic din dulceața morții. Nu le merge mintea până acolo.

Moș Noe se mișcă în blană și face ochi. Pe fereastră pătrunde o lumină lăptoasă. Urechile bătrânului prind scârțâitul unui car ce urcă la munte după lemne. Porcul se izbește de porțița cocinei. E vremea să fierb urluiala! Își zice. Se dă jos de pe ladă, împătorește jocul, ia obielele și scoarțele opincilor și pornește spre ușă ținându-și nădragii cu mâna stângă, să nu-i piardă pe drum. Pe sală se oprește, privește supărat către ușile odăilor unde dorm fiii lui, Niculai și Ghiorghită, cu femeile și droaia lor de copii, apoi iese în curte. Merge la fântână, se spală repede, din scurt, pe urmă se duce la chiler și dă foc la ceaunul cu bostani pentru porc și găini, pregătit de cu seară. Abia acum se așează pe scăunaș să se încălze. Din când în când aruncă un vreasac sub pirosie. Ațâță focul și rămâne cu ochii la flăcările care joacă de bunăvoie, așteptând să dea apa în clocot. În răstimp, gândurile îi pleacă la plimbare.

Cum stă acu, e tras de un fir de ceață care tot încearcă să prindă formă în mintea lui, ca norii pe cer când se prefac din balaur în cruce ca semn sfânt

prevestitor, și din cruce în taban de harmăsari gonind cu coamele despletite prin văzduh. Pe urmă: nimic!

Din crăcuțele uscate sar scânteii și se izbesc de fundul negru al ceaunului. E ca un joc de purici de lumină, năzdrăvani. Și gândul încearcă iarăși să prindă contur. Se făcea că se afla în livadă, adică se făcea că el, Moș Noe, ședea culcat în trifoiul livezii. Soarele îi sta pe obraji ca o turtă fierbinte de ceară. În jur bâzâie bondarii. De la un timp i se pare că umblă cineva printre pomi, pe cărarea cu agrișe. Se face că doarme și ascultă. Crapă un ochi și pânđește. Vrea să vadă cine are curajul ăsta să vină să-l fure pe el, acum când prunele dau în copt. Prin trifoiul înalt vede că se apropie un bătrân, fără grabă și fără rușine. Din când în când bătrânelul se apleacă, culege câteva agrișe roșii, aruncă din mers câte o boabă în aer și-o prinde din zbor, cu gura deschisă. Măi, să fie!

Moș Noe se ridică brusc în genunchi și-l întreabă supărat pe bătrân:

- Da' ce faci, bre Noe? tocmai pe mine ai venit tu să mă furi?

Dar își dă seama că Moș Noe este el și nu ăla, și nu mai știe ce să zică. Încearcă să se dumirească ce-i în capul lui și cine o fi bătrânul care se apropie ca ieșit din oglindă, când acesta îi spune:

- Noe, sfârșitul a toată făptura stă gata în fața mea căci pământul s-a umplut de siliciune!

Și iarăși aruncă o agrișă roșie în aer, și iarăși așteaptă să-i cadă agrișa în gura deschisă. După ce o înghite zice:

- Deci iată, Noe: îți faci corabie. Și iată măsura după care ai s-o faci: trei sute de coți să fie lungimea, cinci zeci lățimea, și treizeci înălțimea ei, și s-o ungi pe dinăuntru și pe dinafară cu smoală, și eu voi aduce potopul apelor pe pământ.

Zice bătrânul o vorbă și iarăși aruncă în aer o agrișă coaptă și iarăși o prinde în gură, și Moș Noe vede că bătrânul are dinții cam stricați, săracul! Iar vorbele pe care le tot înșiră despre corabie și toate celelalte, parcă-s furate de undeva.

- Și tot ce se află pe pământ va pieri! spune netulburat străinul. Iar tu intri în corabie, tu și feciorii tăi, și femeia ta - și Noe socotește: Nu-i de pe aici, nu știe că-s văduvoi! - și ia cu tine orice fel de hrană de mâncare și du-o în corabie să aveți ce mânca, voi și dobitoacele...

Mai înghite o agrișă, apoi se uită cu poftă la tufele neculese, dar se răzgândește și-și scutură palmele. Apoi, pe nepusă masă, începe să se ridice ușor, în sus, adică să se înalțe din ce în ce mai sus, printre prunii livezii. Abia atunci se dumirește Moș Noe că stătuse de vorbă Dumnezeu, bătrânul, cu el! Și în timp ce Dumnezeu se tot ridică dintre crengi, fără să se împiedice de nimica, Moș Noe cade grămadă la pământ, cu fața în trifoi. Simte umblându-i pe ceafă o furnică dar nu îndrăznește s-o plesnească de față cu Atotfăcătorul Cerului și al Pământului. Când socoate că Dumnezeu a avut timp să se ridice în nori și să se întoarcă la el acasă, sare din iarbă, își saltă nădragii și se întoarce grăbit în ogradă. Își zice: dacă ar fi să fac o corabie cum scrie la

Scriptură, ehei, ce de lemn mi-ar trebui mie. Trei sute de coți! De unde atâta lemn? Dă cu piciorul în găinile care au scăpat din coteț și se oprește dinaintea grajdului. Socotește: șase tâlpi sănătoase, plus trei grinzi de opt de-a lungul, alte opt de cinci de-a latul, plus coama trei, plus căpriorii, va să zică două ori câte patru. Bun! Coșerul e și el sănătos. Împletitura o strângem pentru foc. Bun. Tocată. Casa. Are tâlpi de stejar. Bune pentru arcu corabiei și pentru coaste. Ieșim la socoteală. Bun! Se întoarce cu spatele la casă. Poarta și gardul: trei stâlpi de stejar în poartă. Păcat că i-am mai cioplit cu atâtea semne de noroc. Cine știe, poate după potop le ridic iarăși poarta! Treișpe stâlpi la poartă. Ce e putred din pământ, se taie jos.

Și tot ținându-și nădragii cu mâna, măsoară acum bătătura cu pasul. Nu are decât patrușcinci de pași lungime pe douăzeșitrei lățime, dar cum și Dumnezeu bătrânul a uitat să adauge, ca rândul trecut, să ia cu el câte două de fiecare animal, parte bărbătească și parte femeiască, merge și mai mică!

Maria, noră-sa, îl vede grăbind prin ogradă cu pași mari și-l întreabă dacă are pântecăraie de la varza murată de-aseară.

- Ce pântecăraie, Mario? Ești nebună? Scoală casa, scoală și copiii că nu-i vreme de pierdut.

- Da' ce s-a întâmplat, tataică? întreabă Maria speriată. Ar vrea să lase copiii să mai doarmă c'au fost toată ziua la scăldat.

- Tu scoală casa cum îți spun, strigă bătrânul. Am stat de vorbă cu Dumnezeu și mi-a poruncit să dărâm toate, casa, șura, grajdul, să facem corabia. Asta-i!

Maria se uită lung la bătrân apoi intră brusc în casă. Perdelele de la fereastră se dau în lături și-n spatele sticlei apare zburlit de somn, capul lui Niculai, apoi mai jos se înghesuie cinci capete de îngeri tâmpiți, care se înghesuie să-l vadă pe „A ‘nebunit bunicul!’ Moș Noe se supără de atâta prostie, ia o piatră de jos și-i gata să dea cu ea în geam, dar se răzgâdește și-o lasă cu scârbă să cadă la pământ. Niculai, care a văzut amenințarea, iese pe prisă în izmene și întreabă răstit:

- Ce te-apucă, tată?

- Am poruncit să iasă toată lumea afară, zice el ferm. Vine potopul de apă. Dărâmam toate și facem corabie. Așa a spus Dumnezeu.

Niculai se uită în sus, la cer. Ceru-i senin, peruzea. Intră în casă. Copiii, pe rând, ies pe prisă, cei mici în cămăși, cei sălțați în pantaloni scurți de cânepă. Se așează pe marginea prispei și pe scară, înghesuiți unii într-alții ca rândunelele pe firul de telegref. Se uită la bunic pe sub sprâncene, într-o tăcere nătângă. Doar Ghiță nu se sinchisește. Trece printre frații lui, sare două trepte și fuge după casă să-și facă nevoile. Bătrânul se uită lung la nepoții lui, apoi e cuprins de rușine: atâtea priviri mucoase să-l judece pe dânsul! Pleacă la bucătărie să vadă dacă-au fiert bostanii. Ceilalți se apucă, fiecare de treaba lui: adăpatul cailor și-a vacii, scuturatul așternutului, așezatu mesei de dimineață, pe mescioară sub nuc. Nu mai spune nimeni nimic. Când trece cineva pe lângă bunic, îl privește iscoditor să vadă dacă i-a trecut. Bătrânul

îi lasă în plata Domnului. Se adună toți, temători, la strachinile de lapte și la fundul mare de mămăligă. Mănâncă în tăcere. Moșul termină întâi. E și cel mai grăbit. Și zice solemn, uitându-se fix la pumnul lui cioturos, așezat pe masă:

- Mi s-a arătat Dumnezeu, bătrânul. A poruncit să dăramăm toate și din lemnul strâns să facem barcă, adicătelea, corabie. Să ne vărăm adică în ea, noi toți, cu vitele, păsările, porcul, iepurii lui Ghițică, țoalele, pernele, cergile, hamurile, plugurile, în sfârșit, să ne vărăm cu toate ale noastre în corabie.

- Ai înebunit, tată! strigă Niculai.

Nu termină vorba și lingura de lemn îl izbește peste față. Niculai duce mâna la obraz. Își privește tatăl fără a-i veni a crede. Se apleacă, ridică de jos lingura și o pune încet pe masă și dă să se ridice.

- Stai jos, Niculai! poruncește bătrânul cu vorba lui mare de pe vremuri. Nu mai pleacă nimeni la câmp. Tu dărâmi grajdul. Lemnăria o strâgi stivă, lângă fântână. Tu Ghiorghiță, desfaci șura. Când termini lucru, desfaci și gardul. Puneți lemnăria pe rosturi și lungimi, grindă cu grindă, scândură cu scândură, să vină la mână. Ce e putred se taie cu fereastrăul. Femeile să aibă grijă de case, de țoale, să dea lemnăria cu gaz, că pe la tine Niculai, cam umblă ploșnițele pe pereți!

Neculai pregătește barda, ciocanul, cleștele de potcoave, joagărul dar îl apucă năduful, trăneste toate la ușa grajdului și se duce în sat, să se îmbete dinadins. La cârciumă intră și ies pădurarii, vânătorii, căruțașii. Niculai povestește că i-a sărit bătrânului o doagă și vrea să-și facă din grajd barcă. Oamenii râd și se duc mai veseli la lucru.

După două ore, Neculai se întoarce cu un cârd de oameni după el. La capătul uliței aude bocăniturile din curtea lor. Aleargă. Se oprește în poartă, năuc. Jumătate din acoperișul grajdului e jos. Ghiorghiță, călare pe coama grajdului, rupe șindrila cu tesla. Șindrila sare sfărâmată. Printre câpriorii dezgoliți se vede fânul din pod și așternutul copiilor. Caii legați sub nuc, dau din cap și din coadă împotriva muștelor. Moș Noe, cu un piron în mână, croiește în praf corabia. Copiii aleargă de colo-colo strigând de bucurie în jurul lui și-l ajută să înfigă țărșii ascuțiți în bătătura uscată. Bătrânul leagă de țărșii o sfoară și face tot felul de linii drepte și arcuiri în praf, cu pironul, ca Arhimede când a fost ucis de romani, apoi iar pune copiii să bată un țărșu. Safta lui Ghiorghiță, cu pântecul cât un bostan ținut în poale, stă pe prispă prostită, cu colțul basmalei la gură și privește la socru ei cu spaimă. Ailaltă noră, Maria, iese și intră în bucătărie izbind toate celea de pământ. Niculai împinge porțița cu piciorul și urcă iute scările podului, la fratele său.

- Ce te-ai apucat să faci, Ghiorghiță?

- Desfac, așa cum a zis tata.

- Îlucid! Îlucid! urlă Niculai.

Dar nu știe săucidă și de ciudă se trăneste în fân mușcându-și pumnii.

Agățați de gard, oamenii fac haz. Bătrânul se face că nu-i vede. Își vede de treabă: se ridică, pleacă, vine, măsoară, plesnește un țânc ce-i calcă liniile zgâriate pe pământ. Niculai coboară vârtej din pod, se repede la poartă, îmbrâncește oamenii și-o ia la fugă. După o jumătate de oră vine cu popa. Oamenii îi fac loc să treacă. Popa intră solemn în curte, se uită roată în jurul său, mai face un pas, se împiedică de-o sfoară și-i gata să cadă. Scurpă necuratul și se răstește la Moș Noe.

- Ce faci aici, Noie? Moșul se ridică, își scutură genunchii și spune:

- Ia! și arată vag desenele zgâriate pe pământ, fără prea multă siguranță. Popa se uită foarte atent la desene. Nu se pricepe la geometrie.

- Hm...da!Zic oamenii că desfaci acareturile.

- Le desface Ghiorghită, ocolește moșul răspunsul.

- Că vrei să faci corabie.

- Așa mi-a poruncit Dumnezeu, bătrânul. Popa râde îngăduitor.

- Ți-a poruncit adică, ție, să-ți faci corabie, că vine potopul de apă, și vrea Dumnezeu, bătrânul să te scape numai pe tine de urgență.

-Și pe toți ai mei, îl corectează prompt Noe. Așa a zis Dumnezeu, bătrânul: Noe, voi nimici pământul cu potop de apă!

Popa râde cu haz acum. Oamenii la gard, ascultă atenți.

- Și te-a ales Dumnezeu tocmai pe tine, mai curat dintre noi toți. Mai curat ca mine, păstorul satului!

- Mă gândesc la oberlicht! zice Noe cu gândul într-aiurea.

- Ce oberlicht? Oamenii râd, care de unul, care de altul.

- Unde ai văzut tu, Noie, că scrie în Sfânta Scriptură despre oberlicht?

- Nu scrie?, întreabă Noe nedumerit. Popa se supără de-a binelea.

- Ia ascultă Noie, fă bine și oprește zmintea că de nu te dau că umbli cu superstiții. Nu vezi că zăpăcești satul?

Noe ascultă o vreme. La urmă se supără și el.

- Mie, părinte, mi s-a arătat Dumnezeu, bătrânul. Era acolo în livadă. Mânca agrișe, dacă vrei să știi matală.

- Ce agrișe?

- D'alea bune, de-ți aduc și matală. Le arunca în sus și le prindea cu gura deschisă și nici una nu-i scăpa jos. Avea și dinți stricați în gură, sârmanul. Am văzu eu!

Oamenii nu mai știu de cine să râdă. Popa încearcă împăciuator:

- Bre, Noie, că mânca agrișe de-alea roșii, treacă. Îs bune!

Dar dându-și seama că se prostea și el prinzându-se în vorbă, se întoarce către oameni, oftând:

- S-a scrântit, bietul nostru Noie.

- Să chemăm salvarea? întreabă careva.

- Nu-i cazul. La urma urmei, e în curtea lui, averea lui!

Și popa sparge adunarea.

Seara, după muncă, oamenii se opresc la poarta bătrânului. Grajdul nu mai e. A rămas doar urma de dedesubt, loc muced cu bălărie chirchită,

teșită, albă. Caii mănâncă la iesle, sub cerul liber. Șura nu mai e nici ea. Se dărâmă atât de ușor ce se clădește greu! Gardurile fuseseră smulse. Acum se dărâmă și casa. Femeile umblă prin grădină ca niște stafii plânse, ducând de colo-colo câte o oală sau o țoală cu care nu știau ce să facă. Lăzile cu rufărie stau îngrămădite ca de mutare. Coastele corăbiei se ridică în aer ca oasele peștelui care-l înghițise pe Ionaș. Bătrânul îi pune pe copii să călăfătuiască scândurile. Copiii fac bulgărași de smoală, le înfig în nuiiele și sfrîii! cu ele spre cer. Bătrânul îi plesnește după ceafă și-i mână la treabă. A cincia zi se bat podelele. Copiii satului cască gura și privesc minunea. Nu mai merg nici la scăldat, nici la școală. Stau de dimineață și până seara în jurul corăbiei.

Câte unul fură smoală, o face bulgăre și o ascunde în sân unde i se lipește și de cămașă și de piele. Ghițică numără muștele care intră și ies din corabie: șapte fără una și cu două fără două și cu cinci....

- Câte fac?

- Nu știu că le-am numărat dar nu le-am socotit.

Într-a șasea zi începe ploaia.

Moș Noe poruncește să se vâre toți în pântecul corăbiei pentru noapte. Nemaivând casă, n-au unde se adăposti decât în pântecul corăbiei. Oamenii aleargă pe uliță și strigă: “Fugiți măi, că vine potopul!” și râd de tot neamul lui Noe. Safta lui Ghiorghită nu mai poate de rușine, și fuge, cu copilul din pânțec cu tot, acasă la părinții ei. Bătrânul știe că nu e ploaia cea mare și se duce să doarmă în tufe de agrișe, cu o glugă lătoasă în cap. Poate mai vrea să-i spună Dumnezeu ceva, să-i mai dea vreo misiune, cum îi dădea domn’locotenent, în timpul războiului, pe front: Noe, stai planton la depozit până vine schimbul! Am înțeles s’ trăiți! Dar Domnul nu-i apare nici de treaz, nici de vie. A doua zi e cer senin, sticlă. “N-ați plecat încă?” întreabă trecătorii.

Acum, Moș Noe e foarte grăbit. Îi mână pe fii, pe nepoți, pe nora rămasă, Maria. Mai dă-o dracului de praștie, ce-ai să faci cu praștia în corabie? Țâncul plânge după praștia aruncată pe dărâmăturile casei. Se îndeasă fânul, se așează puținile cu brânză, borcanele cu miere, butoiul cu varză murată, se învelește slănina în jurnale. Canistrele cu gaz se așează tocmai în fund, Doamnă ferește! Se vâă apoi cotețul păsărilor, porcul. Își amintește de colivia de porumb - e nevoie neapărat de porumb! - și la urmă se vâă caii și vaca. N-avem taur! își zice supărat bătrânul. Dacă n-avem, n-avem. Doar n-o să fur taurul comunal!

Pune stonoage, face cărare de trecere la fân, se răduiesc lăzile mai în față, sub oberlicht, se așează plita pe patru cărămizi. Odată cu noaptea toate sunt gata. Își cheamă fiii, o cheamă pe Maria, își numără nepoții: trei, patru, cinci, șase. Se bat ultimele scânduri, pe dinăuntru, la lumina fânarului. Gata.

Închisă în cală familia nu mai știe ce să facă. Niculai se trânteste în așternut. Gândul continuă să i se învâртеască în cap, ucigaș. Dar numai gândul. Maria își face cruce și se roagă aruncând priviri veninoase către socrul ei. Ghiorghită așterne la cai cu gândul la Safta, fugită. Copiii se ceartă

pe arșice. Ghițică sculptează cu unghia un cap de om într-un boț de smoală. Pe urmă iau masa în tăcere. Se aude numai vaca rumegând și caii sfornăind. Pe urmă se culcă toți, frânți de atâta zmințeală. De veghe stă doar Moș Noe. Așezat pe ladă, sub oberlicht ascultă svonurile care abia mai pătrund de afară, din lume. E poate miezul nopții când aude primul tunet îndepărtat. După puțină vreme se aud alte tunete, rostogolindu-se unele peste altele, din ce în ce mai greu și mai apropiat. Și, deodată, prin oberlichtul deschis se vede cerul luminat de un fulger grozav care trece ca un cal în galop, peste crestele munților. Moș Noe face semnul crucii. Un sfert de oră mai târziu ploaia cade grămadă, nu în picături, ci gârlă. Acoperișul de carton asfaltat râpăie asurzitor. Tună și fulgeră fără întrerupere. Lumini orbitoare brăzdează cerul plimbând pe crestele munților herghelii fosforescente. În lumina care pătrunde la răstimp prin oberlicht, Moș Noe vede pe toți ai lui așezați în capul oaselor, pe așternuturile făcute din fân, cu ochii holbați în gol. Doar copiii, obosiți, dorm adânc. Ploaia ține ca la trei ore fără întrerupere. Apoi se rărește. Maria a aprins din nou fânarul, de urât. Și deodată corabia tresare și se lasă într-o parte. Sărise o proptea. Mai târziu vor sări și celelalte și corabia, începând a pluti, va porni la vale pe năprasnicele ape ale prăpădului. În liniștea care se face, se aude un glas îndepărtat de femeie: „Ghiorghiiăă! Nu mă lăsa, Ghiorghiiăă!” Ghiorghiiă sare din așternut. E Safta, taică, strigă el. Trage masa sub oberlicht, se urcă pe ea și scoate capul afară. Prin apa care-i ajunge până la pânțele, Safta înaintează cu mâinile ridicate de spaimă. Abia se mai ține împotriva șuvoiului. Vântul bate cu furie. Munții vuiesc. Copacii gem despletii, pe deasupra caselor. Fulgerele nu conțin alergând pe ferăstrăul munților. „Mor, Ghiorghiiăă!” Ghiorghiiă scoate mâinile pe oberlicht. Prinde mâna nevastă-si și o trage. După un timp în rama ferestrei apare capul Saftei, apoi umerii și pieptul. Niculai și Maria au sărit să țină masa să nu se răstoarne. Ghiorghiiă, cu nevastă-sa în brațe, coboară de pe masă. O duce la așternutul ei, o așază cu preț, trage din maldărul de rufe o plapumă și o pune pe dânsa. Safta cu părul despletit plânge în sughițuri.

Îndată după intrarea Saftei în cală ploaia se dezlănțuie turbată. Moș Noe stă răzimat în perete. Privește ceasul lui Niculaie agățat de-o grindă, legănându-se în lăntug. Și pe neașteptate ațipește. Când se trezește i se pare că ar trebui să fie ziuă. Dar afară e tot întuneric. Furtuna continuă. Corabia se leagănă ușor, ca un prunc în brațele lui Dumnezeu, și se rotește. Ceea ce înseamnă că toate proptelele căzuseră. Prin vuietul furtunii, Moș Noe prinde firul unei larme ciudate. Ascultă cu încordare. Tresare. Un zvon de năvală amețitoare crește și se apropie. Și deodată îi este teamă. Teamă de oameni și de topor. Și oamenii, bulucindu-se, îmbrâncindu-se încep să izbească cu pumnii în pereții de lemn ai corabiei.

- Deschide ușa! strigă de afară. Deschide ușa, tată Noe!

Mâini aspre, negre, grase, se agață de rama oberlichtului. Și capul popii apare în fereastră. Are părul zburlit, apa îi curge șiroaie pe frunte și pe gât.

- Lasă-mă să intru, Noe, sunt eu, părintele, păstorul vostru. Dă-mi drumu înăuntru, Noe, n-auzi odată?

Moșul se uită la popă. Parcă nu-l cunoaște, parcă nici nu l-ar vedea. Dar se uită la el și vede cum oberlichtul se mărește sau se micșorează după cum vâra popa ba mâna stângă, ba capul, ba mâna dreaptă. Nu încape. Orice-ar face nu încape. Scoate capul, vâra iarăși mâna și bâjbâie să se agațe de ceva. Degeaba: lemnul-i neted. Geme.

De afară oamenii s-au agățat de el și-l trag de pantaloni, de cămașă, până îl dezbracă. Popa țipă deznădăjduit:

„Dați-mi drumul, neleguiților! Sunt păstorul vostru, blestemaților!”
Dar Dumnezeu nu e cu cine crede că e. Popa lunecă într-afară. Abia se mai ține în vârful degetelor și Moș Noe își amintește ca prin vis de-o vorbă a popii din altar, cu cămila care trecea sau nu trecea prin gaura acului. Auzi vorbă, o cămilă!

Ușurată parcă de povară, corabia lunecă tot mai iute, trasă de un curent ciudat, de dedesubt. Se izbește de câte un copac, de câte o casă pe care parcă o despică, își caută echilibru în drum spre.... Ararat!

Greoi, bătrânul se urcă și el pe masă, să vază ce e afară. Corabia lui lunecă printre coamele copacilor cosind crengile care pâraie. Era măreț. Moș Noe oftează și trage fereastra oberlichtului, apoi sucește cârligul s-o fixeze bine. Coboară jos, se uită la ai lui și le poruncește scurt:

- Așterneți-mi pe ladă cojocul!

Femeile se reped să-i facă așternutul. Când e gata, moșul se așează pe ladă și-și desface nojițele. Pune obielele la uscat, pe crengile pregătite lângă sobă, pune opincile sub ladă. Cei din jur îl privesc cu teamă evlavioasă, fără a scoate o vorbă. Doar Ghițică, tot cu boful lui de smoală cu chip de om, întrebă tam-nesam:

- De unde ai știut matală, bunicule, că vine potopul?

Întinzându-se pe blana lui de oaie, bătrânul îi face semn nepotului să se apropie. Și când îi aproape, îl mai trage puțin de gât și-i șoptește ceva la ureche. Apoi îl întreabă:

- Ai înțeles? Copilul dă din cap c-a înțeles.

Moș Noe se vâra în blana lui de oaie, îi trage un colț peste cap. Acum poate să plouă patruzeci de zile! Are timp să tragă un somn înăbușit, așa cum îi place lui, să zici că mori în sânul pământului fără să mai îmbătrânești vreodată!

Din *Caietele unui fiu risipitor* (1971 - 12 aprilie):

După doi ani, azi în autobuz, către serviciu, am găsit soluția pentru finalul povestirii „Corabia lui Moș Noe”. Când, în corabia care plutește pe ape, nepotul îl întreabă: De unde ai știut că vine potopul? Moșul îl cheamă și-i spune la ureche taina. Așa că numai copilul va ști adevărul, nu și cititorul. Ceea ce înseamnă că cititorul trebuie să știe singur dacă vine sau nu potopul!

Imensa nadă de ape Se ridică spre ceruri

*De oarecând, apele Sudului
răzbat,
cu multă voioșie,
către Nord.
Apele Nordului, și ele –
ghirlande de sori lucitori,
se abat lunecând, spre Sud.
Și-n armoniile negării existențiale,
atât apele Sudului cât și apele
Nordului,
își fac cuiabar albastru sub Soare.
Și unele, și altele,
printr-o ritualică curgere,
destind o uriașă orgă de talazuri,
în armonii lichide, dând sens
pământean curgerii:
ireversibilei curgeri –
înlănțuirii Sudului și Nordului,
în care se prefiră, se contopesc.*

*Apoi, imensa nadă de ape
se ridică spre ceruri,
ca aburi, plutind.*

Ploi cu sfere de sticlă

Prietenului meu
Aurelian Titu Dumitrescu

*Debordează, de cioburi, răvășite,
vastitatea oceanică.
Pe creste de val, când lichidul,
în fracțiuni de secundă,
scade-n cadență cinetică,
amerizează albatroșii...*

*– O, se despart și se despică
stropii de apă,
peste imensitatea adâncă,
în rafale de ploi și-n sfere de sticlă
învârtite de vânt,
pe care Dumnezeu le adună
și le lasă din pumni
la bucurie și la necaz...*

*– O, Doamne, însetat,
lasă-mă să beau, din apele Tale,
barem un strop
din norul înalt de azur,
netulburat de talaz!*

Prin lumile toate, Lipsite de vămi și de porți

*Reducând tribulațiile amarnice
ale sufletului...*

*Fii sigur de tine când numeri
fîrele de nisip!...*

*În deșert, printre ele,
cu nimic nu te deosebești.
Un lung ecou însă băntuie,
fără chip,*

*nemărginirea,
în plină furtună,
întrebându-se dacă îți mai ai locul
sub stele,
dacă mai ești...*

*O ploaie de aștri și-un ocean
de nisip,*

*trecute prin mine,
sunt celulele întregirii lumești –
un deșert.*

*Pe mine mă fulger în inimă,
în sânge, și cad trăsniț,
cu-o mână de nisip, pe piept.
Sinistra îmbrățișare poate că
are un rost,
poate că este doar o iluzie a nopții
trezită de-o slabă lumină.*

*– Toate însă își fac trecerea
neîngrădită,
prin lumile-nalte, lipsite
de vămi și de porți!...*

Amfora

*Întru marea noastră prietenie
lui Mihai Pînzaru PIM:
Un univers, o planetă, un punct
din care, pomenindu-ne,
am premers.
Suitori, împreună, în ceruri...*

*S-ar uni, ca să spun așa, crengile
arcuite cu rădăcinile,
dacă fructele n-ar cădea de pe ele.
Iar pământul intrat
în zonă crepusculară
ar arăta ca o amforă uriașă
cu miliarde de toarte.*

*O capodoperă solară –
a spiritului ce ne-nconjoară –
și nu cred că cineva
s-ar mai gândi să-i spună
vreodată natură moartă.
Ci amforă a cărei răsufflare
supraomenească
ar curge, printre stele, în sus
ca o supremă înălțare
în care mâinile ar fi de prisos,
iar lacrima surâzătoare...
ca singurul alean memorat
din acustica divină a orologiului
lui Iisus...*

*O lume-cavou, din spațiul deschis,
intrată într-o zonă
crepusculară,
a cărei răsufflare
ar curge, printre stele, în sus...*

FLORENTIN POPESCU

Interdicția

În noaptea de Înviere din acel an biserica rămăsese goală. Preotul era singur și îngândurat în lăcașul de cult. Doar sfeșnicul din fața icoanei Mântuitorului arunca puține și palide umbre pe pereți.

Peste puțină vreme trebuia să iasă în fața altarului cu o lumânare aprinsă și-n sufletul lui era mahnit că nu putea spune „Veniți de luați lumină!” decât sfinților zugrăviți pe pereți, care, oricum, în înălțimile cerului aveau lumină.

Pandemia care băgase lumea întreagă în sperieți secerase până în acea clipă mii de vieți pe tot globul și impusese reguli drastice și din partea autorităților noastre: se interzisese adunările de orice fel, inclusiv cele religioase, considerându-se că la ele s-ar putea răspândi și mai mult virusul ucigaș.

Se decretase stare de urgență în toată țara și printr-o Ordonanță militară se limitase și numărul celor cărora li se permitea să participe la botezuri, la nunți sau la înmormântări: cel mult opt persoane. Patrulă de câte trei oameni desemnați de autorități vegheau la respectarea cu strictețe a dispozițiilor.

Posturile de televiziune dădeau în fiecare seară exemple de inși care au ignorat acele dispoziții și au fost amendați cu sume de bani atât de mari încât un om obișnuit nu le-ar fi putut achita decât cheltuindu-și șase-șapte salarii sau în cazul celor vârstnici opt-zece pensii puse la un loc. Acestora din urmă le era îngăduit să iasă din case numai într-un interval anume de doar două ore la amiază.

Cine voia, totuși, să iasă din locuință trebuia să poarte o mască pe figură, care să-i protejeze gura și nasul și, în plus, să dea și o declarație pe proprie răspundere, menționând în ea data de naștere, adresa de domiciliu, locul și scopul exact al deplasării care nu suporta amânare, adică la un cabinet medical pentru urgențe, la o farmacie sau pentru aprovizionarea cu alimente.

Ca să evite adunarea credincioșilor în biserici la sărbătorile pascale, autoritățile se înțeleseseră cu Patriarhia ca lumina sfântă de la Ierusalim să fie dusă, la cerere, de către voluntari, la domiciliile solicitanților, cei însărcinați cu asta trebuind să poarte costume speciale, măști și mănuși.

Așa ceva nu se mai întâmplase niciodată, nici în îndepărtatele vremuri ale istoriei, când pe meleagurile noastre trecuseră molimele de ciumă și holeră.

Țăranii nu prea înțelegeau ori nu le convenea să înțeleagă ce se întâmplă în acele zile nici în ruptul capului.

Noaptea pe ulițele satului fără țipenie de om se mai zărea din când în când, doar lumina unei lanterne – cea a patrulelor.

Amintitele patrule erau formate dintr-un polițist, un soldat și un reprezentant al M.A.I. în teritoriu.

Cele mai multe case rămăseseră îngropate cu totul în întuneric. Numai rar se mai putea zări pe la câte o fereastră o palidă lumină albăstruie. Era semn că acolo cineva privea la televizor.

Cei mai mulți dintre săteni, obosiți și contrariați de toate cele câte se întâmplau în acele zile, după ce gustaseră din bucatele pregătire pentru noaptea Învierii, se culcaseră cu sufletul îndoit că n-au putut intra în biserică și nu s-au putut închina la icoane, cum făceau în toți anii.

Când patrula ajunsese și în dreptul cimitirului ca să se asigure că nu cumva să se fi dus cineva acolo să aprindă o lumânare, unul din cei trei care o alcătuiau își zise cu voce tare:

– Eu am copilărit într-un sat de pe aici și-mi aduc aminte că era o tradiție, moștenită din moși-strămoși, ca-n noaptea asta cei vii să meargă la mormintele rudelor și să aprindă o candelă sau o lumânare. Există credința că așa se vor bucura și cei adormiți de Învierea Domnului. Atunci ai fi zis că întregul cimitir e ca-n vechile tragedii grecești. O mare de luminițe pâlpăiau în noapte ca-ntr-un spectacol pe care n-ai fi putut să-l descrii.

– Dar ia stai, nu zi vorbă mare, îl întrerupse unul dintre tovarăși. Parcă, totuși, se zărește o luminiță pe la mijlocul cimitirului. Sau mi se pare mie.

– Cred că ți se pare, zise soldatul. O fi vreo candelă rămasă aprinsă mai demult.

Și ca la un semn tustrei își îndreptară privirile către cimitir.

– Ba nu, insistă cel care vorbise dintâi, uite că se vede parcă și o umbră mișcându-se pe lângă luminiță.

– Să mergem să vedem despre ce-i vorba, să ne dăm, propuse polițistul.

Și numaidecât și el și ceilalți doi tovarăși de patrulare începură să se apropie cu prudență, ca și cum n-ar fi vrut să tulbure întunericul și liniștea nopții ce pusese stăpânire pe tot: clopotniță, biserică, cimitir.

Cel care zărise luminița nu se înșelase. Pe la jumătatea locului de odihnă veșnică a celor adormiți întru Domnul descoperiră o bătrână îmbrăcată în straie negre (cel puțin așa se părea în lumina fasciculelor lanternei) stând aplecată în fața unei cruci, cu o mână pe o coșniță și cu cealaltă sprijinindu-se de pământ.

– Mata mătușă, o luă imediat în primire polițistul, ce cauți aici? N-ai auzit că-i pandemie în toată lumea și că nimeni n-are voie să iasă din casă?

– Și pe unde ai venit? zise și soldatul, că noi am patrulat tot timpul prin sat și nu te-am văzut.

Ce putea să le spună? Că a ieșit tiptil din odaia în care obișnuia să doarmă și că a luat-o printre prunii din grădină? Că a sărit peste gardul din apropierea gospodăriei vecinului ei, Mitică Dumitrescu și că dulăii ăluia au simțit-o și-au început s-o latre, dar ei nu i-a fost frică pentru că știa că sunt legați? Că și-a zgâriat picioarele când a sărit peste maldărul de câtină aruncat de nu știe cine pe cărare?

Tăcu preț de un minut-două, apoi, ca și cum n-ar fi fost deloc surprinsă de prezența acelor oameni străini în cimitirul satului, răspunse printre sughiuri:

– Ce să caut, maică, voi nu vedeți? Am venit să aprind o lumânare la mormântul moșului meu și-al copilului nostru, care-a murit de tânăr, ierta-l-ar bunul Dumnezeu!

– Acuma, reluă polițistul, ne silești să te amendăm pentru nerespectarea dispozițiilor din Ordonanța militară.

– Dar ce, maică, își luă curaj bătrâna, acum nu mai am voie nici să-mi plâng morții?!

Și zicând așa își șterse lacrimile cu un colț al basmalei.

– Ba ai, o repezi același, poți să bocești cât vrei, da' nu aici în cimitir, ci acasă la mata în odaie. Acolo nu te oprește nimeni. N-ai auzit, n-ai văzut la televizor că nu-i de glumă cu pandemia?

– Nici măcar n-ai mânuși și mască de protecție! adăugă și soldatul, voind să arate că e în temă până la amănunt cu măsurile sanitare impuse de Ordonanța cu pricina.

– Eu, maică, nu știu ce-i aia ipadomie, sau cum s-o chema ea, că televizorul meu s-a stricat și n-a avut cine să mi-l repare. Mi-a zis o vecină că m-ar costa mai ieftin să cumpăr altu nou, decât să-l repar, dar n-am cu ce...

– Pandemia e-o molimă, mătușă, lămuri soldatul.

– Dacă-ți aplicăm amenda prevăzută de lege, mata n-ai s-o poți plăti nici în veci, că e vorba de multe mii de lei, adaugă și cel de al treilea membru al patrulei, reprezentantul M.A.I. „în teritoriu”, cum se legitimase el la venirea în sat.

Bătrâna încremeni.

– Vai de păcatele mele, zise ea după câteva clipe de tăcere, da' eu n-aș avea atâția bani nici dacă mi-aș vinde casa mea coșcovită, nici dacă aș duce la târg singura mea avere, capra care nu mă lasă să mor că-mi dă din laptele ei, săraca.

Și se porni iar pe plâns.

Apoi, văzând că milițianul scoate din buzunar un carnet și un pix, cu gând să scrie ceva care nu putea fi decât amenda cu care o amenințau, izbucni:

– Duceți-vă la mine-acasă să vedeți că nu vă mint! Luați tot ce-oți găsi pe-acolo și lăsați-mă-n pace, să mor liniștită. Că toată viața mie și moșului meu ni s-a luat ceva. Când a fost timpul cotelor ne-au luat și ultimul

sac de mălai, de era să murim de foame. Când a fost cu colectiva ne-au luat două prăjini de pământ pe care le-aveam și din care trăiam cum puteam și noi. După '90 au venit alții cu impozitele! Și tot așa. Moșul meu, care doarme aci a fost pe frontu până la Cotu Donului, a stat prizonier la ruși o grămadă de ani și s-a-ntors acasă fără o mână. Băiatul meu, care doarme cu el, a murit tânăr. L-a împușcat cine l-o fi împușcat în '89, când cu revoluția sau ce-o fi fost aia!

Și se porni iar pe plâns.

Cei trei însărcinați cu paza satului de pandemie rămaseră buimaci. În sufletul fiecăruia se dădea o luptă și nu știa niciunul cum să procedeze în continuare.

Revenindu-și, bătrâna izbucni cu și mai mare foc:

– Duceți-vă la mine-acasă! Și dacă ajungeți acolo, vedeți că lângă cotețul găinilor e rezemată o cazma. Luați-o, veniți cu ea aici și-mi faceți loc lângă moșu și băiatu meu, că n-am de ce să mai trăiesc. Că mor și mă-ngropați acuma aci ori că mă omoară mandepia de care ziceți nu mai contează. Și-așa la anii ăștia nu știu câte zile mi-o mai da bunul Dumnezeu.

– Uite ce e, maică, zise polițistul, revenit brusc la misiunea lui, noi n-avem timp să-ți ascultăm povestea vieții matală, că trebuie să patrulăm pe ulițele satului! După care rămase pentru o clipă mut. Nu-i venea nici lui să creadă că poate fi atât de dur, mai ales într-o împrejurare ca asta, cum nu-i mai fusese dat să trăiască.

Tăcură și ceilalți.

– Ce facem, domnule șef? zise soldatul într-un târziu, adresându-se reprezentantului M.A.I. în teritoriu, care era și el uimit de cele ce auzise din gura bătrânei. Oricum ar fi judecat faptele, era limpede că în fața legii bătrâna, care cu siguranță n-avea la ea Declarația pe proprie răspundere, se făcea vinovată și trebuia sancționată. În sinea lui, însă, gândea că n-ar fi nicicum o nenorocire dacă ar ierta-o.

Era clar ca lumina zilei: nu numai el, reprezentantul M.A.I. în teritoriu era pus acum în încurcătură, ci și toți trei.

Trebuia luată o hotărâre numaidecât și el, reprezentantul M.A.I. în teritoriu, „Dom’ șef”, cum i-au zis ceilalți doi de la început, deși nu ținea neapărat să i se adreseze așa, era așteptat să propună primul ieșirea din impas. Ascultând-o pe bătrână, alunecase și el, pentru o clipă, în amintire. Avusese deodată în față o imagine din copilărie, cu propria familie, care trăise cam aceleași momente neplăcute cum erau cele povestite acum de femeia din fața lor. Necazuri peste necazuri și pe care nu și le putuse șterge din memorie niciodată.

– Știu eu ce să zic? zise el ca să câștige timp și să vadă dacă nu cumva ceilalți își vor da cu părerea înaintea lui. Pe noi, adăugă el, în școala de cadre a M.A.I. ne-au învățat că nu trebuie să fim rigizi în relațiile cu oamenii. Să dăm dovadă de înțelegere, ca să nu se mai întâmple ce s-a întâmplat pe

vremea lui Gheorghiu-Dej și a lui Ceaușescu, încât M.A.I. a rămas cu un renume prost de atunci și până azi...

Temător din fire și întrucâtva pășit, polițistul tăcu. Apoi riscă:

– Sunteți de părere să n-o amendăm?

– Să n-o amendăm, că-i amărâtă săraca! zise soldatul.

Reprezentantul M.A.I. în teritoriu mai privi încă o dată la bătrâna care le aștepta cu sufletul la gură decizia.

Și deodată simți că îl doare sufletul numai la gândul că-n locul ei ar fi putut fi o bunică ori o mătușă de-a lui, care în aceeași noapte, dar într-un alt loc, ar fi putut păși la fel.

Întorcându-se, însă, numai decît din acest gând nepotrivit cu împrejurările și pe care nu-l mărturisii tovarășilor lui din patulă, rosti cu hotărâre:

– Să n-o amendăm!

Polițistul, de parcă i s-ar fi luat și lui o piatră de pe inimă, închise carnetul și-l vârî la locul lui. Făcu și cu pixul la fel, după care, revenit la un ton mai blând, adresându-se din nou bătrânei și luminându-i fața cu lanterna, se simți dator, ca mai vârstnic ce era, să pregătească finalul neașteptatei întâmplări din cimitir.

– Uite ce e, zise el, de data asta nu te amendăm, că poate ne-ar bate Dumnezeu să-ți facem una ca asta tocmai în noaptea de Înviere, când mai și bocești la mormânt, da' să nu mai spui la nimeni, ca să nu ne bagi în cine știe ce bucluc dacă se află că nu te-am sancționat.

– Cel mai bine ar fi, completă și reprezentantul M.A.I. în teritoriu, să mergi mata frumușel acasă și să nu mai ieși din curte decît după ce trece pandemia. Închină-te mata în odaie, aprinde acolo o candelă și n-avea grijă, că Dumnezeu te vede și-nțelege. Că lumina de-nviere poate ajunge pe lumea cealaltă și de-acolo...

La o așa de neașteptată întorsătură de situație, fața femeii deodată se însenină.

Își șterse cu grijă ultimele lacrimi și nu știu cui să-i vorbească mai întâi.

Îl privi pe fiecare în parte, apoi se adresă la toți:

– Dumnezeu să vă dea sănătate, că sunteți oameni buni la suflet! Luminați-vă o țară fețele, să-i văd și eu mai limpede pe oamenii de bine care nu m-au amendat!

– Încercăm să ne facem datoria și-atîta tot! zise polițistul.

– Crezi mata, măicuță, că nouă ne face vreo plăcere să amendăm lumea? Da' asta ne e misiunea și-n armată ești la ordin, nu faci ce vrei tu! adăugă și reprezentantul M.A.I. în teritoriu.

Bătrâna întinse o mână spre coșniță, cu gând să le dea ceva de acolo: poate un ou roșu, poate un colăcel sau poate chiar vinul care mai rămăsese în sticluța cu care mai devreme stropise mormântul.

O refuzară, ușor jenați, scuzându-se și spunându-i, ca argument decisiv, că-n timpul misiunii n-au voie să bea sau să mănânce.

Bătrâna le sugera însă, altă cale de a-i primi recunoștința:

– Atunci, zise ea, poate mâine, când mai treceți pe uliță intrați o clipă și în curtea mea, să ciocnim câte un ou, că așa e tradiția pe la noi!...

Se ridicase să plece și-n vreme ce-ncerca să dibuie cărarea ce ducea la drum, le mai zise:

– Dacă veniți, poate mai zăboviți o vreme, ca să-i calc haina băiatului ăsta!

Și spunând așa privi către tunica soldatului, care chiar la lumina puțină a lanternei se vedea că e destul de șifonată...

Deodată, de undeva din marginea satului se auzi pe neașteptate cântecul unui cocoș, amintind parcă de celălalt cântec, al strămoșului său din Biblie.

Cimitirul, biserica, cele patru siluete și satul întreg fură foarte curând îngropate în liniștea și-n mantia nevăzută a întunericului.

FLAVIA TOPAN

Funcționarul

Motanul mare, tigrat sări greoi în pat. Devenise prea mare, nu mai putea să se furișeze în pat, așa cum o făcea când era mai mic. Acum, în fiecare dimineață, își trezea stăpânul. Mereu, cu minute bune înainte de alarma de la ora 7.

La naiba, mâță proastă, dă-te jos! mormăi, c-o voce răgușită, în timp încerca, cu picioarele, să împingă pisica jos din pat. Aceasta, amuzată de mișcarea de sub pătură, se pregătea să atace o pradă imaginară.

Văzând că nu are șanse de a mai dormi, se întoarse agale, pe o parte, aprinse lampa de pe noptieră, să se uite la ceas. Ar fi mai avut trei minute... Era încă iarnă, însă afară era nefiresc de întuneric.

Mda, încă o zi minunată, gândi, în timp ce-și căuta papucii de casă. Între timp, motanul se ascunse între așternuturi și torcea mulțumit. Se uită cu coada ochiului la el, cu dispreț, reproșându-i, parcă, furtul celor trei minute de somn.

Locuia singur într-un apartament mare, cumpărat și mobilat cu banii rămași moștenire de la un unchi care-l crescuse. Părinții îi muriseră tineri, unul după altul. Întâi mama, apoi tatăl, când era de abia vreo opt ani. Trecuse multă vreme de atunci și-și amintea, ca prin vis, privirile de milă ale oamenilor: „Bietul copil”, șopteau, „ce-o să se aleagă de el?” Un frate mai în

vârstă de-al mamei sale, l-a luat la el. Acesta și soția lui nu mai aveau copii, așa că gura lumii a încetat, destul de repede, să îi plângă de milă orfanului.

Când îi murise mama, era prea mic să-i înțeleagă disperarea tatălui. Poate singura amintire limpede din copilărie e una de la înmormântare, când tatăl său, un om în toată firea, cât un munte, plângea nestăpânit, în timp ce-l strângea prea tare în brațe. Apoi, aproape nici că a observat cum muntele acesta de om s-a împușinat treptat, măcinat de o boală, despre care i s-a spus abia după ce a mai crescut.

Își amintea, în schimb, cât de mult își dorea să primească, de Crăciun, în acel an, un trenuleț electric. Dar cu câteva zile înainte de sărbători, tatăl său plecase la cele veșnice; nimeni nu a mai stat să-l întrebe pe el, copilul rămas singur, ce își dorește ori la ce visează, cu toate că îl priveau cu cea mai mare compătimire. Cu un soi de bucurie, s-a trezit în dimineața Crăciunului, în casa unchiului său, și s-a îndreptat tiptil către brad, însă degeaba. În afară de câteva ace, căzute pe jos, sub pom, nu era nimic. Nu a plâns nici atunci, așa cum nu a plâns nici la moartea părinților săi. Mătușa lui și-a frânt un suspin; a auzit-o șoptindu-i bărbatului său: „E Crăciunul, iar noi am uitat de bietul copil”. El a înghițit în sec. Un val greu de amorțeală i s-a așternut atunci pe suflet. Până în ziua de azi, nimic nu-l mai clintise.

Filtrul de cafea începuse să scoată un zgomot înfundat, semn că era gata cafeaua. S-a dezmeticit, surprins de amintirile neclare ce-i tulburaseră dimineața.

Ei, la ce-i bună visarea? își întreabă motanul, care îl urmărise în bucătărie și cerșea acum de mâncare. Visezi, visezi și apoi tot te lovește realitatea în cap, conchise cu un ton, aproape amar.

Morocănos, s-a pregătit de muncă, cu aceeași lentoare a gesturilor. Mașina îi era în service, după ce un tâmpit, cum îl numea el, i-a lovit-o, cel mai probabil pentru că fusese furat de stratul de zăpadă de pe drum. „Pentru unul care nu știe conduce, trebuie să mă plimb eu cu autobuzul, pe vremea asta”, gândi, după ce, de îndată ce părăsi scara blocului, frigul începu să-i ciupească obraji.

Cele opt ore la serviciu trecură neobservate. Aceleași povești cu colegii, același probleme cu șefii, același birou, de aproape 15 ani. Îl mulțumea, totuși, slujba aceasta mărunță. Nu avusese niciodată ambiții, nici nu îndrăznise să viseze la altceva. Acasă, birou, acasă. Uneori, poate o dată pe lună, o bere cu colegi. Atât. O ducea binișor.

Doar că în seara asta, trebuia să ia blestematul ăla de autobuz!

Sub ninsoarea grea, luminile de sărbătoare ale orașului deveniseră difuze. Oamenii înotau pe trotuare, iar mașinile se înghesuiau pe bulevardele îngustate de nămeții de pe margine. Nu-i plăcea deloc roiala aceasta de oameni, așa că, după un sfert de ceas în stație, timp în care nu veni nici un autobuz, din cauza aglomerației, luă hotărârea surprinzătoare să se îndrepte pe jos, spre casă. Dacă scurtează drumul prin parc, nu i-ar lua mai mult de 20 de minute.

Și-a strâns mai bine fularul în jurul gâtului, și-a vârât mâinile în buzunarele paltonului, pentru că-și uitase mănușile acasă, și a început să își croiască drum printre ceilalți. Parcul părea ireal, sub povara zăpezii. „La naiba, cât o să tot nin...” Nu-și sfârși gândul, când simți o lovitură în spate. Să fi fost un bulgăre de zăpadă?... Întunecat, se întoarce dintr-odată, doar ca să vadă o femeie, ceva mai tânără decât el, cum îl privea cu ochii unui copil care știe că a spart vaza preferată a mamei lui. În același timp, niște băieți de școală primară începură să o ia la sănătoasa, râzând, din preajma ei.

Scuturându-și mănușile de zăpadă, ea se apropie zâmbind stingherită:

Să mă ierțați. Băieții sunt vecinii mei, ieșim aproape în fiecare seară la bulgăreală. Râd mereu de mine că nu știu să ținesc, dar se pare că în seara asta am dat-o cel mai rău în bară. Vedeți, aș fi vrut să-l nimeresc pe Alex, cel mai mare dintre ei, dar bulgărele nu m-a ascultat. Sper că nu v-am lovit. Ierțați-mă, vă rog.

Ar fi vrut să îi țină fetei o predică. Să fie mai atentă, să se ducă în altă parte, să-și vină în fire, că doar ce face ea, femeie în toată firea, jucându-se în zăpadă cu niște țânci? Însă un nod ciudat i se opri în gât. Cuvintele nu mai ieșeau. Era dezarmat de ființa ciudată care stătea, timorată, în fața lui. Purta un palton roșu, iar sub căciula croșetată se ascundeau doi ochi cenușii. Ea, văzând că bărbatul nu are nici o reacție, s-a scuzat, din nou, zâmbind și a început să se îndepărteze.

Dintr-un impuls, el s-a aplecat, cu o lejeritate de care nu se știa în stare și a încropit, rapid, un bulgăre de zăpadă, pe care l-a trimis, ușor spre femeie. A început să rădă din tot sufletul în momentul în care a nimerit-o:

Vezi? Eu am ținta mai bună decât tine!

Pe moment uimită, ea s-a întors, neștiind cum să reacționeze. Văzând însă râsul sincer al străinului, intră repede în joc. La scurtă vreme, păreau că se cunosc de când lumea, aducându-și aminte de un joc din copilărie. Copiii, care mai devreme fugiseră, priveau acum muți la cei doi oameni mari, alergau de parcă ar fi fost de vârsta lor. Ninge în continuare, spumos, în timp ce o siluetă roșie era urmărită de una cenușie, prin parcul pustiu.

Gata, gata! Pace, nu mai pot! zâmbi, cu un clinchet în glas, femeia. Străine domn, așa faceți de obicei? Aruncați cu bulgări de zăpadă, la întâmplare, după doamne respectabile?

Nu tot timpul, mărturisesc. Doar când sunt provocat!

Stăteau unul în fața celuilalt, străini, dar în același timp atât de cunoscuți. Răsuflau greu, nu doar din cauza efortului, ci și pentru că inimile le băteau nebunește, dintr-un motiv mult mai misterios.

Julia! Hai să mergem! strigă unul dintre băieți.

Of, trebuie să fug, mamele lor mi i-au încredințat pe drăcușori. Ar fi timpul să ajungă acasă. Uite... ce ai zice dacă ne-am continua duelul cu zăpadă în altă seară? Poate după aceea ne-am încălzi la un ceai, îndrăzni ea, simțind cum îi iau obrații foc. Îi ceru un pix, pe care el îl găsi într-un buzunar al hainei. Își scotoci și ea paltonul și găsi o chitanță veche. Ordonat, cuminte,

și-a scris numele și numărul de telefon și i-o înmână cu un aer glumeț, prefăcut solemn, bărbatului. Începu să alerge înspre copiii care o așteptau, dar se întoarse și făcu câțiva pași cu spatele:

Stimate domn, dacă tot îmi veți da un telefon, se cuvine să vă știu și numele!

David... murmură el, David... și privirea începu să i se stingă.

Stătu câteva minute bune, urmărind-o cum se îndepărtează, cu gașca veselă de copii. Trezit apoi ca dintr-un vis, se scutură de zăpadă și-și reluă drumul spre casă. Motanul îl aștepta la ușă. I se făcuse foame, mai ales că nu era obișnuit cu întârzieri ale stăpânului său. Hrăni întâi pisica, să o oprească din mieunat. Abia apoi începu să se dezbrace. Îi erau ude hainele, la fel și bocancii. Ocoli buzunarul din interiorul jachetei, pentru că știa ce pusese acolo. Îi fulgeră prin minte râsul cristalin al femeii. I se păru că o aude prin casă și tresări. Pentru prima dată, îl apăsă liniștea deplină din jur, întreruptă doar de motanul care torcea, din nou, mulțumit.

Își ucise un gând, înainte ca acesta să îl bântuie. „Ce-ar fi dacă ea ar fi aici...?” Nu, nu e cu puțință! Scoase biletul, fără să se uite la el, îl rupse în bucăți cât se poate de mici și-l aruncă în coșul de gunoi.

Ei, la ce-i bună visarea? oftă, în timp ce-și privea mâinile înroșite de la frig. Începea să-și simtă mâinile, dar, odată cu ele, începea, parcă să i se ridice amorțea de pe inimă.

La o aniversare

Plecuse din Nairobi cu o seară în urmă. O escală la Dubai, apoi una la București. Ciudat sentiment trăise când roțile aeronavei au scârțâit puternic, voind să rupă, parcă, din pământ românesc. Acolo, departe, în Africa, nu i se făcuse niciodată dor de țară. Sau, cel puțin, nu-și îngăduise luxul de a se gândi la așa ceva. În timp ce pasagerii aplaudau aterizarea, încerca să socotească de cât timp plecase. „În mai au fost doi ani... asta înseamnă doi ani și cinci luni. A trecut atâta timp de când am plecat?! Parcă a fost doar ieri!” Își opri gândurile aici, știa bine de ce. Decât să riște ca gândul să îi fugă înspre motivul plecării, a preferat să o ajute cu bagajul pe doamna cu care călătorise dinspre Dubai. Doamna străină, la vreo patruzeci și cinci de ani, a întreat cu entuziasm despre Kenya, despre Africa - erau locuri unde își dorea și ea să ajungă. „Sunt oameni norocoși, cei ca dumneavoastră, care au ocazia să stea aproape doi ani și jumătate acolo. E o lume fascinantă, nu?”

Și-a dat seama, în timp ce îi spunea doamnei ce voia să audă, că, de fapt, Africa sa era fundamental diferită de cea a doamnei. Fără safari-uri, fără turiști, fără fotografii cu lei și alte animale sălbatice. Era un continent al căutării, al arderii. În arșița clocotitoare a savanei, uneori, nu mai simți durerea și pustiul din tine. De fapt, asta își dorea: uitarea. Soare, întinderi

neșfârșite, oameni atât de diferiți. Zile aglomerate, nopți nedormite - toate pentru a face timpul să treacă mai repede. Însă timpul nu ne iartă grăbirile...

Într-o zi, și-a amintit brusc. Apusul de soare, care învăluia prea liniștitor câmpia arsă, i-a făcut inima să tresară neobișnuit. „Azi e 24 august. Mai este o lună și...” Au năvălit atunci toate durerile ascunse în cine știe ce colțuri ale inimii. Soarele asfințea, trăgând cu sine liniștea pe care sperase că o găsisse, în sfârșit. La adăpostul nopții, în întuneric, pândeau acum pericole mai mari. Se obișnuise cu leii care își făceau simțită prezența, dar nu se putea obișnui cu acest dușman nou, care năvălea furtunos însuși din sufletul său. „Anul trecut am uitat! Cum să uit? Cum să uit de ziua lui? Unde eram oare atunci? A, da... mă împrietenisem cu niște voluntari de la Crucea Roșie. Oare pot pronunța numele satului unde am fost atunci?” Era frumoasă Africa, dar neîmblânzită. Plecând de acasă nu și-a închipuit, nici măcar un moment, că va fi așa. Te fură, te duce cu sine, te rătăcește. Apoi, într-o zi, cumplit de violent, te face să te întâlnești cu tine.

A treia zi, cumpăra un bilet de avion spre România. După aproape 20 de ore de călătorie, abia își putea stăpâni bătaile năvalnice de inimă. Înainte de aterizare, doamna de pe scaunul alăturat i-a zâmbit liniștitor, convinsă fiind că respirația îngreunată se datorează unei frici de zbor. „Nu de zbor mă tem... și nici de căderi. Mie mi-e frică de pământ”, îi trecu, fulgerător, prin minte refrenul care părea să se repete, când stătea de vorbă cu sine.

„De la București, o oră până la Cluj. De la aeroport, iau un taxi. În aproximativ 45 de minute voi fi la el. După aceea, o sun pe mama. Of, ce-o să mă certe! Mă așteaptă abia peste două zile. Va fi necăjită că nu a făcut supă de pui...”

Oare cum a aterizat avionul la Cluj? Avea toate bagajele? Da, probabil sunt toate. Dacă inima nu i-ar fi stat să sară din piept, s-ar fi bucurat de accentul ardelenesc, atât de drag. Ar fi trăit, alături de șoferul de taxi, chinul de a traversa orașul la o oră de vârf. S-ar fi bucurat, în schimb, să vadă cum soarele luminează crucea de pe biserica din Piața Unirii. Ar fi constatat că, deși i se părea că lumea i se schimbase, aici, lucrurile erau aproape la fel. „Sunt acasă...”, îi trecu prin gând, dar nu ca o afirmație, ci, mai degrabă, ca o întrebare ezitantă.

Urca scările și amețea uneori, dar nu mai simțea oboseala, nici emoțiile. Alerga la locul unde știa că e el. „Aici e.” „Am fugit, știu. Cearță-mă! Spune-mi că nu așa se face! Iartă-mă... m-am întors acasă...” Soarele apunea cald, iar vântul de septembrie adia ușor și învăța frunzele să zboare. Din mormântul rece, însă, nu mai răspundea nimeni.

F.T.

Covid 20, 21, 22 și fantomaticul New York

Aș dori să revin la NY, oraș fantomă, după ce, conform previziunilor de acum 20 de ani ale savantului Stephen Hawking, așa cum s-au petrecut lucrurile cu viața de vie distrusă cu totul în România de filoxera din trecut și refăcută cu greu după aceea, mai exact după ce mutantele COVID 20, 21 și 22 își vor fi desăvâșit opera binefăcătoare pentru natura planetei și perpetuarea vieții pe Terra. Da, atunci aș vrea să revăd orașul, dacă voi supraviețui, dar chiar am motive să cred că voi dobândi răgazul necesar.

Cosmina, fiica mea, este, cu toată probabilitatea, cel mai de seamă specialist în boli infecțioase pe care l-a avut vreodată America, și totodată descoperitorul aceluia GREEN COMPONENT, substanța verde care ne poate apăra de orice virus, dar, din păcate, n-a mai avut timpul necesar preparării și difuzării acestui miraculos medicament protector, deoarece epidemia i-a luat-o înaintea. Noi doi am fost singurii care am beneficiat de această descoperire, fiind totodată și primii martori pilot ai experimentului.

Mă voi plimba împreună cu Cosmina, traversând fluviul Hudson pe podul care oferă o priveliște magnifică spre aglomerarea de blocuri foarte înalte și spre vârful insulei Manhattan, ajungând pe insula cu baze de călărie, apoi vom merge în lungul Promenadei, amenajată pe fosta cale ferată, admirând pădurea de zgârie nori pe care altfel n-ai cum să o vezi din perspectivă decât venind dinspre ocean, după care vom fi ispițiți să cutreierăm străzile cu totul pustii, unde nu vom întâlni decât, ici și colo, câte un exemplar din animalele eliberate din Grădina Zoologică, obișnuite odinioară cu oamenii și privindu-ne cu simpatie. Necrofagele, hienele, șacalii, lupii, urșii, având hrană din belșug se vor fi îngrășat și chiar multiplicat în bună măsură, în timp ce ierbivorele vor fi populat imensul parc din centrul orașului, sub cerul brăzdat de zborul corbilor și vulturilor, păsări consumatoare și ele de cadavre, care, rotindu-se, ne privesc de sus cu oarecare interes. Mulțime de păsări și-au durat cuiburile pe terasele zgârienorilor. Pe vremea când orașul era viu, printr-o inițiativă laudabilă, proiect îndrăzneț și tipic American, s-a amenajat o grădină pe o astfel de terasă, aducându-se pământ și diverse plante. Se formase o mică rezervație naturală pe care insectele și păsările nu au întârziat să o populeze. Un experiment reușit, încredințat acum naturii. Era însă greu să identificăm locul, încă și mai greu să urcăm la acea înălțime. Vom cutreiera în schimb străzile, năpădite de șobolanii care mișună și se arată obraznici. Vulpile, care se înmulțesc mai anevoie decât șobolanii, nu le vor fi stăvilit invazia, dar nu e departe ziua aceia când îi vor ține sub control, deși rozătoarelor lipsite de viziune nu le vine acum să creadă. Mai degrabă însă le vor veni de hac șerpuii, mai ales cei veninoși, pentru care șobolanii și șoarecii sunt o adevărată

delicatesă. E foarte interesant să-i vezi cum îi vânează, hipnotizându-i la început, cu privirea ațintită asupra lor, pentru ca apoi, printr-o mișcare fulgerătoare, să-i înșface fără să le dea vreo șansă.

Urșii, cu forța și inteligența lor, ajutați de maimuțe, au reușit să pătrundă în marile magazine alimentare, desfătându-se cu tot felul de produse, atrași mai cu seamă de dulciuri, după care s-au deprins cu deschiderea sticlelor de whisky, îndepărtând cu dinții dopurile și golind cu plăcere conținutul. Poți vedea acum câte un urs mare, prăbușit, toropit de efectul alcoolului de calitate, cu sticla pe jumătate golită alături. Nu pot spune că n-am fost ispitit să le urmez exemplul. Desigur, am luat cu noi câteva sticle, doar mărci din cele mai reputate, dar ne-am umplut rucsacii și cu alimente neperisabile grație ambalajelor ermetic închise.

Maimuțele au cotrobăit peste tot. Nu le-a fost greu, deoarece majoritatea ușilor rămăseseră deschise, ca și unele ferestre. Arătau preferințe pentru magazinele de bijuterii, erau fascinate mai cu seamă de colierele cu care se deprinseseră să se împodobească, ba chiar să se admire în oglindă.

COVID 20 și 21, de o virulență extremă, provoacă moartea aproape instantaneu, astfel încât în tot locul întâlnim resturile oamenilor surprinși în felurite ipostaze, asemeni celor sufocați la Pompei de gaze și îngropați sub cenușa Vezuviului.

Nici urmă de newyorkezi, adică de niscăi rămași încă în viață. Nici un supraviețuitor al valurilor epidemice de o agresivitate neiertătoare.

Animalele nu par periculoase, totuși Cosmina a preferat să se înarmeze preluând pistolul de mare putere și cu ritm de tragere alert găsit lângă cadavrul unui polițist care zăcea pe jumătate devorat și pe pieptul căruia somnola, sub soarele cald al acelei zile, un șobolan de o mărime am putea spune uriașă, aproape cât un iepure. Tulburat din somnul său, cu sau fără vise, șobolanul își dezveli colții săi ascuțiți și se pregătea să ne atace, lucru periculos, deoarece mușcătura acestui animal inoculează o serie de agenți patogeni. Se repezise deja spre noi, urma saltul, dar Cosmina, cu sângele ei rece, îi slobozi un glonț direct în țeastă. Șobolanul agresiv muri pe loc, cu creierii zdrobiți, dar coada i se mai zvârcoli o bucată de vreme. Un șobolan de asemenea mărime nu există, mi-am zis, el nu poate fi decât rezultatul unei mutații, o încrucișare șobolan-iepure, marmotă sau cangur fiind exclusă. Ca și virusurile, animalele cu sânge rece sau cald pot suferi mutații genetice, salturi de pe linia stabilită, încrăpată în acizii nucleici, generând specii noi. Pe teritoriul contaminat radioactiv de la Cernobâl, interzis oamenilor, au apărut o serie de mutanți bizari, nemaiîntâlniți în natură. Oricum, radioactivitatea globală a planetei a crescut de peste zece ori după Hiroșima, Nagasaki și detonarea unor bombe atomice pentru verificare, cum a făcut până și Franța pe un atol din Pacific unde viața a fost eliminată cu totul astfel. Creșterea nivelului de radioactivitate globală a făcut ca leucemiile acute, odinioară foarte rare, să devină une din cauzele de moarte pe primele locuri la copilul mic. După acest semnal, exploziile atomice prin

care se probează puterea bombelor atomice au fost interzise. SUA a mai efectuat astfel de explozii, în subteran, la mare adâncime. Accidentele de la centralele nucleare nu pot fi însă cu totul excluse.

Poluarea chimică și încălzirea climei declanșează și ele neîndoios apariția unor mutații imprevizibile ca efecte, cantonate pentru moment în lumea virusurilor și altor agenți patogeni, așa cum au apărut și COVID-urile mutante în serie și tot mai agresive. Funeste.

După întâmplarea cu șobolanul uriaș, m-am hotărât să mă înarmez și eu, deși nu mă pricep la arme de foc, spre deosebire de americani, familiarizați de mici cu acestea la fel cum sunt cu periuța de dinți sau cum suntem noi, europenii, cu instrumentele de scris. Imaginea șobolanului uriaș mă urmărea, îmi revenea mereu în fața ochilor. Se produsese ceva cu totul ieșit din firea lucrurilor. Câinii au însă și ei un strămoș comun. La marele muzeu de Istorie Naturală din New York le poți urmări evoluția și diversificarea, împinsă foarte departe, de la cei mici pe care îi poți ține în palmă sau în buzunar, și până la rasele enorme care ajung la talia unui vițel. Acum însă, timpul s-a comprimat.

Am renunțat la incomodele costume de protecție deoarece orice virus nu rezistă în afara organismului care-i asigură multiplicarea mai mult de câteva ore, ori locuitorii acestui oraș se săvârșiseră de mult din viață. În plus, încrederea în acel Green Component era totală, cum s-a și dovedit.

Am pornit apoi către zona micilor porturi din vârful insulei, de unde se poate contempla Ellis Island cu Statuia Libertății și Liberty Island, locul care servise odinioară drept carantină pentru cei care debarcau la New York. Nutream speranța că vom găsi o ambarcațiune cu rezervorul plin, pe care am fi reușit să o pornim, faptă ilegală, desigur, dar legea a dispărut odată cu oamenii care au imaginat-o. Nu va fi prea greu. Vom trece pe lângă insula cu bateriile de coastă, cele care apăraseră orașul de invazia britanică, reușită în cele din urmă, căci englezii debarcaseră și ținuseră apoi sub stăpânire acest oraș timp de multe luni, cu încăpățânarea lor proverbială, până când americanii au reușit să-i alunge desprinzându-și cu totul noul lor stat de îmbrățișarea perfidă a marelui imperiu britanic.

Vom naviga în amonte pe fluviu, depășind Long Island, urcând spre Fire Island, insula vacanțierilor unde ne vom bucura de peisajul sălbatic al acestor locuri cândva populate de indieni, vechii stăpâni ai Americii care-și apăraseră cu îndârjire ținuturile de baștină și lăsaseră în urma lor blesteme de moarte pentru năvălitori, din cele care, cine știe când, se pot împlini.

Vor mai apuca să scrie, oamenii, o nouă istorie? Unii, care cred în destin, își pun această întrebare. Cine știe când și ce fel de oameni vor redescoperi America? Cum vor denumi-o? Deocamdată pregătim o cină frugală care ne va mai ușura rucsacii, după care vom căuta un adăpost sigur pentru noapte, urmând să reluăm explorarea orașului mort îndată ce va răsări soarele.

Prietenii

*Prietenii sunt poame rare,
nu cresc în pomi,
nici în livadă
și când sunt coți nu stau să cadă
bonomi
pe oricare
cărare.*

*În staluri stau toți și sclipesc
cât ziua e de lungă,
mai gânguresc,
mai ațipesc,
ba se mai și alungă,
sau de la masa ta lipsesc
când soarta ți-e nătângă.*

*Dar toți ajung judecători,
și îi mănâncă ciuda
când printre ei, toți trădători,
găsesc câte un Iuda...*

Pe caldarâmul sunetelor rare

*Te rog să nu mă mai iubești
când plouă,
Când vâlvătaia amurgului se-nclină
Spre toamnă!*

*Iubește-mă doar când umbrarul
Mai lasă raza frunții să răsară
Deasupra ochilor înlăcrimați -*

*Sau, chiar mai bine, nu mă iubi deloc
În trecerea prin umbrele lăsate
Pe caldarâmul sunetelor rare!*

Spre Cartagena

*Starea asta mă dezbină;
Îmi umblă Medeea prin cenușa
Viitoare urne!*

*M-am pierdut în desișul
Sinapselor ce umblă brambura
Prin cutia Penelopei.*

*Buzele umede și reci
Ale unei necunoscute bizantine
Mă sărută pe ochii-mi tulburi.*

*Oglinda trecutului
Îmi întoarce spatele
Arătându-mi că nimic nu va
rămâne.*

*Hannibal mă târăște spre
Cartagena
Lăsându-mă strivit de elefanții
Alpilor mei.*

*Număr pe degete paginile trecute
Și paginile apocalipsei goale
de mine!
O, Doamne! Cum de-am
ajuns aici?*

Încerc să mă ascund

(Rugăciunea unei pietre)

*Vreau și eu să exist, Părinte,
Să fiu o piatră de hotar,
Dar ziua-mi geme, noaptea minte,
De viață nu mai am habar -*

*Nimic nu-i mai presus ca piatra
Pusă la baza temeliei,
Nimic mai dezmățat ca omul
Supus întreg nimicniciei.*

*De mult, odată, ca-n poveste
Ai stat și tu drept fundament,
Un David descoperind Carrara...
Dar ai rămas doar ornament -*

*Acum te vinzi pe sub tarabe
Când cinstea nu e mai presus
De flecăreala unor babe
Pe bănci, în sat, înspre apus.*

*Încerc să mă ascund în stâncă
Sperând să vină un artist
Ce mă va scoate din adâncă
Zădărnice, să exist!*

Alt pegas

*Un cal ce zburdă-n nostalgie
fără căpăstru, fără hamuri
Zburând c-o-ntreagă herghelie
Lasă în urmă stropi de lauri,*

*Și peste tot pe unde trece
Galopu-i ritmic se preface
În versuri care stau s-aplece
Cuvântul care încă tace.*

*Văzduhu-i plin de poezie,
De vânători pământu-i plin,
Mulți prind un mânz, fără să știe
Îi pun un ham și nu îl țin.*

*Tot versul greu se-ngălbenește
Prins în căpăstru pe hârtie
Ce în cuvinte se dorește
Un cal ce zburdă-n nostalgie.*

La Eminescu

*M-am dus la Eminescu-n sat
Ca un copil ce nu mai știe
Ce este aia poezie
De parcă n-aș fi învățat.*

*Plecat de-acasă-nfricoșat
De greutatea-i genială
M-am dus la Eminescu-n sat
Cu suflet gol și minte goală.*

*Acolo el m-a învățat
Că poezia-i catedrală
Și Dumnezeu, fără-ndoială
Dintre cuvinte s-a-nălțat...*

M-am dus la Eminescu-n sat.

Crisalide

să te privești în fiecare dimineață
ca pentru ultima dată,
să vezi lumina ascunsă-n durere,
viața în toate plecările,
pacea înainte de jertfă.
zilnic să refaci călătoria
în care n-ai pus toți talanții,
să dărâmi eșafoduri înălțate
din cuvinte și gesturi,
zilnic să devii bucurie
a Învierii.

Poemul grațitudinii

pentru viață mulțumesc,
pentru pâinea cerească și pământescă,
pentru prietenie, poezie și pace,
pentru bucurie și iubire mulțumesc,
pentru toate ridicările, pentru toate rănilor vindecate
mulțumesc.
pentru iertare, îngăduință, credință și rugă,
pentru darurile primite, pentru cele oferite
mulțumesc –
ale Tale dintru ale Tale.
pentru cele ce au fost, ce sunt, ce vor fi,
pentru ziua întâlnirii dincolo de cuvinte,
pentru mulțumire Îți mulțumesc!

Poem de duminică

pe trupul timpului
toate aceste clipe semănate cu pace
sunt cele mai strălucitoare haine,
așa cum, în rama zilei,
zâmbetele copiilor
sunt florile, razele, stelele
și lacrimile de lumină ce fac diferența
între oameni și lupi.

Poemul nostru

*dacă liniștea rătăcește adesea
în valea apelor tulburi,
să n-o lași afară,
pentru că și străinii trăiesc durerile noastre,
și noi trăim înstrăinările lor.
în care inimă nu stă bine ascunsă
amintirea nevindecată a paradisului –
locul străinului în această țară a apelor tulburi
de-aici, de-acum și atât de îndepărtată?
de-aceia cuvinte alteori banale („să mai plâng?”)
pot pătrunde ca săbii de foc
până la despărțitura sufletului de trup.*

Sinceritate

*te iubesc
pentru că ești singurul poem
ce poate plânge.*

Început...

*când timpul se va rezema de capăt
și munții ne vor fi dorite case,
când cei orbiți de bunăvoie
vor fi mânați în feerie către staul,
atunci biserica din cer*

nu se va răsădi

Flash

Lui SDR

*adună toți norii,
pune-i într-un gând
și lasă-i să se însorească.
adună toate păsările rătăcite,
așază-le în inimă și taci,
ca să se vindece în pace.
adună totuși toți norii
și bucură-te
în numele celor
însetați.*

*în cei care, zdrobiți,
au rămas vii?*

Declarația lui Toma, în vremea coronavirusului

*Întâi jertfa cu omul,
apoi jertfa cu mielul...
Nu pot să cred că Domnul
ar fi iubit dintru-nceputuri
și-ar fi perpetuat măcelul!*

*Iarăși, despre primul apărut
din lut și nisip...
Nu pot să cred,
după cum arată urmașii,
că Domnul i-ar fi împrumutat
omului
divinul său chip!*

*Cât privește ruperea unei coaste,
ca Adam în raiul ceresc
singur să nu adaste,
nu pot să cred că Domnul iară,
în nemăsurata lui iubire
n-ar fi găsit o cale mai puțin
barbară!*

*Și nici despre Șarpele/Diavol
ajuns în măr pentru a ațâța,
nu pot să cred că Domnul
l-ar fi creat și îngăduit
cu voia și înțelepciunea sa!*

*Ah, nici că fructul dat Evei
spre a-l nenoroci pe Adam,
iar nu pot să cred că Domnul
l-ar fi creat pentru pedepsirea
noastră
din neam în neam!*

*Izgonit, pentru căderea-n păcat,
după modelul primordial
nu cumva fricosul, sărmanul Adam,
după chipul și asemănarea lui,
pe bunul Dumnezeu
și-o fi închipuit că l-a creat?!*

.....
*Nereușind într-o viață să-L
descifreze,
pentru a-și ascunde neputința
și trufia,
nu cumva de aceea L-a botezat
Cel de nevăzut, Cel de neajuns,
acceptându-și nimicnicia
și străbătând veacurile
cu întrebările
împotmolite în fără răspuns?*

VALENTIN COȘEREANU

Răzvan Ducan sau „virusologul” poeziei

Vede-n capăt începutul

Cine știe să le-nvețe.

Mihai Eminescu

Două evenimente majore au apărut în decursul ultimelor luni: pandemia (evident, mondială!) și virusarea metaforizată a poeziei, într-un spațiu cu mult mai restrâns, dar pe care (plăcându-ne) o exportăm la rându-ne peste Ocean. Așadar, un volum de „virusologie” poetică tipărit de editura „Vatra Veche” din Târgu Mureș, în 2020, cu un titlu pe cât de semnificativ, pe atât de adânc: *Saga unui vârful de cui* (Vom explica mai jos).

Volumul se deschide cu o prefață concentrată în doar două pagini care pune nu numai punctul pe *i*, dar și degetul pe rană. Comentăm și aceste puține rânduri, în speranța că vom incita la lectură (de data aceasta, sfătuim cititorii să o facă, nu la sfârșit, cum se recomandă îndeobște, ci chiar de la deschiderea volumului. N-o să le pară rău).

Caracterizându-l pe autorul volumului ca pe un poet *original în elanurile lui poetice, atent la realitatea înconjurătoare, extrăgând din ea esențe lirice, deopotrivă implicat și detașat, judecând lucrurile și în excesul subiectivității, dar și la rece, necrușător cu deviațiile comportamentale*, Nicolae Băciut ne trimite la text. Și bine face, căci acolo e dezamorsată... bomba metaforelor. Criticul nu o ia pe ocolite, dar nici nu explică ceea ce, în ultimă instanță, nu e de explicat (*Dacă o poezie ar înțelege-o toți bucherii, n-ar mai fi poezie*, spune Eminescu unui prieten din tinerețe): *Poezia acestui volum, cu un titlu tichuit ca să sintetizeze o întregă saga, ar putea fi socotită „ocazională”, dar tocmai „ocazia” determinatoare o scoate din banalul cotidian și o ridică la puterea metafizicului*. După ce recurge la trimiteri elocvente, precum sintagma de soiul, *închisoare a spiritului*, sintagmă regăsită în textul poeziei care duce la o *confesiune amară*, criticul face o plimbare pe deasupra „munților” ridicați de poet în volum, ca atunci când l-ar interesa numai vârfulurile acestora, deși ochiul lui pătrunzător străbate până în poalele versului, răspunzând, totodată, la întrebarea legitimă: ce este poezia lui Răzvan Ducan în noua ei condiție pandemică?: *Aluziile și trimiterile livrești conectează literaturi, într-o globalizare a pandemiei poetice* și ajunge la concluzia justă că *Pandemia trece, poezia rămâne*. Ceea ce e nu numai corect, dar și adevărat, căci sunt versuri în volum care se revarsă în fluxul mondial al poeziei. Cinste poetului.

Îndemnam mai sus la lectura prefetei, căci rareori în atât de puține cuvinte se pot reda atât de multe. Din experiența proprie, am observat că

adesea e mai degrabă valabil reversul: în cuvinte multe se ascund puține idei. Țesând printre rândurile mult onorabilei prefețe, la toate acestea, noi dorim să disecăm în virtutea lui Umberto Eco (*Opera aperta*) puncte de vedere pe care le adaug la multiplele înțelesuri ale poemelor din volum într-o răstălmăcire personală.

Așadar, Răzvan Duncan este un poet care evoluează creator pe linia blestemelor lui Arghezi și a poeziei de bună calitate a lui Adrian Păunescu, oricâte idiosincrasii naște acesta din urmă. (Ne referim, evident, la poezia socială de adâncă factură, în care Păunescu n-a fost deloc zgârcit). Prin urmare, în buna tradiție a acesteia, dar și a rugozităților argheziene, autorul volumului „sudează” cu măiestria unui scafandru marin termeni tehnici în versurile care la rândul lor sunt *cuvinte bine potrivite* și care, în mod obișnuit, n-au ce căuta într-o poetică fie ea și de factură socială. (Așa cum n-aveau ce căuta până la Baudelaire și Arghezi termeni ca *les fleurs du mal*, *bube*, *mucegaiuri* și *noroi* în poezia lumii). Dar tocmai aici e noutatea pe care poetul nostru o ridică și impune în planul secund al creației de bună și profundă factură... omenească. Aspectul acesta nu este singular în opera poetică a lui Răzvan Duncan, se întâmplă chiar și atunci când poetul recompune versul (și viața) lui Eminescu, așa cum a procedat în volumul din 2013, pe coperta căruia i-a lipit un titlu de frondă: *Poporul de proști versus Eminescu*.

Înainte, însă, de a sonda temperatura și cât de vâscoasă e magma poeziilor, să mai zăbovim un minut asupra unui titlu inspirat și creat fără frondă, cu nuanțe de poveste orientală, căci nu e ales la întâmplare. Evident, el se referă la vârful minuscul al cuiului, comparat cu și mai micuțul coronavirus. Dar poate fi și vârful de cui, care tocmai prin ascuțimea lui (poate) este bătut în lemnul din grinzile casei abia construite (ținând, în felul acesta, piept intemperiilor cât viața a trei, patru generații). Și se mai poate, din multe câte sunt, să reprezinte câtă durere ascuțită a provocat el în răstignirea lui Cristos, atunci când a fost pedepsit că și-a asumat toate păcatele lumii noastre. Dar mai ales el este, spre exemplu, vârful nevăzut cu ochiul liber al unui vârf de cui infinitesimal insinuat la întâmplare în corpuri umane, așa cum ne înțepam când eram mici, desculți în iarba copilăriei, în vârfurile unor spini, alergând după iezii jucăuși în verdele câmpiei. Atunci nu muream dintr-o înțepătură. Acum se moare printr-o simplă atingere.

Tema volumului este tema pandemiei. Poetul, în ascunzișurile versurilor, reușește să ex-pună metaforic cel puțin doi versanți ai acestei nenorociri: pe de o parte consecință a unei „scăpări” (criminală desigur!) care ar fi provenit din laboratoarele secrete ale Wuhanului (China), iar pe de alta perversitatea unui virus despre care mai nimeni nu știe nimic. Numai că, folosindu-se de motivul virusului/pandemiei, autorul țese și întrețese, insinuează și expune frust o multitudine de... năzdrăvănii, ca un miraculos voinic din poveste. Și o face cu luciditate, cu franchețe, dar și cu multă frondă. Poți să-l crezi (sau nu), dar substanța versului rămâne ca un clei pe

scoarța unui copac sănătos. Dacă ai apucat să te lipești, numai cu fructul verde al poemului te mai poți șterge.

Sudor sub apă, la presiuni inimaginabile, Răzvan Duncan profită de ocazia acestei nobile și riscante îndeletniciri (una rarismă și la adâncimi riscante), pentru a scoate la suprafață *frumuseți și vremuri noi*. Și, mai ales, adevăruri fără de tăgadă. Timiditatea nu-i este caracteristică și chiar dacă adâncimile apelor în care își practică meseria sunt adesea tulburi, el reușește să pătrundă cu ajutorul unor ochelari magici (suport al poeziei moderne) fără efortul de a polisa după „sudură” termenii care nu sunt în mod obișnuit vehiculați în poezie, deoarece curenții marini care induc ideea șlefuiesc de la sine versul, făcându-l inteligibil: *Ironiile și autoironiile își au substratul lor amar, până la valențele tragicului*, remarcă, prezent în fiorul ideii, Nicolae Băciut.

Inginer de profesie, poetul gândește în asocieri cu termeni împrumutați din profesia pe care o uită atunci când compune (nu în sensul deprofesionalizării!), el a ajuns aproape de vârf trăgând ocheade pe ambii versanți ai muntelui ce vrea să fie, dar încă nu este.

Revenind la rândurile criticului Nicolae Băciut, putem spune împreună cu el că *Exercițiul poetic al lui Răzvan Duncan nu iese din regia scrisului care l-a consacrat, nici stilistic, nici atitudinal și nici ca limbaj, deducându-se și de această dată dintr-o arie tehnicistă, aparent incompatibilă cu poezia*, iscând, într-adevăr, *din avatarurile unei pandemii și din mizeriile umane circumscrise acesteia*, o altfel de carte. Structura acesteia, după părerea noastră, e una ușor grăbită, din nevoia imperioasă (și de înțeles) de a nu pierde nimic din ceea ce consideră autorul că e bun de publicat. E graba oricărui autor *încă* tânăr. (E un compliment, dar e și un minus). Cum argumentăm? Ediția *princeps* Eminescu conține 64 de poezii. Or, 71 câte a selectat Răzvan Duncan în volumul citat ar fi fost mult prea de ajuns să închege un volum, fără cele opt (intitulate anost *Alte poezii*) adăugate, care nu au legătură cu subiectul forte al volumului. Sunt poezii răzlețe care ar fi meritat cuprinderea într-un alt volum, căci celui prezent îi adaugă ceea ce nu-i de adăugat; în fond, ele ies din tema conturată și urmărită consecvent, susținută constant și fără a plictisi (fără a deveni monotonă la lectură, cum adesea se întâmplă în poezia de azi), ceea ce este un fapt absolut meritoriu.

Ne limităm, așadar, numai la cele 71 de poeme bine alcătuite (și bine transpuse într-un grafic al creșterii și descreșterii lor). Între acestea, doar primele cinci au titluri diferite, dar adecvate stadiului ideatic al volumului, dovada cea mai bună că poetul nu a premeditat nimic; scriitura a curs firesc, așa cum au curs versurile poeziilor, apoi neconvențional, sătul, probabil, de titluri care în context nu mai reprezentau mare lucru, Răzvan Duncan (acomodându-se unui realism aproape suprarealist) continuă cu alte șaizeci și șase, dându-le titlul zilei în care au fost compuse. (Unele scrise în aceeași zi, au câte un *bis* în față). E un mod de a privi scrisul în fluxul său continuu.

Un realism de care poetul nu se poate desprinde, așa cum nu poate abandona poezia ca formă a existenței. E un fel de a rescrie *Istoria unei secunde* (Adrian Păunescu), făcând exercițiu și mai adâncit al unui timp prea dilatat și forțat politic de către o clasă conducătoare fără busolă, fără plan și fără idei.

Combinând *șirul lui Fibonacci* cu *nanotehnologia* și *contumacia* (sunt doar câteva exemple), Răzvan Ducan abordează în primele cinci poeme tema acută a pandemiei... poetizând-o în felul în care Eminescu (deși e cam mult!) satiriza în *Scrisori*, căci nu în van le-a numit așa: *Scrisoarea I*, a *II-a*, etc. Și a ajuns la a *V-a*. El, poetul, este pescarul care adastă peștele proaspăt ivit în undița coronavirusului, așa, pe nepusă masă, punând în *cârlig* ceea ce nimeni n-a gândit, dar ce alții au reușit, contrariind lumea. Poetul e altceva, el e unul care, cu antenele lui specifice, face din nimic poezie și (mai ales) dintr-o realitate poem. Să luăm aminte, căci nimic nu-i mai adevărat ca visul și nici nimic altceva mai adânc decât poezia.

Poetul stă la pândă ca pescarul, numai că el pescuiește realități, pe care le transformă în idei. Minciogul lui e pregătit pentru... nedumerire. El pasează idei, le pune în cârligul undiței și ni le lasă în apa sâmbetei (în cazul nostru). E foarte bine, căci suntem cu toții sătui de platitudini și de lucruri pe care le vezi ușor cu ochiul liber, dar aproape nimeni nu le adâncește *măiestru*, adăstându-ne la speranțe sclipind ca licuricii, la calme lucidități, dar și la... bazaconii imprevizibile, de care lumea, cum se vede, nu duce lipsă.

Echilibrul lui Răzvan Ducan *Pe marginea poeziei* este unul aproape precar, așa cum e propagat coronavirusul în politica mondială; *Cine știe să le-nvețe*, își dă seama că omul contemporan nu trebuie să pună probleme, el trebuie doar să se conformeze regulilor stupide și (adesea) absurde, întrucât suntem pe cale să fim dresați spre a ajunge la stadiul unor copaci fără rădăcini sau al altor specii de protozoare. În acest caz, poetul este *Captiv* în vraștea unui univers absurd și proclamat apocaliptic de către cei care, așa ca în Kafka, ne prescriu reguli, aprinzându-ne (ca Pavlov câinelui) becul, de câte ori ne dau legi (sau chiar de mâncare). Absurdul poetului este unul de *ars combinatoria*: *televizorul scade potența logicii*, iar covidul arată (ca lui Freddie Mercury) că mărimea nu contează. Vă mai amintiți de *Bacilul lui Coch*, poezia lui Topârceanu, pe care-l avea model, în tinerețe, Nichita, cel dus de *necuvintele* Lui? Așa e și exemplul poetului nostru, închis în conserva unui timp absurd, dar veridic, când acesta, înaintea condamnării, are dreptul să ceară o ultimă țigară, ca-n vremea lui Cristian Vasile. (Ce timpuri frumoase, elegante și omenеști...).

Combinând rime, să zicem în genul lui Ion Barbu cel din *După melci*, cu infantilizantele rime ale copilăriei (Vezi *Nu, Che Guevara!*), Răzvan Ducan aduce în prim plan două personaje arhicunoscute (Che Guevara și Don Quijote) în ideea de a subjugă un virus parșiv și insidios, pentru a sfârși cu pasta: *nu mor caii,/când vor... coronavirusii*.

Cu *Viva la Revolution!*, poetul încheie mini-ciclul celor cinci poezii, care, în fond, ne familiarizează cu mormintele fără cruci ale temei care urmează. În alt fel, citindu-le, poeziile acestea pot fi comparate cu starea olfactivă la deschiderea un flacon de parfum amendat cu mirosuri subtile, dar frumos mirositoare, așa încât, mai că nu înțelegi unde bate autorul. Să fie o revoluție postmodernă la mijloc? Să fie altceva? E grav răspunsul. Și e hazardat. Numai poetul e cel care le știe tsunami-ul lor adâncit, trecând *peste nemărginirea timpului, acolo unde paseri ca el se-ntrec în cântări...*

De aici înainte începe odiseea unui jurnal zilnic a ceea ce se întâmplă, a ceea ce se poate întâmpla sau a senzațiilor născute din autoclustrare: *Care e izvorul fondului/acestei forme ce schimbă/axa de înclinare a planetei Om?* Când un poet întreabă, înclinarea lui spre filosofie pre-dispune la probleme (dacă nu la problematici întregi), căci dacă *sprijină recomandarea acestor zile*, o face pentru că izolarea a devenit, în fond, *obligatorie*. Mijesc deja, din această situație (deocamdată) întrebări, nedumeriri, dar poetul se conformează pentru a nu se îmbolnăvi *de propria formă de singurătate*, căci în atari situații, totul se întoarce cu susul în jos. Și e greu să te adaptezi atât de rapid. Omul o face, dar poetul (aproape claustrofob) își linge *varul propriilor minciuni*. Deocamdată rezistă și se conformează regulilor impuse prin lege (26 martie 2020).

În ziua a doua (27 martie 2020), *Televiziunile și-au schimbat domeniul de activitate*, devenind *Case de Modă*, întrecându-i pe mult cunoscuții Versace, Armani, Pierre Cardin sau Yves Saint Laurent, căci izolați în case, oamenii fac singuri parada modei, privindu-se în oglinda propriilor lor clovnării. În ziua a treia (28 martie 2020), poetul are deja primele certitudini, căci intuiția lui nu dă greș: *Coronavirusul* (căci de frica lui oamenii au fost separați în propriile case) *nu este altceva/decât un agent de influență, /care te vrea vulnerabil/prin propria incertitudine*. Potențialul dușman nu se arată, ca să te amețească cu totul, căci *El știe mai multă psihologie/decât se pare și decât se crede*. (Nu poți păcăli Poetul! El are intuiție care vine direct din cofa dumnezeiască a Căii Lactee...). Totul e bine planificat: după relaxare, *Oamenii vor învăța scheunatul lingușitor/și pentru o lingură de terci/vor degusta fericiți libertatea îngăduită, /de a aduce înapoi bățul aruncat în joacă/de noii stăpâni*. (Și e doar sfârșitul lui martie!). În aceeași zi poetul vede deja *Cuiul lui Pepelea* al pandemiei și trece la o întâie ironie: la schimbarea orei oficiale de vară, *Oare coronavirusul, /va ști că vom dormi/cu o oră mai puțin?*

Pe 29 martie 2020, Răzvan Duncan vorbește de *colivia laboratorului* din care a scăpat virusul buclucaș și a toate sperietor. (Ca atunci când eram mici și când ni se spunea că dacă nu suntem cuminți, vine Bau-Bau și ne ia. Nimeni nu știa cine era *Bau-Bau*, dar sperietura rămânea!). După amiază, în aceeași zi, poetul izbucnește, dând cărțile pe față, căci nu mai poate sta calm în fața ipocriziei: în spatele unor multiple și colorate (mai ales colorate!) grafice peste grafice, *E un alpinism în orb/ urcatul pe niște frângerii care nu*

există,/ cu mânuși care nu există,/ cu îmbrăcăminte adecvată care nu există,/ cu organizare care nu există,/ cu indolență politicianistă,/ care există cât toate celelalte la un loc. (Nu cerceta aceste legi, că ești nebun/ când le-nțelegi!). În 30 martie 2020, virusul se insinuează în profețiile Bibliei. Unde poate ajunge hidoșenia? La a fi... speriați, izolați, cu amenințări nevăzute și nemaiauzite, căci el Face grătare chiar și în saliva îndrăgostiților/ din sărutul de Constantin Brâncuși (Atenție, nu vă mai iubiți pe tunuri, dragi îndrăgostiți!)/ și bea bere la Masa Tăcerii/ și scaunelor aferente,/ infestându-le suprafețele,/ (Nu oricum!) cu putere de exemplu.

Jurnalul aceleiași zile consemnează nici mai mult nici mai puțin decât întoarcerea noastră, a oamenilor, *Înapoi spre viitor,/ spre oamenii cavernelor,/ nebărbierii și netunși,/ stând în propriile/ locuințe ale fricii,/ ca în peșteri...* Pe 1 aprilie 2020, ziua cunoscută a păcălelilor, poetul se gândește la Sărutul lui Brâncuși, cel care (excelent spus), *dacă s-ar hotărî să vină acuma la noi,/ lăsând deoparte toate animozitățile,/ ne-ar găsi și mai săraci și mai proști/ ca ultima dată.* Jurnalul mai limpezește în aceeași zi (bis 1 aprilie 2020) dilema coronavirusului (poetul nu mai are dubii): *ne-am păcălit pe noi înșine./ Coronavirusul nu e decât/ oglinjoara din poveste,/ căreia i se cere să spună/ care e cel mai bolnav din țară:/ conducerea acesteia sau cei conduși?*

Orice este posibil în starea de claustrare socială, dar Poetul se raportează la sine însuși când în starea de excepțională recluziune dă peste el cu fel de fel de senzații, unele strict reale, altele fanteziste; dă, prin urmare, cu: *chef de ducă pe frustrări, cu nemărginiri pe apartamentul colivie, cu inimaginabile și zvelte vise/ peste toate libertățile compromise, cu tot ce-l scoate din apatie,/ ca să-mi ocup mintea cu poezie (2 aprilie 2020).* Să notezi vise și poezie într-un jurnal zilnic am mai întâlnit la Liviu Ioan Stoiciu, dar acolo e și mult altceva. Aici e numai poezie. Există și o concluzie dată de ziua de 3 aprilie 2020: *până la urmă am devenit,/ alba-neagra acestui COVID.* Dar am devenit mai mult decât atât, căci ironia care urmează este atât de bine plasată încât o adopți distrându-te: *Cobai cheremului ajuns la os,/ de am uitat să mai lătrăm frumos. Și-n toată mascarada satirico-aluzivă, cerem tuturor ca să fie buni,/ pe planeta ce-i spital de nebuni.*

Crezând că mai mult de atât nu se poate, nu mai putem lăsa jurnalul din mâini, continuăm lectura, găsind cu amară și contorsionată ironie că *Am învățat carte, ca să știu mai mult și mai bine,/ și am ajuns să cred în extraterestri, nu în TINE.* Poetul explică și de ce, așa cum rareori un poet dă răspunsuri dilematicelor întrebări, *adâncind corola de minuni a lumii: Doar pentru cei săraci cu duhul, de atunci, cu schimbul,/ consideram BISERICILE, locuri de pierdut timpul.// Am fost educat să văd în DUMNEZEU un moș cu barbă,/ care coboară, când nu-l vede nimeni, și bea bere la halbă.// Iar SFÂNTA SCRIPTURĂ ca pe o banală apă de gură,/ iar LUMÂNAREA APRINSĂ ca pentru aprins țigara stinsă.// Dar nu știu cum se face că în vremurile acestea groaznice de/ boală,/ pe TINE te invoc, uitând de cărți, de ATEISM și de*

școală./ Și speriat peste poate de aceste minuscule bestii./ NU POT DE FEL SĂ MĂ ROG, SĂ MĂ AJUTE, extraterestri (4 aprilie 2020).

Lecturăm în continuare, indicând (fără a-l cita), întregul poem din 5 aprilie 2020, pe tema *Tatăl nostru*: nu e o pastişă. E ceva din sufletul religios al poetului cu sapa în mână și cu condeiul în cealaltă, lăsându-le jos pe amândouă ca să-și facă o neprihănită cruce, căci în timpurile noi, *Altu-i răul, altu-s eu./ Heraclit e Dumnezeu*. În legătură cu aceleași timpuri, puse pe seama unei noi *Țiganiade*, apocalipsa e gata: *Au mâinile amprente de prădăciuni./ Dar fug văzând cu ochii de apă și săpun. [...] S-au întors cu și mai mare tupeu./ Să caute primăvara la portmoneu./ Să șterpelească vopseaua de pe ou./ Să-și pună de Paște, televizor la cavou./ De-ncep să mă tem în cruntă tăcere./ Să nu ciordească și lumina de-Nviere*. Nimic nu-i scapă lui Răzvan Ducan, mângâiat de felul cum „ară” pe tastele calculatorului, noua lui agri-cultură (vezi: 7 aprilie 2020).

Într-o altă apocalipsă, cea a invaziei animalelor, în timpul cât oamenii sunt izolați în case, *Pare că firescul își reia menirea./ din om și animale, scoțând firea./ De au început să se-ntrebe în tăcere./ cine-i mai animal, omul sau ele?* Continuând pe aceeași temă argheziană, poetul sagăi vârfului de cui, pe 8 aprilie 2020, se spovedește fără nici un ascunziș, contrariat și deznădăjduit de ceea ce se-ntâmplă: *Ce mă fac, DOAMNE, cu mine./ Dacă eu nu cred în TINE./ Însă nu cred nici în mine./ Și de două ori mi-e greu./ Că în suflet bate vântul./ Făr' de min' și DUMNEZEU*. Dumnezeu, cel în care își pierde încrederea, este, cu toate astea invocat (în 8 aprilie 2020), ridiculizând neputința celor care pretind că ne conduc: *Măi, „partidul meu,/ guvernul meu,”/ îți spun ca-n Ardeal,/ pe înțelesul tău./ bată-te să te bată, DUMNEZEU!*

În legătură cu „sudarea” termenilor tehnici încastrați poeziei, iată un bun exemplu, din ziua (și poezia) de 9 aprilie 2020: izolat în propria-i casă, poetul este parte din cărțile pe care le citește și recitește, ca atunci când își creștea copilul: dacă ar fi să fie Manole și să sar mi s-ar cere,/ de pe biserică, cu aripi de cărți m-aș scăpa,/ cu portanța unor puncte de vedere. Dacă Noe ar fi fost să fie, atunci prin minune l-aș trăi,/ Arcă mi-ar fi acei metri liniari de cărți,/ care de flotabilitatea mea s-ar sprijini. Despre sensul spuselor adâncite ale poemelor e nevoie doar de atât: *Că-i formă supremă măsură,/ de a vorbi despre sens fără gură./ De a ști spune atâtea dintr-o dată,/ și de a trimite veșnicia în erată, căci La statua clipei, se adună cu toții,/ vii, deopotrivă, și deopotrivă, morții*. Constatăm și trecem mai departe.

Atmosfera casnică din 11 aprilie 2020 e surprinsă cu oarecari platitudini de zeci de învelișuri de naturi diferite, când ai casei sunt plecați (cu dispensă, desigur, legală, căci mai trebuie să răsufle omul din când în când, altfel explodează mămăliga din veacuri) și poetul e singur: *Căci eu stau în casă,/ înfolfolit în ordonanțe militare./ și, ca o ceapă, învelit/ în folie ambientale*. Dar singur în casă, poetului îi vine iarăși ideea obsesivă: *Închizând biserici./ O eră glaciară/ Este pregătită./ Să revină iară*. Credința răzbate cu sfințenie mută, dar și cu concretețe: *Închizând biserici./ Se suflă-n*

lumânare./ Reduta speranței/ E ultima ce moare.// Închizând biserici./ De Sfintele Paște./ Chiar prin cezariană./ Lumina tot naște (bis 11 aprilie 2020).

Din primăvara *cât o nucă*, pe 12 aprilie 2020, lui Răzvan Ducan îi înflorească florile tricolore ale biroului său, iar în aceeași zi, el vede căderea ordonanțelor militare fără sens și fără perspectivă. În 13 aprilie, *saga unui vârf de cui* nu mai ține cont de ritm, rimă, cu gândul doar la iubirea ciocanului care vrea să bată în floarea cuiului, căci, la o adică, cui pe cui se scoate. E menirea spusei. Și de la ea nu te poți abate. Poetul știe prea bine că poemele de acest fel nu sunt tocmai *la locul lor*, dar, în fața calculatorului, *nu e nimic,/ chiar dacă nimeni nu mă întâmpină,/ cu ramuri de finic*. El, Poetul, își știe a prevedea menirea și câteodată aripa fălăindă a îngerului care a strigat: *Îngropat în trăirea propriului sine,/ ca sub lespezi grele,/ poate că voi învia,/ datorită luminii versurilor mele*. Dacă nu, (cu oarecare modestie) el pune resemnarea în *locul ei venit din cer: Sau poate fiind prea palide,/ cu gabaritul sub,/ voi fi perdant incorigibil,/ în uitare la cub*.

Vorbeam mai înainte de rimele barbiene. Încropite sub alte nuanțe și forme, poetul nou venitului sarcasm uriaș, este, pe de o parte un *homo faber*, dar și unul *ludens*. Un *homo ludens* al maturității și-al vieții de toate zilele pe care Domnul nostru Iisus Cristos ni le-a lăsat moștenire: *sap, greblez,/ pun, plantez,/ șmotru în casă,/ grădină, terasă (15 aprilie 2020)*. Nimic mai firesc, căci și acestea îi sunt date omenirii. Un strigăt de luptă apare când nu te aștepți: *Trageți-mă dintre negrele tenebre,/ Vreau să ies din nedorita adrenalină./ Coborâți podețul ce nu mă ține captiv./ Într-o lume cu atât de puțină lumină (16 aprilie 2020)*. Trufia omenească e prim planul orgoliului dat de banul, ochiul dracului din infernul dantesc, crezând, când Dumnezeu ne-a arătat tablele, c-am învățat ceva de pe urma spuselor Lui. Dar nu, crezând cu trufie *că planeta-i a noastră./ Însușind-o ca pe o proprietate./ De pământ, de ape, de aer și cer./ Cu drept alienabil de viață și moarte*, omul a trecut cu tăvălugul peste natura mamă, băgând tot pământul în malaxor; ba, și mai mult, *I-am băgat cu toptanul toată chimia./ Din tabelul periodic al elementelor, autoalungându-ne spre niciunde./ Avuta-am Raiul, dar l-am făcut Iad./ Din darul primit de la Dumnezeu./ Doar din fructul aroganței am mușcat (17 aprilie 2020)*.

Din informațiile zilei, stând în fața televizorului, poetul răbufnește în accente sociale: *Noi am dat bătrânilor o colivie de două ore pe zi,/ În care au voie să probeze faptul că sunt vii*. (Cioran sesiza fenomenul încă din 1937: *Prăpastia dintre tineri și bătrâni a luat în România proporții nebănuite*, iar articolul este intitulat: *Crima bătrânilor*). Ce poate fi mai tragic decât această constatare? Moartea? (*Căci viii de onoruri nu au parte/ Ea se conferă numai pentru moarte* – Evgheni Evtușenko). Într-atât s-a pervertit lumea, încât poetul nu mai știe cum s-o dea la întors: lumina sfântă, de la Ierusalim, vine pe calea artificială a pixelilor și a telefonului *supertehnologizat,/ unde cu prețiozitate/ de 24 de carate,/ lumina nu va arde (18 aprilie 2020)*. Pe 19 aprilie, aceeași lumină sfântă este sublimată în metafora lampionului de

hârtie în care lumânarea aprinsă/ face ca aerul încălzit/ de înțelegerea jertfei lui Cristos/ să ridice în cerul înaltului,/ iubirea aproapelui și îndepărtatului. Speranța, însă, nu rămâne deșartă, căci *truda* (LUI) *nu a fost vorbire-n pustiu*. Pe 20 aprilie 2020, poetul coboară în sine, ajungând să ironizeze, dar să și auto-ironizeze. Nu-și mai au rostul versurile (Citiți-le! Numai așa veți ajunge în corpul ascuns al poetului), când, așa cum vor izbândi toate, *de Paște, când fiul ajunge la Tatăl ceresc* (21 aprilie 2020). Există și-o explicație în toate acestea: chiar dacă și credința are mușchii ei, ea nu ridică halterele celor/ care au doar mușchi de carne reliefați,/ ea ridică halterele celor care au/ mușchii sufletului,/ bine lucrați (22 aprilie 2020). Prin urmare, hrăniți-i și pe cei ce nu au ajutor. Hrăniți-i și veți fi, la rândul-vă, hrăniți! Nu lăsați să vă zboare gândul unde nici Michiduță n-a gândit: *sunt obligat să mă prefac că-s eu: Cum se numește anotimpul în care/ cineva, ce nu este, se dă drept Dumnezeu?*

Nici bibliotecile nu mai sunt ce-au fost. Ele sunt cel mult cochilii de hârtie în mers, cu carnea ascunsă sub lighean, căci au rămas doar *carne de tun*, fiindcă oamenii înșiși *să citească au uitat*. Falsul e la loc de cinstă atunci când sporadic, în stradă, s-a strigat de zor: *nu trageți în cărți, căci și ele-s popor!* (23 aprilie 2020). Zilele ce urmează între 24 și 29 aprilie poemele sunt iarăși pline de întrebări ca stupul de mierea adunată cu sărg de albinele harnicului spor din care alții se înfruptă. Sunt zbateri și sunt nedumeriri (unele metafizice, altele nu). Regizorul social al timpurilor nu va înceta să se ascundă, de unde va da ordine celor care vor *behăi într-o turmă*; de aici și sfatul ducând la mult cunoscutul *carpe diem: de aceea trăiți, cât mai aveți aval*,/ *că-n amonte veți trăi impersonal* (28 aprilie 2020). De aici concluzia din 29 aprilie 2020: *Că din turma nouă,/ Turma restartată,/ Singurii, măgarii,/ Au voie să vadă* (Citește ragă).

Din 30 aprilie până în 15 mai, lucrurile iau o altă întorsătură: ascensiunea pervertită (dar pe față a guvernanților) ia amploare: omul devine protozoar la cheremul altora, *political correctness*, totul e ascuns sub preșul unui timp nedefinit și incert ca acul de busolă între poli (vezi 2 mai 2020). Și-ntr-o nedumerire falsificată de el însuși, poetul, ca bun vânzător în care se erijează, se întreabă (chipurile) nătâng: *Păsările, la firmături,/ Peștii trag la râmă,/ Șoarecii, la cașcaval,/ Dar Covid-ul ăsta,/ La ce dracu trage./ În amonte și-n aval,/ Ca să știu ce mă fac,/ Vânător sau pescar?!* (3 mai 2020). În fond, și el și noi, ne tragem din aceleași obscure peșteri, deși cu *metabolisme diferite*. Dar acum, *Toată buna vecinătate s-a terminat,/ pentru „pâinea și circul” unei stări de fapt... ca David și Goliat* (4 mai 2020).

De aici înainte, Răzvan Ducan intră și mai adânc în presupusa (de noi) apă sub presiune, căci nu numai că nu se oprește bolborosind din adâncuri, ci se așază singur sub lupa (întrezărită deja) a unui previzibil viitor, întrebându-se dacă nu cumva *vom fi asemenea/roșiilor mari, lucioase,/ [...] ce au primit apă cu pipeta/ iar lumină artificială cu degetarul lucșilor,/ pentru a nu avea niciun gust?* (5 mai 2020). Și întrebările existențiale

continuă (*Ce e aia distanță socială?*), revenind aproape laitmotive: *Așa că trăiți, trăiți, până nu e prea târziu!* (6 mai 2020). Problemele constatate sunt din ce în ce mai grave: *Se taie lemne pe noi/ și noi continuăm să confundăm/ dinții fierăstrăului cu mângâierea/ unei mâini drăgăstoase* (7 mai 2020); ba mai mult, *Din ordin de sus,/ polițistul este obligat acum/ să intre ca o chiureță/ în pântecul unei femei,/ să aprindă bricheta/ ca să vadă dacă nu cumva s-a ascuns/ în întunericul uterului,/ refuzând să se nască,/ vreun potențial lucrător la sparanghel,/ de pe plantațiile de mâine ale Germaniei* (8 mai 2020).

Poetul care trăiește *apăsător și tandru*, căci, până la urmă, așa cum scriam mai sus, cine îi *poate contabiliza cu adevărat/ densitatea bucuriei?* (uite, eu, prietenul tău sicofant și al conștiinței mele rebele, care te spionează de mai multă vreme...) Despre ce bucurie e vorba în propoziția cutare a versului cutare? Despre una dantescă și gravă ca o coajă a fructului ce dă în copt, căci *Individul se varsă în turmă,/ luând forma locului/ unde a lăsat la intrare/ orice speranță.* (*Lasciate ogni speranța*, voi, oameni, căci ați devenit... statistici!). Când e vorba de propriul copil, Răzvan Ducan scrie cu smulgeri de viață, ca și cum el, tatăl, l-ar fi născut, spunându-i: *Să nu uiți, Darie!/, vrem ca să știi,/ că ne ești vârf,/ puținței de-a iubi* (10 mai 2020). Și chiar Darie îl cheamă, nu e vreo pastişă cu coarne de melc codobelc. Și, mai presus de toate, Poet. Nimic mai mult, dar e foarte mult.

Jurnalul continuă cu aduceri aminte din anii copilăriei, răstălmăcite nervos pe un ieri și un azi aproape identic, fiindcă jocul de-a *telefonul fără fir* adaptat soiului de gulag mascat în care trăim de o vreme, este unul la fel de perfid, dar și mult mai abscons (Vezi 12 mai 2020). De aici înainte, lucrurile vor lua și alte întorsături, care de care mai după simțirea și ne-simțirea sa: *Se va da start/ la invazia a ceea ce/ ne-a fost invadat,/ prin restricții și ecart.// Se va da cu tifla semnificativ/ și nominativ și vocativ!// Pe unii,/ cu mască și fără mască,/ o să-i doară la bască.* Și exact așa va fi până vom muri. Pe 14 mai plugul poeziei întoarce o brazdă adâncă, scoțând din pământul cu verdeată deasupra, rădăcini adânci: Poetul renunță la versul cu rimă, dar întrebările rămân. Și rămân la fel de pătrunse ca biftecul din hârtie vândut ca o oaie vie, la fel de adânci, ca oceanul în care Răzvan Ducan înoată, sudând cuvinte la adâncimi cu presiuni colosale: *Virusii au fost pe pământ înaintea oamenilor cu miliarde de ani, de aceea ei sunt aici mai acasă decât noi. Deci, cine sunt invadatorii? Cine sunt invadații? Care au drept moral mai mare de a fi aici? Cine de cine trebuie să apere planeta?// Aceasta-i întrebarea!*

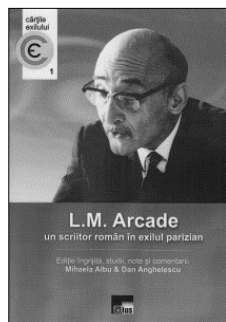
P.S. Emil Cioran scria despre Paul Verlaine prin 1937 că *poezia, pentru el, nu era decât poetizarea ritmului ascuns, melodios și pasional al sensibilității lui de certat cu realul comun și zilnic.* În poeziile disecate aici e taman pe dos.

Recuperarea literaturii exilului

Îngrădirile ideologice impuse în spațiul cultural românesc odată cu brutală instaurare a regimului stalinist au determinat „fuga” ori stabilirea marilor intelectuali ai vremii în Occident, găsit ca liman de salvare a libertății de exprimare. Astfel, au hotărât să rămână definitiv în Europa (occidentală) ori în America personalități strălucite ale culturii românești precum Emil Cioran, Mircea Eliade, Vintilă Horia, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Eugeniu Coșeriu, Horia Stamatu, Radu Enescu, Ștefan Baciș și mulți alții, care au format, postbelic, valul de elită al diasporei românești. Plecarea acestora în afara granițelor țării nu a fost benevolă iar unde s-au stabilit nu au beneficiat de un regim privilegiat, ci au fost nevoiți să se revolte și să îndure, să-și afirme ideile și să creeze, încât să-i convingă pe străini de adevărurile susținute ori de valoarea lor creatoare.

După 1990 abia, marile personalități din exil au „revenit” în țară, în sensul că au fost apreciați de conaționali pentru rezistența prin cultură, pentru sacrificiile făcute în cei patruzeci de ani și pentru singularitatea „vocii” în spațiul cultural. Li s-au editat cărți, le-au fost consacrate cronici și interviuri, au fost invitați să participe la acțiuni culturale de anvergură, au fost omagiați... O laudabilă inițiativă întru valorificarea zestre lăsate de acești străluciți intelectuali români este *Colocviul internațional „Exipora”*, organizat din inițiativa academicianului Basarab Nicolescu, care știe să atragă în jurul său forțe intelectuale din România și din alte țări. Astfel, la Mediaș (2017), dezbaterile au fost dedicate lui Vintilă Horia (diplomat, filosof, eseist) și Eugen Coșeriu (lingvist) iar la Craiova (2019) – lui Andrei Șerban (regizor), L. M. Arcade (scriitor) și lui Gherasim Luca (scriitor avangardist).

O voce distinctă a exilului românesc este L. M. Arcade, pseudonimul lui Leonid Mămăligă, născut în zona de mijloc a Moldovei, care a trăit 90 de ani (13 iulie 1921, Vaslui - 4 septembrie 2011, Paris), din care șase decenii și jumătate a stat departe de țara natală. Pentru a pune „la vedere” conaționalilor materialele ce țin de activitatea și opera acestui mare intelectual al culturii române din diasporă, două importante figuri ale culturii contemporane – Mihaela Albu și Dan Anghelescu – au scos o ediție cu studii, note și comentarii – *L. M. Arcade: un scriitor român în exilul parizian* (Craiova, Editura Aius, 2020, 292 pp.), a cărei valoare sporește prin *Postfața* semnată de acad. Basarab Nicolescu, „părintele transdisciplinarității”, așa cum, îndeobște, este cunoscut. Volumul în speță deschide seria „Cărțile

exilului” cu strălucita intenție de „aducere acasă a unui tezaur de literatură (cvasi)necunoscut” de către cititorii din România.

Substanța cărții este distribuită în trei capitole, primul dintre acestea, *L. M. Arcade, un reprezentant al culturii românești în exil*, fiind dirigit de Mihaela Albu. Procedul construcției de recuperare a trecutului derulat dincolo de „cortina de fier” este didactico-ascensional, fiindcă profesoara începe cu reperele biografice ale scriitorului, culminează cu aprecierile asupra contribuțiilor sale în varii domenii de cultură (cenaclist, prozator, dramaturg, editor, fondator de reviste, amfitrion al intelectualității românești din exil, organizator de acțiuni culturale internaționale, publicist) și încheie cu medalionul postfațator. Fiecare aspect al aportului cultural este ilustrat cu citate culese din publicistica vremii, din corespondența de autor, relatări, amintiri, cronici literare ori interviuri. Informațiile date de autoare sunt întărite cu citate aparținând lui Constantin Amariu (Amărieuței), Ilie Constantin, Constantin Eretescu, Basarab Nicolescu, Alexandru Tomescu, Cornel Ungureanu, Ion Negoîtescu. Concluzia universitarei Mihaela Albu e că L. M. Arcade rămâne „unul dintre cei mai importanți (și originali) scriitori din întreaga noastră literatură” (p. 17).

Coautorul cărții, eseistul Dan Anghelescu, în al doilea capitol, *L. M. Arcade – un scriitor antitotalitar în publicațiile exilului românesc*, explorează nișele existențiale ce-au zăgăzuit în forma cuvintelor revolta, răbdarea și speranța scriitorului. Atenția se concentrează asupra atitudinii exilatului Arcade față de limba și literatura „rămase” în țară, pe care n-a vrut să le considere pierite nici pentru el, nici pentru intelectualii adunați în „Cenaclul din rue Ribera” și pentru revista de limbă română *Anotimpuri* ori uniți prin cărți, în cadrul colecției editoriale „Caietele Inorogului”. Scriitorul considera indispensabilă continuitatea literaturii române ca miezul a ceea ce reprezenta *ființa românească*, pe care se îndârjea s-o apere ca „să *re-apară*, să supraviețuiască, indiferent pe ce pământuri, pe care teritorii, dar totuși să trăiască, să viețuiască oriunde, mai ales în afara României, de unde fusese excomunicată de papalitatea marxist-stalinistă” (p. 19). Depărtarea spațio-temporală a celor destărați deplasează unghiul de reflecție despre soarta literaturii de la „din afară” și „înainte” de plecare la „privire în noi înșine” și acum. Sub această perspectivă se derulează actul cultural inițiativ și se definitivează formarea scriitorului L. M. Arcade și a celorlalți străluciți comilitoni de idei și atitudine aflați în exil.

Cercetătorul Dan Anghelescu identifică și face o distincție fasciculată a principalelor valențe de manifestare a „scriitorului antitotalitar în publicațiile exilului românesc”: *catalizator* al lecturilor tinerei generații în cenaclul literar „Caietele Inorogului”; *inițiator de*, și *participant la* de reuniuni și reviste literare; *editor* al colecției omonime, destinate a pune în circulație opere din literatura exilului (Mircea Eliade, Horia Stamatu, L. M. Arcade); *organizator* al congreselor despre Mircea Eliade și Ștefan Lupașcu; *cercetător* (comunicarea comparatistă Eminescu - Ștefan Lupașcu/ *L'autre*

ciel chez Eminescu et Lupascu); „observator, un *resonneur* și totodată un hermeneut” al atitudinii duplicitare a Occidentului față de vremile istorice trăite *de facto*; *prozator, dramaturg și publicist*. Atașând acestor considerații analitice materiale de argumentare (fragmente de texte, articole integrale, chiar patru poeme), Dan Anghelescu reușește să redea un portret complex al lui L. M. Arcade, care a exprimat prin anvergura activităților și scriitura sa drama unei generații și deriva în care s-a găsit umanitatea în perioada postbelică.

Receptarea operei lui L. M. Arcade în exil constituie cea mai consistentă parte a volumului, îngrijită de Mihaela Albu, cercetătoare care disociază două etape de receptare (*înainte și după*), având drept graniță anul 1990, corelate cu *în exil și în țară*. Cronici și prezentări ale romanelor *Poveste cu țigani* (1966) și *Revoluție culturală* (1983), ale pieselor de teatru și ale altor opere ori aprecieri despre activitatea lui L. M. Arcade, toate sunt „autentificate” cu texte critice fragmentare ori integrale publicate în Franța, Spania, Germania, SUA, Canada și în România. Din lunga listă a opinenților critici, ceea ce dovedește interesul stărnit de polivalentul scriitor, fac parte: Constantin Amariu, Monica Lovinescu, André Scrima, Mircea Popescu, George Alexe, Dumitru Ichim, Ovidiu Vuia, Ion Negoîtescu, Ion Simuț, Toma Grigorie, Bujor Nedelcovici, Elena Zaharia-Filipaș, Nicolae Florescu, Ileana Corbea, Marian Popa, Mircea Muthu, Constantin Eretescu, Cornel Ungureanu, Claudia Drăgănoiu, Ligia Csiki, Cornel Regman, Elena-Camelia Zăbavă, Sorin Crișan, Justin Ceuca, Georgeta Orian, Magda Ursache. Nu sunt omise nici aprecierile critice ale lui Mircea Eliade, Horia Stamatu, Petru Culianu, Mariana Șora inserate în corespondența personală a scriitorului (v. *Epistolar L. M. Arcade*, Editura Biblioteca exilului, 2019).

Mihaela Albu ne propune o receptare a interpretărilor critice (nu neapărat entuziastă, ci detașată), în fapt, pagini de *metacritică* înlesnitoare pentru augmentarea interesului cititorilor români față de opera lui L. M. Arcade. Concluziile autoarei înregistrează câteva din cauzele ireconciliabile care au condus la *ne-promovarea* operelor create în exil: „*necunoaștera și uitarea*”, nepăsarea urmașilor, teama și chiar invidia. Dar, accentuează, elementul unificator al atâtor comentarii este *originalitatea scrisului* arcadian în peisajul literar românesc dintotdeauna. Totodată, opinează ca în sondajele „canonice” numele acestui scriitor român să nu fie ocolit, ci să fie așezat „în circumferința *întregului*” fenomen literar românesc. Și are dreptate dacă avem în vedere lista celor 100 de cărți de poezie/ proză/ critică și istorie literară românească apărute într-un secol de la Marea Unire, listă publicată în *România literară* (nr. 2/2019, 16/2019 și 3/2020), care are multe lacune de numire, după cum semnalează participanții la ancheta inițiată de Virgil Diaconu în revista *Cafeneaua literară*.

Documentându-se îndelung asupra literaturii din exil, Mihaela Albu a editat cărți de profil (*Presa literară din exil – al doilea val –. Recuperare și valorificare critică*) și în colaborare cu poetul-eseist Dan Anghelescu

(*Tinerețea unui fost Săgetător. Vintilă Horia – publicistica interbelică; Eseistica lui Vintilă Horia – deschideri către transdisciplinaritate; Mircea Popescu, o conștiință a exilului românesc* etc.) iar, din 2017, a fondat revista *Antilethe*. Anexa finală include cronicile mai importante (unele și în limba franceză) despre romanele arcadiene, dobândind valoare antologică și, în ansamblu, girând un material autentic, propice cunoașterii și explorării interpretative. Cele două convorbiri cu scriitorul (inițiate de D. Bacu) și *Postfața* marelui său prieten (acad. Basarab Nicolescu), refac, prin memorialistică, atmosfera unei lumi în care, indubitabil, personalitățile exilului au crezut că actul lor de rezistență culturală ajută la conservarea și creșterea literaturii și culturii române.

Conchidem că *L. M. Arcade: un scriitor român în exilul parizian*, ediție îngrijită într-o iterativă colaborare de către Mihaela Albu și Dan Anghelescu, se înscrie în onorabila întreprindere culturală de recuperare și promovare a valorilor spirituale românești. Rămâne cineva nedumerit de afirmația acad. Basarab Nicolescu că L. M. Arcade „este un înnoitor al limbii române, din rasa constructorilor de catedrale” ori de utilitatea unei asemenea cărți? Răspunsul ar întări îndemnul la lectură.

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND SPIRITUALITY
The Chapel "St. Apostles Peter and Paul"
Incorporated in August 1993, New York

Symposium

Vol. XXVI, Nr. 1, 2019
New York

Vino în inima mea

Îi spun câmpiei acesteia:

„mută-te în inima mea!”

*și câmpia vine în inima mea cu toate câmpiile lumii,
cu flori, cu stropi de rouă, cu un vânt blând, tămăduitor.*

Îi spun pădurii acesteia:

*„vino în inima mea!” și pădurea vine de îndată cu toată puterea ei,
cu toate cuiburile pline cu ouă și păsări, cu toate vizuinile,
cu toate animalele, cu toată încrengătura de rădăcini și lumi subterane.*

Privesc spre cer și îi spun și lui:

„vino în inima mea!”

și atunci simt o liniște mare.

De aceea sunt uneori atât de greu de găsit,

de văzut,

de atins.

Ulei pentru candelă

Măslinii aceia au făcut măslină și măslinile

aveau în carnea lor cuvintele spuse de Tine și rugăciunile Tale toate.

*La timpul potrivit, măslinile au fost adunate din grădina Ghetsimani
și duse la o presă de ulei din câmpie.*

Acolo un cal negru învârtea o roată mare.

Din presă țâșnea uleiul cu mirosul lui solar,

fierbinte ca pietrele muntelui, miros de rugă adusă în câmpie...

*Stropi mici și amărui cădeau pe oamenii aflați în preajmă, ungându-le
părul și pielea.*

*Alți saci cu măslină strălucitoare, alte resturi calde strânse în turte cu gust
înțepător...*

*Lângă ușă stă un bidon de tablă care adună în pântecul lui ulei pentru
candela Mariei,*

a Mariei-Magdalena,

a lui Petru,

a lui Pavel,

a lui Ioan și Luca...

Iuda

*Așa cum țărmlu nu poate înainta singur în mare,
nici Iuda nu poate prinde curaj
decât atunci când ne vede că băgăm mâna în buzunar,
scoatem punga cu arginți și începem să-i numărăm mereu și mereu,
cumpărând, vânzând,
cumpărând, vânzând...
Atunci Iuda vine și el cu arginții lui,
își varsă arginții și arginții încep să se rostogolească pe masă
sub ochii noștri curioși.
Iuda nu a oprit niciodată rostogolirea arginților
doar i-a însoțit în trecerea lor prin ochiul de ștreang.*

Învățăturile

*Am bătut la porțile negustorilor,
ale sfinților, ale dregătorilor,
ale meșteșugarilor,
ale înțelepților.
De fiecare dată mi s-a deschis
și de fiecare dată am avut cu mine amintirea unei câmpii,
a unei păduri,
a unei flori.
Am plecat luând cu mine învățăturile celor la a căror poartă am bătut
lăsând pe pragul lor amintirea câmpiei, a pădurii, a florii...
Am bătut și la porțile oamenilor fără faimă, a oamenilor simpli, săraci.
Și ei mi-au deschis.
Purtam cu mine o mulțime de învățături: unele muguri de învățătură,
altele învățături înflorite.
Am vrut să le las în drumul meu, la porțile lor.
Ei mi-au spus:
„Rămâi la noi și învață-ne prin viu grai cele ce tu crezi
că noi le putem înțelege iar mugurii și florile învățăturilor tale
lasă-le la porțile și pe pragurile templelor
pe acolo pe unde trec de obicei oamenii instruiți.”*

urme pe nisip

*valuri de timp
aproape de linia orizontului,
câte cuvinte,
câte silabe
într-o singură propoziție,
totul fără iubire,
lampa s-a stins,
e pe gătate gazul,
am închis scrisoarea,
doar două cuvinte
scrijelite de nimb,
pierdutele
urme pe nisip.*

se întoarce vântul

*vino la geam și ascultă,
ia-mă de mână să poți simți
vibrația ramurilor,
până buzele tale vor aburi sticla,
vreau să văd culoarea vântului
când se va întoarce,
să-i pipăi simțămintele,
răceala și căldura,
privește,
cerul nu mai are stele,
peste tot negura din neguri,
nimic albastru,
doar cerescul destin
și adierea buzelor tale,
un șipot, un șopot,
veșnicia nemuririi,
un alt destin.*

configurare

*câinii au început
să latre vânturile,
iar copacii
îi vânturau pe câini
pentru
fertilizarea cailor,
totul a atât de sălbatic
încât scaieții
au făcut un șoc
piezoelectric,
încât universul
a mai configurat
pe tâmpilele pământului
un dinte de roșu.*

călătorie prin neguri

*trece ea, singură și rece
și se ascunde în fereastra mea
mângâindu-și pletele vâlvoi,
se golește de gândurile ei,
cumpărându-mi în timp de molimă
gândurile mele
la un preț derizoriu de mic,
atunci, am încercat să-i vând
visele,
am încercat să-i vând iluziile,
și chiar am vrut să-i vând umbra
mea,
de teamă a chemat Îngerul
Întunericului
întunecând întreg orizontul,
numai în temple coloanele de safir
au lăsat lumina să pălpâie,
lumea de la slujbele ce se oficiau
era goală, umedă și incandescentă*

plec în lume

*mai surâde ultima dorință,
să ne cheme mama iar la masă,
am intrat tăcut în a mea ființă,
singurătatea, mă apasă,*

*este tristă și pustie casa,
în buruieni s-a înveșmântat ocolul,
muguri de dorință îmbracă masa,
și tu iarăși îmi ceri obolul,*

*vântul s-a ascuns la mine în șură,
s-au uscat butoaiele în beci,
vrea să-mi dea la noapte a sa gură
ca să tai în tindă doi berbeci,*

*mi se risipește umbra-n seară,
ca să pot să adorm la sânul tău,
se aude trenul fluierând în gară
și plec în lume, cu păreri de rău.*

fără vreo tentă

*sunt umbră în ploaie , glugă de vânt
șiroiul din munte - rupe pământ,
ceru-i bezmetic de nori, dar e gol
copacii se îngroapă cu trunchiu-n nămol,
umbrela e doar o frunză sub ploaie
când apa șiroaie se scurge bălaie,
nu mă atinge nimic, și nici nu mă plânge
cerul e roșu și negru de sânge,
ploaia dansează în module de apă
și tu îmi acoperi rușinea cu o capă,
te strig, te rostesc, mă ploaie amețitor
mă ascund de durere în al vieții pridvor,
aștept ca ploaia, să se sfârșească
iubirea din noi să nu contenească.*

ALEXANDRA ROCERIC
(SUA)

Sapientia

Totdeauna, sofului meu iubit, Iliuță Chioariu

- Expresia pură a gratitudinii este bucuria.
- Decât să pierzi timp și energie și liniște, mințind, ascunzând, căutând la nesfârșit să acoperi lucruri dăunătoare pe care le-ai făcut, oare nu e preferabil să eviți să le faci?
- Nu cu lacrimi, ci râzând, ridiculizându-i, îi vei dezarma pe arogant, pe bârfitor, pe calomniator, pe trufaș, pe mitocan și pe mulți alții de același calibru.
- Câteodată ura te ține legat (nu neapărat onorabil!) de cineva timp mai îndelungat decât dragostea.
- Destul de des dezamăgirea din „m-ai înșelat” ar trebui exprimată prin (poate amarul) „m-am înșelat”.
- Multe dureri din dragoste ar fi evitate dacă ne-am păstra demnitatea.
- E greu să te desparți de ce nu a existat... pentru că nu ai cui să-i spui adio!
- Relațiile noastre se complică adeseori din cauză că unul dintre noi descifrează (mai repede) ceva ce nu se revelează (deloc) celorlalți.
- Pesimiștii au un deficit de speranță. Din păcate, sunt și contagioși.
- Cât de lung este intervalul acceptabil între alegere și decizie?
- Să nu ne ducem cu prea puține amintiri adevărate și cu prea multe vise neîmplinite.
- Un mare prieten nu este numai martorul bucuriilor noastre, ci o parte intrinsecă din fiecare dintre ele.
- Cu sufletul lui nemărginit, Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) a înțeles că nu putem pleca la drumul fără întoarcere neplânși, neînsoțiți,

nemângâiați. Ascultând vocile îngerilor, el a adunat pentru noi lacrimi, muzica divină din „Lacrimosa” (Requiem D Minor) ultima rugăciune...

- Virusul Corona, Covid-19, ne-a atacat dur și global. Pandemie. Peste eufemisme s-a instalat moartea, în numere, imagini, rapoarte: și iremediabil, Moartea. Dezastrul, impunând sugestii, ordine, măsuri, legi, metode, ne-a prins între nevoia de izolare – acel incredibil „Stay home!” care separă tranșant – și nevoia firească a omului de a aparține lumii. Așa ne-am pomenit în IREAL... Și atunci, străpungând întunericul, s-a înălțat luminos „Together”, mesajul speranței – etern binecuvântatul HOPE în toate limbile, pe toate vocile, pentru toți.

IRINA LUCIA MIHALCA

Între lume și tine

*În jocul combinatoriu, noaptea își
vede proprii ochi,
arunci o portocală, o problemă,
o dilemă,
o temă de gândire,
cu sau mai multe soluții,
mirarea persistă
într-o lume
în continuă devenire,
un tampon între tine și ceilalți.
Privești reversul medaliei
– un dans în care se schimbă rolul.*

*Un semn străbate spațiul de la
mine la tine
și te schimbă pe dinăuntru.
Inima ta încetează să mai bată
când semnul dispare.
Alegerile îți aparțin,
oricât de dificile
nu sunt niciodată imposibile.
În torentul gândurilor
micșorezi ferestrele deschise
ce-ți mărește realitatea
și relațiile dintre numere,
la alegere*

*orice problemă
își are rezolvarea tardivă.
Privind lucrurile de aproape,
știi bine, singură nu vine
nici întrebarea,
nici răspunsul,
undeva în spațiul liber
își așteaptă rândul.
Totul sau nimic?
Un gheizer țâșnește din tine,
la înălțimi în care
se vorbește cu fulgere
un curcubeu răsare pe cer,
un spațiu de reflecție se deschide,
te simți înfinit,
într-un tărâm al misterelor
lumina pune lucrurile în ordine.*

„ – Ecce homo!”

MIHAELA ALBU

Dan Anghelescu: În „Starea de urgență” – (și) Poezia

În „starea de urgență”, nu cea de astăzi, nu cea la care ne gândim cu toții în momentul în care citim poemele lui Dan Anghelescu, ci cea „stare de urgență” sub care trăim de la începuturi, în care – cum spune undeva poetul – chiar și „soarele/ este o navă/ evadată din carantină...”, viața însăși pare a fi pusă între paranteze.

Cei care sunt familiarizați cu stilul poeziei sale, cei care au citit *Mașinăriile de traversare a sufletului toamna*, *Pietrificarea memoriei*, *Și atunci ar fi trebuit să vorbesc*, *Ireal de netemperat*, *Excomunicările Mașinului de scris* ori *Inefabila povară* vor recunoaște și aici, în *Starea de urgență* (volum în curs de apariție), acea angoasă, acea „malincolie”, acel *spleen* învăluit/ dezvăluit în cuvinte cu dublu/ neașteptat/ neimaginat – de cele mai multe ori – sens și semnificație.

Și am ajuns astfel la cel mai important prag al poeziei lui Dan Anghelescu – din acest volum și din toate celelalte!

Sensurile, conotațiile unui termen vin către cititor și-l iau prin surprindere, îl izbesc chiar, și-i aduc în față Lumea – cunoscută aparent și totuși ... atât de nouă, de necunoscută. Este Lumea în care trăiește cel care ne arată fața ei ca o „ironie bolnavă”, dar este de fapt lumea noastră, universul nostru de zi cu zi, de azi, de ieri, de totdeauna. Îngrădirea știută, regulile impuse în *prezentul nostru*, în care chiar și „tristețea acum/ e/ liberă /să circule/ numai la orele/ fixe/...” sugerează, de fapt, însăși condiția umană, condiția de ființă socială a omului supus unor reguli peste care – de voie/ de nevoie – nu mai poate trece. Este Lumea în care Poetul devine observatorul, dar și purtătorul de cuvânt al timpului în care „mașinul” ia locul ființei dotate cu sensibilitate, al timpului invadat de „o lume/ de obiecto-ființuri/ *sans/ visage /et sans questions...*”

Și astfel, ne dăm seama, citind și reflectând pe măsură ce parcurgem aceste versuri-gânduri – reflecții, că Lumea întreagă e un *unreal city*. Ea se cuprinde în orașul-sinecdocă a universului, un întreg în care chiar și „umbrele verii s-au ascuns/ în pereți...”, în care „boala/ unei umanități/ înaintând/ spre /nevăzut/ (ne arată că) ...o / lume/ adoarme/ sedată/ pe cearșafuri/ de /întuneric...”

Dar pentru această lume ... numai poetul poate (și *poate scriind!*) „inventa o grădină”.

Cu ocazia împlinirii minunatei vârste de 75 de ani Redacția revistei noastre îi urează distinsului și statornicului ei colaborator și prieten Dan Anghelescu sănătate, putere de muncă și binecuvântare divină spre noi împliniri și binemeritate bucurii. LA MULȚI ANI!

***pe tăcute/ apune/și tot/ apune/ civilizația/ imaginii...a
/laboratoarelor/ a pandemiei/ a / abatoarelor...***

nu mai este/ nimic de spus/ne întoarcem/ dintr-o călătorie.../ căruțe de cuvinte
se răstoarnă/ din metafizica noastră.../să deschizi o/prăvălie de/ iluzii/ devine
un fel de / tehnică neagră/ a/ dezesperării
habar nu au / mărunții slujbași.../nisipuri/ lunatice/ se află/ acolo...

o/ certitude/ incertitude.../ allons choisir d'autres/ destins

identitatea noastră/incertă/consultă-n/zadar/ cadențele/ acestui
univers săpat/ în graiuri/ necunoscute.../ ploaia verde/ încăleacă
/tramvaiele/ copacii/
și noaptea.../ vom fi victime/ fiindu-ne/ dată
puterea obișnuinței...ea/ își lasă/ își uită/ își abandonează/ în fiecare
încăpere/ acel sentiment / de book- hungry.../ființe albe/ rătăcitoare
ca niște/ scrisori/ anonime/ se mișcă/strigă/bat la uși/se ascund/ prin
tablouri.../reinventează frica/ și înălțimile.../ și rumoarea/continuă/ cu
accent/ englezesc.../sufletele/ noastre/reinventează/ obiecte/ necunoscute/ și
copiii obosiți/ sub măștile/chirurgicale ...

autorefecției/ ale/ incertitudinii/
où la matière est /mépris de la matière ...

se/ fumează insidioasele entropii/
și /un/ altcineva/cu totul străin/rupe/ confiscă/ mari
continente/bucăți întunecate/ din propria noastră/ ființă...
și ce conversații/o / ce conversații am/ fi întreținut/ cu ultimul/ aurolac
lăsat/ să rătăcească/ sub ploile/ verzi/ ale orașului

sunt spații/ în care / ți se va/ îngădui/ inexplicabilul/... să/ te

obiecto-ființi/ ...să te Iov în/ pustiu/ să /te/ golul și vidul/...să te/ mare
/ corabie/și să te/ domnul/ Rimbaud.../așa că poetul/ se va/
cheltui/în cealaltă/ jumătate / nevăzută/ a lui.../

entre le coeur et l'autre coeur/ un poème/ soudain dévore le poète...
altă lume/ alt/ vis...

***de ce/ să nu fie el/ toamnă/ într-o bună/ zi/cu surâs/
violaceu/și/înalt...***

raglanul/mă apasă/ pe umeri/ ca o lungă uitare/ așteptând
duminecile/ și/ vara
cu tobe și/ trestii uscate de/ fum...
între două adrese/... adrese/ fictive / fictive/ voi /inventa/ o absență...
/d'un négatif/ irrécusable...
ce dacă/lumea/ se-ntuneacă.../ frigul/ scoate din lucruri/ imensa/ tăcere
a nesfârșitelor/ spații.../
așadar/am să-mi gândesc/ singurătatea... am să-i spun/ numele...
regatul ei/ își pierde/ unul câte unul/ oceanele...
prin/ fața copacilor/ trec marfarele/ negre/ ale lumii/ de dincolo
et maintenant/ je pouvais jouir/ comme je n'en avais
jamais joui/ de ma solitude...

***fin fond du néant/ poemele mele / vor fi depozitate/ în
farmacii...***

încuiate-n sertare
la marginea/ mahalalelor/cineva/ și el/singur/ va/închide/ o
ultimă poartă...
așadar/ priviți-mă.../ pe plaja electrică/ vântul târăște/ o miriște
imaginară...așa/că
fantasmele se/ nasc din nimic/ și din orice...
în singurătate/ îmi voi citi/ propriul chip/pagină cu/ pagină
file albe/ file negre
voi traversa/ podurile lor/ mișcătoare/ și
totul se/ va desfășura/ ca într-un
show/ al celor mai/ adevărate/ oglinzi... și mai ce?
și mai ce?.../ steauă neagră /în lungi și fastuoase/ dimineți...
crește/ tot crește/ iarba/ pe/limba/ tot mai amară/ a unui sfârșit de/istorie
și cu ochii mei/ ce încă mai pot/ privi toate/ astea
lăcrimez/și /respir/ dintr-o țară/ care n-a/ existat

Ultima doină la sipcă

*Asta e ultima țigară, spun,
și mâini harnice îmi leagă
snopi de tutun în gură
cu sârma dentară.
În desişul meu
ciorile îngână o tuse,
nici un cardinal
nu-mi mai cuibăreşte plămâni,
nici o altă pasăre
nu mai zboară în comitatul Kent.
E timpul să aşez altfel
frunza pe buze,
e timpul să lungesc
cântecul fluierului scurtat de sipcă.
Vremea lăzuirii a venit,
plugul o să-mi are
sub coastă de mâine.*

Şireturi

*Mama spune că mişcam mult
pe când era gravidă cu mine,
cred că legam şireturi,
învăţam să mă încălţ cu pământul,
greu, cum li se pare cailor îmblânziţi,
sau precum altui cal
care vroia să încălţe Troia.
Doar noaptea mă descălţă câte un vis,
mai-marele calapodurilor îmi trage pantoful de limbă,
cineva i-a bătut în cuie plachiul,
îmi spune despre ziua când,
în vizită la mama,
îmi va lăsa umbletul la uşă
să nu-i fie grea îmbrăţişarea.*

Tudor Nedelcea – 75

În primăvara acestui an, o personalitate cărțurărească din Cetatea Băniei (Craiova s-a onorat pe ea însăși, atribuindu-i în 2011 titlul de Cetățean de Onoare) a Valahiei Mici – istoricul literar, bibliotecarul și editorul, scriitorul și publicistul, militantul național-cultural Tudor Nedelcea a împlinit *septuaginta quinque anni*. Este de baștină oltean – s-a născut la 23 martie 1945 într-un „spațiu mirific” al Mehedințului, satul Valea Ursului (com. Tâmba), ocrotit de natură și Dumnezeu. Simțămintele creștin-ortodoxe de care a fost animat întreaga viață vin din anscenstralitatea neamului: „Sunt născut, crescut și educat de părinții mei în litera și spiritul credinței creștin-ortodoxe și așa mă voi manifesta până la sfârșitul vieții mele pământene. Este temeiul pentru care preamăresc virtuțile Bisericii noastre strămoșești, care a fost, de-a lungul istoriei, alături de neam și s-a manifestat ecumenic, îi proslăvesc pe oamenii Bisericii, pe toți creatorii inspirați de spiritul creștin” (ultimul său volum, apărut anul trecut, este *Biserica și Societatea*).

Absolvent al renumitului Liceu „Traian” din Drobeta-Turnu Severin, a urmat cursuri de Biblioteconomie și de Filologie la facultatea de profil a Universității din București. În „câmpul muncii” este din 1969 – bibliotecar, arhivist, funcționar cultural, editor –, și va îndeplini și o sumă de funcții de conducere – director al Bibliotecii Județene Dolj (1974-1985), redactor/redactor-șef la Editura „Scrisul Românesc” din Craiova (1988-1997); după 1900 va fi și cercetător științific la Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor” din Craiova, respectiv președinte-fondator al Fundației „Scrisul Românesc”. De-a lungul anilor, în semn de apreciere a faptelor sale întru slujirea credinței strămoșești a fost ales în înalte organisme ale Bisericii – Adunarea Națională Bisericească și Consiliul Național Bisericesc, precum și în Adunarea Eparhială și Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Craiova, respectiv Adunarea Eparhială a Episcopiei Severinului și Strehaiei; iar cei laici l-au desemnat – pentru însemnatele atitudini și multe acțiuni național-culturale – drept vicepreședinte al Ligii pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni.

Dar nu funcțiunile și demnitățile onorifice, numeroasele premii (inclusiv „Crucea Patriarhală” – cea mai înaltă distincție a Patriarhiei Române – și Diploma și Medalia Omagială „Sfântul Ioan Gură de Aur”, respectiv Premiul „Titu Maiorescu” al Academiei Române) – pe deplin meritate, de altfel – îi conturează dimensiunea personalității, ci prolifica și valoroasă activitate concretizată în aproape o sută de titluri de carte – dintre care aproape

La împlinirea minunatei vârste de 75 de ani ani Redacția revistei noastre îi urează distinsului ei colaborator și prieten Tudor Nedelcea sănătate, putere de muncă și binecuvântare divină spre noi împliniri și binemeritate bucurii. LA MULȚI ANI!

30 în calitate de unic autor; peste zece de coautor; aproape 60 de îngrijitor, editor și prefăcător, la autori români – Hasdeu, Eminescu, Creangă, Ispirescu, Carmen Sylva, Traian Demetrescu, Ioan Nenițescu, Nicolae Batzaria, Pavel Bellu, Cezar Petrescu, Vasile Militaru, I. D. Sârbu, Grigore Vieru, Adam Puslojič, Vasile Tărățeanu și alții – și străini: Andersen, Lagerlöf, Zweig, de Saint-Exupéry, cum și numeroase acțiuni de organizare afectiv-memoriale, în consecvență și principale atitudini național-culturale.

Având formație de bibliotecar, om al cărții, cărturarul de azi va susține în 1983 un foarte apreciat doctorat (mentor fiindu-i cunoscutul învățat Dan Simionescu), cu titlul *Geneza ideilor social-politice și filosofice în literatura română veche* (tipărit în 1987). Vor urma, mai apoi, o sumă de cărți tematice, cele mai multe analizând fenomenul cultural istoric din arealul Olteniei – *Publicații periodice din Oltenia*, I-II (1976, 1979), *Manuscrise și cărți vechi*. Catalog (1977), *70 de trepte* (1978), *Arhivele Olteniei (1922-1943)*. *Bibliografie* (coautor) (1983), *Civilizația cărții* (1996), *Cartea și circulația ei* (2005), *Repere spirituale românești. Un dicționar al personalităților din Dolj* (coautor) (2005) ș.a.

De-a lungul anilor, desfășoară o ferventă publicistică național-culturală, creionează portrete ale numeroase personalități ale culturii române ce au beneficiat de atenția „reputatului critic și istoric literar craiovean” (cum îl numește Ion Brad), este prezent în mai toate revistele culturale importante ale Țării cu articole îngemănate în substanțiale volume de sine stătătoare, precum – *Vocația spiritualității* (1995), *Interferențe spirituale* (2002), *Simple crâmpene de viață* (2015), *Printre cărți și oameni* (2014-2019: vol. 1-5).

Pentru Eminescu, cărturarul craiovean a dezvoltat un adevărat cult, atins de nimbul „eminescianitei”, o „boală frumoasă” concretizată în numeroase articole și peste zece cărți („Eminescu – salvarea noastră”, este sintagma cea mai potrivită, releva la 15 ianuarie 2010 Tudor Nedelcea, căci „dacă s-ar studia și s-ar aplica ideile lui, poate ar fi altă lume”), între care *Eminescu și cugetarea sacră* (1994, 2000: volum dăruit, „pentru că știam de originile sale românești”, și Papei Ioan Paul al II-lea, care-i va confirma primirea), *Eminescu, apărătorul românilor de pretutindeni* (1995), *Pentru mine, Eminescu...* (2005), *Eminescu și realismismul* (2010), *Eminescu și China. Eminescu and China* (coautor) (2018).

Numele poligrafului și „ziditorului” de cărți Tudor Nedelcea este strâns legat și de cunoașterea istorică și relevarea stării de azi a românilor de dincolo de hotare (organizator al unui anual *Simpozion Internațional*) – din Basarabia, nordul Bucovinei, Valea Timocului, ori din Balcani; sub auspiciile Fundației „Scrișul Românesc” și ale Centrului de Studii și Cercetări pentru Comunitățile de Români din Balcani, vrednicul intelectual-patriot a inițiat, de asemenea, reeditarea (în colecția „Românii uitați”) unor lucrări de referință semnate de cunoscuți oameni de știință – a publicat și un amplu volum (2011) de articole intitulat *Românii de lângă noi* (cu rânduri metaforice de recomandare din partea marelui stilist Fănuș Neagu).

Lucian Blaga și Cornelia Blaga-Brediceanu, la Lugoj

În „Casa Bredicenilor” și în „Casa de la vie” din Lugoj ale familiei Brediceanu, poetul și filosoful Lucian Blaga (1895 – 1961), alături de soția sa Cornelia Blaga Brediceanu, au locuit timp de trei ani (1924 – 1926)

Acest an, 2020, este un an aniversar Lucian Blaga, pentru că se împlinesc 125 ani de la nașterea poetului, în 9 mai 1895, la Lancrăm, Sebeș-Alba.

Poet, filosof, dramaturg, jurnalist, traducător, profesor universitar și diplomat român, personalitate culturală majoră a României interbelice, Lucian Blaga (1895-1961) este un gânditor român complet și universal.

Ca o recunoaștere deplină a valorii sale culturale, în anul 1936 Lucian Blaga a fost numit membru titular al Academiei Române.

În perioada 1914-1916, Lucian Blaga a urmat cursurile Facultății de Teologie din Sibiu și Oradea, pe care le-a finalizat cu licență în 1917. A studiat filosofia și biologia la Universitatea din Viena, între anii 1916-1920, obținând titlul de doctor în filosofie.

Între anii 1917-1918, în perioada studenției lui Lucian Blaga la Universitatea din Viena, o fostă colegă, Silvia T. Bălan, își amintește: „La acest tânăr înalt, cu părul bogat și ușor buclat, m-a impresionat fruntea înaltă, bombată, privirea scrutătoare și totuși de o vagă melancolie, expresivitatea figurii sale, care denota o personalitate aparte. Blaga rămânea gânditor și tăcut; nu bănuiam că în el se plămădeau atunci poemele viitorului”.

Iar, în 1919, Ion Agârbiceanu scria, cu mare încredere în poetul și filosoful Lucian Blaga: „Un tânăr înalt, palid, cu părul negru, creț, cu o înfățișare de o înaltă distincție, tăcut și liniștit. Din întreaga lui ființă radiază ceva imaterial, parcă o viață de vis, o lumină discretă, binefăcătoare. De la întâiul contact cu el, o taină în care crede, pe care o înțelege, în care trăiește”.

Viena studenției, a poeziei, a iubirii și a tinereții a fost pentru Lucian Blaga un timp al acumulărilor spre împlinirea creației de mai târziu.

E uimitor cum dragostea poate scoate din adâncul ființei umane cele mai înălțătoare rezonanțe ale spiritului: poezia și muzica.

Astfel, pentru Lucian Blaga, în toamna anului 1916, la 21 ani, pe când era student la Universitatea din Viena, dragostea puternică față de Cornelia Brediceanu a fost acea „mirabilă sămânță” care i-a încolțit în suflet poeziile din *Poemele luminii*, după cum mărturisește, atât de elocvent, însuși poetul.

În volumul autobiografic *Hronicul și cântecul vârstelor* (volum postum, Editura Tineretului, București, 1965), nobilul sentiment al dragostei

lui Lucian Blaga față de lugojeanca Cornelia Brediceanu este rețrăit cu o intensitate și cu o sinceritate rar întâlnite:

[...] altceva mai adânc și mai esențial avea să intervină în acel miez auriu de toamnă în viața mea. [...] Intram la Universitate (n.n.: Universitatea din Viena). [...] descifrez cu emoție un alt nume românesc, și cunoscut mie: numele domnișoarei Cornelia B. „Ghiocelul negru!”. Pe domnișoara Cornelia B. n-am mai văzut-o de vreo doi ani și mai bine. Stau puțin și mă adun, căci inima îmi bătea ca un clopot. Mi-aduc aminte de acea „petrecere cu dans” a liceenilor, când am zărit-o întâia oară – pe Cornelia. [...] Inima mea cade pradă unei reacțiuni spontane la gândul că aş putea, de la o zi la alta, s-o întâlnesc în aceste locuri. [...] Printre cei dintâi care aşteptau, era domnișoara Cornelia. Puteam s-o privesc, căci ea nu-mi remarcase prezența în sală. Se alcătuisese în acei câțiva ani, de când n-o mai văzusem, frumoasă cu adevărat. [...] Strălnăitatea cu aer fin, adus de pe unde de lacuri, de pe zăpezi alpine (n.n.: a stat un an în Elveția), a împrumutat culoarei ei de creolă o nouă nobleță. Silueta calmă, privirea ușor melancolică, liniile inteligente erau aceleași, dar mai mature acum. Domnișoara Cornelia nu mai era fetișcana subțirică, ce refuza cu dispreț băieților împlinirile. Făptura, de contururi înmuiate în nuanțe de catifea, făcuse concesii feminității. O priveam pierdut. Și, în ciuda tonului neutru al tuturor antecedentelor, inima îmi bătea, inexplicabil. [...] Domnișoara Cornelia își întorcea și ea ochii spre mine. Mă recunoaște și-mi surâde: îmi părăsesc locul. Mă duc lângă ea. [...] Și am vorbit despre multe, de toate. Devenisem aproape locvace, eu care nu m-am simțit niciodată în rol de „delegat autorizat” al cuvântului. [...] O vedeam pe Cornelia în fiecare zi. La bibliotecă, cel mai adesea. [...] Întâlnirile, întrucât dorete de amândoi, nu s-ar mai putea spune că erau întâmplătoare. Iar în cutreierul nostru pe aleele tomnatice ne vorbeam despre tot ce ne trecea prin inimă și cuget. Îi plăcea să audă cuvânt despre proiectele mele de viitor. Îi desfășuram aspirațiile mele în domeniul filozofiei. Pe acestea i le-am mărturisit mai degrabă, decât cele poetice. Cred că în timpul acela, nici nu bănuia măcar că puteam să am preocupări poetice, și mult timp încă nici nu avea s-o știe. Descoperisem la ea o aplecare rară, ce-mi comunica unele sfeli, când vorbeam despre poezie. [...] Palpitam, în acele săptămâni de toamnă târzie și de început de iarnă, la un nivel euforic ridicat [...]. Verișoara mea a remarcat acest lucru [...]: „Ce e cu tine? Tu ești îndrăgostit!” Am răspuns doar printr-o lumină, ce mi s-a urcat în obraji o dată cu sângele. Verișoara m-a sărutat, văzându-mă atât de fericit. [...] Nu încapă îndoială că eu însumi eram atunci în cea mai potrivită dispoziție sufletească [...]. Umblam cu Cornelia să vedem când străzile vechi din centru, când pădurile de la periferiile Vienei, vizitam muzeele, bisericile, teatrele [...]. Cu licența teologală în buzunar, am plecat la sfârșitul lui iunie (n.n.: 1917) acasă, la Mama. Acasă mă aștepta o scrisoare de la Cornelia, caldă și calmă ca anotimpul. Cornelia era încă la Viena, dar se pregătea să plece în Banat (n.n.: la Lugoj), la familia ei (n.n.: familia Brediceanu). Plicul sosit mai cuprindea și alte două scrisori. Una de la Mama ei, a doua de la un frate de-al ei (n.n.: Caius Brediceanu). Ce se întâmplase? Într-una din zile, peste care n-a licărit steaua norocului (n.n.: așa credea pe atunci Lucian Blaga, dovedindu-se în timp contrariul), Cornelia scrisese atât Mamei, cât și

fratelui ei [...] că „s-a logodit”. [...] Fratele Cornелиei mă invita pentru luna august în localitatea lor natală din Banat (n.n.: la Lugoj, str. Victor Vlad Delamarina, nr. 4, actual „Casa Bredicenilor” din Lugoj), „ca să ne cunoaștem”.

Dintr-o remarcă a unui licean din generația Cornелиei Brediceanu, Dorli Blaga, fiica Cornелиei și a lui Lucian Blaga, își amintește: „O cunoștea pe mama și spunea despre dânsa că era foarte frumoasă. Era așa de frumoasă, încât ei, băieții, n-aveau curajul să vorbească cu ea”.

Dar, de aceeași părere era și Dorli Blaga însăși despre mama ei: „Mama era o femeie frumoasă, foarte cultivată. Avea anume siguranță în felul de a apărea în lume [...]”.

Ca toate marile iubiri, și cea dintre Lucian Blaga și Cornelia Brediceanu a întâmpinat și mari obstacole, peste care, cu cele mai puternice simțăminte de dragoste, cei doi îndrăgostiți au trecut învingători; această suferință a dat naștere celor mai profunde sentimente, rodind în mintea și în sufletul tânărului Lucian Blaga primele poezii:

Pe la mijlocul lui august, plecam în Banat. Nu pot spune că n-aș fi fost bine primit în casa părintească a Cornелиei (n.n.: casa familiei Brediceanu din Lugoj). [...] Impresia ce-o lăsasem în Banat, fusese așadar mai prejos de orice așteptări, ceea ce, de altfel, pentru luciditatea cu care însumi priveam lucrurile, era de prevăzut, căci nici înainte, nici după această întâmplare, niciodată nu mi-am aranjat existența spre a face vreo impresie. [...] Au urmat nopți și zile, zile și nopți, și săptămâni, sfâșiate de veghe, arse de chin. [...] M-am retras în sângele și în tăcerea mea. [...] Vreo câteva săptămâni n-am mai scris Cornелиei nici o scrisoare. Cineva în mine începuse să cânte. Și însemnam cuvintele cântate, pe hârtie. N-am mai trimis Cornелиei nici un răvaș. Dar într-o zi i-am trimis poeziile, așa ca ale unui autor oarecare. În octombrie (n.n.: 1917) am plecat la Viena. În aceeași zi pleca și Cornelia spre aceeași țintă. [...] A cincea zi Cornelia mă căuta în Biblioteca Universității (n.n.: din Viena). Eram acolo. Mă căutase de fapt în fiecare zi. I-am dat câteva noi poezii. Ea mi-a surâs calm și cu tristețe. [...] Mă gândeam. La ce mă gândeam? La un poem? Nu. Mă gândeam la „subiectul absolut” al poemelor mele, la Cornelia. Așteptam o scrisoare. [...] De la Viena nu-mi mai sosea nici o scrisoare. În zadar mai așteptam sâmbăta pe înserate la «curmătura respirației tăiate» [...]. Răul sufletesc, delicatul, cumplitul rău de care sufeream, căuta jgheaburi lirice, pe care un sobor serafic le-ar fi captat, dacă nu s-ar fi înființat în același timp și insomniile cu alaiul lor de visuri, ce-mi parodiau fantastic și sfâșietor temerile omeneștii mele inimi. Sângele mi se primenise în luminozitatea de iarnă a peisajului, dar nici o veste nu venea să mă restituie mie însumi și sufletește. [...] Pe la sfârșitul lui februarie (n.n.: 1918), îmi sosi în sfârșit o scrisoare. Subiectul absolut al poemelor mele își scuza plauzibil tăcerea, și-mi spunea unele cuvinte de consolare, ba se felicita că poșta a confiscat vreo câteva scrisori, ce-ar fi trebuit să-mi sosească: altfel probabil că nu i-aș fi trimis cele mai noi poezii.”.

Așa cum bine a intuit tânărul poet la Cornelia Brediceanu, admirația și aplecarea ei asupra poeziei, respectul față de acest nobil sentiment al creației s-au dovedit a fi nu doar mari calități, ci și materializarea drumului poeziei lui Lucian Blaga:

[...] în ceasuri de răgaz mă plimbam cu Cornelia (n.n.: la Viena, în Parcul Mare din fața Parlamentului). Eram tineri, poate, ca să fi putut întrevedea liniile istorice mari, ce încercau să se nască sub ochii noștri. [...] Odată, pe când păraseam Biblioteca (n.n.: Biblioteca Universității din Viena) [...], Cornelia mă întâmpină veselă. Se apropia, din cealaltă parte, făcându-mi de departe exuberante semne, cu o scrisoare, pe care tocmai o ridicase de la portar. Ajungem față-n față. „Ce e?” o întreb. „O veste îmbucurătoare, dar știi – foarte îmbucurătoare”, îmi spunea Cornelia, aspirând spre superlative dintr-o singură răsuflare, ce ardea toate virgulele. Și Cornelia prinse a-mi povesti, cu o introducere și cu mici ocoliri, că mai acum câteva săptămâni, în dorința de a pregăti editarea, a trimis, fără a-mi cere consimțământul, poeziile mele profesorului Sextil Pușcariu de la Cernăuți (*Poeemele luminii* fuseseră tocmai încheiate în manuscris). Răspunsul a sosit adineauri. Luai scrisoarea și citii. Aprecierile profesorului, care era și critic literar, erau mai mult decât măgulitoare. Mă găseam, neașteptat, negândit, în fața întâielor păreri ale unei terțe persoane asupra încercărilor mele, iar cuvintele, ce umpleau cele câteva pagini, erau într-adevăr destinate să-mi dea încredere și să mă întărească în hotărârea de-a tipări volumul, de îndată ce se va termina războiul. [...] Nu aveam înclinarea de a mă pripri, dar prin freământul celor aduse de timp îmi făcea semne un drum, drumul meu. Țineam gata de tipar cele două volume, *Poeemele luminii* (poezii) și *Pietre pentru templul meu* (aforisme). [...] Pe la mijlocul lunii martie (n.n. 1919), mi se oferea posibilitatea de a-mi tipări, relativ mulțumitor, dacă se ține seama de condițiile postbelice și provinciale de-atunci, cele două volume. Poemele (n.n.: *Poeemele luminii*) au intrat în lucrare la Orăștie, iar aforismele (n.n.: *Pietre pentru templul meu*) la Sibiu. [...] Pe la sfârșitul lunii, cărțile se iveau în lumina vitrinelor.

Pornite din tot sufletul unui tânăr îndrăgostit, din puritatea și profunzimea primei iubiri, a intenselor ei trăiri, *Poeemele luminii* au fost percepute de presa vremii și de criticii literari ca atare. Astfel a început marea călătorie a poetului Lucian Blaga pe drumul creației literare, alături și împreună cu Cornelia Brediceanu.

Legată de episodul „începutului de drum” al poeziei lui Lucian Blaga (n.n: e vorba despre anul 1917) este și mărturisirea actului solemn al creației, al dăruirii de sine în poezie, mărturisire pe care poetul a făcut-o unui bun prieten.

Revenind la anii studenției lui Lucian Blaga de la Viena, unde a frecventat des Biblioteca Universității din Viena și unde a reîntâlnit-o pe Cornelia Brediceanu, lugojeancă, studentă la secția de Medicină a Universității, plimbările lor pe străzile Vienei, în muzee, în teatre și, mai ales, în peisajul pitoresc al Pădurii Vieneze, lungile după-amieze împreună și

apropierea poetului de Cornelia Brediceanu, toate acestea au însemnat începutul poveștii lor de iubire, înfiripate, dincolo de cuvinte, într-o dragoste care s-a dovedit, în timp, profundă.

Despre acest moment existențial din viața poetului, despre drumetriile studențești vieneze, din care nu lipsea Cornelia Brediceanu, Lucian Blaga mărturisește:

Umblam în tineresc extaz ca printr-o lume de cristal [...]. Căutam să descoperim tot alte și alte păduri și văi. [...] Mă plimbam cu Cornelia. Eram prea tineri, poate, ca să fi putut prevedea liniile istorice mari, ce încercau să se nască sub ochii noștri (în: *Hronicul și cântecul vârstelor*).

În timpul plimbărilor, cei doi tineri îndrăgostiți își făureau visuri de viitor. În această lume mirifică, Lucian Blaga oscilează într-o nedefinită senzație poetică: „Cum stăm în fața toamnei, muți,/ sporește-mi inima c-o ardere, cu-un gând” (*Vară de noiembrie*).

Despre această perioadă vinează a părinților ei, și fiica poetului și a Corneliei Brediceanu, Dorli Blaga, mărturisește: „Amândoi părinții mei au trăit, în studenție, la Viena, ceea ce nu a avut numai un efect cultural, dar și un comportament civilizat, corect, european.” (în: Dorli Blaga, *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2004 – ediția I – și Editura Humanitas, București, 2015 – ediția a II-a, revăzută și adăugită).

Dorli Blaga continuă: „Mama mi-a mărturisit că atunci când s-a întâlnit cu Tata, pentru prima dată la Viena în 1916, la biblioteca Universității, a fost impresionată de expresivitatea mâinilor lui” (în: *Tatăl meu, Lucian Blaga*).

În perioada 1918-1919, la vârsta când nu a putut simți și trăi cu jumătăți de măsură, Lucian Blaga i-a scris Corneliei Brediceanu rânduri de dragoste și multe poezii: „[...] ți-am trimis un poem. [...] Cum ne-adânceam în umbrele de noapte... Curgea în calea ta și-a mea lumina. [...] Și totuși, totuși, s-a-ntâmplat minunea...” (în: *Hronicul și cântecul vârstelor*).

Dorli Blaga, fiica poetului Lucian Blaga și a Corneliei Blaga-Brediceanu, își amintește, în cartea autobiografică *Tatăl meu, Lucian Blaga*, strânsa relație dintre poetul Lucian Blaga și Cornelia Blaga-Brediceanu, în ceea ce privește poezia, creația:

Mama a păstrat toate manuscrisele cu foarte mare grijă – se poate vedea și la Muzeul Literaturii Române, în plicuri, pe care nota data când au fost începute lucrările, când au fost încheiate, a căta redactare este etc. În ce privește poeziile, tata i le citea întotdeauna ei. Ea a fost prima ascultătoare a poeziilor lui. În copilărie, sigur, când am început să înțeleg și eu, îmi citea și mie, dar nu ca să-mi ceară o opinie... Dacă cerea o opinie, o cerea mamei mele și ținea seama de unele observații ale ei. Mama le bătea la mașină când textele erau definitivitate... Și așa se pregăteau volumele pentru tipar...

Dragostea dintre Cornelia Brediceanu și Lucian Blaga, prin poezia ce-a izvorât din acest profund sentiment, va dăinui, poate, în sufletul îndrăgostiților oricăror timpuri.

Câteva fragmente din scrisorile pe care poetul Lucian Blaga le trimitea Cornelinei Brediceanu sunt revelatoare în ceea ce privește puterea dragostei ce i-a unit:

Sfinxule dragă, [...] Lumea este un singur mare sfinx – și Tu al doilea... [...] Față de Tine nu am numai - ci și un sentiment pe care nici porțile iadului nu-l vor clăti(na). (5.12.1916)

Mireasa mea, deseori este instinctul un echivalent al inteligenței și inteligența al instinctului, căci multe lucruri le isprăvește tot așa de bine instinctul ca și inteligența și despre foarte multe întâmplări nu știi, dacă au un caracter sau . Totuși sunt fapte alese pentru care se recere numai unul din acești factori: în întâlnirea noastră, fără îndoială, își serbează cea mai mare sărbătoare! (4.07.1917)

Iubita mea, s-apropie tot mai mult timpul, pentru ca să ni se înceapă iarăși timpul, timpul nostru – de tinerețe, de lumină, de friguri, de fiori, de gesturi – cu semnul veșniciei pe ele. (15.01.1918)

În 1919, la Viena, Cornelia Brediceanu și Lucian Blaga au decis să se căsătorească.

Liniștea și plenitudinea suflătească au fost sentimente pe care Lucian Blaga le-a trăit în acea perioadă intens. Dragostea a fost pentru Blaga un impuls al creației poetice și filosofice.

Toate trăirile strânse atunci au dat rod; astfel, în 1919 îi apar două volume: *Poemele luminii* (volum de poezii, reeditat în același an la Editura Cartea Românească, în București; manuscrisul volumului a fost trimis de Cornelia Brediceanu lui Sextil Pușcariu, la Cernăuți) și *Pietre pentru templul meu* (volum de aforisme).

În toamna anului 1919, Lucian Blaga era un nume deja cunoscut, un poet recunoscut.

La 16 decembrie 1920, acum exact 100 de ani, are loc căsătoria lui Lucian Blaga cu Cornelia Brediceanu.

Anul 1921 este pentru Lucian Blaga un an plin de realizări literare: astfel, în februarie 1921, Blaga devine membru al Asociației „Viața românească”; în aceeași lună vede lumina tiparului al doilea volum de poezii semnat de Lucian Blaga, *Pașii profetului*. La 1 mai 1921, apare la Cluj primul număr al revistei *Gândirea*, printre fondatorii căreia se numără și poetul Lucian Blaga, detașându-se, însă, de gruparea „Gândirii”, atât ca poet, cât și ca gânditor. Tot în 1921, Academia Română îi decernează Premiul „Adamachi” pentru Debut, pentru volumele *Poemele luminii* (poezii) și *Pietre pentru templul meu* (aforisme), Lucian Blaga devenind acum și

membru al Societății Scriitorilor Români. Tot în 1921, lui Blaga îi apare și drama *Zamolxe*.

În 1923 îi apare drama *Tulburarea apelor*.

Anul 1924 a fost pentru Lucian Blaga un nod existențial, dar și un pas important al marii călătorii creatoare. În luna mai a anului 1924, Lucian Blaga publică la Cluj volumul de poezii *În marea trecere*, volum în care poezia este o revelație interioară, o translație între întuneric și lumină în spațiul subconștientului, întunericul punând în evidență lumina, pentru că, în esență, poemele lui Blaga rămân poeme ale luminii. Cele trei volume de poezii scrise până în acest moment marchează o certă evoluție în viziunea poetică a lui Blaga.

În vara acestui an 1924, Lucian Blaga se stabilește la Lugoj, împreună soția sa, Cornelia Blaga-Brediceanu, în „Casa Bredicenilor” și în „Casa de la vie” sau „Casa de la grădină” – locuința și casa de vară a familiei Corneliei, distinsa familie a Bredicenilor din Lugoj: Coriolan Brediceanu și soția sa Cornelia (părinții Corneliei Blaga-Brediceanu), Tiberiu Brediceanu, Caius Brediceanu și Sempronia (frații Corneliei Blaga-Brediceanu), Mihai Brediceanu (nepotul Corneliei Blaga-Brediceanu).

Pentru Lucian Blaga, „Casa Bredicenilor” (str. Victor Vlad Delamarina, nr. 4, fosta str. Făgetului) și „Casa de la vie” – aflată la ieșirea din Lugoj, la poalele Dealului Viilor –, au fost locuri pitorești, unde: „lumina atinge cu puteri mediteraneene globul solar al boabei de strugure și unde seara coboară boarea răcoroasă a pădurilor de stejar” (în: *Hronicul și cântecul vârstelor*).

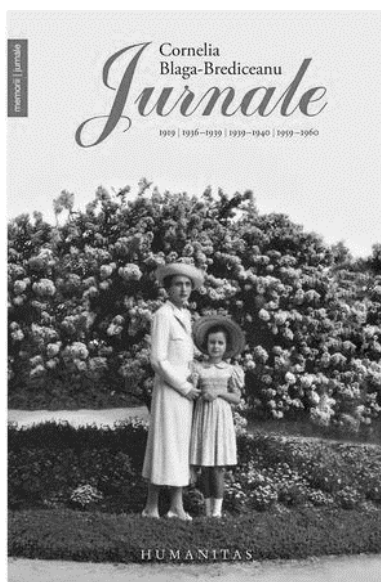
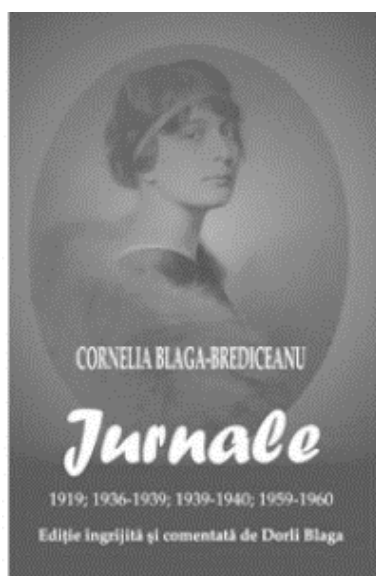
Lugojul – acest oraș minunat – a fost pentru Lucian Blaga un loc de taină, un popas la poarta câmpiei fără sfârșit a Banatului și un izvor de energii creatoare; aici se întâlnesc nostalgiile muntelui și ale câmpiei, aici e „raiul provincial de lângă Cimiș” (în: *Tatăl meu, Lucian Blaga*).

În tihna „Casei Bredicenilor” și a „Casei de la vie” din Lugoj inspirația poetului a excelat, această perioadă fiind un moment-cheie în evoluția lui Lucian Blaga ca dramaturg, poetul mărturisind: „[...] în teatrul pe care-l scriu mă preocupă îndeosebi problema psihanalitică. Ea oferă un imens material, cu extraordinare efecte dramatice” (în: *Tatăl meu, Lucian Blaga*).

Astfel, în 1925 văd lumina tiparului patru drame semnate de Lucian Blaga: *Daria* (dramă autobiografică în patru acte), *Ivanca*, *Învierea* (pantomimă în patru tablouri) și *Fapta* (joc dramatic).

În 1926 apare volumul *Ferestre colorate* (însemnări și fragmente). Tot în 1926, la Lugoj, Lucian Blaga gândește și scrie drama *Meșterul Manole* (dramă în cinci acte), pe care o definește și o tipărește abia în 1927.

Cornelia Blaga-Brediceanu a mărturisit că, în anii petrecuți la Lugoj (1924-1926), în „Casa Bredicenilor” a părinților ei și în „Casa de la vie”, Lucian Blaga „a trăit trei ani de tăcere meditativă, schițându-și un program de plăsmuiri pentru următorii treizeci”.

În Lugoj, Lucian Blaga a găsit o binemeritată liniște creatoare, concentrându-se în această etapă a biografiei lui asupra zidirii operei sale, făcând un uriaș pas spre autodepășire. Acest cadru a fost pentru poetul, filosoful și dramaturgul Lucian Blaga un anotimp sufletesc al efervescenței și echilibrului lăuntric, temelia construcției viitoarei opere, într-un cadru deopotrivă real și mirific, dar și poetic.

Din marea călătorie creatoare, Lucian Blaga își surprinde, admirabil, propria existență în poezia *Biografie* (din volumul *Lauda somnului*, 1929):

Unde și când m-am ivit în lumină nu știu,/ din umbră mă ispitesc singur să cred/ că lumea e o cântare./ Străin zâmbind, vrăjit suind,/ în mijlocul ei mă-mplinesc cu mirare./ Câteodată spun vorbe care nu mă cuprind,/ câteodată iubesc lucruri care nu-mi răspund./ De vânturi și isprăvi visate îmi sunt/ ochii plini,/ de umblat umblu ca fiecare:/ când vinovat pe coperișele iadului,/ când fără păcat pe muntele cu crini./ Închis în cercul aceleiași vetre/ fac schimb de taine cu strămoșii,/ norodul spălat de ape subt pietre./ Seara se-ntâmplă molcom s-ascult/ în mine cum se tot revarsă/ poveștile sângelui uitat de mult./ Binecuvânt pâinea și luna./ Ziua trăiește împrăștiat cu furtuna.// Cu cuvinte stinse în gură/ am cântat și mai cânt marea trecere,/ somnul lumii, îngerii de ceară./ De pe-un umăr pe altul/ tăcând îmi trec steaua ca o povară.

Anul acesta, 2020, este un an aniversar și pentru că fiica lui Lucian Blaga și a Corneliiei Blaga-Brediceanu, Dorli Blaga, a împlinit venerabila vârstă de 90 de ani, fiind născută la 2 mai 1930, la Berna, Elveția, unde tatăl ei, Lucian Blaga, lucra în calitate de atașat de presă la Legația Română. Numele de alint Dorli este de fapt un derivat de la cuvântul „dor”, unul din simbolurile centrale ale poeziei lui Lucian Blaga, scrisă mai ales în perioada în care acesta a fost atașat cultural la legațiile românești din Elveția sau Portugalia. Dorli Blaga a fost împuternicită de tatăl ei, poetul Lucian Blaga, prin testamentul său, să îi administreze opera. Fiind și deținătoarea drepturilor de autor a operei lui Lucian Blaga, ea s-a implicat foarte mult, în special în perioada de după 1990, în munca de recuperare și valorificare a operei poetului, contribuind la editarea romanului postum al lui Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, și colaborând cu monograful Ion Bălu la redactarea celei mai complete biografii, în patru volume, *Viața lui Lucian Blaga*; de asemenea, a coordonat publicarea ediției critice a operei complete a lui Lucian Blaga. În cartea autobiografică semnată de Dorli Blaga, *Tatăl meu, Lucian Blaga* – Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2004 (diția I) și Editura Humanitas, București, 2015 (ediția a II-a, revăzută și adăugită) –, ea mărturisește:

În noua carte personajul principal e Mama, frumoasa și discreta Cornelia Brediceanu Blaga. Cartea cuprinde Jurnalul Corneliiei din 1919, Conferința de pace de la Paris, jurnalul din 1936, de la Viena, din 1937, de la Berna, jurnalul din 1939-1940, de la Cluj și Bistrița, din refugiu, din 1959; lor li se alătură scrisori, note, comentarii.

„Casa Brediceanu” a Bibliotecii Municipale Lugoj

Începând cu data de 12 mai 2016, la împlinirea a 100 de ani – 1916-2016 – de la momentul când Cornelia Brediceanu l-a reîntâlnit pe Lucian Blaga, în 1916, la Biblioteca Universității din Viena, Biblioteca Municipală Lugoj (str. Ion Creangă, nr. 1, colț cu str. Victor Vlad Delamarina) a primit – ca spațiu de desfășurare a evenimentelor culturale și literare – „Casa Bredicenilor” din Lugoj, care se află în imediata apropiere a bibliotecii (str. Victor Vlad Delamarina, nr. 4), casă cu o deosebită încărcătură spirituală și valoare culturală, în această casă locuind, dinainte de 1918, familia Brediceanu, familie de intelectuali adevărați (muzicieni, compozitori, oameni politici, oameni cu un deosebit simț cultural și artistic): Coriolan Brediceanu, soția sa Cornelia Brediceanu și copiii lor – Tiberiu Brediceanu, Caius Brediceanu, Sempronia și Cornelia Blaga-Brediceanu – soția poetului și filosofului Lucian Blaga – și nepotul Mihai Brediceanu.

„Casa Bredicenilor” din Lugoj este acum un binecunoscut Centru Memorial Cultural, care oferă comunității evenimente culturale și literare, cât și spațiu expozițional.

Festivalul Internațional „Lucian Blaga” de la Lugoj și Concursul de Creație Literară – Poezie și Eseu

Anul 2018 – al Centenarului Marii Uniri (1918 - 2018) – a fost, pentru Biblioteca Municipală Lugoj, un an aniversar: împlinirea a 50 de ani de lectură publică la biblioteca lugojeană (1968 - 2018).

Cu ocazia acestui moment aniversar, Biblioteca Municipală Lugoj și „Casa Bredicenilor” din Lugoj (care aparține Bibliotecii Municipale), în colaborare cu Primăria Municipiului Lugoj, au reluat organizarea Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Lugoj, ediția a XVIII-a, 2018, și a Concursului de Creație Literară – poezie și eseu – ediția a IX-a, 2018, deschis tuturor elevilor, creatori de poezie și eseu, cu vârsta cuprinsă între 12 – 19 ani, organizat pe două secțiuni de vârstă: 12 - 15 ani și 16 - 19 ani.

Poeziile și eseurile premiate la Concursul de Creație Literară de la Lugoj au fost publicate în cea de a IX-a Antologie a Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Lugoj, ediția a XVIII-a, 2018 - 2019, cu titlul *Anii vieții*

(Editura Eurostampa, Timișoara, 2019), volum care cuprinde și două articole: „Lucian Blaga la «Casa Bredicenilor» din Lugoj – a Bibliotecii Municipale Lugoj: În «Casa Bredicenilor» și în «Casa de la vie» din Lugoj, poetul și filosoful Lucian Blaga (1895 - 1961), alături de soția sa Cornelia Blaga Brediceanu, a găsit o binemeritată liniște creatoare, locuind în Lugoj timp de trei ani (1924 - 1926)”, eseu de Adriana Weimer, și articolul „Lucian Blaga și Marea Unire din 1918 – Mărturia poetului Lucian Blaga”. Festivitatea de Premiere a Concursului de Creație Literară din cadrul Festivalului Internațional „Lucian Blaga” Lugoj, ediția 2018 - 2019, pînă mînărea antologiei *Anii vieții*, a diplomelor și a premiilor pentru poezie și eseu, au avut loc la „Casa Bredicenilor” din Lugoj, în data de 29 ianuarie 2019.

La ediția din 2011 a Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Lugoj ne-a onorat cu prezența sa, la Biblioteca Municipală Lugoj și la „Casa Bredicenilor”, doamna Dorli Blaga – fiica poetului și filosofului Lucian Blaga și a Corneliei Blaga Brediceanu (soția poetului, din binecunoscuta familie a Bredicenilor din Lugoj).

La această ediție 2018 - 2019, din juriul Concursului de Creație Literară al Festivalului Internațional „Lucian Blaga” Lugoj au făcut parte: dir. ec. Henrieta Szabo, bibliotecar Adriana Weimer – poetă, jurnalist cultural și promotor cultural, prof. Simona Avram – promotor cultural, prof. dr. Ela Iakab – poetă și critic literar, prof. drd. Călin Popeț.

Premianții Concursului de Creație Literară al Festivalului Internațional „Lucian Blaga” de la Lugoj, ediția 2018 - 2019, au fost elevi de la Colegiul Național „Coriolan Brediceanu” Lugoj, Colegiul Național „Iulia Hasdeu” Lugoj, Școala Gimnazială de Muzică „Filaret Barbu” Lugoj, Școala Gimnazială „Anișoara Odeanu” Lugoj, Liceul Teoretic Buziaș, Liceul „Borislav Petrov Braca” Vârșeț, Serbia, Liceul cu Program Sportiv Suceava.

Premiile au fost acordate din partea Bibliotecii Municipale Lugoj, a Ziarului *Redeșteptarea* din Lugoj, a Revistei *Actualitatea literară* din Lugoj și a juriului.

„Mea maxima culpa”, Doamne!

*Hălăduind bezmetici
vreme îndelungată
prin cenușiul înțelegerii superficiale
a liberului arbitru,
am ajuns la o răspântie,
nu departe de o capitulare,
greu revocabilă
în fața unui dușman invizibil.*

*Subjugați de o dominație străină
care își construiește nestingherită
sălaș în interiorul nostru,
jucăm un adevărat teatru de război
într-un câmp minat și într-o luptă inegală,
noi, arcași iscusiți implântăm
cu precizie nestingherită săgețile
în propriul nostru trup și suflet.*

*Astfel, dincolo de orice tropar lăsat uitării
fără nicio remușcare
ne-am condamnat la izolare
și stând închiși, ne temem să nu mergem
spre o dezintegrare ireparabilă.*

*Mea maxima culpa, Doamne
pentru întunericul minții
și împietrirea inimii!
Ajută-ne să ne îndreptăm
spre acel sens giratoriu
în care să putem descoperi
acea cărare îngustă și anevoioasă
spre interiorul Cuvântului Tău,
pentru a renaște în iubire divină,
întru slava, Ta!*

MIHAELA ALBU

Sanda Golopenția – un *emisar cultural* român pe „bulevardele” lumii ...

... sau mai bine ... „un profesor român” ori chiar „un savant român” ... Fiecare și toate acestea la un loc ar fi mai bine cuprinse în conceptul de intelectual de înaltă clasă (fără a exagera encomiastic).

Fiindcă Sanda Golopenția, începând de la acea gramatică transformațională din anii 70 și până la studii de sociologie, de la masivele – numai din modestie numite „prefețe” – și până la tenacitatea, dar mai ales știința de a îngriji ediții (cele ale lui Anton Golopenția – *Ultima carte* ori *Rapsodia epistolară* în patru mari volume, de exemplu), de la studii de semiotică ori de antropologie și până la pagini memorialistice, așadar, de la cele înșiruite mai sus (dar nu numai!) și până la catedra de limba franceză pe care a deținut-o la una dintre cele mai prestigioase universități ale lumii, Brown University, Sanda Golopenția a demonstrat că este un intelectual din stirpea interbelică – din ce în ce mai rară la noi.

Ca și mulți dintre scriitorii și jurnaliștii exilați în primul „val”, ea făcând parte din exilul celui de al doilea, Sanda Golopenția și-a luat cu sine la plecare acea „capsulă culturală” românească, și-a păstrat matricea identitară și a translatat-o pe alt „bulevard” – unul american.

Pe cel care nu-i cunoaște opera poate că-l va surprinde metafora bulevardului folosită insistent în cele de mai sus, preluată însă – cunoscătorii știu! – chiar de la autoare.

Pe coperta a patra a volumului *Bulevardele vieții* (Ed. Spandugino, București, 2018) se menționează și concretul termenului: „Mi-aș putea defini viața ca pe o înaintare de-a lungul a trei bulevarde bucureștene: Bulevardul Ardealului, Bulevardul 6 Martie și Bulevardul Republicii – urmată de saltul peste Ocean, din care m-am ales cu Blackstone Boulevard la Providence.”

Geografie și istorie așadar, două coordonate pe care se înscrie viața celei care s-a născut într-un sfârșit de regim și a trăit în altul, cu toate consecințele tragice cunoscute asupra familiei sale. „Bulevardele” sunt însă și toate celelalte drumuri simbolice parcurse de elevă, de studentă, de cercetător, de profesor mai apoi, cu bariere, obstacole pe care le-a trecut cu îndârjire, cu ambiție, dar mai ales cu muncă permanentă și constantă dăruire, cu spirit de observație la tot ce a întâlnit, dar și cu o sensibilitate pe care numai o adevărată cultură o poate da. Căci Sanda Golopenția este Omul de aleasă și temeinică știință de carte. O demonstrează toate – sutele, miile – de pagini scrise și publicate în timp.

Un „emisar al unui spațiu cultural” s-a autodefinit, având o cultură umanistă autentică. Plecând în 1980 în SUA, participând la congrese în Europa și Canada, scriind în franceză, engleză și română, Sanda Golopenția a devenit un adevărat „emisar cultural” al României peste hotare, al literaturii franceze ori americane la noi.

Citindu-i cărțile, pe lângă multe altele, înțelegem că Sanda Golopenția este – mai presus de toate – un intelectual român cu vocația interculturalității.

VICTOR MAROLA

Ubi bene?

*Când erai lângă noi
nu Te vedeam;
auzisem că ai trecut
și prin locurile noastre,
dar nu știam cine ești cu adevărat.
Ne îndepărtasem
de simplitatea și locurile genuine
împrospătate în sărbători,
spre metropole poluate fonic;
ne îndepărtam de Tine pas cu pas,
fără să înțelegem că
fugim de noi înșine.*

*Fascinați de albastrul electric,
timorați de știrile grotești,
faceam exerciții de adaptare
la ritmul alert al vieții urbane,
în semnalele stridente
ale celor care aveau
situații de urgență.*

*Am câștigat iluzii cosmetizate,
certificate și zâmbete de complezență,
dar am pierdut liniștea
locurilor natale și
neprihănirea celor simpli,
care ne întâmpinau cu binețe cândva.*

*Pe urmele pașilor pierduți
regăsim în suflet
luminile și inocența copilăriei,
iar în cuget se naște nedumerirea:
Ubi bene, Domine?*

Mihalache Tudorică – poetul contemporan de stirpe gândiristă

Căutării dintotdeauna a înțelesului Lumii, dar mai ales a devenirii ei și a misterului mereu apropiat și niciodată atins al Ființei Supreme care guvernează această Lume, încercărilor de deciptare a marilor întrebări despre om și sensul vieții lui pe pământ le-au fost închinat mii și mii de răspunsuri. În eseuri filosofice, în romane, în poezie.

Despre o legătură „intimă” între religie și artă scrisese la noi Nichifor Crainic în cartea primită cu mult interes datorită conținutului ei și abordării temei religioase de pe poziții filosofice, *Nostalgia paradisului*. „Biserica umple în lume un gol spiritual; arta, un gol estetic”, mai spunea „providențialul om” Nichifor Crainic.¹

Mai mult, pe linia tradiției folclorice, N. Crainic își structurase poezia (și de aici putem face referire apoi la creația lui Blaga sau V. Voiculescu) pe două teme majore, cuprinse în două versuri din poemul său *Iisus prin grâu*:

„Și-nomenea dumnezeirea/ Și îndumnezeia pe om.”

Una este așadar „înomenirea” lui Dumnezeu, cealaltă – „îndumnezeirea” omului. „Înomenirea” lui Dumnezeu, umanizarea ortodoxiei este o tendință care își are rădăcinile în literatura scriitorilor gândiriști (Crainic, Voiculescu, Blaga, Pillat) hrănite de seva ortodoxismului nostru folcloric.

Poezia argheziană continuă tradiția, dar pe alt plan. Poetul – om scrie Psalmi, dar în scrierile sale se semețește, încearcă, cu „arcul” (versul, poezia) „să-l răstoarne,” să-i fie cel puțin egal Creatorului („Cercasem eu, cu arcul meu,/ Să te răstorn pe tine, Dumnezeu/ Tâlhar de ceruri, îmi făcui solia/ Să-ți jefuiesc cu vulturii Tăria”).

De la semeția bazată pe conștiința valorii creației lirice, de la cea a conștiinței Poetului de a se simți Creatorul unui alt univers, așa cum o percepem în poezia argheziană, nu credeam că se mai poate merge mai departe.

Și iată că un alt poet, slujitor al Bisericii, cunoscător al Psalmilor biblici, dar și al poeziei religioase (nu mistice!) – de la poezia „Gândirii” și până la Arghezi – îndrăznește să continue și să egaleze, dacă nu chiar să-i depășească – în manieră modernă – pe înaintași.

¹ Așa îl va numi mai târziu, analizându-i cărțile (*Puncte cardinale în haos*, *Nostalgia paradisului* și *Țara de peste veac*) Petru Ursache, acestea, spune prefațatorul, „fiind înzestrate cu puteri mistice capabile să dinamizeze adâncurile sufletești și să le solidarizeze în ideea ortodoxă și națională.” (v. Prefața la *Puncte cardinale în haos*, Ed. Timpul, Iași, 1996, p. 6).

E vorba de preotul-scriitor (sau de poetul-preot, slujitor pe altarul credinței în Dumnezeu, dar și pe cel al credinței în Cuvânt) Mihalache Tudorică, ale cărui volume de poezii sunt în majoritate volume de psalmi (*Melancolia îngerului, Moartea îngerului, Poeme blestемate, Ultimul orb, Întoarcerea numelui, Ochiul din ape, Ultimii Psalmi*).

Cunoscându-i și analizându-i opera cu competența cunoscută, bazată pe o cultură amplă, criticul Ovidiu Ghidirmic (într-o prefață) scotea în evidență în versurile poetului deopotrivă motivele principale (cel al îngerului, mai cu deosebire), precum și limbajul „aspru, dur, bolovănos”, asigurând că „tradiția argeheziană este bine asimilată”.

Noi am merge mai departe și am aprecia o depășire a acestei tradiții, o „îndrăzneală” chiar mai mare în „lupta” poetului între „credință” și „tăgadă”, în înomenirea² lui Dumnezeu: „Am fost la Dumnezeu acasă / și i-am bătut cu pumnul în masă”.

În „dialogul omului cu omul” și al „omului cu Dumnezeu din Cerul de Sus, prima noastră casă” (așa cum dramatic și frumos o spune poetul într-un interviu cu publicistul Ion Jianu) „lupta” se împletește cu durere. Căci, mai spune poetul, tot în stilu-i aspru (și extrem de sugestiv): „Mi-a fost atât de greu când am scris poezia, de parcă o scriam pe mine cu cuiul”).

„Poezia mea este și o rană”, mai spune autorul. Este rana sufletului îndurerat de pierderea ființei dragi, dar și a sufletului pe drumul – niciodată închis – al întrebărilor.

„Noroc de rană și de lumină/ Așa am scris prima carte”, afirmase un alt preot-poet, Theodor Damian.

O „rană” din care s-a zămislit Poezia, așa am putea defini creația preotului Mihalache Tudorică.

Și am mai putea-o asemui – în poezia contemporană – cu cea a unui alt mare făuritor de limbă pe drumul căutării misterului divin și al omului în raport cu Divinitatea, tot preot și tot poet, tot poet și preot, Dumitru Ichim.

² O temă majoră a poeziei religioase, *înomenirea* lui Dumnezeu, *umanizarea ortodoxiei*, își are rădăcinile în literatura scriitorilor gândiriști (Crainic, Voiculescu, Blaga, Pillat) hrănite de seva ortodoxismului nostru folcloric. „Personalitatea Mântuitorului, cu taina covârșitoare a Dumnezeului *înomenit* pe care o închide în ea, rămâne izvorul inepuizabil al inspirației artistice și culmea inaccesibilă, mai presus de orice imagine din câte au încercat să ne sensibilizeze”, o va exprima și direct (în eseuri) Nichifor Crainic, nu numai sub metafora poeziei. (v. *Puncte cardinale în haos*, Ed. Timpul, Iași, p. 104).

Arătarea

*Am trăit aproape pe furiș,
Fără să știe nimeni, fără acoperiș,
Am văzut cerul
Rar
Și numai noaptea.
Iar locul unde stam nu-l știa nici moartea.
Vierme prin viermi și duh printre duhuri,
Văzduh înghițit de mii de văzduhuri,
Am trăit aproape pe furiș...
Cerul mi-a fost mormânt, nu acoperiș...
În guri de șerpi, de vipere și șobolani
Mi-am aflat somnul și odihna,
Numai acolo mi-am găsit tihna...
Nici sfârșitul lumii n-o să mă cuprindă;
Am destule găuri pe sub grindă.
Îngerul morții m-a căutat și nu m-a găsit,
De aceea și moartea m-a părăsit.
Plapumă mi-a fost mireasma lumii,
Eu am supt la o vulpe, nu la țâța mumii.
Vecin am fost cu cârțița, cu nevăstuica.
Un lapte bun avea ultima, muica...
Privind lumina cu toții laolaltă,
Parcă am furat ca hoțul lumina tuturor...
Eu sunt strigoii:
De mi-ar ieși și sufletul
Nu mor...
De răm pământul
Sau,
Precum ciocănitoearea,
De sap în scoarță viermii
Ca să fiu sătul,
Dă-mi, Doamne, viață
Să trăiesc destul...*

Ultimul poem

I

*N-am văzut-o niciodată dormind.
Ziua întorcea pământul cu sapa
când pe o parte
când pe cealaltă
ca să nu se usuce.*

*Noaptea cânta peste copii
și peste casă.*

*Astăzi,
în leagănul din pod
se mai aude încă
plânsul copiilor
care s-au dus departe
și demult.*

*Peste cuibul de atunci
au căzut toate iernile
și ploile mari
până când a căzut
puțin câte puțin
la rădăcina nucului mare.*

Ultimul poem

II

*Și așa când i-a venit vremea
casa a început să intre în sobă
ca să nu se facă frig înăuntru.*

*Atunci, și mama
a crezut de cuviință
să se odihnească cu ochii închiși
de i-au căzut și mâinile pe piept.*

Ultimul poem

III

*Doamne, spune îngerilor Tăi
să vorbească încet
sau să tacă
ca nu cumva s-o trezească pe mama
și, așa cum obișnuia totdeauna,
să întrebe de mine.*

*Mai las-o puțin
să o prindă somnul din urmă
că-i ajunge.*

*Ce-aș mai dormi acum
cu capul așternut
pe mână mamei mele.
Pe aici este tot cum știi
soba fără acoperiș e tot caldă.
Lipsesc numai copiii
care au plecat departe de tot
și atât de departe
că dacă s-ar întoarce
ar îmbătrâni pe drum
sau chiar i-ar prinde moartea.*

Ultimul poem

IV

*Nu este mare
pe care plânșii ei ochi
să n-o fi ridicat cu un deget
și nici pădure
peste care să nu se fi aplecat
să întrebe.*

*De ce, Doamne,
nu o iei de mână
și să-i spui
că Tu nu ai pe nimeni în Casă
cu numele acesta?*

MIHAELA MALEA STROE

Visul în „stare de urgență”

Pandemie nemaipomenită de gripă nemaîntâlnită! Și, mai rău, pandemie de panică! Stare de urgență. Ordonanțe în trombă. Carantine. Izolare. Declarații de deplasare. Degringoladă. Confuzie. Derută.

Scoli, biserici, biblioteci, frizerii, restaurante, teatre, muzee, magazine de fițe, cabinete stomatologice... închise! Străzi pustii. Unii sunt disperati că, ooff, nu mai pot merge la *fitnes* și la club. Alții – că au dat faliment sau au rămas șomeri. Psihoze. Depresii. Provizii uriașe de alimente (pentru cine-și permite cheltuiala), că flutură la orizont imaginea holografică a foametei *intra* și *post* pandemice. Jandarmi. Echipaje de poliție. Amenzi cu rost și amenzi fără rost. Patrulă cu mitraliere. Blindate defilând ostentativ pe străzi – să ia samă afurisitul de virus, să-i intre bine mințile-n capul lui cu basma de proteină că e-n căutarea armei și, dacă mișcă în front, o să fie ciuruit de gloanțe, cât îi el de mic și de invizibil! Ori credea cineva că-s pregătite mitralierele să tragă în oameni?! Nuuu! Nici blindatele. S-au îngrozit cetățenii degeaba. S-au lăsat timorați de o impresie greșită. Nu ei sunt vizați și vânați. Parada de forță e strict ca să se sperie virusul. Uite, până și cu clanurile rivale care – ștergându-se la partea dorsală a anatomiei lor cu ordonanțele de guvern și militare – se războiesc între ele cu bâte și săbii, poliția se poartă delicat. Cu mânuși. Nu face (ab)uz de arme.

Înțeleptire tardivă: medicii și cercetătorii ar fi meritat (la trecut!) mai multă atenție și răsplată decât starletele siliconate. Asta da revelație pe capul decidenților și „distribuitorilor” de bani de pretutindeni! Numai de n-ar uita până mâine! Ce altă boleșniță ar trebui să-i pâlească zdravăn în creștet pe indivizii ăștia „decidenți” ca să le pice odată fisa că și dascălii ar merita mai multă prețuire?! Că ei pregătesc viitorii medici și cercetători.

Un italian, revoltat pe bună dreptate, tranșează lucrurile: „I-ați plătit pe fotbaliști cu un milion de euro pe lună, iar pe cercetători cu 1300. Acum să vă vindece Ronaldo!” Revolta asta nu e numai a lui. E transfrontalieră.

„Fonii și flecarii” autohtoni, „stăpânii astei nații”, au și ei parte de o revelație – hoopaa! – n-avem destui medici și asistenți! Păi dacă i-au tot „exportat”... de unde?! Umblă vorba că, postdecembrist, peste 20 de mii de medici români și-au luat lumea-n cap de „binele” de-acasă și, cu pricepere și dăruire, servesc altor patrii. Și, vaaaii!!! N-avem nici destule spitale!!! Păi nu, că, nu demult, au socotit pe degete (adică digital) că-i costă mai puțin să închidă parte din cele existente decât să le modernizeze.

În presă – șuvoi de informații care se bat cap în cap. Unii susțin un protocol de tratament, alții altul... Unii că virusul rezistă 7 ore pe carton, alții

că 7 zile. Unii că e virus natural. Alții că e produs de laborator. E băjbâială generală. Cum să mai dibui „cuvântul ce exprimă adevărul”?

Granițe închise. Zboruri anulate. Categorie exceptată de la restricții – culegătorii de sparanghel. Culegători fără frontiere. Se pot mișca liber de colo-colo, pe oriunde are nevoie de ei băbăția UE. Ce pandemie, dom’le?! Asta-i curat (s)paranghelie!

În toată nebunia pandemică, omenirea nu și-a pierdut, totuși, simțul umorului. Pe internet circulă din belșug glume „de sezon”. Una din multe: „Nu credeam să trăiesc ziua în care tot globul face pușcărie deodată”.

Suntem milioane de Iona închiși în burta chitului, somați să rămânem acolo. De fapt, să stea fiecare în chitul lui, personal. Nu cumva să-i spintece burta încercând să iasă la lumină! Ca Iona ăla, pescarul de nori, „omul nemaipomenit de singur” din piesa lui Sorescu.

Stai acasă! Păstrează distanța! Spală-te pe mâini!

Spală-te pe mâini! Păstrează distanța! Stai acasă!

Stai acasă! Spală-te pe mâini! Păstrează distanța!

Poartă mască! Dacă nu ai măști „profi”, confecționează-ți la domiciliu unele din hârtie, din baticuri, din ce vrei tu. Treacă-meargă! Orice improvizație e mai bună decât nimic!

Poartă mască! Păstrează distanța!

De câte ori am auzit sau citit asta, obsesiv, tiranic de-a dreptul, în ultimele 50-60 de zile? Cred că nici computerul n-ar putea ține socoteala. O să ne zărghim cu toții de-atâta stat în casă izolați. Fericiți acum cei care au curte și grădină!

„Lumea nu va mai fi la fel!”, se prezice. Va apărea hotarul – *înainte* și *după* coronavirus. *Avant et après*.

Cum era lumea înainte, încă știm. Cum o să fie după? Încă nu ne putem imagina. Poate că virusul o să dispară, poate se va găsi leac, poate vom învăța să conviețuim cu el, poate vom deveni imuni... Poate. Calendarul istoriei va consemna schimbarea? Cum? *Înainte* erei noastre, (era noastră), *după* era noastră? „Era noastră” va fi un „ceva” în paranteză? O paranteză deschisă de Iisus, întru duhul iubirii, credinței și speranței, al Legii celei Nouă, Lege pe care mai mult am terfelit-o decât ne-am însușit-o, apoi închisă (paranteza) de un virus ridicat artificial, cu exces de zel, la rang de „reper”? Va fi era nouă mai bună? Sau mai rea? Orwelliană?

Pe măsură ce crește numărul oficial (nu neapărat real) de contaminați, ni se promite „relaxarea” restricțiilor. Cine a stat cuminte în casă de când erau sub 500 de cazuri confirmate în toată țara, în curând, când vor fi spre 14 mii de cazuri... poate ieși liniștit pe stradă! Se ridică treptat interdicțiile. Vom scăpa de izolare.

Dar de obsesia pericolului nevăzut vom scăpa? De obsesia măștii și a distanțării? De „virusul” din minte și din suflet? Vom scăpa de teamă, de neîncredere, de îndoială, de suspiciune?... Pentru că, dincolo de boala trupului, isprava de pomină a virusului ăstuia e lucrătura lui asupra ființei.

Într-asta a avut ajutoare berechet: mesajele, știrile, interpretările, statisticile, sfaturile și previziunile... mai toate contradictorii, imaginile apocaliptice (deh, astea fac *reiting!*), de planetă sărită de pe orbită și intrată în vrie, care au circulat și încă circulă abundent odată cu el. Mai contagioase și mai agresive decât molima în sine.

Virusul ăsta începe să semene cu agenții de securitate de pe vremuri. Nevăzuți, neauziți, dar de temut. Nu știai când, cum, de unde sau de ce te trezeai cu ei la poartă. Și era de rău! Dacă nu te gratulau direct cu un glonț în ceafă, sigur te „carantinau” pe undeva, te trimiteau la „izolator”, să nu-i contaminezi și pe alții cu „delictul tău de gândire”. După ce s-au instalat temeinic în mase frica, neîncrederea, îndoiala, suspiciunea, nici n-a mai fost nevoie de prea mulți „virusi” cu trese și epoleți. Frica singură făcea treabă cât zece securiști. Are tâlcul ei și vorba aia cu „frica păzește bostănăria”.

Societate divizată: la tineri a prins repede rădăcini panica, la cei vârstnici mai greu, că ei au mai trecut prin crize, prin „ordonanțe militare”, prin „stări de urgență”, s-au ales cu niscaiva anticorpi. Sunt ceva mai „căliți”, mai rezistenți la inocularea spaimei, mai calmi, iar asta îi nedumirește și îi înverșunează pe tinerii care, asmuțiți cu sânge și de mass-media, și de rețelele de socializare, au ajuns să vadă în seniori un fel de dușmani, un pericol social mai grozav decât pandemia. Nu toți cei tineri, firește, dar destul de mulți, confundă calmul omului trecut prin ale vieții cu înconștiența.

În visul meu de ieri noapte lucrurile stăteau cu totul altfel.

Se făcea că era o zi superbă de septembrie, pandemia nu trecuse de tot, virusul mai stătea la pândă, dar școala începea. Firesc. Nu pe platforme virtuale, la distanță. Curtea școlii, imensă și însorită, se umpluse de adolescenți fără măști care, de neoprit, se îmbrățișau, se sărutau, își strângeau mâinile în salut, țopăiau în grup, se hârjoneau, se strigau unii pe alții, într-o explozie de euforie a revederii pe viu după atâta distanțare și izolare. De peste tot se auzeau râsete și chiote de bucurie. Bucuria puținței de a te apropia de celălalt. Lecuiți de smart-uri, de prietenii virtuale, de sms-uri, de video-chat-uri și, mai cu seamă, eliberați de orice urmă de frică.

Temători, în visul meu, erau doar câțiva adulți, diriginții și directoarea, care, cu măștile pe figură, încercau să-i tempereze pe copii, să-i țină la distanță „legală” pe unii de alții, îi muștrau că nu poartă măști și că sunt înconștienți, că pericolul încă e acolo, dă târcoale nevăzut.

Priveam tabloul ăsta viu dintr-un colț al curții și mă molipsisem de veselie copiilor, veselie aceea în stare pură, despre care se spune că e semnul duhului creștin, chiar dacă purtătorul lui se declară ateu, sau agnostic, sau...

Când m-am trezit, soarele dimineții privea printre nori mestecenii înverziți din parcul de lângă bloc și tufele de liliac abia înflorit. Se-auzeau triluri de mierle, ciripit mărunț de vrăbii, țipete de pescăruși aciuți aici, la munte, de doar câțiva ani și, pentru prima dată în peste trei decenii de când locuiesc în zona asta, un cântec de privighetoare. Pe alea care traversează parcul... o fată și un băiat aleargă unul spre altul, fără măști, se întâmpină

veseli, se îmbrățișează strâns și se sărută cu foc. Ce dor le-a fost! O clipă am impresia că îndrăgostiții au ieșit pe poarta școlii din visul meu, au descins de-acolo și s-au oprit în parc. Îmi vin instantaneu în minte versurile lui Macedonski: „Veniți, privighetoarea cântă și liliacul a-nflorit”. Acum chiar că e literatură devenită realitate.

Pe trotuar trec cinci tineri (doi cu mască, trei fără), pe trotinete. Un *golden retriever* puiantru, simpatic, aleargă jucăuș pe lângă ei. Au spintecat și ei burta chitului și au ieșit.

Poate că lumea n-o să se schimbe radical. Poate că n-o să se închidă paranteza aceea... după „era noastră”. Cel puțin nu acum și nu din cauza acestui virus.

Mă retrag de la fereastra chitului personal și deschid televizorul. Pe ecran tronează un anunț... de interes public. Zice să ne informăm exclusiv din sursele oficiale. Serios? Dacă m-aș fi născut ieri, poate aș crede gogorița că numai sursele oficiale spun adevărul gol-goluț. Dar m-am născut alaltăieri și am mai auzit vrăjeli de-astea. Și am citit și basmul ăla cu „împăratul e gol!”.

Intru pe internet. Văd titluri de știri. Nu-i nevoie să citesc știrile că e limpede: nici n-a atins pandemia apogeul, necum să dea semne de stingere, că deja s-a reactivat dihonnia între partide, deja au reînceput politicienii să se acuze și să se spurce între ei, exact ca *înainte*... Poleiala grijii lor calpe pentru cetățeni s-a tocit repede și se arată vederii noastre arama grijii lor pentru viitoarele fotolii și ciolane. Că vin, călare pe mătură, alegerile. De astea nu se prinde virusul nici cu superglue și nu le oprește nicio nenorocire. Dimpotrivă: nenorocirea omenirii poate deveni, pentru șmecherii care abia așteaptă să profite de ea, un prețios capital electoral. Și robinet de bani. Dovadă că acolo, în lumea politicienilor, alta decât a noastră, năravurile din fire n-au lecuire! Nu se schimbă.

Mă cuprinde greața sartriană, închid computerul și ies pe balcon.

În parc – altă priveriște. „Un bătrân și o bătrână, două jucării stricate” se îndreaptă încetișor, sprijiniți în bastoane, cu pași mărunți și nesiguri, spre o bancă. Fără să se țină de mână ca semenii lor din poezia lui Minulescu. Nu sunt un cuplu, sunt doar vecini de-o veșnicie în insulele lor de singurătate. N-au măști. N-au frică. Se-așază domol la vorbă. Dar păstrează distanță. Habar n-au ei că nu-i voie de fel, când e ordonanță de urgență, să stai pe bancă în parc. Dacă șed așa, departe unul de altul, dacă respectă „distanțarea”..., o fi voie. De ce să nu fie?! Ca să se audă între ei, vorbesc tare.

– Știi ce-am auzit, vecine? Că boala asta o pornit de la un șarpe veninos, care o mușcat un liliac în China și ăia or mâncat liliacu’ și de-acolo...

– Nu, vecină, zăce că s-o dat cu ceva gaze infectate de la un laborator unde fac vaccinuri. Vor să scape de noi, ăștia bătrânii.

– No, nu cred că-i așa. Dacă dădeau cu gaze cum să ne-aleagă? Că gazu' nu știe dacă ești tânăr ori bătrân. Îi virus de la liliac, îți spui io. Da' s-o spus la televizor că, dacă te speli pe mâni cu săpun 20 de minute și dai clanțele cu spirt, nu-i așa periculos.

– Nuuu! Spirtu' nu-i bun. Am auzât io când o zâs la televizor unu care-i ministru sau ceva. Unu' mare. O zâs că trebe clor, nu spirt... Apăi spirtu' s-o și scumpit de numa'. N-ai înțales bine, vecină: până numeri la 20 te dai cu săpun, nu 20 de minute...

– No, dară! Că atâta mă dădeam io și înainte de pacoste... Ce? Țștia cred că nu ne spălăm destul? Bine că nu să ia din aer, așa or zâs, că nu să ia...

– Ba să ia, tot ei or zâs că să ia... de-aia să ne punem măști.

– Da' io am asmă, nu suport mască, mă sufoc. Or zâs să-și pună numa' ăi bolnavi, să nu treacă de la ei când strănută. La noi nu-i musai. Te mai dor genunchii?

– Mă dor mai rău de când trăbe să stau atâta în casă. M-am dat cu gel de-ăla... Ioi! Amu, de când ies la soare cu țărâita, mă dor și șalele, vai de neamu' meu!

– No, fii pe pace, omule! Maica mea, fie iertată, avea o vorbă: aia că nu mor caii când vor câinii. Mai e și-un Dumnezeu acolo sus. La El îi răboju' vieții noastre și a neamurilor lumii! zice vecina, închinându-se pios.

Tăcere. Până și bulevardul din apropiere e tăcut. Arar mai trece câte o mașină. *Înainte* era puhoi de mașini. Țipete de claxoane, gaze de eșapament, scrâșnete de frâne, înjurături, grabă mare. Acum e liniște.

Pe deasupra bătrâneilor zboară gingaș, în spirale și bucle întretăiate, doi fluturi albi. Or fi îngerii lor păzitori.

Mă întorc în burta chitului. Și scriu. Despre visul în stare de urgență. Visul anulării distanței, izolării, fricii, suspiciunii. Visul revenirii la bucuria îmbrățișării aproapelui cu nefățarnică dragoste.

+ 65

*Am fost un jucător
ce-a adunat idei
chiar sacrificii,
aș vrea și-acum
să mai alerg
cu risc, probleme, griji
și nu doar – jucăria vieții
stopată - când
ne-au trecut la
inutili.
Fugim prin timp
cu gândul la copii
cu întrebări de educație,
adăpost, de sprijin,
responsabilități,
mistuitorul foc – alungă-l!
Acum! Când clipa
încă nu e fum.
Oricât ai suferi
ești pus de-o parte
se uită repede,
nimic nu se oprește-n
destrămarea nopții.
Te îmbolnăvești ușor
deschizi cu greu
o mână fericită
să te menții în formă,
zâmbești
dar nu ca-n restul vieții,
cu teama
să nu devină amintire.
Și totuși.
nu lăsa trecutul
să alerge după tine,
nici viitorul
să acumuleze spaime!
Într-o secundă
viața-ți poate fi schimbată
trăiește acum – prezentul -
ascuns de răsărit și de apus!*

+ 65?!
lubește-ți viața,
familia, aproapele,
scrie, îndrumă,
citește, aleargă!
În trenul vieții
ți-ai format un stil
fii mândru
în spirit și speranță
alege-ți îngerul șomer
atent la exterior
parfumuri, creme, modă
și fii ce ești
ce pentru tine
sună bine,
chiar de se-ncrunță
entuziaștii
din agitația nebună,
și scapă de captura
biletului – Acces doar pentru dus.
Mi-e dor să plec
din timp
să ies din casă
botezuri, nunți,
spectacole sau dans
să ascult răspunsuri,
întrebări
cu ton politicos,
cu lucruri bune
emoții, bucurii
din viața ce se face vapori
apoi,
din șocul pietrelor
redevenim utili.
+65?!
Câți n-au dorit
s-ajungă?
Dar s-au trezit târziu
din nebunia
plecată să adoarmă.

*Nu vrem o viață
sub supraveghere
în șirul de vagoane
cu vise, amintiri
nici condamnare
la singurătate
în goana timpului
ce cere timp.
Un soare orbitor
ne luminează
față-n față*

*informații, experiențe,
inteligență, afecțiune.
Eternitatea unei stele
nu se caută
nu se învață
prezentul nu e
nici ieri, nici mâine,
suntem doar ceea ce gândim
într-un poem nescris
iar pentru fericire
e nevoie și de tine.*

DANIEL IONITA (Australia)

Străin sunt doamne –

*Străin sunt, Doamne, de pământ
Și nici de cer n-am stare
Dar ascultai al Tău cuvânt,
și-n fața Ta plecat...
Durerea lumii-n ruga mea
se zbate tot mai tare,
Și pentru ea cerșesc acu'
la Tine-ngenunchiat.*

*Ci iartă Tu, fără obol,
suipatul, biciul, spinii
Unul e orb, un altui-i gol,
iar altul ticălos.
Ei n-au habar, nu știu ce fac,
vremelnicii... meschinii...
Să nu-i retezi, jelesc acu'...,
să nu le ții ponos.*

*Ci poate le mai dă un an,
la ei m-oi duce iară
Uda-voi dragoste noian
și poate m-or primi.
Îi voi plivi cu blând cuvânt
ca-n Tine să răsară
Rodi-vor oare înspre Înalt?
Sau iar m-or răstigni...*

Lumină lină

*Pogor din ceruri liniștit
De la nadir pân' la zenit*

*Și trec în zbor la asfințit
Păsări cu aripi de argint*

*Lumini de dincolo de zare
Din zorile transcendente*

*Prin nopți de beznă și tăcere
Spre dimineața de-înviere*

*Pătrund prin nesfârșite spații
Păienjenii de gravitații*

*Din pânțele de noapte grea
Iar se va naște-n cer o stea*

*Prin vămi de timp și prin tunele
Prin universuri paralele*

*Din raza gloriei divine
Lumină lină din lumine*

*Prin mări întoarse la izvoare
Prin puțuri negre rotitoare*

*Lumini de dincolo de zare
Din zorile transcendente.*

*Până ajung iar la început
La punctul zero absolut*

*Până ajung pe văi și creste
La țărnul lumilor celeste*

*Unde tronează împărat
Duhul luminii increat*

*Floarea pământului albastră
Se vede ziua la fereastră*

*Floare albastră de cicoare
Scăldată-n lacrimi de soare*

*De curcubeie de culori
De ploi de sori și meteori.*

*Un vânt ușor înseninează
Lumina lumii la amiază*

MARIAN NENCESCU

Acad. Alexandru Surdu: gânduri la vreme de pandemie

La vreme de pandemie, când Guvernul ține populația forțat în casă, iar, brusc, vârstnicii au devenit o „povară” socială, am dorit să știu ce gândește profesorul, academicianul și filosoful Alexandru Surdu (n. 24 februarie 1938, Brașov), pe această temă, mai ales că, familiarizat (oarecum) cu scrierile Domniei sale, am răsfoit lucrarea, din 1993, *Pentamorfoza artei*.

Ai citit-o? m-a iscodit, curios și îngăduitor, nu fără o urmă de zâmbet, Profesorul, mai ales că, adesea, a primit semnale că nici măcar cei cărora le oferise generos cărțile sale, nu prea le răsfoiesc. *Altfel, nu v-aș fi ispitit*, m-am sumețit eu, înțelegând că am calea deschisă spre inima de aur a acestui veritabil „mag”, cu sufletul aieva luminat de duhul vechilor înțelepți (*sophoi*) ai traco-geților, menționați de Pitagora. Reamintesc, *Pentamorfoza artei* este, declarat, o carte de estetică a formelor vizuale și literare, deci, aparent, departe de ceea ce s-ar numi abordarea *sistemică* a filosofiei, domeniu preferat al profesorului Al. Surdu. Prin exemple bine alese din opere literare, dar și muzicale, arhitecturale, ori sculpturale, este definită o așa numită „pentamorfoză” a artei, o structură interioară, revelată, obligatoriu, prin câte cinci elemente compoziționale distincte, cele cinci simțuri *naturale*, am spune, toate, în ansamblu, constituind o filosofie originală a artelor clasice ce au, în fibra lor, elementul valorii. Scrișă la îndemnul lui Constantin Noica, cartea ilustrează eficient „mecanismul” de funcționare a dialecticii *pentadice*, „simbol cosmic al omenirii ce ar trebui înscris pe toate navele interplanetare ale viitorului”. Între operele literare analizate în cartea, ce este mai degrabă un *tratat de filosofie*, decât o lucrare de estetică a formelor, este și romanul *Ciuma* (în franceză, *La peste*, 1947), al lui Albert Camus, roman clasic, *existențialist*, o abordare metaforică a fenomenului social, reprezentat de Rezistența Franceză, în raport cu ocupația nazistă. Exemplar rămâne modul cum Camus ilustrează reacția umană în fața „absurdului”- în carte, flagelul ciumei - subliniind că în fața asaltului irațional al unor forțe oarbe, omenirea nu are nici un control.

În studiul *Ciuma, sau cele cinci faze ale calamității sociale* (*Pentamorfoza artei*, ediția a II-a neschimbată, București, Ed. Academiei Române, București, 2018), profesorul Al. Surdu analizează deopotrivă structura romanului, o splendidă ilustrare a compoziției de tip pentadic, cât și înțelesul *filosofic* ce se degajă din această compoziție, deopotrivă realistă, dar și figurat-utopică, subliniind un adevăr evident, recunoscut și de Camus, și anume că între consecințele molimei, văzută ca un cataclism social, și *totalitarism* (în carte, fascism) există o similitudine perfectă, „se pare,

naturală”. Vorbind despre *ciumă* în special, dar și, despre un flagel, o calamitate, în general, cum este și situația pe care o traversăm noi azi, profesorul Al. Surdu observă de la început că aceasta ne găsește întotdeauna „nepregătiți”: „Calamitatea cea mai cruntă, molima cea mai distrugătoare, apare pe negândite, găsind lumea nepregătită; o aducea până la pragul pieirii, și se retrage apoi fără o cauză anume, dispărând, uneori, sute de ani, spre a reveni cândva, la fel de neașteptat și a lovi omenirea, ca un bici al destinului.” (*Op. cit.* p. 184).

Am considerat, așadar, necesar să aflu opiniile profesorului și academicianului Al. Surdu despre această pandemie, poate nu întâmplător, la aproape 30 de ani de la publicarea acestui text premonitor. Mai trebuie precizat, că din rațiuni practice, interviul a fost acordat în două etape, la mijlocul lunii martie și, respectiv, la începutul lunii aprilie a.c., astfel că acuratețea informațiilor privind amploarea bolii și numărul victimelor trebuie privite cu încredință. La fel, analiza următoarelor faze ale epidemiei, constituie obiectul unui următor interviu.

Între prima și a doua fază a epidemiei

Marian Nencescu: *Cum ați caracteriza situația în care se găsește România, dar și alte țări, în perioada pandemiei de coronavirus?*

Alexandru Surdu: „Stare de război”. A spus-o Președintele Franței. De război bacteriologic. Să nu uităm că acesta n-a fost primul atac; să amintim de Sida și Ebola, de gripa aviară, de pesta porcină și bovină. Războiul, însă, nu este cu virusul. Virusul nu este inamicul, el este arma. Așa cum era gazul în Primul Război Mondial, după care arma chimică a fost interzisă. Arma bacteriologică n-a fost încă interzisă. Nu s-a gândit nimeni s-o facă. Motivul ar fi acela că epidemiile bacteriologice ar fi naturale. Dar și gazele sunt naturale. Artificială este însă aruncarea lor în tranșeele militarilor.

M. N.: *Dar virușii afectează toate țările și toți oamenii!*

A. S.: În aparență, da. În realitate, nu. Nu afectează toate țările, iar celelalte sunt afectate în mod diferit, unele aproape deloc, altele grav, sau total. În România atacurile cu arme bacteriologice au determinat dispariția aproape totală a bovinelor, porcinelor și a păsărilor domestice. În țările vecine, dimpotrivă, n-a murit nici un animal.

M. N.: *Și credeți că am fost atacați de țările vecine?*

A. S.: Nu cred. Țările vecine ne-au atacat numai în cele două Războaie Mondiale, și de atunci doar ne amenință. Și s-ar putea spune că ne și ajută, căci ne vând carne de la marile lor crescătorii de bovine, porcine și păsări

domestice. În plus, n-am auzit să aibă centre speciale de cercetări bacteriologice. Pentru a vedea de unde pornesc atacurile bacteriologice ar trebui să dispunem de mijloace tehnice, ultraperformante. Ultimul virus, se zice, a pornit din China, dar chinezii spun că ar fi fost „adus” acolo de armata americană. Alții spun că a fost „adus”, și în Italia, și în Spania, dar nu se știe de către cine.

M. N.: *Dar la noi, care este situația?*

A. S.: La noi, virusul a fost lăsat să vină, și chiar a fost invitat. În romanul *Ciuma*, al lui Albert Camus, prima fază a epidemiei se numește „Atacul”. Într-un oraș oarecare, unde locuitorii trăiau nepăsători, fără să le treacă prin minte că ar putea să fie atacați de cineva sau de ceva, apare un șobolan, cam pricăjit, care deabia se târa, și care moare la scara unui bloc. Acesta a fost primul semnal al molimei adusă, în mod obișnuit, de rozătoare. După care urmează alte rozătoare care au atacat orașul, apoi primele îmbolnăviri cu bacilul ciumei, și încep decesele. A doua fază a molimei se numește „Exilarea” orașului, închiderea și păzirea lui. Nimeni nu mai are voie să intre, sau să iasă, și nici să circule pe unde vrea.

M. N.: *Noi în ce fază ne găsim?*

A. S.: Greu de spus. Țările învecinate se găsesc în faza „exilării”. Și-au închis granițele. Se ascund în locuințe și încearcă să „lichideze” cazurile de îmbolnăviri: cele mai grave prin internări, cele suspecte prin izolări și tratamente. La noi, chiar înaintea fazei inițiale, cu fanfaronada obișnuită, i-am chemat în România pe toți: „Veniți acasă, fraților!” Or, „frații” aceștia din Italia și Spania erau bolnavi, contaminați sau suspecti de infectare. Situație de neimaginat pentru Albert Camus, care a studiat toate cazurile de epidemii. Adică nu s-a mai auzit ca cei sănătoși să cheme șobolanii ciumei să moară în orașul lor. Asta, știind ce se întâmpla prin alte părți. Bolnavii au ajuns în România și a început prăpădul. Atacul, contaminarea. La o lună de zile după ce a fost înregistrat primul contaminat, când avem deja peste o mie de bolnavi, peste șase mii în carantină și peste o sută de mii la izolare, sunt invitați în continuare românii din străinătate, câteva mii așteptând deja la granițele închise de celelalte țări. S-au luat, ce-i drept, măsuri, ca-n *Ciuma* lui Camus, de izolare la domiciliu, de interdicere a deplasărilor, cu poliție, jandarmerie și armată la colțurile de stradă, dar cu granițele deschise. Adică nu s-a depășit prima fază.

M. N.: *Care ar fi consecințele?*

A. S.: Ele sunt foarte grave. Chiar dacă ar fi oprită epidemia în toată țara, fluxul permanent de noi bolnavi, de ordinul miilor, ar declanșa din nou

contaminarea. Mai ales că lipsesc mijloacele de testare, de tratament, de spitalizare și de îngrijire medicală.

M. N.: *Ce credeți că se va întâmpla în continuare?*

A. S.: Așa ceva este greu de prevăzut. Nu, n-am să apelez la scenariile lui Albert Camus, căci coronavirusul este altceva decât ciuma. Așteptăm sfârșitul primei faze a calamității, fără de care nici a doua, oricât ar fi prelungită, nu va da rezultate. Un asmatic, pe care îl trata medicul Rieux, din romanul *Ciuma*, fiind cam dus cu mintea, muta boabe de năut dintr-un vas în altul, ceea ce sugera un fel de clepsidră a zădărniciiei. Adică, trecerea la faza a doua a calamității, cu recomandările de izolare și cu tratamentele, care pot micșora numărul contaminărilor, dar sosirea în oraș (țară) a noi contaminați, înclină balanța dintr-o parte în alta. Cu cât sunt mai mulți tratați, cu atât sunt și mai mulți contaminați. După care începe să crească numărul morților.

Starea de asediu a molimei continuă

M. N.: *Ce părere aveți despre situația din România, după două luni de la declanșarea epidemiei de coronavirus?*

A. S.: Situația României este deosebit de grea. Dar aceasta din mai multe motive, legate direct sau indirect de fazele epidemiei.

M. N.: *Vorbeați despre două faze.*

A. S.: Din păcate ne găsim tot între acestea. Din anumite motive, în România nu s-a depășit total prima fază și nici nu se întrevede acest lucru.

M. N.: *Ce vreți să spuneți?*

A. S.: Prima fază a declanșării molimei, care a fost așteptată „cu răbdare”, fără nici o măsură preventivă și fără nici o viziune asupra consecințelor ei dezastruoase, a început cu chemarea în țară a „fraților din diaspora”. Și aceștia au început să vină, aducând cu dânsii virusul. Măsurile care s-au luat imediat, retragerea la domiciliu a populației, închiderea instituțiilor publice și restricția circulației țin de faza a II-a, de după închiderea granițelor, care nu s-a făcut însă în întregime.

M. N.: *Care să fie motivele?*

A. S.: Cel mai des invocat este unul patriotic: Sunt frații noștri! Problema este că, dacă n-ar fi fost chemați, n-ar fi venit atât de mulți, căci n-au fost expulzați din nici o țară. Ar fi venit, ce-i drept, cei fără domiciliu stabil și

fără vreo ocupație legală, care, în lipsa circulației pe străzi, și-au pierdut „obiectul” muncii. Au venit însă și mai vin în permanență sute de mii.

M. N.: *Care sunt impedimentele?*

A. S.: Primul este cel sanitar. Vin și persoane bolnave. Chiar astăzi a murit o femeie la granița din Nădlac, altele mor după ce ajung acasă și multe după ce contaminatează zeci și sute de oameni sănătoși.

M. N.: *Dar știam că persoanele nou venite sunt izolate timp de 14 zile!*

A. S.: Unele da, majoritatea însă, care intră pe jos și în grupuri mici, nu mai sunt luate în evidență. La graniță și în localitățile învecinate nu mai sunt locuri pentru izolare. Câțiva dintre imigranți sunt duși cu mijloace auto spre destinație, dar ceilalți călătoresc cu trenul sau autobuzele spre localități din cealaltă parte a țării. Impedimentele nu sunt însă numai sanitare, cu toate că prezența lor, mai ales a celor din zone europene cu focare de epidemie, prelungesc faza întâi, fără vreo speranță de limitare. Sunt așteptate și câteva mii de persoane care urmează să vină la Sărbătorile Pascale. Căci, s-a spus: „Nu-i putem împiedica să vină” (între timp au fost „rugați” să rămână fiecare pe unde l-a găsit boala - n.n.).

M. N.: *Care ar trebui să fie măsurile?*

A. S.: Greu de spus! Dacă se va menține focarul permanent al imigrației, atunci ar trebui, ceea ce nu s-a făcut, mobilizate forțe serioase la granițe: sanitare, militare, economice. Orice nou venit ar trebui testat și calificat: sănătos, purtător de virus, periculos, bolnav. Pare de neimaginat ca cineva să moară la graniță, netestat, neîngrijit, acoperit cu o pătură și părăsit. Da, să vină, din moment ce este permis, dar să nu mai fie un pericol. Or, România nu-și poate permite aceste măsuri. Dacă fluxul este de 2.000 și 3.000 de persoane pe zi, ar fi necesare cantități imense de alimente, de echipamente, dar și de persoane specializate, care să asigure carantina, într-un fel de „lazarete”, ca în Evul Mediu, pentru a nu-i contamina și pe cei care vin sănătoși.

M. N.: *Ar fi, oare, suficiente materiale sanitare?*

A. S.: Evident că nu. Ele nu există nici în spitale. Nu există aparate de testare. Nimeni nu știe dacă este bolnav sau nu, sau dacă, sănătos fiind, este purtător de virus, sau nu. Din această cauză au fost infectați sute de medici, care n-au mijloace de protecție, alții și-au abandonat meseria. Au fost închise și din puținele spitale rămase după ce guvernanții erau să le închidă pe toate, considerând că sănătatea și educația nu sunt priorități. Să nu uităm că majoritatea medicilor au părăsit România.

M. N.: *Am văzut că în multe orașe s-au luat măsuri pentru dezinfectarea străzilor.*

A. S.: Da. Se petrece ceva asemănător cu dezinfecțiile de pe timpul gripelor aviare. Personaje mascate în costume de cosmonauți, dar fără efect protector contra virușilor, umblă cu niște pompe, unele atașate la mașini cu cisterne, care stropesc copacii, trotuarele și pivnițele, știut fiind că numai oamenii sunt purtători de viruși, iar în perioada aceasta n-au apărut țânțarii, cărora le erau destinate aceste „pompe”.

M. N.: *Ce părere aveți despre izolarea la domiciliu?*

A. S.: Este eficientă numai dacă se trece de prima fază, căci, altfel, într-un fel sau altul, virusul va ajunge și în casele oamenilor. Chiar în cazul ideal al izolării complete, virușii pot fi introduși prin alimentele aduse din supermarketuri, singurele care vor mai funcționa. Facem abstracție de lejeritatea plimbărilor, cu sau fără animale.

M. N.: *Izolarea nu poate să producă și neajunsuri?*

A. S.: Da. Unele chiar medicale. Poate agrava orice boală care necesită mișcare. Poate determina zăcutul, statul în pat, sau în fotoliu ore întregi. Televizorul poate determina afecțiuni psihice. Poate să apară chiar claustrofobia, cu izbucniri de evadare cu orice risc. Retragerea în liniște poate fi benefică pentru anumite profesii, dar când apare sentimentul condamnării la izolare, liniștea se transformă în agitație și nervozitate. Apar conflicte în familie, uneori grave, dacă sunt combinate și cu unele maladii psihice, cu alcoolismul, sau cu lipsurile financiare.

M. N.: *Dar se acordă și plata șomajului.*

A. S.: Depinde pentru cât timp și depinde ce sumă. Se prevăd circa un milion de șomeri de la stat și de la întreprinderile mici și mijlocii. Dar au sosit deja circa un milion de șomeri din străinătate, cărora nu li se acordă nimic. A crescut deja infraționalitatea, care poate să devină mai periculoasă decât epidemia.

M. N.: *Ce alte măsuri credeți că se vor lua?*

A. S.: În maniera obișnuită a liberalilor, se vor micșora salariile și pensiile.

M. N.: *Dar lumea va fi de acord?*

A. S.: Va fi obligată, căci în starea de urgență guvernul poate să hotărască orice. Se vorbește despre niște reduceri sau impozitări fantastice ale

pensiilor, până la 90%. Aceasta, în loc de creșterea promisă de vechiul guvern, cu 40%.

M. N.: *Chiar credeți că puteau fi mărite pensiile?*

A. S.: Evident, tot așa cum au fost mărite salariile medicilor. Fără această mărire pleca și restul salariaților medicali în țări în care este prețuită sănătatea. Suntem curioși dacă liberalii vor tăia salariile și pensiile medicilor, căci de ale jandarmilor, polițiștilor, ale militarilor și securiștilor, pe care i-au scos în stradă, nu se ating, ci numai de salariile și pensiile celor care n-au voie să iasă în stradă.

M. N.: *Credeți că măsurile acestea vor stârni o nemulțumire generală?*

A. S.: Nu cred. Se va profita de coronavirus ca motivație și, în câteva luni, România ar putea să fie la pământ din toate punctele de vedere: sanitar, economic, comercial, financiar și cultural. Dar unii au de câștigat. Se prefigurează un stat polițisto-securist. Avantajați sunt și particularii străini, și marile corporații comerciale, farmaceutice, alimentare etc., scutite de impozite, dar și „tefeliștii”, cum le zice ziaristul Ion Cristoiu salariaților din ONG-urile finanțare din străinătate, câteva sute de mii, mai ales de tineri, pregătiți pentru a prelua conducerea întregii societăți. Mulți consideră că asta se și urmărește, că virusul ar fi fost programat să ucidă persoanele mature și vârstnice și să-i ferească pe tineri. De altfel, tăierea pensiilor și a salariilor este tot o lovitură contra bătrânilor și a maturilor. Adică, după ce că îi atacă molima, în loc să fie ajutați, îi atacă și guvernul, deschizându-le perspectiva de a muri de foame.

M. N.: *Ce credeți că vor face când nu vor mai avea bani de mâncare?*

A. S.: Cei mai slabi și neajutorați vor muri. Oricum, cu sistemul sanitar românesc, erau condamnați la moarte. Mortalitatea era mai mare decât natalitatea. Și, firește, mureau mai mulți bătrâni și maturi decât tineri.

M. N.: *Dar ați uitat de natalitate.*

A. S.: Și aceasta era scăzută, datorită mizeriei, datorită moravurilor și, firește, a sistemului sanitar, a îmbolnăvirii și a morții din spitale. Se pare că molima îi atacă și pe noii născuți. Dar natalitatea este scăzută în toată Europa și asta se pare că ține de Noua Ordine Mondială.

M. N.: *Există remedii pentru această situație?*

A. S.: Da, migrația. Migrația cea de toate zilele. Înlocuirea europenilor cu populații arabe, negroide și mongole, mult mai fecunde și, în perspectivă, metizizarea europenilor, ca și a albilor din Statele Unite, și din Imperiul

Britanic. Epidemia de coronavirus nu este, până în prezent, semnificativă, pe plan demografic. Se moare puțin. Am auzit și sintagma: „Mult zgomot pentru nimic!”. Sunt însă orașe, regiuni, în Italia și Spania, cu mare mortalitate. Dar nici aici nu mor persoane sub 30 de ani, ci numai bătrâni și bolnavi. Unii consideră că populația țărilor cu mare mortalitate de coronavirus este îmbătrânită, adică predomină bătrânii, care, în mod firesc, sunt și bolnavi. Eu aveam o glumă cu pentada bătrâneții: „Să fi bătrân, sărac, prost, urât și bolnav, nu-ți mai lipsește nimic”. La care aş putea să adaug: „Ești tocmai bun de coronavirus!”.

(*Va urma*)

* * *

Nu ne putem despărți de Profesor, fără un mesaj de final, deocamdată provizoriu. În articolul invocat din volumul *Pentamorfoza artei*, se face apel la optimism. De altfel, și romanul *Ciuma* sfârșeste în același ton: porțile orașului se deschid, oamenii se reîntâlnesc cu cei dragi, asta în vreme ce naratorul, doctorul Rieux, constată că sunt mai multe lucruri de admirat la oameni, decât de disprețuit. Pilduitor rămâne finalul cărții, ce merită turnat în bronz și învățat pe dinafară de generațiile de supraviețuitori: „Medicul Rieux știa un lucru pe care această mulțime cuprinsă de bucurie îl ignora, și care poate fi citit în cărți, anume că bacilul ciumei nu moare și nici nu dispare vreodată, că el poate să stea zeci de ani adormit în mobile și în rufărie, că el așteaptă cu răbdare în odăi, în pivnițe, în lăzi, în batiste și în hârtoage, și poate să vină o zi când, spre nenorocirea și învățătura oamenilor, ciuma își va trezi șobolanii și îi va trimite să moară într-o cetate fericită”.

Asta nu înseamnă că trebuie să ne resemnăm, căci, ne mai spune profesorul Alexandru Surdu, obișnuința înseamnă moarte, ci să ne reamintim de cuvintele unui personaj din eseul lui Camus, *Mitul lui Sisif*, abatele Galiani: „Important nu este să te vindeci, ci să te obișnuiești cu bolile tale”.

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele

Adresa

Oraș/stat

Cod

Tară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele

Adresa

Oraș/stat

Cod

Tară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie
F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie
Iqbak, MD Cardiologie
Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU
Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

**Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:**

**X-Ray
EKG**

Spirometrie (Evaluari Pulmonare)

**Sonografii Abdominale,
de Rinichi si Cardiace**

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii si Pap smear

Tens (Stimulare electrica)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sange si urina

teste pentru depistarea

cancerului de colon si ulcer

teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,

Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,

unde schimbati cu Q 104.

MIHAI EMINESCU

Sonet satiric

*Pișcată-ți este mâna ta de streche,
De miști în veci condeiul pe hârtie
Durează-un șir sau fabrică o mie:
Cuvinte-nouă-or fi, dar blaga veche.*

*Ce are-n gând un om, aceea scrie,
Nimica nou tu n-ai de spus, Ureche,
Cu Pantazi fiind pe veci păreche,
Tu izvodești, cel mult, ce dânsul știe.*

*Ți-asamăn fruntea unei vii paragini
Și vânt și pleavă sunt a tale scrieri,
De zei lipsite, vai! a tale pagini.*

*Zadarnic paiul sec al minții-l trieri,
Drapându-i golul ei cu reci imagini:
Nimic nu iese dintr-un dram de crieri.*

1876

Sonnet satirique

*Ta main aurait-elle la folie des vaches malades
De toujours faire noircir le papier?
Tu peux écrire des mots par milliers
Car il y en a beaucoup mais, l'idée fade.*

*Ce que l'on pense on pourrait l'exprimer
Mais toi, Ureche, tu fais l'accolade
À Pantazi, ton double de parade,
En lui parlant des choses qu'il connaît.*

*Ton front – vivante ruine d'ancienne cage,
Tes écrits – de l'ivraie et du vent ;
Les dieux, hélas, ne passent pas sur tes pages.*

*La paille de ta raison, inutilement
Cherches-tu la faire draper de froides images ;
D'un petit grain de cerveau rien ne s'entend.*

Traduit du roumain par Paula Romanescu

S-a stins viața

*S-a stins viața falnicei Veneții,
N-auzi cântări, nu vezi lumini de baluri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri,
Pătrunde luna, înălbind pereții.*

*Okeanos se plânge pe canaluri...
El numa-n veci e-n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții,
Izbește-n ziduri vechi, sunând din valuri.*

*Ca-n țintirim tăcere e-n cetate.
Preot rămas din a vechimii zile,
San Marc sinistru miezul nopții bate.*

*Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Rostește lin în clipe cadențate:
"Nu-nvie morții - e-n zadar, copile!"*
1880

Éteinte la vie...

*Éteinte la vie de la très fière Venise!
Ni chants joyeux, ni lumières de bals,
La lune passe sur ses vieux portails noirs
En blanchissant le marbre des marches grises.*

*Okéanos pleure sur le canal,
Son âge en fleur n'est pas toujours de mise
Il donnerait son âme à sa promise ;
Il frappe aux murs, aux rives, en désespoir.*

*Toute la cité – déluge de solitude!
Prêtre resté de la nuit des temps,
Saint-Marc sonne minuit de sa voix rude*

*Qui parait dire – Sibylle des jours d'antan,
Ces mots profonds, chargés de lassitude:
«Les morts c'est pour toujours, mon cher enfant!»*

Traduit du roumain par Paula Romanescu

MESUT ŞENOL
(Turkey)

Graduated from the Political Science Faculty of Ankara University. Earned his Master's Degree in Public Administration and Public Relations. He served as a mayor, district governor and Public Relations Department Head of the Prime Ministry. His nine poetry collections were published, and many of his poetry and literary translations appeared in many national and foreign literary publications and anthologies. Attended a number of national and international poetry and literary festivals in the country and abroad, and acting as an organizer for some of them. Received numerous literary awards in the country and abroad. A member of many literary organizations. He is currently sitting on the Executive Board of the Three Seas Writers and Translators Council. He is the Turkey Culture Delegate of the *Liceo Poetico De Benidorm*. He teaches at the Translation and Interpreting Studies Department of Yeditepe University, and Communications at the Communications Department of Bahçeşehir University. He is the editor-in-chief of *Papirus* literary magazine published in Istanbul.

MESUT ŞENOL

Out of ordinary

*Assume your everyday life
What brings it to light?
Glees break out at dawn
My elbows glued to yours
That is what you appreciate*

*Let me see your socks on your knee
Only one spark emits to the horizon
You never wish to dare in the dark
With smooch, you simply cover my back
That is what makes me captive*

*I feel like I am ready to any experiment
Bungee jumping may even be the last craze
Evenings prove to be rebirth of my passions
To say 'I love my love' time and again
Where many of my audience lose their excitement*

*Ever young of me searches for a balance
Freaky extremes of life on demand
Constant devours for my style inadvertently
Still I present myself to me
Where I feel I am a man of endurance*

*Now it is time to declare what is true what is not
Every night comes after long evenings
Folks readily accompany my fears and feast
Some more into crossing the intimate line
Where again nobody can have a guess over it*

The river of the ramparts

*A cloud of the wall all
around tying the city's belly*

*Out of the wind with its beaten stones
and its ceaseless raids for centuries*

*Its firm body of the devastated old
on which the lovers and desolates lean*

*By their winded calls
the mystery of yesterday belts today*

*The river's journey seems to be a stream
towards infinity which pierces through time*

*Shorter projections
of the rolled glossy stones*

*Somebody's shivers
wetting their feet in the pursuit*

*Setting the magical distance
and giving relief to the twin souls*

*Today the ramparts
do swath poverty and prosperity*

*Every day and every hour witness
dining tables for thousand souls*

*Fellow friends reach the highest summit
of the feeling for solidarity*

*The gates of their souls are open
yet they are left alone*

*Settled memories of crazy hearts
and their cracks fuse in their love chambers*

*The most humane feels get nurtured
in abundance*

*For the ones
who live for others...*

Ideal

*Demise of the length
Following a ferocious punch*

*Its superficiality might interest you
They found him alone somewhere*

*His heart's very composition changed
Clamor after clamor
with thriving as you hit the bottom*

*I cannot trail what happened to you
Supposing some things so deeply flawed*

*There were near misses for our vanishing
As always culprits exist, scapegoat ones*

*If you are in denial of a true suffering
Nothing comes out of moaning*

Then wait, you will see ideal draws to a close...

EMEL KOŞAR
(Turkey)

Dr. Emel Koşar was born in Eskişehir. In 2003, she graduated from Turkish Language and Literature Department of the Faculty of Arts and Sciences of Mimar Sinan University of Fine Arts. She is currently a faculty member at Turkish Language and Literature Department of Faculty of the Arts and Sciences of Mimar Sinan University of Fine Arts. She has published her poetry and essays on Turkish literature in various literary magazines. She published her research and review books, scientific and literary works she edited, and 5 poetry collections.

EMEL KOŞAR

Shadow gradient

to Miss Latife

*the moan which have shelter
in the patterns of the wallpaper,
was kneaded in the mud of life
thou gild'st the even
crocus, you burn the sun
as if having the mountain get closer to the mountain
as if tearing the horizon
gave breeze to my visions dry rose coloured sky
I lifted the veil which is on the bygone era*

Cherry blossom

to Miss Seyyan

*uncovered frustration
blossom without fruit
shield which kissed by fire
which smelled by the wind
April, which getting darker
as you wait
I got ashes over me
by the falling night
I got ashes over me
by the rivers*

*raven which brings me the light
sorrow has been rested
mimosa, which wounds
have wounded, deferred spring
past is a wound in my hearth
grant to me a fire
your words are apocalypse*

**Translated from Turkish
by Yasemin Kurtuluş**

L'appel à la vie

Acrostiche

L'être humain doit entendre la voix de la prière.

*Avec les mots de la raison qui riment avec toujours,
Pour sauver le monde et ses plus beaux atours,
Pour offrir un avenir à ses enfants,
Et espérer les voir sourire à leurs enfants,
L'homme doit s'ouvrir le chemin de la lumière.*

Autour de nous la nature souffre et gémit.

*La route du soleil est à découvrir tous ensemble
Avant que sur nos têtes le ciel ne tremble.*

*Vite, parlons-nous, prenons-nous par la main!
Invitons tous les êtres à aller vers demain
En chantant enfin l'hymne de l'univers qui s'embellit.*

The call to life

Human beings must hear the voice of prayer.

*With the words of reason that rhyme with always,
To save the world and its finest attire,
To provide a future for his children,
And hope to see them smile at their children,
Man must open the path of light.*

Around us nature suffers and groans.

*The road to the sun is to be discovered all together
Before the sky trembles on our heads.*

*Quick, let's talk, let's take each other's hands!
Let us invite all beings to go towards tomorrow
By finally singing the hymn of the embellishing universe.*

Vision de paix
ou
L'Europe de Victor Hugo

*Combien de jardins auraient été construits des mains de l'homme
Si les maçons avaient ouï la voie suprême de la vie,
Celle qui mène à la plénitude du bonheur
Qui pousse avec les fleurs et les buis?*

*Cette vision,
Elle ouvre la porte de la maison de Dame Nature qui réconforte tant.*

*Combien de déclarations auraient croisé les lumières de l'amour
Si les marins avaient écouté le chant des sirènes,
Celui qui libère l'ancre multicolore de la paix
Qui gonfle les voiles du navire vers l'arc-en-ciel de l'horizon?*

*Cette vision,
Elle offre le charme de ses couleurs qui font rougir l'aveugle.
Combien de rêves auraient rencontré le soleil d'une aube blanche
Si les dieux avaient entendu la prière du Poète,
Celle qui éclaire l'âme dans l'univers merveilleux
Qui fait chanter et sourire les enfants du monde?*

*Cette vision de paix,
Elle transmet la flamme porteuse de chaleur, d'espérance et de sérénité.*

Vision of peace
or
Victor Hugo's Europe

*How many gardens would have been built by human hands
If the masons had heard the supreme way of life,
The one that leads to the fullness of happiness
Who grows with flowers and boxwood?*

*This vision,
She opens the door to the house of Mother Nature, which gives so much
comfort.*

*How many declarations would have crossed the lights of love
If the sailors had listened to the siren song,
The one who releases the multicolored anchor of peace
Who inflates the sails of the ship towards the rainbow of the horizon?*

*This vision,
 It offers the charm of its colors which make the blind blush.
 How many dreams would have met the sun of a white dawn
 If the gods had heard the poet's prayer,
 The one who lights up the soul in the marvelous universe
 Who makes the children of the world sing and smile?*

*This vision of peace,
 It transmits the flame carrying heat, hope and serenity.*

ELISA F. AR
 Florence Taillason
 (France)

The First Line - March

<i>We are in a war ... Hammered Thumped ...</i> We are threatened All of humanity <i>A First Line</i> to cope with The first wave announced <i>... Hammered Thumped ...</i> <i>The First Line</i> Saviors Brave men For a battle against a virus <i>We are in a war</i> The state of emergency is sanitary	The unprecedented crisis With a deployment Devices Knights to mask to protect In March A call for volunteers The need for transfers <i>The First Line</i> to be urgently protected It's the beginning Of a long fight to integrate Of a long announced fight <i>... Hammered Thumped ...</i> Against an epidemic Against a pandemic And despite everything Doubts Divisions and queries Even if <i>We are in a war</i>
--	--

The invisible to fight
is present **everywhere**

Facing the contagion
Choices to make
Strategies to develop

And **as a barrier**
Measures to apply
and *active* networks **to preserve**
As a last resort
Forced containment

We are in a war

Our salvation
Screens as links
And then
Applause in thanks

And in the heart
Confined love **exacerbated**

And in mind
Questions
Thoughts and fears

An accident
An **inflicted** ordeal

A huge thanks
To the First Line

To standing consciences
Towards a natural and better world

Where information flows
Where love is expressed
Where equity reigns
Where creation enlightens
illuminates and warms

For a time
Love
Creation and containment

Then transformations *of small voices*
become audible
To say yes
To say no
In a free way
responsible and informed

For human beings
Authentic and sensitive
Courageous and luminous
Tireless warriors
with hearts full of hope and love
and who know what
The beauty of life is

MIRELA DUMA
(Italia)

High joy

*New scenarios
in your eyes*

*sign of power
that you will stay
with me*

*commander of the cavalry
of words.*

*From the philosophy of the word
we leave a white powder
over everything that
cannot be touched
by hand.*

*In the morning
we shall end the battle*

*retreat behind
a gospel,*

*with coins shining
at the feet
of the bed.*

My name

*confessing my name
over abundant fields
my soles - touching hopes
my palms - your goodness*

*every word - an ad
each flower - a reminder*

*my eyes recognize the stars
like a great people
which you have remembered*

*when only I - the woman
I dared to bind Your wounds
of another history.*

Images of happiness

*You were the messenger!
I was waiting for promises
about nights that
I thought they were part
of this life.*

*I was listening to the silence
from behind
the sounds!*

Then you picked up the stone.

*My eyes went down
in shame and prayer*

*the quietness of some memories
was whitening your palms*

*and what a hallucinatory success
did you have
writing your works!*

It was cold.

*I was scared
to close the gates!*

*I knew the messenger
was in my silence
the sensation of an angel
following the stone.*

*I needed
this suffering,
to be able to grow!*

*About you
people say
that you are happy
and I think this
it is your
the biggest glory.*

*About other happiness
no images left.*

DUMITRU ICHIM
(Canada)

The New Job Bids Farewell

*So lonely was Job,
and by all forgotten, under a locust tree,
but one evening
the spider, his friend from above,
came down on a floss silk
as if he were coming from another realm;
and then to Job
he slowly spoke up:
"A Man with his bitter hour,
to you came last night in your sleep;
a vesper plum tree seemed to bloom
in His fatherly sight:
'For you I'm turning from my path to bid farewell,
because tomorrow
to crucifixion I will go
and when awaken you'll be
when you will die with thirst
to you they'll give a reed topped by a sponge
and then imbued with vinegar and venom,
yet I will leave to you
into the moon's cobweb, at neighbor's
these only three dew drops for you to give and drink.'"*
*And then he wiped
the others gushing from His eyelids,
and right before going away
He blessed us by tender whisper waving:
"Peace be with you!"
and kissing your forehead
He disappeared with a sigh.*

**Translated from Romanian by Muguraş Maria Vnuck
and David Paul Vnuck**

Night Time Knowledge or a Trans-Memory Semiotics

*From the surges that break amphoras
And the cries of the small peoples' cultures
From the smashed up genome and the nymphae'
purple nest plankton, from their incest with the giants
there raised up with his own vulture*

Prometheus...

*A hidden tiny melodious pitcher –
Offering a holy body to the Mountain.
My art, as a labyrinth, sublimating
The bite of knowledge.*

*

*With the scales of a salamander roaring with laughter
in fire, let us restore the heresy of the origin.
The genome of the Pangaea which is still romping
in the woods of Amazonia
under exophthalmic satellites.
Remember?*

*

*Let's not drown ourselves in the drowning of the world
Let us spot ourselves in the great endless weep.
If wisdom and innocence
Still shelter in man the divinity.*

*

*And like Leonardo the blind contemplating
The Triangle's Rebirth
I'll break up the eucharistic wafer
And share it with all the slaves of the Night
From the Archaeo-Being
Of the ultima Thule, Carpathica.*

**Translated from Romanian by Muguraş Maria Vnuck
and David Paul Vnuck**

The Dog's Spine

*What doggish weather
yet how carefree we felt going down the street called
the Dog's Spine
rain kept falling endlessly from the clouds piled
high on the roofs
pelting us with splinters of roof tiles
and needles of old mortar
but how joyful the three of us were
you your twin sister and I*

*I held both of you by the wrist
one on one side and one on the other
I felt the cold of your Venetian silver bracelets
while you called to each other as if from a great distance*

*I was bursting out of my wet skin with happiness
that I led you both in that doggish weather
down the Dog's Spine
in a strange equilibrium on that twisted
vertebral column of the nearly liquefied city*

*It was the first time I held you both
near me at once
I couldn't believe that each of you was like the other
that you smelled like wild wet lilacs
that your bodies were the same slender naughty quince tree
that the same silver bracelets
enchained your wrists enchained by my hands*

*It's seemed
in that doggish weather
as though you were asking me
our having joyfully reached the foot of the Dog's Spine
isn't the coolness of the silver
the same to the right and to the left?*

*I hadn't thought of that
I'd never faced such a question
before that moment
when the weather was so doggish
which was you and which your twin sister
who was on the left and who on the right*

of my liquefied body

*Beyond that question rose twisting
and beaten by the doggerel of the endlessly falling rain
the Dog's Spine of the city's carefree and doggish weather*

Translated from Romanian by Adam J. Sorkin and Valentin Radu

Alone

*I'm all alone like a watchdog at night
on the gray doormat at the door to Hell*

my heart's a memory blurred with fever

*I'm all alone like a rain-soaked dog
shivering with cold under an abandoned Trabant car*

*The memory's a heart that's frayed like the old
gray doormat at the locked door to Hell*

*I'm all alone like a stray
in a world where the dogcatchers are drunk*

Weeping

*my beloved grew old beside me
she's grown tired of growing old beside me
but she grew old beside me so beautifully*

*from my eye sockets blood flows over my eyes and cheeks
my hands cannot stanch the flow
or wipe it from my face*

*my children grew up to relish the taste of blood
now they feed on my aged body
my fresh but stringy flesh*

*my animals comfort my loneliness on the days
when my beloved is far away
with their wet eyes they turn my death aside from death's path
with their rough tongues they clean my eyes and cheeks
so once again I can see that my beloved is coming back to me
and weeping while growing old beside me
weeping beside me so beautifully*

*as we both weep at the dark end of our weeping
as my children weep swallowing with a lump in their throats
one piece after another of my aged and tired body
as if they were eating and drinking at the great banquet of gods*

Translated from Romanian by Adam J. Sorkin and Andreea Jakab

MARIANA ZAVATI GARDNER
(Marea Britanie)

The Rook

*it filled the air
it was back
the rook
the tango dancer
a spectre of the night*

*blossom blacked all
the sky was lead
disturbed by the wind
by reels of rain
it crushed the air*

*it hovered over the hill
sliding down, down...
its feathers whispered
brushed away - indecision?
then nothing at all -*

Before

*before they met -
the Moon was dead
stirred by the wind
by reels of rain*

*the man from her dance class
the ghost man from her dream
they crushed the air
sliding down...down...*

*birds of prey hovered
over her indecision -
it filled the air
the ghost man from her dream*

*there was lost honey
on the rosewood table
and bare feet on the floor -
when her blossom blocked the light
and their fingers whispered*

HORIA ION GROZA (SUA)

Haikus of Disquietude

*Maggots crawl away.
Spicy thoughts breathe audibly.
Butterflies above.*

*Hearts on a treadmill.
We are tied to big shadows.
Whistling wings of dove.*

*The wind is strapped tight.
Bridge of rock piles silence up.
Sunset's golden knife.*

*It was paid for us.
On shoulders of strange masters,
What are we for life?*

Sea of Light

*Life is the light
hunted by the shadows of death
that elongate in the dusk of our age
and hide in the thicket of the breath.*

*A sea inside us
rolls our soul round like stones.
The wind moans
rippling light with darkness.
The sea pounds its waves
upon our bones.*

*A harbor patiently waits
for our tired soul frigates
at the sea's unknown end.
There, overloaded with treasures
of dreams, wins and defeats
forced are they the way to wend.*

*What our painful strive
should, might and could be?
The answer waits on its quay.*

The Poem's Fate

*Always the poem
precedes the word.*

*Sometimes it waits for us
to come with the last lines
like an impatient airplane
seeking a lane to land
and enjoy the world.*

*But the most time
we leave it inside
for the combustion
of the heart,
without ever
dressing it in words
and letting it
to come out
for a flight
into the day light.*

Rugăciune

*Vin mereu aici la Azuga,
arborii trec tot călări sub fereastră,
coboară din pădurile de sus, fără nume -
sunt caii de lună, înpumați de ninsoare
coama le-a înghețat pe zare.
Azi, începe postul cel mare,
ține șapte săptămâni, prin zilele lui subțiri
cu soarele încă neputincios în priviri.
Oare cât o să mai dezleg acum,
izgonirea lui Adam pe pământ?
Albastru veșmânt învăluie rugăciunea
înghețurilor cuprinse în balans -
în razele vechilor voivozi
fără merinde, și-au pierdut chipul -
peste fața mea s-a așternut demult
soarele și nisipul.*

Efecte de regie

*Nu mai sunt demult, iată!
De la o vreme punțile au dispărut,
acolo unde marginile lor s-au dislocat
în absolut.
Aș fi căzut în dreapta mea și în stânga mea,
în apă sau în prăpastie... totuna!
De aceea m-am oprit și aștept la porțile împărăției ,
ca întotdeauna,
să fiu primită, să-l văd pe rege
și pe regina chinuită și ea, în a zăbovi.
Formă tristă de a fi.
Înainte de-a muri, am mai sta.
Și așa se depersonalizează poezia
ce să mai vorbim despre noi?
Când s-a spus tot,
s-au scris atâtea cărți, hărți cu destine
cu drumuri de apă și pământ,
divine căi spre cerul mort.*

Neliniștile celor fără morminte

*O secvență din viață
a fost să mori ca un câine,
ca o paiață, fără ritual,
fără îngropăciune;
bătrâni, juni și fecioare
fără cununie, fără liniștea potrivită
a celor coborâți în iarba din câmpie.
Sfios, privim în absurd
și laș că i-am lăsat singuri,
că n-am plecat cu ei din oraș.
Eram și noi eroii anonimi, lipsiți de eroism
și de cruce. O Golgotă
fără răstignire, fața lui Crist
fără strălucire în sacrificiul adus
de cei care n-au văzut marea mai mare
când era calmă și sfântă,
cum o vedea Iisus.*

* * *

*N-am văzut Ierusalimul niciodată.
Tare mi-aș fi dorit să văd această cetate
bătrână de mii de ani;
dar nu s-a putut, sufletul
a rămas singur și mut,
în fața întâmplării tragice
pusă în scene magice și atroce.
În cercuri ermetice s-a închis,
Isus a lăsat iubirea în cetate.
De atunci clopotul și toaca
va bate prin timpi, prin fața noastră,
cei condamnați la o moarte mică
și veșnică.*

* * *

*Când murim de tot?
 Când nu mai avem amintiri!
 Mormintele sunt mărunte
 stau pe alei, ca niște soldați,
 surori și frați fără arme ,
 în cazarmă claustreați.
 Azi în cimitir
 sub un imens patrafir
 s-au adunat viii cu cei morți!
 Era un miros de colaci și de vin.
 Era sărbătoarea lor, sub cerul de smochin.
 Și totuși au trecut
 de marginea ferestrei :
 peste poduri peste punți
 – fără să știe ce este dincolo –
 au acceptat fără temeri și speranțe,
 poate cu înfrigurare, căutând
 cheia ascunsă sub pământ.
 Cred că au găsit-o, poarta s-a deschis,
 spre intrare în alt vis.
 Năluca celor ce au fost pe pământ,
 fața s-a destins, ochii au rămas deschiși,
 s-au încleștat liniștile vechi,
 cântecul a murit în urechi,
 s-a amestecat printre gene.
 Aștept în lumea aceasta vie
 o Știință a morții să se scrie!*

ANA DOBRE

O viață de om în lumina slovei

Poate că trăim, într-adevăr, pentru a ne povesti viața sau pentru a fi povestită de alții, devenind personaj într-o poveste despre suișuri și coborâșuri ale vieții. Dacă alegem a o povesti, supunând-o ficționalizării, adaosul de sensuri transformă biografia în ficțiune până la suprapunerea cvasicompletă a vieții cu mitul personal.

Când devii personaj în propria viață, privit din exterior cu obiectivitatea impersonalizată a unui ochi empatic și, totodată, critic, ceea ce rezultă poate lua forma unui eseu monografic așa cum se întâmplă în cazul Adei Stuparu care scrie, cu evidentă afinitate și comprehensiune despre personalitatea Ancăi Sîrghie, cunoscută scriitoare și profesoară la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, cartea *Anca Sîrghie în lumina slovei. Esau monografic* (Ed. TechnoMeda, Sibiu, 2019).

Eseul monografic, formula pe care a adoptat-o Ada Stuparu, îmbină exactitatea informației de istorie literară, rigoarea și acribia discursului critic cu fantezia ideatică a asocierilor clarificatoare menite a fixa locul Ancăi Sîrghie, obiectul investigației sale, în istoria literaturii române contemporane, cât mai aproape de adevărul documentar al istoriei literare.

Într-o construcție laborioasă, cu coloane impresionante și trainice, biografa Ancăi Sîrghie propune o călătorie detaliată, cu opriri semnificative, prin viața și activitatea didactico-literară a acesteia, demonstrând maximum de dăruire, devotament și afabilitate, necesare într-un demers care are ca țință nu numai viața și activitatea literară, ci istoria și critica literară.

Lucrările Ancăi Sîrghie: monografia dedicată lui Radu Stanca, *Radu Stanca și obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru. Studiu monografic* (1996), studiile dedicate memorandistului Nicolae Cristea, *Memorandistul Nicolae Cristea și epoca sa. Culegere de studii* (1996), lui Lucian Blaga, *Lucian Blaga și ultima lui muză* (2015), nenumăratele ediții îngrijite, prefetele, studiile și articolele risipite generos în presa literară din țară și din străinătate, cursurile universitare, 27 de volume redactate, 20 îngrijite pentru editare, majoritatea prefațate – peste 500, cărora li se adaugă și peste 120 de conferințe și comunicări științifice, alcătuiesc un tablou complet al unei activități de o viață, dăruită luminării prin cuvânt, orientată prioritar către promovarea frumosului.

Sunt laturi, dimensiuni și componente care relevă, pe de o parte, străduința Adei Stuparu de a cuprinde într-o sinteză aprehensivă totul, iar, pe de altă parte, în ceea ce o privește pe Anca Sârghie, să releve modul în care a ales să-și trăiască viața punând-o în slujba cuvântului ziditor. Lucrarea revelează, deopotrivă, asemănarea dintre cele două doamne care se întâlnesc în aceeași *lumină a slovei*, pe care fiecare o slujește cu instrumentele de care dispune.

Este cu adevărat semnificativ și unic, prin exactitatea admirației, demersul interpretativ al Adei Stuparu, care, prin generozitate intelectuală, prinde și surprinde, în tabloul critic pe care-l creează, dubla ipostază a Ancăi Sîrghie, văzută ca om și ca scriitor, în sensul relevării unității și armoniei, pledând pentru viziunea integratoare, subordonată ideii de viață dedicată frumosului. Ada Stuparu reușește în acest fel să reconstituie cu fidelitatea documentului o viață determinată și reală, adăugând tușele necesare pentru ca sensibilitatea vieții cercetate să primească, dincolo de adevărul vieții, girul autenticității și al devărilor literar și artistic.

Limbajul critic are sub pana Adei Stuparu relevanța ideilor pe care le urmărește fluent și persuasiv, idei care ajung astfel în universul cititorului fără distorsiuni, cu limpiditatea frazei coerente, fragrantă.

Cartea aceasta *Anca Sârghie în lumina slovei. Eseu monografic* a Adei Stuparu le onorează pe amândouă. Pe Anca Sîrghie prin anvergura unei activități impresionante prin dimensiuni și calitatea scriiturii puse în slujba literaturii române; pe Ada Stuparu prin generozitatea intelectuală, rigoarea documentării exhaustive, prin modul în care a relevat *lumina slovei*, lumină condusă pentru a revela misterul creației care face ca nu doar viața, ci lumea însăși să aibă un sens.

CRISTINA ONOFRE

Poezia ca o metanie.

Iar Petru plângea de câte ori auzea cocoșul cântând

Am citit poezia lui Alexandru Mărchidan înainte să îl cunosc pe el ca om, apoi, cunoscându-l, am recunoscut pe Alexandru Mărchidan-omul după Alexandru Mărchidan-poetul: o „coloană cerebrală” poetică plină de sensuri și metafore de cele mai multe ori creștine și de o puritate demnă de albele întinderi de gheață. În poemul *Disimulare* (ultimele patru versuri) poetul se autocaracterizează: „în singurătate/ niciodată singur,/ ascund foc/ sub straturi de gheață”.

De fapt, chiar de la începutul cărții poetul definește poezia astfel: „să stai în cuvinte ca-ntr-o casă veche/ locuită de mii de oameni înainte./ nu ai de ales decât între acestea două/ să rămâi în stradă privind din afară,/ ori să vii înăuntrul cuvintelor/ unde fiecare și toți au loc/...”, finalizând cu versurile

„cel mai mult, însă, mă uimesc/ cei care stau în cuvinte/ ca în biserici.” (*Să stai în cuvinte ca într-o casă veche*). Cheia întregii cărți constă parcă în faptul că poetul urmărește să pună în evidență chiar pe „cei care stau în cuvinte ca în biserici”, folosind teme biblice transpuse în metafore, precum și întruchipări ale unor fapte care ființează prin versuri pline de forță. El construiește o boltă a întregii cărți, o boltă unde ideea, imaginea, sentimentul devin Respirație. În ceea ce privește caracterizarea propriului ego, autorul caută cuvinte care să îl așeze în cumințenia smereniei: „Cât despre mine, nu-i prea mult de zis –/ în drum și eu prin lume/ ca la iarmaroc,/ să iau ce-mi trebuie/ și să privesc puțin lumina de aici” (*Dare de seamă*); „am vrut să-mi tatuez o cruce-n frunte/ și nu fugiți/ nu vă speriați –/ crucea stă bine unde e,/ dincolo de piele/ dincolo de sânge” (*Am vrut să-mi tatuez o cruce-n frunte*). Și exemplele pot continua.

Alexandru Mărchidan tratează temele cele mai înalte, mai nobile, precum: Viața întru credință, Sfințenia, Omul, Cumințenia sufletului, Moartea, Răzvrătirea contra păcatului, găsind un titlu pentru acest volum cum nu putea fi altul mai potrivit: *Iar Petru plângea de câte ori auzea cocoșul cântând* (ediție online, 2020).

În Evanghelia după Marcu, Petru are următorul cuvânt: „Chiar dacă ar trebui să mor împreună cu Tine, tot nu mă voi lepăda de Tine”. Plecând de la acest exemplu, voi parafraza spunând: poetul Alexandru Mărchidan grăiește prin poeme, atingând preceptele înalte ale poeziei, arătându-și credința în literatură și grăind ca un bun creștin, atât cu inima cât și cu pana.

Alexandru Mărchidan trăiește autentic prin propriile experiențe, cunoaște credința prin propria inimă și ni se înfățișează și nouă, deplin poetic, deplin autentic, deplin creștin. Fiecare literă, fiecare cuvânt din această carte reprezintă repere ale unei „hărți” a autorului, un „Ghid de supraviețuire” unde „multe vor fi încercările umbrelor/ de-a te prinde în vârtejul lor/ și multe ar putea fi căderile, durerile/ și rănile acelea pe care nu te-ai fi așteptat/ vreodată să le vezi./ însă timpului și soarelui și apelor/ puțin le pasă de firele de praf/ ce se așază-n calea lor./ E simplu:/ deschizi fereastra spre răsărit,/ îți primenești inima ca înainte de Paște,/ săruți rănile luminii/ și mergi mai departe”.

Cartea pare că nu ar fi fost completă fără cele patru poeme pe care Alexandru Mărchidan i le închină Anei, personaj biblic al cărei nume înseamnă „miluită”, dar și Anei cea zidită „în pacea catedralei”. La acest prinos de închinare, poetul mai adaugă și poemul „Un gând”, pentru bunica lui, care pare a fi o altfel de Ană, „zidită” în propria casă, în propria grădină, în lumea ei atât de simplă și atât de miraculoasă.

Alexandru Mărchidan are și o moară, dar nu e moară ca toate morile, ci „o moară/ unde grăul păcii,/ al nădejilor și așteptărilor trădate,/ grăul micilor și marilor căderi,/ al întâmplărilor neîntâmpate,/ grăul inimilor înfiate de cuvinte și dureri/ e măcinat fără oprire/ fără oprire fără oprire/ la moara ce se zbate-n piept./ vei putea să-mparți cu mine/ această iute, dulce,

grea, pietroasă,/ îngerească pâine?” (*Moara lui Mărchidan*) – un poem care uimește prin profunzimea și mesajul lui.

Astfel de cărți par a fi un cor de glasuri îngerești ce încântă cerul minții și inimii cititorului. Am citit cartea *Iar Petru plângea de câte ori auzea cocoșul cântând* de mai multe ori și de fiecare dată corul îngerilor era prezent. Singura diferență era aceea că auzeam alte și alte cântece, iar auzul meu devenea din ce în ce mai exersat, ca și cum ar fi fost auzul unui dirijor de orchestră care se pregătește pentru un ultim concert, concert ce nu este de fapt niciodată ultimul. Și chiar îmi doresc ca astfel de cărți, cu un cor de îngeri cuprinse în ele, să mă însoțească tot mai des pe traiectul vieții mele de cititor.

IOAN GÂF-DEAC

Passionaria Stoicescu: Cronica unui ecou pentru țipete și șoapte

Prieteni și confrăți „literatori” au participat la lansarea online a volumului de versuri *Declarații pe propria răspundere. 20 de poeme din anul 2020* de Passionaria Stoicescu (editura eLiteratura, București, 2020), (20 mai 2020 la ora 17:00 „ora României”).

Autoarea, un nume „pasionant”, relevant, puternic dezvoltat în scrierea literară românească din zilele noastre (poetă „mai mult decât contemporană”), în „nebunia cu pandemia” din primăvara anului 2020, a luat hotărârea de a circula printre noi (prin scrierea și publicarea a 20 de poeme aferente anului 2020) fără „să circule”, să nu se lase „țesută în războaiele altora”.

Passionaria Stoicescu are un larg registru bibliografic personal, regăsit în cărțile sale publicate de-a lungul timpului: liric, tragic, comic.

Cartea aceasta, recomandată cu deschisă admirație, are valențe cam din toate filele registrului referențial amintit.

Cea mai dificilă întreprindere practică a poetului, în general, este de a alcătui o rețea de opinii cu cititorii, bazată pe un holism acțional de prezentare a enunțurilor sale poetice. Acest demers nu poate fi realizat inginereste, ori rațional-raționalizat, întrucât modelul interpretărilor enunțative poetice este predilect teoretic, iar interlocutorii (cititorii) nu au predispoziție de angajament în dependențe relaționale, oricare ar fi ele și orice scop ar ținti, ori urmări, individual sau împreună.

Ca atare, în condiții de restricție pandemică generală, Passionaria Stoicescu a apelat la „zoom”-ul facilitator al întâlnirilor.

Nu ni s-a părut că autoarea se luptă cu pandemia ei, mai degrabă cu „marea tulburare a pandemiei” în cadrul conturat de „țipăt și șoaptă”.

Tristețea, bucuria, exaltarea, speranța nu au reglementări, norme, situații legale.

În cartea sa, Passionaria Stoicescu, în baza unor „declarații pe propria răspundere”, furnizează cititorului momente memorabile „poemice”, precum: trebuie să vorbim deschis despre „nesupunerea, ieșirea din rând” (evident, generice); am ajuns să vedem „esența celor mai negre esențe”; auzim îndemnuri precum: „importantă este masca/ jos să n-o dați”, „spălați spiritul”, „păstrați distanța (...) de sfinți” ș.a.

Poeta ne explică, în continuare, că „masca ajută disperarea să fie mută”, iar „murmurele nu întorc sunetele”. Ca atare, „de unde atâta ecou, / de unde reverberare?” Este clar că „nimic nu mai e cum era”.

Întotdeauna, un poet, în general vorbind, consideră scrierea sa drept o justă atitudine/ intenție. Ca atare, el se va strădui să identifice căi, rute, drumuri ș.a. considerate: 1) adevărate, 2) utile, 3) estetice, 4) ș.a., însă întotdeauna drepte atitudinal / intențional.

În schimb, este observabilă și o anume devoluție a spațialității și temporalității poeziei, atâta timp cât poetul folosește în elaborare sensibilitatea sa, voința și inteligența, toate fiind derivate și generatoare de iterări ori reiterări, care balansează, echilibrează sau dezechilibrează lucrarea poetică.

Pe această bază, Passionaria Stoicescu a scris o carte despre o anume revoltă față de „ceea ce este”.

Cadrul cvasi- bacovian este completat de precizarea sa că „plouă impersonal”, ar putea exista chiar „iubitul pandemic”, să luăm cunoștință de faptul că „suntem în Europa./ suntem în România, / Dumnezeu știe unde vom mai fi/ după ce ne-a lovit pandemia”.

Omul-poet, precum Passionaria Stoicescu, poate ajuta omul obișnuit să intre în lumea poetică și, prin retroversiunea buclelor reactive, inverse (*feedback*-uri), să treacă (să revină) de la scepticism la optimism, de la nefericire la fericire.

Este relevantă asumarea realității că poezia are cel puțin *un scop*, asimilat cu cel puțin *un obiectiv*. Nu se întâlnește poezie *fără scop obiectiv*.

Chiar „scrierea” poeziei reprezintă aliniamentul formalizator minim al unui scop/ obiectiv pentru „a fi scrisă”, din dorința de „a scrie”, pentru „zicere” bazată pe cerința obiectivă/ independentă de comunicare, exprimare, pentru „a fi citită”, pentru a rămâne o anume consemnare.

Autoarea, într-un astfel de cadru, observă că “privim și răsprivim fără a vedea”, iar „ascultarea ne domină”, în timp ce ea „îngăduie și este îngăduită”.

Totodată, „s-au înmulțit sforarii”, iar “materialismul vorace al acestei lumi” afectează „trăirea autentică din noi” când, cu multă ușurință, tot mai mulți, „mințim cu spor, (deoarece) adevărul doare”.

Pe bună dreptate, autoarea susține că „arta, poezia, pot fi sprijin, armă de apărare” și, mai mult decât atât, “poezia este reparatoare de răni”.

Împăcată cu sine, lăsată în voia poeziei, Passionaria Stoicescu nu este copleșită de teamă, deoarece constată și este convinsă, potrivit spuselor sale, că „rana care-i poetul, n-are nimic prețios pentru vânătorii de rând”. Totuși, „se-nvârte cheia sensului”, afirmă autoarea.

Passionaria Stoicescu are minunata dispoziție, predispoziție, reala asumare și un deschis angajament ca, prin poemele sale, să răsucescă, în fapt, cheia sensului nostru întru deschiderea ușilor, zărilor și speranțelor spre bine.

IOAN GÂF-DEAC

Un român american, monah – poet, muzician, avându-L pe Hristos întru toată făptura și ființa sa

Alexandru Mihail Niță a ales calea monahală din Sfântul Munte Athos, la Schitul Prodromu, în urmă cu aproape douăzeci de ani, apoi la Chilia „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” de la Colciu, în prezent sălășuind la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

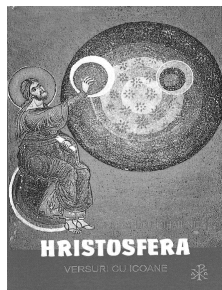
Cu ani în urmă a studiat la Conservatorul de Muzică „Ciprian Porumbescu” din București, iar în anul 1984 a emigrat în SUA, pe Coasta de Vest, pentru reîntregirea familiei.

Are un Doctorat, la Los Angeles, cu teza *The Transcendental Dynamic of the Musical Structures*.

Așadar, un monah plecat de la rădăcina sfântă a patriei natale, România, dus de valurile vieții pământene, mai bune sau mai rele, în SUA, pe meridianele lumii, a ajuns sub acoperișul eternei credințe, prin duh și smerenie, prin cunoaștere pusă în slujba lui Hristos întru Adevăr și Viață.

Volumul intitulat *Hristosfera, - Versuri cu icoane* (Ed. Sâmbăta de Sus, 2018) scris de părintele monah Alexandru Mihail Niță apare cu binecuvântarea ÎPS Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului.

Duioase poeme aduc în fața cititorului semne și încredințări despre lumina slavei lui Hristos, determinând întărire întru credință, iluminare sufletească și lăsare fericită întru slava cerească în care să trăiască oamenii pe pământ, prea des pierduți în păcate. *Ascunde-mă Doamne, Cel ce este, Spre tine, Când ies sfinții din icoane, Fericirea prigoanei, Focul viu*, sunt doar câteva titluri de sensibile poezii regăsite în volum.

Părintele monah, în schimb, ne aduce în față o viziune inter-lumească articulată cu una doxologică, pur religioasă, prin versurile din poemul *Hristosfera*, care deschide cartea semnalată de noi:

„... Atmosfera respirăm, / Hidrosfera o tot bem, / Geosfera ne hrănește, / Stratosfera e prea sus./ Sus, acolo la IISUS/ Să zburăm, să ne-nălțăm, / Bucuria s-o cântăm/ Peste Univers și Terra, / Unde-i raiul de cleștar/ Și străluce/ HRISTOSFERA.”

Un sunet grav, pios și fericit, de bucurie întru regăsire, curge lin pe strunele de vioară ale profesorului muzician, monahului care-L are pe Hristos întru toată făptura și ființa sa.

În acest fel, lumea nu este pierdută, ci se poate așeza pe calea mântuirii.

MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

Elena M. Cîmpan, *Intrarea în timp*

Despre opera doamnei Elena M. Cîmpan s-ar putea scrie și spune multe. O simplă enumerare a titlurilor ce-i poartă semnătura³, vedește diversitatea și profunzimea preocupărilor autoarei. De această dată, am decis însă să ne oprim doar asupra antologiei poetice intitulată: *Intrarea în timp* (Ed. Nosa Nostra, Bistrița, 2019).

³ Între care se remarcă și: Elena M. Cîmpan, *Barca de salvare – publicistică*, col. „Paraliteraria”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013; Idem, *Bistrița - o imagine a poeziei - Bistritz – ein Gedichtblick*, col. „Arca”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012; Idem, *Cabina de probă – „din toată zăpada, numai un bulgăre poți lua în pumn” – proză scurtă*, Editura Karuna, Bistrița, 2007; Idem, *Cartea de joc – opinii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008; Idem, *Cu ochii în carte*, col. „Eseuri”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013; Idem, *Dansul verde – poeme*, col. „Metamorfoze”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003; Idem, *De la tu la el: cărare în jurul celui alt: pro e. m.*, col. „Metamorfoze”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006; Idem, *Dilem(n)e- poeme*, col. „Metamorfoze”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2001; Idem, *Drumul până la drum – eseuri critice*, col. „Eseuri”, Editura Limes, Cluj-Napoca, Florești, 2012; Idem, *Dulcele meu amar – poeme*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009; Idem, *Eseul de cleștar*, col. „Eseuri”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010; Idem, *Jurnal reflexiv - eseuri de turist - trei săptămâni în ... autocar*, Editura Karuna, Bistrița, 2008; Idem, *Jurnalul nefericirii – la 44 de ani, în 2011*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2012; Idem, *Pianul și alte poeme*, col. „Magister”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010; Idem, *Poezia noastră cea de toate zilele - 100 de poeme scrise din 21 mai până în 28 august 2009*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2009; Idem, *Postume antume*, col. „Magister”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2014; Idem, *Sentimentele lucrurilor – poeme*, col. „Magister”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012; Idem, *Damian*, Editura DaniMar, Deva, 2017.

Prefațată de Adrian Iliuță, lucrarea abundă de texte ce îmbracă cu regularitate ludicul în modernul dezingambat, într-o frumoasă antologie mustind de mesaj, căci, așa cum arată prefațatorul:

„Pentru Elena M. Cîmpan, a crea poezie este un *modus vivendi*. Conform confesiunii lirice din *Poezia*, arta aceasta vine „ca o stare din trecut”, pătrunde timpul și-l umanizează, dându-i sens. Pentru că poezia este „poftă de viață” sau „semn din naștere”.

Înzestrate cu o muzicalitate aparte, multe dintre gândurile distinsei scriitoare ar putea fi cu certitudine puse pe muzică și astfel, ar delecta nu doar cititorii, ci și ascultători de toate vârstele. Texte precum *Mersul piticului* ar putea fi considerate exemple în acest sens:

„Hai să mai mergem ca piticul, / Ca atunci când echilibrul / Era ușor de menținut, / Hai să mai mergem ca broșuța, / Veselă, în lumea ei, / Hai să mai facem pasul ștregarului / Cu brațele în aer, / Hai să mai inventăm un mers pe ape, / Hai să mai exersăm un mers tiptil, / Hai să mai mergem unul către altul, / Hai să învățăm mersul- înaltul...”.

Adeptă a unei lirici ce se exprimă în cele mai plastice moduri posibile, slujindu-se de procedee precum aliterația sau asonanța, care dau muzicalitatea anterior pomenită, sau de elemente stilistice de prim rang, poezia Elenei M. Cîmpan nu ocolește nici filonul mistic. Dimpotrivă, exprimat cu ajutorul unor accente ludice, el este prezentat sub forma unui frumos dialog cu Creatorul:

„Doamne, mai dă-ne și luni, și marți, / Și miercuri, și joi, și vineri, / Lasă câte o sâmbătă sabat, / Dar nu ne mai ghiftui cu atâtea duminici, / Cum ar spune Steinhardt, / Că nu mai știm să facem diferența, / Că nu mai avem haine de duminică, / Suflete de duminică, slujbe de duminică, / Viața noastră e alcătuită numai din duminici – / Avem libertate și singurătate / Cât toată omenirea, / Alții doresc și nu ajung până acolo vreodată, / Iar noi nu mai știm ce să facem cu ele – / Și nu ne duce pe noi în ispită / Și ne iartă nouă duminicile cele netrăite, / Ascunse, numai de noi știute / Și singurele adevărate...”.

Pentru toate aceste aspecte, dar și de multe altele, volumul scriitoarei bistrițence, ce reușește până și reinventarea banalului cotidianului, metamorfozându-l în poezie de prim rang⁴, se constituie într-o valoroasă operă poetică ce trebuie cu certitudine descoperită de cititorul dornic să înțeleagă modul în care „extazele cernelii” pot fi generatoare de cultură și vrea să descopere rostul unei „plăcute zăbave” în lumea poeziei.

⁴ Ca de exemplu, în poemul *Paharul de hârtie*: „În fiecare zi, paharul de hârtie / Stă în dreptul lui / La masa profesorilor, / Aproape neobservat, / Doar când el îl ia și se duce să-l umple / Cu apă de la robinet, paharul strălucește / În mâna stăpânului, / El bea apa încet și stropi de lumină / Îi rămân pe la colțurile buzelor, / O sete din adâncuri / Îndeamnă la puține cuvinte, / Uneori el rămâne cu ochii acolo, / De parcă și-ar ghici în apă, / În pahar, în zadar, / Nimic nu rămâne / Acolo / Și totul se varsă / Înapoi / În noi...”

Nicolae Vălăreanu Sârbu, *Pe acoperișul unui veac*

Cu oarecare vreme în urmă, l-am cunoscut pe poetul Nicolae Vălăreanu Sârbu la una din întâlnirile pe care scriitorul Ioan Romeo Roșianu le organizează sub genericul „Prietenii literare”. A fost o bucurie pentru mine să și citesc apoi din creația Domniei Sale.

Cel mai recent apărut volum, *Pe acoperișul unui veac*, s-a lansat anul trecut, în decembrie, în cadrul celei de-a șaptea ediții a Taberei Internaționale „eCreator”, Baia Mare.

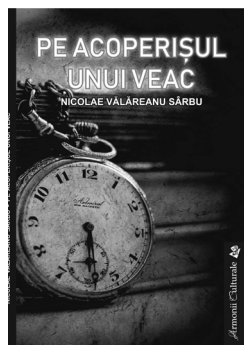
„Pe acoperișul unui veac”! Depinde de fiecare ce vede de-acolo...

Veacul poetului (nemuritor) este un timp „neintrat în istorie”, în care tăcerile așteaptă „agoniile care vor veni”, strecurându-le prin „pânza luminii”, când la sorocul postapocaliptic, „nimicul își [va] rupe dinții în lemnul crucii”.

Timpul cronologic se raportează, aici, în special la femeie, în multiplele ei ipostaze din vremelnicie: iubită, mamă, soție, ființă dorită, misterioasă, neînțeleasă, adorată. Însă momentele, bune-rele, curg spre vărsare în oceanul metafizic. Cum spune poetul, nu sunt „iubiri care să mă plângă / nici mari părerî de rău / ori vise să mă răscolească, / doar gânduri închise într-o buclă / care plutesc deasupra de puterea de înțelegere / pe care le las în voie, / să-și sărbătorească c-un pahar de vin deplinul / când s-au întors de la tine, iubite”.

Devenirea (un proces în timp linear) ajunge la mântuire (care e definitivă, atemporală): „Noptile sunt învăluite de stele, / vorbele nespuse scapă în șoapte, / dragostea e cuprinsă de frunziș / și nimeni n-o recunoaște. // Măinile păzesc trupul, nu se lasă înșelate, / amprenta lor e de îndurat, / am uitat să mă întorc acasă, / inima mă caută în tine. // Am în gânduri atâtea porunci / de nu le poți îndeplini, / de n-ar fi ele, le-ar lua locul păcatele. // Dacă mă iubești, femeie, întreg mă ai, / ia de la mine surplusul ce-l dorești / și mai sus, de pe octavă, suferința / pune-o-n descântec cu flori de câmp”.

Un timp aparte este timpul geniului, cu destin pământesc implacabil, dar, totodată, plin de promisiuni pentru eternitate: „Am amânat să mă nasc mâine, / dar nici mâine n-o să fiu fericit, / nimeni nu știe sigur / ori de câte ori s-ar mai fi născut / cum decurge travaliul, / visez de pe acum cerul senin, / dar același cer poate fi fără noroc. // Născutul are o stea în frunte / pe care nimeni n-o vede”. Încătușat în dată, poetul trăiește poezia ca stare permanentă, s-a născut cu ea, e ființa lui, e salvarea lui pentru totdeauna, căci frumosul nu are sfârșit: „Ca o călăuză / îmi traversează prin memorie / firul

de mătase roșie al poeziei / înfășurându-se după suflet. // Unde să caut măreția în cuvinte / când curg peste mine valuri. // Știu numai drumul metaforei, / genele care-i deschid ochii luminii. // Și cum să le zidesc în templu / în care să răsunе prіcesne celeste / cântate de îngeri? // Mă umplu pe interior cu aureole de miere / și tot ce simt pentru semenі este iertare. // Am rolul să pun în urne alfabetul fierbinte, / frumosul să capete contur de principe / uns al lui Dumnezeu, / Un regat să-mi fac din poeme”.

Periodizarea, mult alungită în vârsta matusalemică, își estompează marginile, până se topește în nelimitat: „Anotimpurile sunt zile / de adumbrіt trupul, / pânze de mătase-n culori / acoperă orizontul spre care ne îndreptăm, / rămâne târziul în așteptare. // Vârsta ar putea deveni biblică”, idee poate mai explicită, în stihurile-psalm: „Nu mă deschide să vezi cum sunt, / de ce strig prin cuvinte / de mi se pierde suflul, / mă lasă între ce cred și nu cred / din tot ce mi se spune / până mă vindec de răutățile înghițite cu totul. // Încep să mă prind cu funii de cer / fără să mușc din fructele mâniei, / caut drumurile care trec prin anotimpuri, / să nu hoinăresc degeaba prin lume, / ci să-mi pun piatra de hotar / dincolo de orizontul știut de hoți / unde pot dormi liniștit / cu amintiri cu tot”. Deși este exact programată (dar secretă), scadența, cu raportul personal, e de fapt o deschidere spre infinit: „Pentru cine nu m-a iubit / am lăsat ușile deschise / și câteva capcane ademenitoare / pe la colțurile vieții” –, spre mântuire – „Doamne, tu ne vezi pe fiecare cum suntem / și ne lași să mergem la judecată / liberi de orice prejudecăți / iar apoi ne mângâi cu milă”.

Am extras doar câteva fragmente, ca îndemn spre lectura acestor excelente poeme, care actualizează, într-o redactare modernă, vechi teme romantice (geniul, absolutul, eliberarea). Se poate vedea cum creația poetică a lui Nicolae Vălăreanu Sârбу, cel puțin în acest volum, aparține genului liric, de aspect confesiv-meditativ și cu deschideri interogative. Comunicarea, cu substrat, mizează pe sugestie în cheie creștină – a o citi în literă e... degeaba, trebuie descoperită în duh. Versul e plin de lumină și pace, înaintează domol, cu răbdare, în termeni elementari, din care se conturează profunde reflecții filosofice.

Alexandra Tulics – *Colț stelar*

Până să citesc cartea de versuri *Colț stelar* (Ed. Stef, Iași, 2019) semnată Alexandra Tulics, credeam că poezia religioasă (creștină în cazul de față) este suficientă ei înseși. Adică, scopul ei este preamărirea lui Dumnezeu. Dar iată că apare un motiv în plus, unul militant, acela de a readuce necredincioșii pe calea credinței. Poeții creștini sunt arcașii care săgetează prin cuvintele lor impregnate de lumina solară, întunericul păcătoșilor: „Suntem iubiți sau greu de suportat,/ Simbria ne e-n mâna Sfântului-Mpărat./ Nu știm când vom fi secerati/ Dar pân-atunci ne-ntrecem/ Să-i aducem la lumină prin peniță/ Pe cei ce de-ntuneric-s blestemați” (*Arcașii: Poeților creștini, cu reverență*).

Cartea se deschie cu un fel de cuvânt înainte, *Lacrimi de tată* în care un părinte plânge așteptându-și feciorul să vină acasă de la muncă din străinătate, rugându-se lui Dumnezeu ca această dorință să i se împlinească.

Pe aceeași temă este conceput primul capitol al cărții, *Copii*, în care răzbate dragostea și tristețea pentru plecarea tinerilor la muncă în străinătate (*Te-aștept copilul meu iubit!, E tot acolo... e mama!, Plâns de părinte, Ruga mamei*). Iată un exemplu trist, legat de plecarea mamei pe drumul fără întoarcere: „Cum aş scurta distanța,/ și timpul l-aș opri... să pot să-ți spun/ ca-n ultima îmbrățișare: - Așteaptă-mă, iubită mamă,/ Nu te grăbi să pleci... c-am să revin” (*Așteaptă-mă iubită mamă*).

Două teme majore structurează volumul: patriotismul și credința, care la un moment dat se împletesc. Poeta deplânge faptul că cei care ne conduc au trădat interesele țării: „... Când vezi cum fiii-și trădează/ Scumpă-mamă-străbună,/ Cea care i-a hrănit de mici,/ I-a iubit și ținut-dulce de mână,/ Când îi simt suspinu-n trădare/ Iar plânsu-i zdrobit ajunge până la mine,/ Te întreb pe tine, de-acasă,/ Sau oriunde ai fi, frate române:/ România te doare, așa cum mă doare pe mine?” (*Când scrii României cu lacrimi...*).

Cea mai scumpă ie ar fi croită din tricolor: „Din tricolor să vă croiți ia de acasă,/ Că nu e alta cu voi mai sinceră și mai aleasă,/ În brăul Bibliei să vă încingeți viața,/ Să-i înghițiți Cuvântul să îi simțiți dulceața” (*Din tricolor să vă croiți ia de-acasă*).

România e trasă la sorți ca și cămașa lui Cristos: „E-a Ta România cea plânsă, iubită,/ N-o lăsa să fie iar „jucată” la zaruri și ciopârțită!” (*Coboară cu brațul puternic*).

Poeta îi cere lui Dumnezeu să-i pedepsească pe cei care vor să distrugă țara (invocă pe Dumnezeu pedepsitor al Vechiului Testament): „Ieși Doamne al slavei, la luptă!/ Risipește-i pe toți ce-s vrăjmași!/ Că-n țara rugii-lumină, azi/ Nu mai poți să Te naști!/ Aruncă în luptă văpaia/ Duhului Sfânt, braț puternic,/ Să știe ura, să te cunoască:/ Ești Dumnezeu!” (*Ieși Doamne al slavei, la luptă!*).

De la dragostea de țară poeta trece la dragostea pentru Dumnezeu. Până să ajungă la slăvirea Împăratului Divin, autoarea ia atitudine împotriva răutăților noastre nehibzuite. Dar salvare este și pentru rătăciți dacă regăsesc calea dreaptă (*Și pe acesta îl iubește Dumnezeu!*).

Poeta se revoltă împotriva ateilor care îl hulesc pe Dumnezeu (*Plânsul meu...*). Dar importante sunt poeziile în care autoarea aduce prinos Domnului care prin Fiul său s-a jertfit pentru noi: „...în lacrimi, Talpa să Ți-o scald.../ Pe urmele de cuie, ce trupul Ți l-au perforat.../ ... să plâng un cânt de nuferi – alb/ 'N balsam – iubire.../ În el, să Te acopăr, să Te-mbrac,/ Să știi... c-am înțeles deplin,/ Căci pentru mine-n Golgota,/ Ai suferit și m-ai iertat;/ Iubit, Mireasmă-Mire!” (*Să plâng un cânt de nuferi-alb*).

Tatăl Ceresc: „A binecuvântat pe om cu viață sfântă,/ În Golgota și l-a apropiat,/ I-a dat iertare de păcate/ Și-n albul sfânt, l-a îmbrăcat” (*Minunea creației*). Astfel se naște omul nou, creștin: „Când mâinile-Ți erau străpunse,/ De cuiele ce-atât Te-ndurerau,/ 'N priviri și chinuri ne-nțelese,/ Tu mă nașteai, în Golgota” (*Când mâinile-Ți erau străpunse*).

Mântuirea conferă o stare de fericire creștinilor: „'Mi desfată sufletul în fericire,/ M-aplec, sărut, iubirea-Ți din jertfire,/ M-adapă-n Duh curat spre nemurire,/ Îmi țese alb cămașa inului/ Ce-i pregătită de sfânt Mire” (*Copile, nu te teme!*).

Problema se pune dacă noi vom fi în stare să răsplătim această jertfă sublimă: „Că ne-a iertat, cu toții știm, dar,/ Vom putea vreodată' să-I mulțumim?” (*Lumina Învierii*).

Credincioasă, poeta afirmă că Iisus e pregătit pentru a doua coborâre pe pământ: „Trăiesc aieva sărbătoarea mărturiei de la Cină/ Și promisiunea Duhului Tău Sfânt: - Să-L așteptați!/ Că Domnul vost' - Isus Christos: - E gata să revină!/ Rămâneți credincioși, uniți, purtați-vă-ntre voi ca frați!” (*Să-L așteptați, e gata să revină!*).

Cartea Alexandrei Tulics, *Colț stelar*, este incitantă pentru cel puțin trei aspecte:

Optimismul transmis credincioșilor privind mântuirea; Speranța comunicată necredincioșilor că vor fi salvați dacă vor urma calea dreaptă; Încurajarea noastră de a lupta pentru păstrarea integrității țării.

Așa cum se potrivește unei poezii religioase, stilul Alexandrei Tulics este direct, limpede și merge la inimă.

Marcel Miron, *Poeme din anticamera vieții*

Volumul de versuri *Poeme din anticamera vieții* a apărut la Ed. Timpul, Iași, 2020. Cu o prefață semnată de Mircea Platon, istoric și critic literar, volumul mai sus amintit face o incursiune, prin Cuvântul scris, a omului care, încă de la naștere și prin trecerea timpului ca pelerin, în permanență învață să fie om, să formeze și să facă o „Cateheză” care-i aduce bucurie sufletească, dorință de a trece cu bine „Marea Roșie” prin vâltoarele sale inerente. Pentru cel ce caută să afle Adevărul, trebuie mai întâi „să se îmbrace în porfiră” precum „fiii de împărați/ magii de la răsărit/ căutând urma stelei/ spre umbra peșterii din Betleem” Odată ajunși la destinație, izvorul vieții – Crucea, îi va oferi „potirul” din care să soarbă „apa sângerândă” ce-l va duce la cunoaștere. Aceasta este ca nașterea din nou de unde nu se va mai putea întoarce la lumesc... și atunci, precum „Moș Crăciun”, continuu va folosi brațele spre binecuvântare, va împărți cu „mâinile și picioarele” în stânga și în dreapta bucurii nesperate și sieși suferințe văzând în jurul său „amar de pruncime” pe „cărarea vieții”. În lungul său pelerinaj autorul „pe sprânceana dealului Galatei” acolo în bătătura domnească a domnitorilor moldavi, unde vestita mănăstire este înconjurată de un zid viu de pădure seculară „printre frunzele/ ce foșnesc spre înserare” retrăiește cu ochiul minții evenimentele care au fost derulate în timp de regii noștri, de preoți cu credința pe care au primit-o din generație în generație. Poetul retrăiește și iluminarea despre care vorbește Sfânta Scriptură, iluminare legată de „stejarul lui Avraam din Mambre” când focul nestins al Sfintei Treimi îl desparte pe om de ce este al omenescului..., „măine” autorul fiind „mai sărac în suferințe” (*Copacii lui Cassian*). Văzând lumea prin altă prismă decât aceea de a acumula, a aduna nimicuri trecătoare, sufletul poetului se transformă prin dăruire. Și care este cel mai frumos dar?! Indubitabil Icoana. A Mântuitorului, a Maicii Domnului, a diferiților sfinți, a Sfintei Treimi, icoane care, tăcute, stau suprapuse „într-un magazin aglomerat”, ignorate de graba lumească „indiferentă” a oamenilor alergând după nisipul din clepsidră care se scurge încet dar se scurge...

Marcel Miron deplânge tăcerea suferindă a icoanelor lăsate precum „copiii la orfelinat” pe care nimeni nu i-a voit dar s-au născut... Așa este și cu credința. Dacă nu o trăiești, ești ca o mamă care nu vede și nu simte maternitatea și darul acesta pe care i l-a dat Dumnezeu (*Dar*).

Cu „sufletul pustiit”, privind în zare ca în „fața unei rame/ prin care fereastra/ se conturează/pe tărâmul celălalt”, inima poetului sângerează; atâta indiferență, atâta ipocrizie, atâta dezbrăcare de caracter a unuia față de celălalt, îi amintește de familia primordială, Adam și Eva și ispitele inerente prin care au trebuit să treacă. Jugul sau Crucea cu care s-au înhamat trebuia dus până la capăt. Dar frumusețea trupului cu care Stăpânul o înzestraseră pe Eva ispitește pe diavol și „tălpile îi ard fierbinte / pe casa lui de foc”. Dacă Adam își privește însoțitoarea ca pe o „lumină necunoscută”, Eva, văzând atâta forță și vitalitate la Adam, îl atrage comparându-l cu un „trunchi viu/ sau o stană de piatră”. Mușcând din mărul cunoașterii binelui și răului, inima îi „sângerează” privind cu tristețe la liniștea pierdută. Cine vrea să urmeze lui Hristos, trebuie să meargă pe calea îngustă și spiralată cu „blândețe” în suflet, cu lumină în ochi, ca o floare „ce înflorește dimineața în zori”. Acest adevăr îi va arăta că nu i-a fost în „zadar călătoria spre stele” acolo unde va descoperi Viața. Dar atenție „la cădere”; dacă te „va ispiti al peșterilor zvon”, „căderea” să nu fie definitivă.

Aceasta este cărarea pe care trebuie s-o urce și s-o coboare oamenii „lovindu-se unii de alții”(…) „ca stelele din buzunarul lui Dumnezeu”, să-și ducă solitari greaua Cruce și „cu ochi blânzi/ să se privească” ca niște „veșnici îndrăgostiți”. Mai mult, să-și cânte unul altuia ode de iubire (*Cărarea*).

„Iubirea” în ochii poetului este „ca un buchet de trandafiri”, prin urcușul „spinos” către înflorire; florile timpului – ca focul, „îi străpung inima”; plânsul mut al sufletului este alinat de „vântul blând/ ce mângâie pe trecători cu parfumul din această grădină de foc...” Iubirea, așadar, este forma clocotindă a sufletului când penitentul nu are liniște, nu se mai regăsește, nu are somn, căutarea fiindu-i continuă. Ajuns „la marginea timpului” unde se sfârșesc cele materialicești, unde „ultima picătură de apă din care să ieși viului viu” căutătorul descoperă Adevărul din Viață: Botezul. Botezul pe care l-a primit și Mântuitorul Hristos prin Ioan Botezătorul, botezul de foc prin care „mintea (...) vorbește mut” nu prin cuvinte „zgomotoase” și, „noul botezat” – în „haină invizibilă, ca și timpul” se face nevăzut atunci când voiește, și ascultat când este chemat.

De multă vreme nu am mai citit astfel de versuri! Poate la Ioan Alexandru sau Cezarina Adamescu. Poate la Constantin Străchinaru ori Radu Gyr. Poetul vorbește de „bătrâni copaci cu scorburi” la umbra cărora se adăpostesc cei însetați sau trudiți, unde încearcă să afle tainele demiurgului captivat de cuvântul divin, unde se adună și privighetoarea dar și șerpii. „În taină” acești bătrâni copaci „fac terapie spirituală” pregătind neîncetat călătorii acestui timp pentru „cărările intergalactice” Sunt acei bătrâni înțelepțiți de vreme, binecuvântați de Dumnezeu, acei îngeri cu părul înzăpezit înainte de vreme, cu „obraji tomnateci”, cu trupurile „dureros brăzdate” dar cu bucuria incommensurabilă că nu peste multă vreme îi „așteaptă înflorirea noului anotimp”.

Autorul descrie „Chemarea” Apostolului la „dansul vieții/ pe luciul apelor volburate” care presupune renunțare la sine, un fel de mortificare a trupului și simțurilor, care va duce în schimb la dorința de purificare, de iubire către cele înalte, spirituale și de căutare a Adevărului. El însă se află continuu „la poarta ispitei” dintre bine și rău, drumul spiralat spre urcuș necesitând renunțare, sărăcie, credință, sfășiere, penitentul fiind mereu „un cărbune aprins” ce din dragoste pentru divinitate „arde precum tămâia cu bună mireasmă/ spre slava tronului său”.

Pădurile blânde pe care le traversează zilnic până la „adâncurile putrezite/ ale codrilor milenari” îi amintesc autorului de strămoșii noștri cunoscuți din cântecele de vitejie/ și baladele de haiducie (...) ale bogatului folclor românesc. În imagini emoționante Marcel Miron face referiri la anii de detenție ai lui Nicolae Steinhardt, la botezul acestui „căutător prin stele/ și lumile în surpare” și la lumina duhovnicească coborâtă la botez prin darul Duhului Sfânt în formă de porumbel, „trimisul Domnului”, temnița lui devenind propria „mănăstire” în care „paznicii torționari păzeau schitul pe dinafară”.

Într-un alt tablou „poarta pădurilor încuiate” se aude strigătul sfășietor al penitentului – veșnic îndrăgostit de o himeră, de o fată-fecioară, dar cu „nervii” amorțiți, în timp ce „bucuria” înscrisă în marea carte a vieții devine asemănătoare cu „iarba ancestrală/ din care cerbii rod/ anotimpurile reci”; și el și ea, doi călători în timp: el „ca nemuritorul Ioan/ ce poartă capul pe tipsie” și ea ca „Veronica/ fecioara sfințită lumii/ cu sudoarea drumețului însângerat”. Cei doi au ales dimpreună, în „nesomnul nopții/ să alerge spre Golgota” unde Iisus „le zâmbește din năframa însângerată”. Răcoarea dimineții și roua care le spală picioarele sunt ca apa vie ce-i însuflețește în fiecare zi până la asfințitul trupesc, atunci când sufletul se va elibera din această închisoare vremelnică. Atunci „atât de mult dorita/ inima Creatorului” îi va salva de chin și se vor regăsi ca două suflete libere.

Cassian Maria Spiridon afirma despre Marcel Miron că „este un Adam liric din inima căruia se-nalță nu doar lujerul de floare al Evei, ci și cuvântul ce s-a îmbrăcat în toate culorile poeziei din *Cartea vieții*”. Parafrazându-l pot spune că poemele poetului-preot sunt o descoperire a Adevărului din marea carte a Vieții, el însuși fiind o candelă menită să ne lumineze calea, atât cât o mai fi.

Viorica Colpacci, *Familia*, oțel sudat

- Pe data de 13 aprilie 2020 Pr. Th. Damian a acordat un interviu Dlui Gabriel Basarabescu pentru Radio România Actualități.
- Vineri 17 aprilie 2020 Pr. Th. Damian a acordat un interviu Dnei Florinela Iosip pentru ziarul *Libertatea* din București.
- În zilele de 20 aprilie, 1 mai și 19 mai 2020 Pr. Th. Damian a participat prin platforma electronică Zoom la conferințe preoțești pe Arhiepiscopie conduse prin platforma electronică Zoom de către IPS Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Nicolae Condrea. Pe data de 2 aprilie Pr. Th. Damian a participat la o ședință de protopopiat condusă de Pr. Prot. Daniel Ene, secretar eparhial și Prot. de New York, Noua Anglie și Estul SUA.
- Duminică 10 mai 2020, Pr. Th. Damian și preoteasa Claudia Damian s-au întâlnit la Nürnberg cu IPS Dr. Serafim Joantă, Mitropolit al Mitropoliei Germaniei, Europei Centrale și de Nord.
- Luni 11 mai 2020 Th. Damian a fost invitat la Serata „Eminescu jurnalistul” organizată online de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, unde a vorbit pe tema „cum îl simțim pe Eminescu în viața personală”.
- Sâmbătă 30 mai 2020 Th. Damian a prezentat lucrarea „Înger și Demon: fizica și metafizica unei idei” (la Eminescu) în cadrul Cenaclului literar „Mircea Eliade” din Denver, Colorado, întrunit pe tema „Sub zodia lui Mihai Eminescu”, organizat online prin platforma electronică Zoom.
- Miercuri 10 iunie 2020, Theodor Damian a citit din poezia sa la Festivalul internațional de poezie online organizat de Palatul Culturii, Bistrița (Director Dr. Dorel Cosma) prin platforma de participare electronică Zoom.
- Pe data de 20 iunie 2020 Th. Damian a citit din poezia sa la Festivalul Internațional de poezie Turcia-România, Istanbul, desfășurat online prin platforma Zoom (organizatori poeziei Mesut Şenol și Dorel Cosma).
- La 28 iunie 2020, Theodor Damian a participat (online) la Gala premiilor UZPR (pe 2019) unde a vorbit despre necesitatea instituirii oficiale a Zilei Ziariștilor români și unde a fost distins cu premiul *Acta non verba* pentru promovarea Centenarului Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România în diasporă.

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18 (stop 14 street), Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar “M. Eminescu”: vinerea sau duminica la fiecare două săptămâni.

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.

Între 15 martie și 13 septembrie 2020 Biserica episcopaliană „St. George” din Astoria unde ne ținem noi Sf. Slujbe și programele culturale a fost închisă datorită pandemiei COVID-19.

Între 2 martie – 27 iulie 2020 Pr. Th. Damian s-a aflat în Germania, fiind suplinit la parohie, pentru eventuale servicii de Pr. Vasile Ghilezan.

Pentru detalii sunați la 718-626-6013

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.

MARCEL MIRON

Doru

Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț, în toamna anului 1966, la întâi octombrie, a adunat pentru anul întâi, clasa a IX – a, 29 de copii în vârstă de 14 și 15 ani. Aceasta era singura școală teologică ortodoxă pentru cele șase județe ale Mitropoliei Moldovei, adică aproximativ patru milioane de creștini ortodocși.

Era la șapte ani după ce regimul comunist din România desființase două treimi din mănăstirile existente, iar din cele rămase, mai ales istorice, personalul monahal de până la 50 de ani femeile și 55 de ani bărbații, fusese evacuat; și la aproape doi ani după ce deținuții politici din țară, patrioți români și creștini, fuseseră eliberați, adică acei care mai puteau merge pe picioare, pentru că marea lor majoritate s-au eliberat prin moarte, luminând din împărăția lui Dumnezeu familiile lor, bisericile pustiite, poporul român cel asuprit, dar și mormintele lor fără de Cruci.

Într-o zi, eram la rând pentru a intra la masă, în fața sufrageriei. Înainte de a intra la masă, toți copiii stăteau la rând, pe clase, în ordine alfabetică. Cinci rânduri. Intrau întâi cei mai mari, care erau împrăștiați strategic prin toată sufrageria, la toate mesele – șefi: la șase elevi, unul era șef și era de obicei din anul cinci.

În amiaza aceea, profesorul de serviciu era directorul, preot Vasile Ignătescu, un om micuț de statură, cu nas roman bine înfipt în obraz, ochii vioi, fața numai zâmbet. Vorbea foarte încet, chiar și când striga, încât nimeni nu-l auzea, dar toți înțelegeam ce spunea, până la ultimul elev.

Damian a ieșit din rând, din față, și a venit la Miron. La litera M eram trei elevi în catalog, pe aceeași foaie: Merticaru, Miron, Muscă, mai târziu, un sfânt vesel – toți sfinții sunt veseli -, un prieten și un cumnat. Mi s-a adresat direct: vrei să fii prietenul meu? Era mai înalt decât mine cu vreo cinci centimetri, părul tuns zero – toți eram tunși chilug -, ochii ușor pieziși și sfredelitori, fața inundată de acnee.

Sfântul părinte Vasile Ignătescu, sfânt a fost până ce a trecut la Domnul, fiind misionar în Canada, în California și apoi acasă, a început să se agite sus pe balcon. Damian aștepta răspunsul, colegii mai mari și mai mici se enervau pentru că în dezordine nu se putea intra la masă. I-am răspuns scurt: da. A plecat imediat la locul lui, la litera D, iar cei din anul cinci au început să urce treptele.

* * *

De atunci am rămas prieteni, chiar și colegi de bancă vreo doi ani.

El vorbea mult, uneori prea mult. Eu tăceam aproape întotdeauna. Ascultam, nu ascultam, el vorbea.

Prin anii terminali scriam scrisori la fete, mai ales după adrese luate dintr-o revistă care promova prietenia. Într-o vreme el scria la vreo șapte – opt fete scrisori lungi de multe pagini. Dar uneia, s-a apucat să-i scrie scrisori de 10, 20, 30, 50, 70, ultima de 99 de pagini.

A vrut să-mi citească acea scrisoare lungă, dar eu i-am spus că știu ce scrie în ea. Cum, tu îmi citești scrisorile? A, nu, stai liniștit, mi-ai povestit-o vorbind! S-a liniștit.

* * *

Cred că de la el a apărut dorința noastră ca să scriem o revistă. Și după discuțiile incipiente și inerente, zbaterile, transpirațiile începutului, a apărut *Răsăritul* în câteva numere scrise de mână.

Următoarea revistă a scos-o la Lausanne, unde a avut o bursă de studii și apoi a ostenit la *Telegraful Român* din Sibiu, unde a avut bucuria să lucreze cu mitropolitul cărturar Antonie Plămădeală, un „noptatec”, Doru fiind tot un „noptatec” cum avea să povestească peste ani în balconul casei sale din New York, adică încheiau ziua de lucru pe la ora două dimineața, cum face și azi.

Revista *Lumină Lină* este iubirea lui cea mai mare. Nu știu să fi iubit pe cineva mai mult, căreia să-i fi închinat mai multă energie, atenție, tandrețe, grijă. Și asta pentru că ea, revista, s-a născut cu mult timp înainte de a-i fi cunoscut pe cei care au fost și îi sunt intimi, soție, copii, nepoți, prieteni.

Această revistă a coborât într-o seară de iunie prin fasciculul de lumină care pătrundea prin vitraliile ferestrelor bisericii Mănăstirii Neamț, Înălțarea Domnului unde, miercuri seara, la slujba de priveghere pentru hramul ctitoriei mușatine, cei peste optzeci de tineri din ultimii ani de curs seminarial, cântau imnul milenar creștin *Lumină Lină*.

Fumul de tămâie oferea consistență portativului desenat pe razele acelei sfinte lumini de seară, iar noi, tinerii între 18 și 21 de ani, citeam acele note în cheie personală, fiecare după inspirația și idealul lui.

Doru cred că a fost marcat atât de mult de acele momente atât s-a legat pe viață de acea viziune în care a apărut diafana mireasă care acum împlinește vârsta de 25 de ani de când ne caută, ne mângâie, ne soarbe și ne mistuie cu frumusețea și noblețea ei.

Doru este mirele acestei doamne care nu încetează să-l domine pentru că ea, doamna aceasta de stirpe nobilă, naște mereu copii, iar el îi mângâie, îi încurajează, îi laudă, le pune nume precum Adam în rai și îi lasă liberi să rodească fiecare după datul lui.

Dacă ar trebui să-i ofer o cunună și i-o ofer pentru că merită pe deplin, voi scrie pe bentița de sub florile de laur un text pe care toți absolvenții seminarului știu a-l cânta pe note psaltice: „Omule al lui Dumnezeu și credincios slujitor”, dar și mire al distinsei doamne *Lumină Lină*, felicitări!

La un sfert de veac

În urmă cu cincisprezece ani, la New York, lucrând intens – ca redactor șef – alături de cel ce a fondat revista *Lumină lină. Gracious Light*, scriitorul Theodor Damian, și remarcând faptul că, iată, se împlinea deja un deceniu de la apariție, am avut ideea ca pe coperta revistei să scriem cifra 10. Legat de această ediție aniversară îmi amintesc apoi momentele emoționante când am prezentat-o unui public numeros la sediul Uniunii Scriitorilor din Chișinău.

A urmat apoi seria cu cifra 20 pe copertă, iar acum, grație tenacității fondatorului, dar și a capacității sale de a coopta alături, în redacție sau în paginile revistei, a unui număr – și mare, și divers – de colaboratori, publicația aceasta de cultură românească (singura în SUA), a ajuns să sărbătorească un sfert de veac.

Cititorii sunt și ei mulți și diverși, atât ca formație, cât și ca răspândire pe tot globul, revista acoperind, prin rubricile sale, teme variate, dar nu variabile – constanța fiind și ea unul dintre atuurile cu care publicația se identifică. Așa sunt Teologie, Studii, Proză, Recenzii, Universalia, Documente, Antologie de cenaclu ș.a., Poezia întretesând cu semnături de pretutindeni aproape fiecare rubrică. Nu trebuie uitat Fotoalbumul, martor îndeosebi al activității Cenaclului „Mihai Eminescu”, acele „Întâlniri de vineri”, cum inspirat le numise cândva Aurel Sasu, cenaclu înființat și cititorit cu admirabilă consecvență de Theodor Damian.

În timp, în paginile revistei și chiar ca prezență fizică la cenaclu, unii dintre colaboratori s-au dovedit ei înșiși prezențe constante, redacția menținându-și prietenii literari, invitnd însă mereu alte și alte condeie. Nu e cazul să exemplific, temându-mă de riscul de a omite pe cineva, având în vedere, desigur, numărul mare de semnături. Și nu numai ale unor scriitori români (deși, firese, aceștia sunt cei mai mulți), ci și al unora cu altă limbă de creație.

Astfel, *Lumină lină* a devenit, în timp, o revistă cu deschidere internațională.

Am pus și eu o vreme umărul – începând cu numărul 4 din 2000 – la realizarea ei. De departe acum, colaborez și deschid fiecare ediție cu același interes și aceeași bucurie date de multe pagini interesante.

Îndemn cititorii să le parcurgă. Cu toții, alături de mine, îi îndemn pe fiecare să ureze revistei cât mai mulți ani, cât mai multe pagini interesante și ... cât mai mulți cititori!

În istoria publicațiilor românești *Lumină lină. Gracious Light* va rămâne. Revista are, cu siguranță, și datorită unicității, un loc de frunte.

25 de ani de *Lumină Lină*

Lumină Lină. Gracious Light, Revistă de spiritualitate și cultură românească / Review of Romanian Spirituality and Culture, membră a Asociației Publicațiilor Literare și a Editurilor din România (APLER), publicație ce apare la New York sub îngrijirea Pr. Prof. univ. dr. Theodor Damian, împlinește 25 de ani de apariție.

S-au rotunjit două decenii și jumătate de când această publicație a început să se configureze ca un fenomen cu totul aparte. Și este astfel nu numai pentru că în paginile ei au apărut nume dintre cele mai importante pentru scrisului în limba română, ci și pentru faptul că, în – pretins revoluționarul nostru post-decembrism – prin paginile ei, în timp, s-a conturat tot mai ferm un mod, din păcate mai singular, de a gândi și înțelege starea – și rosturile – literaturii atât de discutat și de discutabil. Vreme de mai bine de trei decenii, actualitatea noastră culturală a excelat doar prin incapacitatea de a răspunde exigențelor acelei *paradigme a realității schimbate* despre care vorbise cândva Marshall McLuhan. Așa se face că – într-un fel – cu *bună* (!) *știință* s-a ignorat faptul că exilul literar dobândise dimensiuni de *component* al unei istorii (*literare, dar nu numai!*) devenită *eveniment verbal*. Obstinația cu care, în țară, în interiorul a ceea ce numim *Instituția Istoriei Literaturii* noastre s-a continuat (unii spun că s-a organizat) un anumit gen de tăcere, de menținere în umbră, a acelui fenomen unic în Europa, confirmă aserțiunile istoricului Tony Judt (*Reflecții asupra unui secol XX uitat*, Polirom, Iași, 2011, p. 11). privind insistența perversă „a contemporanilor de /.../ de a încerca din răspuțeri mai degrabă să uite decât să-și amintească.” (*Ibid.*, pp.11, 12).

În viața României de după ‘89, revista *Lumină lină* s-a numărat printre acele puține, mult prea puține, publicații scrise în limba română care au încercat, și chiar cu consecvență au reușit să determine o aplecare asupra autenticelor valori literare ale exilului, a particularităților lingvistice și estetice, a singularelor și tragicelor experiențe politice și culturale din care scrisul celor băjeșiți și-a extras determinările. Așa se face că în paginile ei, au scris/ scriu și cei (și despre cei) din exil (câți au mai rămas), scriu și cei din actuala diasporă, dar întâlnim și semnăturile unor condeieri importanți pentru actualitatea literară din România de azi. La Mulți Ani *Lumină Lină!*

***Lumină Lină* la ceas aniversar**

Cu aleasă considerațiune și sincere gânduri de bine am onoarea să vă semnaliez că *Lumină Lină. Gracious Light*, Revistă de spiritualitate și cultură românească / Review of Romanian Spirituality and Culture, ISSN 1086-2366, a peer reviewed publication, indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive, membră a Asociației Publicațiilor Literare și a Editurilor din România - APLER, realizată la New York sub grija și munca directă a *Pr. Prof. univ. dr.* Theodor Damian, împlinește 25 de ani de apariție.

Profesorul universitar Theodor Damian este o personalitate excepțională a neamului românesc, teolog, doctor în teologie și doctor în filosofie, poet, eseist, remarcabil om de cultură și spiritualitate, enciclopedist și povătuitor, sprijinitor al românilor din America și de pretutindeni.

Lumină Lină este publicată în format carte, în condiții grafice de înaltă ținută profesională, corespunzătoare cu aspirațiile și interesul pentru spiritualitatea și cultura românească autentică manifestate în comunitatea din SUA și de pretutindeni. Revista a fost menționată, recenzată, prezentată în numeroase reviste din țară și din străinătate. Producția editorială reflectată în paginile revistei *Lumină Lină* nu este ruptă de aceea care se desfășoară în România. Dimpotrivă, revista este direct implicată în orizontul cultural româno-american, iar mișcarea teologică, publicistică și culturală din țară este viu interesată să cunoască opiniile, impresiile și judecățile de valoare ale românilor de pretutindeni. Revista este distribuită în SUA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

Conducerea revistei *Lumină Lină*, prin Prof. univ. dr. Theodor Damian este pe cale să realizeze întâmpinări de proiecte concrete către Academia Română, Uniunea Scriitorilor din România, Academia Oamenilor de Știință, universități, alte instituții și organizații, care să valorifice arhivele și documentele neprețuite, oportunitățile de nețărmurit interes de a sistematiza, studia, interpreta și înscrie în istoria culturii României aspecte referitoare la literatura, cultura, spiritualitatea și realizările oamenilor români remarcabili, de anvergură mondială, care de-a lungul timpului au avut și au contribuții excepționale în SUA, la cultura și spiritualitatea românească dar și internațională.

La adresa de site www.romanian-institute-ny.org se pot accesa date și informații extinse, inclusiv ediții ale revistei *Lumină Lină* în format pdf.

Stimate domnule Ambasador și Prof. univ. dr. Ioan Gâf-Deac,

Cererea dvs. mă onorează. Va port și va voi purta întotdeauna respectul și prețuirea pentru Omul valoros, vizionar și strateg care sunteți. Pentru mine asta veți rămâne mereu. Îmi pare rău, însă, ca drumurile noastre nu s-au intersectat mai mult, căci aveam mult mai multe de învățat de la dvs. Dar, timpul nu este trecut niciodată.

Mă onorează nespus faptul ca fac parte dintre cei care pot aduce un omagiu cat de mic muncii depuse de pr. prof. Th. Damian. Cat îl privește pe preotul prof. univ. dr. Theodor Damian, cu care am colaborat destul de mult in perioada in care exista învățământul la distanta la USH, am de spus numai cuvinte de lauda. Răspundea întotdeauna prompt și rezolva problemele cu rezeziune, deși ne despărțeau mii de km distanta și o diferență de fus orar de 7-8 ore. Pentru mine faptele vorbesc, și nu ceea ce spun oamenii. Vorbele se duc in vânt, dar faptele rămân. Asta este tot ceea ce contează. Iar părintele Damian are cu ce se lauda, din plin. Numai pentru faptul ca a ținut in frâu o întreaga comunitate de romani in SUA și este enorm de mare lucru. Și nu oriunde, ci in New York.

Știu cat de utili sunt preoții in afara tarii. Și nu undeva in Europa, care ne e mai aproape, ci la un ocean distanta și mii de km. Am avut șansa sa trăiesc trei ani de zile in locuri diverse din SUA, de la sud la nord, și am văzut și trăit personal o astfel de experiență, de roman aflat departe de casa, deci știu ce vorbesc. Doar pentru acest lucru, ca a avut grija de sufletele romanilor plecați la mii de km de casa, și preotul Damian merita tot respectul și prețuirea cuvenite! Ca sa nu mai vorbim de păstrarea vie, in mințile romanilor, a literaturii, culturii și spiritualității românești, atât a celor plecați din tara și stabiliți in străinătate, cat și a celor născuți acolo.

In SUA nu se stabilesc orice fel de romani, nu ajung nevoiași, caci nu au cum. Ajunge numai o anumita categorie de romani. Dar ceea ce m-a frapat foarte tare la romanii din SUA este ca cei născuți acolo din părinți romani, ajunși totuși la vârste venerabile, cunoșteau prea puțin despre patria lor, dar, o IUBEAU NESPUS!!! Pentru ei, preoții reprezentau legătura cu tara și cu rudele lor pe care le aveau atât de departe! Și numai pentru asta, ca a ținut loc de tara, de familie, de rude și prieteni aflați la mii de km depărtare, părintele Damian merita stima și respectul cuvenite.

Atașat acestui e-mail veți găsi un mesaj care este adresat părintelui prof. Th. Damian cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la apariția primei publicații românești editata de părinte. Eu nu am avut onoarea sa îl cunosc personal pe prof Damian, de aceea va rog pe dvs. sa ii transmiteți mesajul meu.

O zi frumoasa va doresc, cu multa sănătate întregii familii!

Cu stimă,

Elena Gurgu

Mesaj de mulțumire la moment aniversar

Stimate domnule Pr. Prof. univ. dr. Theodor Damian,

Deși vă despart atâtea mii de kilometri de țara natală, fiind stabilit de foarte mulți ani la New York, inima dumneavoastră continuă să bată și să simtă românește, ca a unui adevărat patriot. Apreciez cu respect și prețuire efortul dumneavoastră neostenit de a ține aprinsă flacăra românismului pentru comunitățile de români de peste hotare, atât pentru cei care au plecat din România și s-au stabilit în SUA, cât și pentru cei care s-au născut departe de patria lor.

Comorile noastre românești, cu o însemnătate deosebită, precum literatura, cultura, spiritualitatea, dar și realizările românilor remarcabili, de anvergură mondială sunt ținute vii în inimile românilor noștri de pretutindeni din SUA datorită eforturilor dumneavoastră neîncetate. Totodată, toate acestea le aduceți la cunoștința lumii întregi, dar în mod special cetățenilor americani, care cunosc atât de puține lucruri frumoase despre România și oamenii ei.

Acum, la ceas aniversar, la împlinirea a 25 de ani de la prima apariție a revistei intitulată *Lumină Lină. Gracious Light*, Revistă de spiritualitate și cultură românească / Review of Romanian Spirituality and Culture, ISSN 1086-2366, o revistă recenzată, indexată și ale cărei abstracte apar publicate în World Laboratories and Scientific Resources Index și în TLS Arhive, membră a Asociației Publicațiilor Literare și a Editurilor din România - APLER, realizată la New York, SUA, vă doresc la cât mai multe publicații valoroase, iar cultura și spiritul românesc să dăinuie pururea prin intermediul mesagerilor ca dumneavoastră, care sunteți ca un giuvaer de o valoare inestimabilă.

Așa să vă ajute Dumnezeu și de acum înainte !

Mă aplec în fața dumneavoastră în semn de respect și prețuire, împreună cu sincere mulțumiri pentru ceea ce ați realizat până în prezent.

Cu deosebită stimă și considerație,

Conf. univ. dr. Elena Gurgu, Deputy-Chief Editor al jurnalului *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, București.

***Lumină Lină* – 25**

Dacă îmi aduc bine aminte, despre revista *Lumina Lină* (*Gracious Light*), care apărea la New York, sub patronajul părintelui și scriitorului Theodor Damian, am aflat întâia oară de la părintele-protopop hușean Marcel Miron, colaborator, cu versuri, al numitei publicații și care fusese coleg de seminar, apoi la Teologie, cu eminentul cleric și om de cultură de peste Ocean. Altminteri, după câțiva ani, aveau chiar să se încuscrească. În acei ani, eram colaborator la o altă revistă românească newyorkeză, remarcabilă și aceasta, diriguată de regretatul scriitor și patriot Gabriel Stănescu – *Origini*. Pe aceste căi neștiute ale Domnului am devenit colaborator și la *Lumină Lină*, chiar dacă intermitent.

Cele două reviste au ținut, ani în șir, trează conștiința românească pe mapamond, fiind excelente, ca valoare și colaboratori, și mă miră că memoria lor lipsește din *Dicționarul general al literaturii române*, editat de Academia Română prin grija și coordonarea academicianului Eugen Simion. Proiectul acestui dicționar, cu totul salutar, promitea radiografierea literaturii și revuisticii românești, fără discriminări, de pe întreg globul. Ignorarea s-a produs pe fondul semnalării elogioase a celor două publicații de către majoritatea covârșitoare a revistelor din Țară și de peste hotare. Sperăm ca în noua ediție, revăzută și adăugită, eroarea să se fi îndreptat.

Lumină Lină a ajuns, iată, la un sfert de veac de existență. Odată cu publicația, părintele Theodor Damian s-a impus ca o personalitate de excepție a culturii și conștiinței spirituale ortodoxe, ca profesor universitar, poet, teolog, eminescolog, publicist. A știut să adune în colegiul de redacție și în juru-i colaboratori de valoare precum regretatul Vasile Andru, prozatorul și eseistul de anvergură, apoi criticul și istoricul literar M. N. Rusu, Mihaela Albu, Dan Anghelescu, Gellu Dorian, George Alexe, Ioan Gâf-Deac, Aurel Ștefanachi, Muguraș Maria Vnuck, David Vnuck, Claudia Damian, care a asigurat secretariatul, tehnoredactarea, redactorii Sorin Pavăl și Andreea Condurache. De-a lungul anilor au colaborat numeroși scriitori, oameni de cultură, specialiști din țară și de peste hotare, între care (citez răsfoind doar câteva numere): Adrian Lesenciuc, Dan Toma Dulciu, Adrian Dinu Rachieru, Nicolae Georgescu, Sorin Lory Buliga, Langhorne Clemens, Traian Nojea, Ioan N. Roșca, Lucian Costache, Cornelia Suruianu, Stelian Gombos, Ioan C. Teșu, Mihaela Manea Stroe, George Liviu Teleoacă, Aurel M. Cazacu, Constantin Miu, Cristina Tamaș, Marcel Miron, Zenovie Cărlugea, Adrian Gh. Paul, Gabriela Rusu-Păsărin, Mircea Itu, Marian Nencescu, Tudor Nedelcea, Angela Baci, Nicolae Mareș, Theodor Râpan, Nicolae Dan Fruntelată, Passionaria Stoicescu, Coman Șova, Florentin Popescu, Ion Roșioru Ioana Paloda-Popescu, Ștefan J. Fay, Mădălina

Bărbulescu, Dan Chițu, Valentin Coșereanu, Andrei Zanca, Pr. Dr. Nicolae Nicolescu, Horia Ion Groza și mulți alții.

Laudă tuturor celor care au ținut cărna revistei, în vremuri mai bune sau mai rele, odată cu un călduros *La mulți ani!*

ANCA SIRGHIE

***Lumină Lină, Gracious Light* - un sfert de secol în lumina spiritului**

Acum când am în mână primele două numere ale revistei *Lumină Lină, Gracious Light* de la New York în an aniversar, mă întreb cu emoție cum ar fi fost comunitatea românilor din metropola lumii fără această emblematică prezență publicistică. Titlul atât de inspirat al revistei ne poartă cu gândul spre imaginea „lumină lină a sfintei slave a Tatălui Ceresc” pe care, dacă îmi amintesc bine, monahul Nicolae Steinhardt o socotea cel mai frumos vers românesc când formula interogația admirativă *Lumină lină a sfintei slave*: mai e alt vers deopotrivă acestuia în limba română? În greacă, adjectivul din expresia „fos hilaron” înseamnă „veselă, jucăușă”, iar traducerea în limba română cu epitetul „lină” îi conferă o mai profundă sugestie semantică și lirică. Ieromonahul de la Cernica, devenit cunoscutul poet Tudor Arghezi, s-a inspirat din același simbol bogat al harului divin (cel ce coboară de Paști la Ierusalim din ceruri), dând expresiei religioase desigur o altă semnificație în poezia sa *Lumină lină*, studiată și de noi în școală.

Lumina binecuvântată a acestei publicații românești newyorkeze radiază din metropola lumii până spre marginile Terrei, ea fiind expedită spre America, Europa, Australia, ajungând până în Orientul Mijlociu la porțile Ierusalimului din Israel. Desigur că s-ar putea zice că tehnica modernă a comunicațiilor rezolvă acum foarte ușor o asemenea circulație în rețea online, devenită o practică frecventă în lumea publicisticii. În schimb, eu nu cunosc nicio altă revistă românească să fie purtată de la New York, ca aceasta, prin cele mai importante centre ale României într-un colind dedicat dialogului cu scriitorii țării. Este un pelerinaj cultural singular, numit „Zilele *Lumină Lină*” și desfășurat în peste 20 de ediții anuale. Pretutindeni unde a făcut un asemenea popas, directorul revistei Theodor Damian a oferit gratuit sute de exemplare celor interesați să citească textele frumoase și interesante pe care le-a publicat. La fiecare eveniment literar astfel organizat, unii scriitori s-au arătat interesați să fie publicați în revista de spiritualitate și literatură de la New York. Participând la edițiile de la Constanța, București, Bistrița și organizând pe cea de la Sibiu în 2011, am realizat că aceasta este

una dintre cele mai eficiente forme de zidire culturală ce apropie diaspora americană de țara-mamă.

În America de-a lungul timpului s-au scos multe publicații bisericești, așa cum apare din 1936 și până în prezent *Solia*, „foaia de zidire sufletească” a Episcopiei Ortodoxe Române din America. Însă targetul și structura revistei *Lumină Lină*, patronată de The Romanian Institute of Orthodox Theology and Spirituality din New York, SUA, sunt cu totul diferite, ca o publicație în care filosofia creștină și literatura se îngemănează. De aici și o anume elită intelectuală căreia i se adresează, publicul-țintă diferind de cititorii calendarelor și ziarelor românești americane, încărcate cu reclame și anunțuri publicitare, desigur, necesare și acelea.

Directorul acestei reviste unice în diaspora conaționalilor noștri din America, poetul Th. Damian, valorifică dubla sa competență profesională, adică pe cea de preot, care și în prezent păstorește „familia de duminică” de la Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel din Astoria, și nu mai puțin calitatea de filosof de rang universitar la Metropolitan College din Manhattanul newyorkez, unde mai scoate alte două reviste științifice, dar acelea în limba engleză.

De un sfert de secol deja, Domnia Sa susține neprecupețit cea mai importantă rubrică a publicației, cea de Teologie, unde eseurile sale se așază pe linia de cumpănă dintre predica liturgică și cursul universitar, totdeauna atent să se conecteze la evenimentele imediate ale vieții Bisericii ortodoxe. Tocmai datorită nivelului asigurat comentariului eseistic, rubrica sa este un popas mereu spornic pentru cititorii revistei.

Iață o scurtă prezentare a numărului 2 al revistei pe acest an: În prag de praznic pascal, prin eseu „Învierea Domnului-restaurarea omului” autorul punctează importanța evenimentului major al creștinătății afirmând: „După aducerea omului dintru neființă la ființă și înzestrarea sa cu chipul lui Dumnezeu, Învierea lui Hristos este cel mai mare dar făcut de Dumnezeu omenirii. Atât de mare încât, copleșiți, ne întrebăm cu psalmistul: „Ce este omul că-ți amintești de el, sau fiul omului că-l cercetezi?” (Ps. 8. 4) Periplul pe care autorul îl propune cititorilor prin interpretarea zicerilor unor înțelepți conduce în final spre concluzia, demnă de reținut: „Învierea Domnului conferă o nouă dimensiune existenței umane, ea echivalând cu o nouă creație și generând un nou mod de a concepe lumea și viața, un nou mod de a fi.” Menite să atenueze nota savantă a discursului, lucrarea sculptoriței Viorica Colpacci *Mormântul gol* ca și psalmii lui Horia Ion Groza (întocmai celor semnați de Pr. Marcel Miron în nr. 1, precedent, al revistei) dau răgazul meditației asupra ideilor din eseu tocmai citit.

Rubrica STUDII aduce rodul unor cercetări de Istorie a Bisericii, de obicei foarte bine ancorate științific, cum dovedesc și notele bibliografice temeinic înserate în josul paginilor, suplimentând informația cu date privitoare la sursele documentare folosite. Sub titlul „Adevărul suprem dumnezeiesc: Taina Sfintei Treimi”, Pr. Dr. Nicolae Nicolescu propune

cititorilor reflecțiile preotului martir Pavel Florenski. Într-un eseu dens, în care periplul autorului cuprinde popasuri la cugetările unor sfinți părinți ca Vasile cel Mare și Fericitul Augustin, se subliniază importanța gândirii martirului Pavel Florenski, care afirmă „în cuvinte remarcabile inexprimabila profunzime a Tainei Sfintei Treimi”. Ideile sunt susținute de nu mai puțin de 47 note bibliografice, dovedind că preotul martir cu ajutorul matematicii și fizicii moderne „salvează gândirea creștină de la scepticism, psihologism și agnosticism.”

Fie că se încadrează în rubrica intitulată EMINESCIANA sau este vorba de un studiu, număr de număr exegeza poetului nostru național se completează în mod interesant și consistent. Valentin Coșereanu, printr-o „detectivistică literară” curajoasă, izbutește să editeze *Opere. Poezii de Eminescu* în vol. I (1866-1876) și vol. II (1877-1883) pornind de la valorificarea spațiului ipoteștean. După o riguroasă documentare făcută la Arhivele Statului din capitală, corelând date găsite la Botoșani, unde același sculptor I. Georgescu a finisat un bust dedicat „poetului nepereche”, Tanța Tănăsescu punctează colaborarea artistului român cu parizianul Louis Martin la ambele lucrări. Astfel, cercetătoarea oferă cititorilor revistei newyorkeze date inedite despre basorelieful lui Eminescu de la Cimitirul Bellu din București. Investigația merge până la descoperirea matriței de ghips a efigiei funerare, pe care a aflat-o în colecția particulară donată Muzeului de Artă Plastică din Câmpulung-Muscel de scriitorul Mihai Tican Rumano, a cărui faimă de călător prin țări exotice merită interesul unor cercetări viitoare. Socotim astfel, pentru că lucrările sale de memorialistică sunt prea puțin cunoscute până în prezent.

Tot literaturii îi sunt consacrate paginile bogate de poezie, dacă am selecta fie și doar numele Mihaelei Albu, de PROZĂ în ilustrația Flaviei Topan sau TEATRU, exemplificat de Dan Ciupitu (cu „Suita Nr.1 în G major pentru violoncel de J. S. Bach”), alături de rubricile DOCUMENTE ȘI MĂRTURII, CĂRȚI ÎN AGORA, RECENZII, REPORTAJE, devenite de mult timp tradiționale în structura revistei. Ca totdeauna, recenzii precum cea a Milenei Lițoiu intitulată „Dumitru Ichim - inovator al limbii și simțirii poetice” sau cea semnată de Ada Stuparu „Considerații lirice-despre poezia lui Dumitru Cristănuș” punctează apariții recente în România ca și în Canada ori SUA. Remarcabilă este recenzia Mihaelei Albu la cartea lui Constantin Eretescu *Jurnalul de veghe*, ajunsă la vol. 4 (2011-2018), „o frescă a lumii contemporane de dincolo și de dincoace de ocean, o lume în care un intelectual român trăiește, dar o și analizează cu luciditate.” Protagonistul este un perfecționist ce trăiește drama deștărârii, după care Țara făgăduinței îl supune la o suferință „a inadecvării”. Între volumele rubricii Cărți în agora, semnalăm Fastuosul album cartografic dedicat Transilvaniei, realizat de Stoica Lascu.

Redactorul-șef SUA, nu altul decât cunoscutul critic literar M. N. Rusu, asigură o mobilitate a rubricaturii, mereu mulată pe conținutul materialelor, selectate de obicei cu mult discernământ.

În sumar este prezentă uneori și rubrica ISTORIE, care găzduiește în nr.1 al anului XXV, studiul Prof. univ. Th Damian „Mărturii ale implicării Bisericii Ortodoxe Române în evenimentele legate de Unirea Principatelor”. O tradiție remarcabilă a revistei este să aducă prin rubrica UNIVERSALIA în fața cititorilor poeți reprezentativi ai altor culturi, prin traduceri lui K. V. Twain (Diana Cărligeanu) care a transpus în engleză poezii eminesciene sau Muguraș Maria Vnuck, care a tradus în engleză versuri de Menachem M. Faleh, lor adăugându-li-se ca bun traducător și Ioan Ioniță din Illinois, SUA.

Punctual prezentate sunt personalitățile din rubrica PORTRET, tot astfel cum Ioan Haineș scrie despre Grupul Literar „Catacomba”: Ioan N. Roșca. Salutăm inspirata prezență a poetei Mihaela Malea Stroe în mai noua rubrică PUNCTUL PE I, unde spiritul ironic din titlul „Degeaba? Da, degeaba!”, pornind de la mesajul concertului cu care colindase țara Tudor Gheorghe, susține diatriba împotriva celor ce nu înțeleg spectrul problemelor cu care se confruntă România postrevoluționară, autoarea îndemnând ultimativ la responsabilizarea conaționalilor ei.

Totdeauna bogat, FOTOALBUMUL cu ilustrarea evenimentelor „familiei de duminică” din parohia ortodoxă de la Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, este una dintre atracțiile tuturor cititorilor, ca o punere la curent cu evenimentele desfășurate acolo. Semnalăm IN MEMORIAM, rubrica ce vădește respectul pentru cei plecați dintre cei vii, ideea fiind pe cât de legitimă, pe atât de generoasă în sine. Poeta Dana Opriță sub titlul „Am făcut teatru din dragoste, nu din frică” a publicat amintirile care o leagă de Ducu Darie (1959-2019), regizorul înzestrat cu un „uriaș talent” și cu o fire prietenoasă, niciodată dezisă. Surpriza mea a fost să-i descopăr pe amândoi liceeni la Colegiul național „Sf. Sava”, unde și eu am fost profesor titular de literatură română în anii mei bucureșteni, drept care am resimțit o discretă emoție rememorativă, citind admirabila evocare. Poate că la rubrica „Aniversări” din nr.1 al anului 2020 personalitatea uriașă a poetului Nichita Stănescu merita mai mult decât cele două poze oferite de criticul literar M. N. Rusu din colecția proprie, chiar dacă acelea sunt de o reală valoare.

Nu avem pretenția de a epuiza toate rubricile acestor numere ale primei părți de an 2020. Nici nu ne-am propus o asemenea exhaustivitate pornind de la faptul că revista nu are o structură rigidă, absolut constantă, ci ea fluctuează în funcție de factura textelor selectate de Th. Damian și M. N. Rusu spre publicare. Pentru aspectul îngrijit al numerelor 1 și 2 din anul aniversar 2020, remarcabile prin corectitudinea formei textelor, ca și pentru modul cum au fost introduse ilustrațiile în pagini, mulțumiri i se cuvin aduse în primul rând secretarului de redacție, preteasa Claudia Damian.

Ajunsă la redutabila vârstă a sfertului de veac, *Lumină lină* de la New York se impune în peisajul revuistic românesc ca un caleidoscop în care

trecutul se întâlnește cu prezentul în cercetări de spiritualitate și de literatură. În an aniversar, ea continuă să fie o publicație elegantă, în paginile căreia se întâlnesc ambele maluri ale Atlanticului de nord, rezonând în ritmul celei mai autentice armonii. Dialogul diasporei cu țara prin cultură națională, temeinic înțeleasă și promovată, poate oricând să certifice identitatea poporului nostru în spectacolul globalizant al lumii contemporane.

DUMITRU PUIU POPESCU

Bun găsit, doamnă Anca Sîrghie

Preotul, poetul, omul special Theodor Damian merită toată aprecierea și considerația lumii românești oriunde se găsește.

Cu tenacitate și eforturi neștiute a reușit să coordoneze și să clădească o lume spirituală de excepție.

Cu dragoste și prietenie îi dorim ani buni și de succes în continuare.

Plăcere să citim această recenzie aniversară a d-voastră și să o publicăm la www.observatorul.com

Sărbători în sănătate și pace sufletească! La mulți ani!

PASSIONARIA STOICESCU

L.L., la aniversară

Dacă se zice că „omul sfințește locul”, atunci de la omul gata sfințit, în trup de plaiurile natale românești, în spirit de ortodoxie și filosofie, în cuget de harul duhovnicesc și în suflet de Poezie, la ce să te aștepti? La toate cele de mai sus îngemănate într-o revistă cu nume de rugăciune liturgică la vreme de Vecernie, pentru că a fost dimineață, și prânz și amiază, apoi seară, când lucrurile s-au adunat în matcă și ți-ai rostit rugăciunea ca pe o alinare a dorului de acasă... *Lumină Lină* e acest nume al unei reviste ajunse azi la maturitate, 25 de ani de existență, adică o viață de OM, pentru oameni...

Cel care a ctitorit-o este nimeni altul decât Theodor Damian, premiat al Guvernului României, ca una dintre primele 10 mari personalități ale românilor din America, în ultimii 100 de ani, clasându-se în 2019 printre cei mai valoroși promotori ai culturii românești din New York, Profesor de Filosofie și Etică la Facultatea de Științe Sociale „Metropolitan College of New York”, președinte al Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și al Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din New York, paroh al Bisericii Ortodoxe Române „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din New York, editor al revistei *Lumină Lină*, Președinte al Filialei Americane a Academiei

Oamenilor de Știință din România, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România, ziarist, membru al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România.

Lumină Lină de la bun început a promovat cultura românească în diaspora din SUA, s-a străduit și a reușit să dezvolte în conștiința românilor de acolo apartenența la neamul și limba română cu toate valorile sale multimilenare, a creat și a menținut constant o punte de legătură între cultura de acasă și cea a românilor americani, în așa fel încât, conform aprecierilor editorului, „să elimine falsa presuposiție că ar exista două sau mai multe culturi românești”, să fie un mijloc de informare și dezbateri asupra problemelor culturale și teologice contemporane.

Grație paletei largi de dimensiuni pe care le întruchiează, *Lumină Lină* are un conținut cu totul special: literatură, teologie, istorie, filologie, arhitectură, sculptură, informații culturale, cronică de cenacul, pagini din exil-emigrație, note și consemnări, revista presei, index de nume etc. Ea înseamnă cu adevărat o publicație ce te ajută să afli multe informații internaționale privind diverse activități culturale, cărți nou-apărute, ziare, oameni ce colaborează aici, din SUA și România. Valoarea ei nu e doar informativă și documentară, ci și de sensibilizare sufletească.

Revista este vie, în sensul racordării și reflectării a ceea ce se întâmplă în România ca activitate spirituală și culturală, teologică și pastorală, de prezentare a literaturii clasice și contemporane. În varii perioade, ea ajunge și în România, în chip de *caravană culturală*, stabilind concret „poduri” de legătură cu diverse reviste și cenacluri literare din unele zone ale țării. Personal, am avut onoarea de a participa la câteva astfel de manifestări la Sibiu, Giurgiu și Bistrița.

Nivelul ei intelectual și artistic s-a relevat prin ani, grație unor studii și articole de mare diversitate și scrise cu profesionalism, într-un format grafic elegant, depășind stadiul inițial de „buletin” și trecând în acela de „carte”, prin care se promovează spiritualitatea românească pentru un public de largă rezonanță națională și internațională.

Lumină Lină e un soi de manual cu lecții de viață și înțelepciune, lecții de patriotism, lecții de religie. Biserica a fost și a rămas „maica spirituală a neamului românesc”, după cum o percepea Mihai Eminescu. Ea are rolul de a sensibiliza sufletul omesc, dar mai ales de a-l responsabiliza.

Pe lângă „familia” care îngrijește revista la New York, unde alături de Theodor Damian își dă obolul neprecupețit, distinsa sa Doamnă, presbitera Claudia, trudește o întreagă pleiadă de colaboratori, redactori (în SUA și în România), fotoreporteri, consilieri editoriali, talentați și loiali cauzei înalte a publicației. Și grație lor, revista a ajuns la acest nobil prag de maturitate: un sfert de veac!

„La mulți ani”, *Lumină Lină*!

„La mulți ani!”, dragă Theodor Damian!

Sănătate, izbândă-n toate și, mai ales,

„La mulți fani!”

Happy Birthday Lumină Lină / Gracious Light, A Review of Romanian spirituality and culture

This year *Lumină Lină / Gracious Light, Revistă de spiritualitate și cultură românească / Review of Romanian Spirituality and Culture* has enjoyed 25 years of continuous publication. It is not an easy thing to keep up with the living flame of spirituality which, first of all, connects on a permanent basis the feelings and the thinking of the Romanians who live across the Ocean with those who still live 'at home'. It is not an easy thing to maintain the image of foreign writers who have been and who will surely be published in the pages of such a prestigious review which has expressed itself through the seriousness and high quality of its texts and themes.

This publication has been eagerly anticipated by its readers for each issue which is published quarterly. There have been thousands of pages during these twenty-five years. There have been hundreds of writers who have seen with happiness their names and texts published here. There has always been a large variety of topics: theological, Romanian and international literary criticism and history, philosophic essays, prose, poetry, literary translations into and from Romanian, countless book reviews, and the photo album which illustrates an unparalleled activity which has been carried on both in New York through "Mihai Eminescu" literary society and also anywhere in the world.

Lumină Lină / Gracious Light has been 'the living mirror' of a continuous activity.

It is the quintessence of a contemporary literary history page displaying books written by Romanian or international writers, personalities who in time have been invited to New York, visual arts, photography or fashion shows.

Thanks to Father and Professor Theodor Damian PhD, its Founding Manager, *Lumină Lină / Gracious Light* is a review which one can come across and read on all world meridians and parallels. It harbingers outstanding international events, accommodating them with generosity and joy, sharing with academic rigour and professionalism the light of their creating word and spirit.

We wish it long life in the future and may its creative light last for ever!

***Lumină Lină* – 25**

De vreo două decenii, primesc, pe adresa ziarului nostru, revista de spiritualitate și cultură românească *Lumină Lină* din New York. Cum am ajuns pe lista de prieteni ai revistei? Scriitorii din Botoșani, prezenți an de an la Serile de Poezie de la Desești, m-au recomandat întemeietorului revistei, teologul și scriitorul Theodor Damian, cu rădăcini natale în Botoșani. După studii de teologie și filosofie în țară și străinătate, grație sfatului marelui mitropolit cărturar Antonie Plămădeală, teologul Theodor Damian obține o bursă de studii în America. La împlinirea studiilor, se stabilește într-o aripă a celui mai orgolios oraș american – New York unde începe marea aventură a zidirii spiritului românesc peste Ocean. Fără nicio exagerare, el este misionarul de vocație! A pus o bornă luminoasă unde s-a stabilit. Strălucita împlinire profesională a mers mână în mână cu ctitorirea unor instituții de cultură cu impact în lumea românească americană.

Fondează Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și Cenaclul literar „Mihai Eminescu”, din New York. Este paroh al Bisericii Ortodoxe Române „Sfinții Apostoli Petru și Pavel,” Astoria – New York, unde părintele-întemeietor face cunoscută teologia ortodoxă română prin prelegeri și simpozioane teologice. În prezent, este și profesor emerit la Metropolitan College din New York. În urmă cu două decenii și jumătate, teologul și scriitorul Theodor Damian înființează revista *Lumină Lină* (*Gracious Light*), periodic trimestrial de cultură și spiritualitate românească, o voce recunoscută, de referință a culturii românești din America.

Revista are rubrici de teologie, critică literară, poezie, proză, unde publică atât autori din România, cât și din diaspora românească din SUA și alte țări. Revista este destinată comunităților românești din 23 de țări – 19 țări europene, America, Israel, Canada și Australia. Într-un interviu, părintele Damian descifra semnificația numelui revistei: „Am căutat o denumire care să îmbine armonios ambele dimensiuni urmărite – teologia și literatura. Expresia sună lin, frumos, dulce, armonios, ca o scurtă melodie plăcută urechii și inimii. *Lumină Lină* este și numele unei rugăciuni liturgice la slujba de seară – vecernia. Pentru noi, cei trăitori departe de țară, titlul sună ca o rugăciune, ca o alinare a dorului de casă.”

Prima întâlnire cu părintele Theodor Damian, pe pământ românesc, s-a întâmplat, cu câțiva ani în urmă, la Mănăstirea Bârsana. Nu uit nici astăzi, în drum spre sfântul lăcaș de pe Iza, am fost cucerit de fireasca emoție a întâlnirii. Atunci am constatat amândoi că ne cunoșteam din lecturi reciproce, dar nu ne știam. Așa mi s-a întâmplat și cu academicianul Nicolae Dabija, la un pod de peste Prut. Acolo, în sala de conferințe a mănăstirii, am luat seamă de dimensiunea teologică a părintelui, de inflexiunile unei voci care onorează altarul. Vremea a trecut, eu primeam cu rigoare revista în

Maramureș, prezentând conținutul ei cititorilor *Graiului*. Nu uit că părintele Damian a trecut și pragul redacției noastre.

A venit vremea să trec și eu Oceanul, la prima întâlnire cu Marco. Acolo, pe pământ american, am luat legătura cu părintele Damian. Am fost invitați la sediul revistei. Așa am ajuns de două ori, dimpreună cu Viorica și Horațiu, în acea agora românească, sfințită de un spirit ziditor. Într-o aripă a celui mai orgolios oraș american, un român a învățat cum se prind rădăcinile cu folos într-un loc străin, care devine a doua patrie. De neuitat rămâne reîntâlnirea, acolo în Astoria newyorkeză, cu criticul literar M. N. Rusu, redactorul-șef al revistei, prieten din studenția mea bucureșteană. Revista demonstrează cum poți aduna în jurul tău români pe care destinul i-a stârnit din țara natală.

În rândul preoților misionari, Theodor Damian face o figură aparte. Este un păstrător de identitate, un slujitor al altarului, dar și al celui academic. Prin fondarea revistei *Lumină Lină*, s-a zidit un lăcaș de suflet, cu o putere de iradiere în lumea americană a valorilor de spiritualitate creștin românească. Teologul și scriitorul, cu multe cărți, a fost desemnat, recent, una dintre primele zece mari personalități ale românilor din America. Cuvintele par ceremonioase la o aniversare, cum este firesc, dar ca unul care am fost cuprins în calendarul unor realități evidente din destinul revistei depun mărturie că într-o aripă a celui mai orgolios oraș american, New York, această publicație, unică în felul ei, iradiază în lumea românilor tocmai lumina lină necesară rezistenței noastre oriunde ne-am afla.

Scriitorul și teologul Theodor Damian este legat de Maramureș prin prieteni, dar și prin colaborarea la revistele *Nord Literar* și *Cronica satului Desești*. Am în față numărul pascal al revistei aniversate. Directorul ei, părintele Damian, scrie un editorial adecvat acestor zile: Învierea Domnului – restaurarea omului. Din partea Maramureșului, La mulți ani, *Lumină Lină!*

NICOLAE MAREȘ

Cuvânt de recunoștință și îmbărbătare

De peste ocean, de unde ne-au parvenit în ultima vreme vești atât de triste, neliniștitoare privind ravagiile pe care le face coronavirusul pe continentul american, am primit și o veste frumoasă, îmbucurătoare, dătătoare de speranțe. A văzut lumina tiparului, la a 25 aniversare de la apariție neîntreruptă, revista de cultură și spiritualitate românească: *Lumină Lină*. Am în față primele două numere din 2020 de mare ținută intelectuală, rod al activității neobosite desfășurată de colectivul redacțional, condus de Părintele prof. univ. dr., poetul, Theodor Damian, de redactorul șef, publicistul, criticul și istoricul literar, M. N. Rusu și alții. Răsfoind cele două

numere dense, în care întâlnim semnăturile unor importanți creatori din SUA și din România, ne convingem ușor, și de data aceasta, că revista apărută la NY este o publicație de frunte a revuisticii românești din ultima vreme, a cărei ținută este demnă de toată lauda. În acest moment aniversar, dorim ca lumina ei lină pe care o aduce de un pătrar de veac în sufletele românilor din America și a celor din țară să devină tot mai strălucitoare, plină de învățăminte și dătătoare de speranțe, de realizări și încurajări. Fie ca ea să rămână în continuare suflet din sufletul nostru acasă și peste ocean.

Editorialul semnat de Sfinția sa Prof. Dr. Theodor Damian, cu prilejul Sărbătorilor Pascale: „Învierea Domnului – restaurarea omului”, atât de actual în acest an, inspirat de canonul Învierii, ne arată că „atât prin Naștere, cât și prin Cruce, dar mai ales prin Înviere, Mântuitorul Hristos demonstrează că într-adevăr la Dumnezeu nimic nu este cu neputință (Luca 1, 37), că incredibilul devine adevăr, că imposibilul devine posibil. De aici și concluzia patristică din text: „Când calea ți se pare imposibilă, fă din imposibil o cale”.

Revista *Lumină lină* o face din plin. Să laudăm, așadar, împreună cu frații noștri cei dragi din America pe Cel ce ne-a trecut de la moarte la viață și de la pământ la cer, mărturisind cu apostolică încredințare că Hristos a înviat! Cu adevărat a înviat!, frați și fii români americani, atât de apropiați de țara de obârșie și fideli țării de adopțiune – așa cum îi stă bine unui cetățean din mileniul al III-lea.

ION HAINES

Lumină Lină/Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească, an XXV, Nr. 1, ianuarie-martie 2020, New York, Director: Pr. Prof. Univ. Dr. Theodor Damian

Ca de obicei, revista se prezintă la un înalt nivel intelectual și artistic, prin studii și articole de o mare diversitate, într-un format grafic elegant, prin care se promovează spiritualitatea și cultura românească pentru un public de largă rezonanță națională și internațională.

Revista se deschide cu un excelent eseu al Pr. Prof. Univ. Dr. Theodor Damian, intitulat „Clipa, tren spre veșnicie, o meditație liturgică”, pe tema raportului dintre vorbire și fapte, a raportului dintre oameni, dintre oameni și Dumnezeu. Eseul poartă un memorabil motto din lirica norvegiană, o lecție de viață și de înțelepciune, care ne amintește cum să învățăm din tot ce ne înconjoară, de la pietre, de la soare, de la toate, pentru a putea trăi în veci!

„Fapte, nu vorbe”, se spune. Cuvintele sunt importante, dar mai importante sunt faptele.

Un cuvânt este expresia unui gând, iar păcatele pot fi făcute și cu gândul, nu numai cu vorba sau fapta. Când spunem „prietenui la nevoie se

cunoaște”, ne gândim în primul rând la faptele sale. Fapta este temelia oricărei relații.

La Judecata de Apoi, criteriul principal este fapta făcută către aproapele nostru și față de Dumnezeu. Fapta bună este criteriul mântuirii. De aici, o întreagă morală, etica aproapelui. Aceasta trebuie să fie o atitudine permanentă. Biserica are rolul de a sensibiliza sufletul omenesc, de a-l responsabiliza. „Trăiește-ți clipa”, *carpe diem*, dar nu oricum, ci plener, frumos și moral, pentru că ea, clipa, este scara de urcare în trenul veșniciei.

Într-un amplu și documentat studiu, Dr. Vasile Mărculeț face „Considerații privind situația și statutul Bisericii Ortodoxe din Transilvania între ultimul sfert al secolului al XIV-lea și începutul secolului al XVI-lea”.

În eseu următor, Theodor Damian demontează, cu argumente, interpretările îndoielnice ale lui George Bălan pe seama poeziei lui Eminescu. Eseiul descoperă contradicții și confuzii în comentariile lui George Bălan, care pornește de la un plan prestabilit ce nu se suprapune peste datele reale ale biografiei poetului.

Tanța Tănăsescu aduce „Date inedite despre basorelieful lui Eminescu de la Cimitirul Bellu din București”. După cercetări îndelungate, ea face un scurt istoric al acestui monument, declarat obiect de patrimoniu. Prietenii și cunoscuții lui Eminescu (Titu Maiorescu, I. L. Caragiale, I. C. Negruzzi, A. Chibici-Râvneanu, Teodor G. Rosetti ș.a.) au hotărât să ridice acest monument funerar (20 oct. 1890). În 1892, sub efigia realizată de sculptorul I. Georgescu, e adăugată o placă de bronz cu un citat din lirica eminesciană. I. Gergescu este autorul basoreliefului cu chipul poetului. I. Georgescu va realiza un alt monument dedicat lui Eminescu, amplasat la Botoșani și inaugurat în 1890. Acesta precede realizarea efigiei de pe mormântul lui Eminescu de la Cimitirul Bellu (1892).

Totodată, autoarea inventariază, pe scurt, busturile dedicate lui Eminescu (până în 1909): unul din ghips (1889, realizat de Filip Marin, amplasat în incinta Ateneului Român) și trei busturi din bronz: la Botoșani, 1890, autor I. Georgescu, la Dumbrăveni, realizat de sculptorul Oscar Spate (1892) și cel din București, amplasat în grădina din fața Ateneului Român, autor I. Georgescu.

În cadrul rubricii DOCUMENTE ȘI MĂRTURII, cunoscutul critic și istoric literar M. N. Rusu dezvăluie un text inedit al scriitorului Ștefan J. Fay (1919-2009), despre care știm foarte puține lucruri. Criticul ne promite un comentariu în numărul viitor al revistei. Îl așteptăm.

Criticul literar Marian Nencescu prezintă cartea profesorului-academician Alexandru Surdu *De la Marea Unire la România Mare* (2019), „o sinteză culturală și istorică unică în peisajul publicistic românesc contemporan”, plecând de la parabola creștină în care Dumnezeu le dăruiește românilor „darurile Firii, ape și sare, pământuri mănoase și ierburi de leac, la care vecini poftitori au râvnit de-a lungul vremurilor”. Criticul trece în revistă, pe scurt, opiniile unor cercetători de prestigiu care au scris despre

Războiul pentru Întregirea Neamului, ca: Mircea Vulcănescu, Constantin Kirițescu, Regina Maria, Marghiloman, I. G. Duca, Radu Rosetti, Nicolae Iorga.

Criticul intră în polemică cu istoricul Lucian Boia, proaspăt Cavaler al Ordinului de Merit de la Budapesta, care susține fără să clipească: „Calea europeană nu înseamnă revenirea la vechile frontiere, ci are ca țel final dispariția frontierelor”.

Cartea profesorului Al.Surdu este un memento și un avertisment. Ce s-a întâmplat se va repeta dacă românii nu vor înceta să cedeze: teritorii, zăcămintele, populație, suveranitate. Dacă vorbim despre sufletul românesc, trebuie să-i avem în vedere pe toți românii. Cartea este, în același timp, o călăuză, este „Drumul Crucii Noastre, luminată de voința divină”.

La capitolul ANIVERSĂRI, este menționat numele lui Nichita Stănescu (31 martie 1933, Ploiești - 13 decembrie 1983, București) și se publică două fotografii.

Un excelent pamflet la adresa denigratorilor lui Tudor Gheorghe, protagonistul spectacolului Degeaba 30, este scris de Mihaela Malea Stroe. Autoarea demontează cu luciditate și ironie cu argumente imbatabile, toate acuzele care i s-au adus celebrului interpret, spulberându-le pe rând, făcându-le ridicole, ca și pe autorii lor, celebri anonimi, cărora nu le dezvăluie identitatea, dar noi știm cine sunt! Să-l acuzi pe Tudor Gheorghe de ceaușism, de nostalgii comuniste, de naționalism extremist, este o ineptie. Spectacolul lui e o superbă lecție de patriotism, iar critica adusă prezentului, într-o manieră artistică unică, inconfundabilă, nu înseamnă o nostalgie a comunismului, ci, dimpotrivă, o afirmare a unui crez, un avertisment dat politicienilor actuali, un semnal de alarmă la adresa unor realități social-politice, pe care le-am trăit și le trăim.

Într-un alt eseu, „Mărturii ale implicării Bisericii Ortodoxe Române în evenimentele legate de Unirea Principatelor”, Theodor Damian evidențiază rolul Bisericii Ortodoxe și al reprezentanților ei în lupta politică și socială de unitate națională care a culminat cu unirea românilor din Moldova și Țara Românească din 1859. El aduce trei mărturii unioniste prin care se subliniază noblețea neamului nostru (din cele mai vechi timpuri, de la Burebista și Decebal), conceptul de nație, ideea demnității naționale, unitatea de gândire și de simțire între românii din toate provinciile românești. Este vorba despre Arhimandritul Neofit Scriban, rectorul Seminarului teologic de la Socola, Iași, 1856, despre Mitropolitul Sofronie Miclescu, președintele Adunării electivă din Moldova, și despre Mitropolitul Țării Românești, Nifon.

Biserica a fost, așa cum spunea Eminescu, „maica spirituală a neamului românesc”. Ea a avut un rol fundamental în marile evenimente care au decis soarta poporului român în istorie.

La capitolul IN MEMORIAM, Theodor Damian îl evocă pe Acad. Vasile Cândeș, M. N. Rusu, pe Ilie Constantin (1939-2009), Dana Opriță, pe Alexandru Dărie.

Revista mai cuprinde poezii, proză, aforisme, traduceri, recenzii, reportaje, semnate de Marcel Miron, George Filip, Eugen Popin, Dan Anghelescu, Mihaela Albu, Flavia Topan, Gabriela Căluțiu Sonnenberg, Elena Mitru, Lora Levițchi, Victor Teișanu/Lucia Olaru Nenati, Horia Ion Groza, Lucreția Andronic, Alexandra Roceric, Menachem M. Faleh, Odile Cojoacă, Marilena Belu-Capșa, Raisa Plăieșu, Adrian Dinu Rachieru, Milena Litoiu, Raluca-Nicoleta Uilean (Isciuc), Mariana Terra, Ioan N. Roșca.

Un bogat album foto ilustrează numeroasele activități culturale și literare ale cenaclului literar „M. Eminescu” din New York.

Revista *Lumină Lină/Gracious Light*, An Xxv, Nr. 2, Aprilie-Iunie 2020, New York

Revistă de un înalt prestigiu literar și artistic, *Lumină Lină/Gracious Light* promovează spiritualitatea și cultura românească, pentru un public de largă rezonanță națională și internațională. O tematică bogată și diversă, colaboratori de o mare competență profesională, o ținută grafică elegantă caracterizează și acest număr.

Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, directorul revistei, publică, în deschidere, un eseu „Învierea Domnului - restaurarea omului”, cu un citat din Canonul Învierii: „Acum toate s-au umplut de lumină,/ și cerul și pământul și cele dedesubt”. Un excelent eseu, care ne invită la meditație, la înțelegerea mai profundă a semnificației Învierii Domnului, căci, așa cum subliniază autorul, „Învierea lui Hristos este cel mai mare dar făcut de Dumnezeu omenirii”. Nimic nu întrece în importanță această dimensiune extraordinară. Învierea Domnului este poarta deschisă de Dumnezeu pentru restaurarea omului. Este vorba despre reșezarea omului, revenirea sa la condiția inițială pe care a avut-o în Împărăția lui Dumnezeu. În acest context, este amintită parabola fiului risipitor. Dumnezeu trimite pe Fiul Său cel unul născut după omul căzut, rătăcit, ca să-i aducă aminte cine este, de unde vine, unde îi e locul și ce să facă pentru a ajunge acolo. În Răstignirea Sa, Iisus arată dragostea totală, până la sacrificiul suprem, a lui Dumnezeu față de om.

Învierea Domnului răspunde celei mai vechi aspirații a sufletului omului: nemurirea. Învierea Domnului conferă o nouă dimensiune existenței umane, ea echivalând cu o nouă creație și cu un nou mod de a concepe lumea și viața.

Pr. Dr. Nicolae Nicolescu publică un eseu savant despre „Adevărul suprem dumnezeiesc: Taina Sfintei Treimi”. Autorul face comentarii ample despre Adevăr și deoființare în taina Treimică, plecând de la reflecțiile preotului martir Pavel Florenski. „Adevărul suprem dumnezeiesc, Dumnezeu întreit în persoane, constituie cheia de boltă a întregii gândiri teologice și filosofice”, spune el.

Dogma Treimică este punctul de plecare al filosofiei consubstanțialității și principiului de bază pentru înțelegerea științei și teologiei. Iată ce spune Pavel Florenski despre Adevăr: „Adevărul este contemplarea de Sine, printr-un Altul într-un Al Treilea: Adevărul Tatăl, Fiul și Duhul”. Iar în altă parte: „Adevărul este un infinit act treimic în unitate, o singură esență în trei ipostazuri”. Dumnezeuul trinitar sau Adevărul care se autoevidențiază este actul substanțial al iubirii.

Sfinții Părinți au arătat că în Dumnezeu, deși există o singură ființă, sunt trei persoane și că unitatea ființei nu nimicește treimea persoanelor și nici Trinitatea nu suprimă unitatea. Ei ne învață că cele trei persoane, fiind veșnice, au una și aceeași esență. Esența lor nu este împărțită și ele nu o posedă numai parțial, ci total. Ființa lui Dumnezeu este însăși dumnezeirea lui.

Treimea în unitate și Unitatea în Treime este adevărul dumnezeiesc atotcuprinzător și, prin întruparea Fiului, adevărul veșnic dumnezeiesc devine adevăr mântuitor, salvator pentru existența omenească în Biserică. Prin unitatea Treimii se pătrunde de sens întreaga existență.

Într-o excelentă confesiune, Valentin Coșereanu face o mărturisire despre cercetările sale inedite privind opera lui Eminescu, prin descoperirea unei tehnici eminesciene a repetiției, în sensul că același portret/pasaj apare în creații diferite. El dezvăluie relația de prietenie cu eminescologul Petru Creția și stimulentele pe care i l-a dat acesta, încurajându-l să finalizeze cercetările, analizând raportul biografie-operă, dintr-o nouă perspectivă, ceea ce autorul a și făcut.

Respectând principiul cronologic, autorul a împărțit pe capitole tematica ipoteșteană, realizând prima ediție integrală a poeziei lui Eminescu, recent apărută în prestigioasa colecție de Opere fundamentale de la Academia Română.

Criticul literar Marian Nencescu face o analiză a prozei eminesciene, pornind de la ideea arheului eminescian, de la poveste la ființă. Eseul începe cu un citat celebru din *Sărmanul Dionis* (1872), descriind decorul sordid în care poposește Dionis, al cărui portret fizic seamănă izbitor cu acela al poetului. Eroul face speculații despre subiectivitatea spațiului și a timpului și despre relativitatea dimensiunilor lor. Ideea vieții ca vis se definește de la început și evadările eroului (în vis, în fantastic, în spațiu, în timp) sunt atât de frecvente încât planurile se confundă, nu mai știm exact granițele dintre real și fantastic. Dionis este un erou tipic romantic. Portretul fizic, de o frumusețe demonică, e desenat în maniera portretelor romantice eminesciene cunoscute. El seamănă cu Ieronim din nuvela Cezara, tipul demonului, sau cu eroul din povestirea Archaeus.

De altfel, motivul demonului este frecvent în proza eminesciană, el, demonul, fiind o natură complexă, reflexivă, un cugetător, un sceptic, care caută răspunsuri la întrebări fundamentale.

Un astfel de erou este și Toma Nour din romanul *Geniu pustiu*, tipul demonului, al îngerului căzut. Profetul, titanul, demonul, geniul, arheul sunt simboluri frecvente ale prozei eminesciene.

Ideea metempsihozei l-a urmărit pe Eminescu și în marea năvălă postumă *Avatarri faraonului Tla*, unde prozatorul romantic își manifestă aceeași vocație pentru fantastic, vehiculând motive și atitudini care vor deveni o permanență pentru întreaga sa creație: evadarea din real în ideal (în vis, în oniric), din efemer în etern, nostalgia absolutului, a esenței arhetipale.

Cunoscutul critic și istoric literar M. N. Rusu publică câteva texte inedite ale scriitorului Ștefan J. Fay (1919-2009), scriitor și patriot român de origine nobiliară secuiască. Textele publicate evidențiază un talent autentic, o sensibilitate aparte și un stil concis, de mare expresivitate.

Stoica Lascu prezintă, pe scurt, un Fastuos album cartografic dedicat Transilvaniei, *Historia Transylvaniae. Transilvania în cinci secole de cartografie*. Autori Adrian Năstase, Ioan-Aurel Pop, Mihai Gribincea, Editura ICR, București, 2018.

Mihaela Albu face o cronică a cărții lui Constantin Eretescu, *Turnul de veghe. Jurnal de exil IV*, „o frescă a lumii contemporane de dincolo și de dincoace de ocean, o lume în care un intelectual român trăiește, dar o și analizează cu luciditate”. Autorul „dă seamă de toate câte sunt: evenimente politice, climatice, obișnuite, diverse întâmplări semnificative (sistemul medical, sistemul de învățământ universitar etc.), detalii despre scriitorul însuși, despre bucurii și, mai ales, tristeți, prilejuate de condiția exilului, singurătatea emigrantului într-o lume căreia nu îi aparține, pe care nu o înțelege, drama emigrantului al cărui gând e permanent acasă, la oamenii dragi”.

Criticul și istoricul literar Ion Haineș publică un eseu despre poezia lui Ioan N. Roșca, poet delicat și sensibil, care meditează la sensurile existenței.

Totodată, cu ocazia împlinirii vârstei de 85 de ani, redacția revistei îi adresează călduroase urări de La mulți ani și îi tipărește cinci poezii.

Un excelent eseu, pe marginea expresiei „românii - un popor de proști”, semnat de Mihaela Malea Stroe.

În rest, revista publică poezii, proză, teatru, cronici de carte, recenzii, aforisme, traduceri, documente și mărturii, semnate de Horia Ion Groza, Mihai Babei, Andrei Zanca, Corneliu Zeană, Flavia Topan, Dan Anghelescu, Viorel Dianu, Elena Mitru, Mădălina Bărbulescu, Dan Ciupitu, Marian Vișescu, Vasile Rojneac, Nicolae Mareș, Passionaria Stoicescu.

***Lumină Lină* – 25 de ani. La mulți ani!**

Revista *Lumina Lină* împlinește 25 de ani de activitate . O perioadă de largă promovare spirituală care se împletește cu numele marelui om de cultură – părinte, profesor, scriitor, poet, critic literar – Theodor Damian. Am avut bucuria și onoarea de a-l cunoaște pe fondatorul revistei și al Cenaclului literar, atât în România cât și acasă, la Domnia Sa, în, New York. Încă de la bun început am citit în ochii lui Doru (așa cum îi spun prietenii lui Theodor Damian) o îmbinare extraordinară a preotului cu scriitorul și dragostea de oameni. Lumina lină s-a coborât parcă asupra sufletului acestui om care, la rândul său, o răspândește cu atâta căldură și bunătate. Am avut marea onoare de a citi în cenaclul pe care Domnia Sa îl păstorește. I-am cunoscut pe oamenii minunați care-l înconjoară și care, categoric, au împrumutat din frumusețea sufletească a mentorului. „Familia de duminică”, cum extraordinar o caracterizează Doru Damian, ne-a primit și pe noi cu mare deschidere sufletească. Pășeam pentru prima dată pe pământ american și evident că emoțiile erau puternice. Primiți cu atâta căldură și dragoste frățească, românească, emoțiile au trecut și am început să ne simțim ca acasă. Acolo, acasă la Doru, am simțit din nou Lumina lină care s-a coborât asupra noastră. Cu permisiunea gazdei am putut cotrobăi prin superba și încărcata bibliotecă, prin revistele și ziarele vremii, unde evident, la loc de cinste, am găsit *Lumină Lină*. Tematica variată cuprinzând teme teologice, documente, studii, poezie, proză, critică, recenzii, aniversări etc. te impresionează încă de la prima lecturare. Ca scriitor nu poți să nu-ți dorești să-ți apară numele în aceste prestigioase pagini. Cu atât mai mare a fost bucuria noastră când ne-am regăsit printre prozatorii, poeții prezentați în cadrul acestei reviste, iar publicației noastre *Conexiuni* fiindu-i acordată chiar o atenție deosebită. Mulțumesc, Doru, pentru deschiderea cu care privești colaborarea literară de dincolo și dincoace de Ocean. Apărută sub egida Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel din New York, revista *Lumină Lină* reprezintă un stâlp puternic românesc ancorat în realitatea americană. Căci, cine se mai gândește astăzi la cultura, literatura adevărată, românească? Iată că Doru Damian, fără să-l împingă nimeni de la spate, vorbește deschis și sincer tuturor americanilor despre adevărata față a românului. *Lumină Lină* și părintele Theodor Damian fac cât 20 de ambasade la un loc. Aceștia sunt adevărații noștri ambasadori pe care trebuie să-i respectăm și să-i prețuim. Cuvântul lui Doru Damian se aude pretutindeni, și din altar, și din literatură, și din *Lumină Lină*, iar cuvântul lui este plin de dragoste pentru semenii, de dragostea lui de țară și de viitorul neamului nostru.

La mulți ani – *Lumină Lină*!

La mulți ani – Theodor Damian!

Un sfert de veac la New York

În 2015, New York-ul mi se desfășura sub ochi ca un spectacol straniu, dar, în același timp extrem de cunoscut. Times Square - un loc pe care îl văzusem de atâtea ori în filme - părea familiar. Însă nimeni nu m-a pregătit pentru ce înseamnă New York-ul cu adevărat: un conglomerat eclectic de singurătăți. O metropolă a celor exilați.

În tot peisajul american, din New York, viețuiește, de 25 de ani, o insulă de spiritualitate și cultură românească: revista *Lumină Lină*, condusă de părintele-profesor Theodor Damian. Din colegiul de redacție fac parte M. N. Rusu (redactor șef SUA), Mihaela Albu (redactor șef România) și Claudia Damian (secretar de redacție).

În timp petrecut acolo, am avut ocazia de a cunoaște o parte din oamenii care, de un sfert de veac, depun efortul sisific al editării și publicării acestei reviste. M-am întrebat de atunci, adesea, care este combustibilul ce alimentează, neîntrerupt de 25 de ani, neostenita muncă a oamenilor din spatele acestui proiect aproape ireal. Spun „aproape ireal” pentru că un cititor din România nu își poate închipui adversitățile și obstacolele pe care trebuie să le depășești pentru o asemenea realizare. În schimb, predicile părintelui Theodor Damian oferă o parte din răspuns: „când calea ți se pare imposibilă, fă din imposibil o cale”, spune el, citându-i pe Sfinții Părinți.

Peste cealaltă parte a răspunsului am dat întâmplător, hoinărind cu gândul prin altă parte. Cu experiența americană în minte, am parcurs volumul lui Alexandru Dragomir, *Crase banalități metafizice*. Contemplând natura fundamental interogativă a omului, Alexandru Dragomir lansează ipoteza că „istoria filosofiei este istoria întrebărilor care revin și a răspunsurilor care trec”.

Mi-am dat seama atunci că, în fapt, paginile revistei *Lumină lină* răspund la toate dorurile celor departe de țară. Astfel, timp de 25 de ani, întrebarea a rămas aceeași, netulburată de creuzetul cultural american: poate sufletul să fie trimis, cu adevărat, în exil?

În încercarea de a răspunde, revista devine suma splendidă a unor identități contradictorii. E istoria vocilor dorului de aici și a vocilor realității de dincolo. Cei care semnează în paginile revistei *Lumină Lină* și-au asumat în mod roditor exilul. Departele s-a transformat în leagăn al dialogului cu sinele. Iar oaza de cultură și spiritualitate românească de la New York – revista *Lumină Lină* - este locul unde se întâlnesc, într-un cor armonios, gândurile celor care își caută încă un loc în marea singurătăților lumii de-acum.

Jón Kalman Stefánsson contemplează, la un moment dat, puterea cuvintelor și a comuniunii autentice dintre oameni și conchide că „vorbele au, unele, darul să schimbe lumea și puterea să ne mângâie și să ne șteargă lacrimile (...) când zilele sunt potrivnice și nu mai știm dacă mai trăim sau am murit deja”.

În aceeași notă, în fața unei realități care ne asediază în permanență, „vorbele” regăsite în paginile revistei *Lumină Lină* aduc, de peste ocean, alinare și certitudinea că prăbușirea în noi înșine și furtunile sufletului vor învia lumi interioare pe care le credeam pustii. Poate că e un gând de care omenirea are nevoie acum, mai mult ca oricând.

E adevărat că nu putem măsura timpul interior al sufletelor noastre – acolo unde se petrece viața adevărată. Însă la ceas aniversar, la 25 de ani de existență, se cuvine să ne îndreptăm cu un gând de recunoștință pentru păstrătorii culturii românești din New York: revista *Lumină Lină* și cenaclul literar „Mihai Eminescu”.

MAXIM MORARIU

Revista *Lumină lină* de la New York, la ceas aniversar

Înființată în urmă cu două decenii și jumătate de părintele Theodor Damian, azi profesor emerit la Metropolitan College din New York, revista *Lumină lină*, periodic trimestrial de cultură și spiritualitate românească, a devenit o voce de referință a culturii românești de peste ocean. Beneficiază deja de două monografii, are un colegiu de redacție internațional, compus din mai-sus pomenitul fondator, M. N. Rusu, Mihaela Albu, Claudia Damian (secretar de redacție), Sorin Pavăl, Andreea Condurache, Alex Marmara, Dan Anghelescu, Gellu Dorian, Ioan Gâf-Deac, Aurel Ștefanachi, Muguraș Maria Vnuck, David Vnuck, o diversitate aparte a tematicilor și colaboratori de pe întreg cuprinsul mapamondului.

Profitând de momentul aniversar, revista vine deja în întâmpinarea cititorilor, încă din luna martie, cu primele două numere din acest an. Ambele sunt deschise de părintele Damian, cea dintâi, cu o frumoasă meditație intitulată, „Clipa, tren spre veșnicie”, iar cea de-a doua cu un text ce vorbește despre Sărbătoarea învierii. Urmează apoi texte semnate de Marcel Miron, Dr. Vasile Mărculeț (care aduce în atenție un aspect important privitor la istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania), Roxana Pavnotescu, George Filip, editorul director (care continuă seria de texte dedicate lui Eminescu), Tanța Tănăsescu, Eugen Popin, M. N. Rusu (care dedică o recenzie frumoasei monografii dedicate de doamna Doina Rad lui Ștefan J. Fay), un anastatic text al lui Ștefan J. Fay, dar și textele lui Dan Anghelescu, ale Mihaelei Albu, Flaviei Tofan, Gabrielei Călușiu Sonnenberg, Elenei Mitru, Lorei Levitchi și ale multor altor colaboratori. Paleta tematică este una largă, variind de la eseuri teologice, la creații literare sau recenzii, periodicul conținând de asemenea și o frumoasă ilustrație ce aduce în atenție activitatea bogată a parohiei păstorite de părintele Damian sau bogata activitate a cenaclului literar „M. Eminescu” din New York.

La ceas aniversar, dorim deopotrivă periodicului cultural, cât și editorilor săi, viață lungă și cu mult folos în promovarea culturii române pe meleaguri îndepărtate!

HORIA ION GROZA

Lumină Lină/Gracious Light - 25

Prestigioasa revistă trimestrială de spiritualitate și cultură românească *Lumină lină/Gracious Light* din S.U.A. aniversează anul acesta 25 ani de la apariție. Scoasă sub egida Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, revista a întrunit de-a lungul anilor colaborările a importante personalități din lumea culturală a diasporei române nord-americane, patronând, stimulând sau cooperând în numeroase manifestări, între care însemnatul Simpozion anual „Mihail Eminescu”, și rămânând o prezență statornică, de înalt nivel intelectual, în condițiile în care celelalte reviste românești din S.U.A. și Canada, tipărite sau electronice, au avut o existență trecătoare. Revista s-a bucurat și de participarea a multor condeie din România, unde a avut întâlniri cu cititorii în diferite localități. Lista bibliografică a articolelor publicate în primii 20 ani a apărut în două volume tipărite în Cluj-Napoca: Aurel Sasu & Carmina Popescu, *Căile luminii: Istoria unui deceniu de cultură în Statele Unite* (Eikon, 2005), și Flavia Topan, *Al doilea deceniu, Zece ani de Lumină lină la New York* (Școala Ardeleană, 2015).

MIRCEA ITU

Revista *Lumină lină. Gracious Light*. Un sfert de veac. Sărbătoare la aniversare

Cu mare bucurie primesc vestea că revista *Lumină lină. Gracious Light* împlinește 25 de ani de la prima sa apariție.

Revista este într-adevăr o lumină în aceste vremuri întunecate pentru omul bun aflat pe drumul în jurul lumii pentru a se regăsi pe sine, cea mai fascinantă și plină de peripeții călătorie, care duce direct spre divinitatea sufletească. Prețuiesc nespusele menirea acestei reviste de a răspândi limba și cultura română pe meleaguri dintre cele mai îndepărtate și desigur mesajul ei spiritual.

Pr. Prof. univ. dr. Theodor Damian este Părinte pentru noi toți, un model de Om pentru fiecare. Dragostea, înțelepciunea, blândețea și bunătatea sa sunt nețărmurite. Am învățat de la Părintele Damian să iubim neîncetat cultura și spiritualitatea românească, credința noastră creștin-ortodoxă și specificul ei cosmic, ecumenismul, dialogul intra-religios și inter-religios, comunicarea interculturală, precum și întrepătrunderea dintre religie și filosofie, acolo unde, alături de poezie, toate se revarsă în oceanul spiritualității.

În acest ceas de sărbătoare, dorim revistei *Lumină lină. Gracious Light*, domnului Pr. Prof. univ. dr. Theodor Damian și tuturor colaboratorilor săi un călduros la mulți ani, alături de urări de împliniri și bucurii. Domnul să vă aibă în pază!

IONEL MARIN

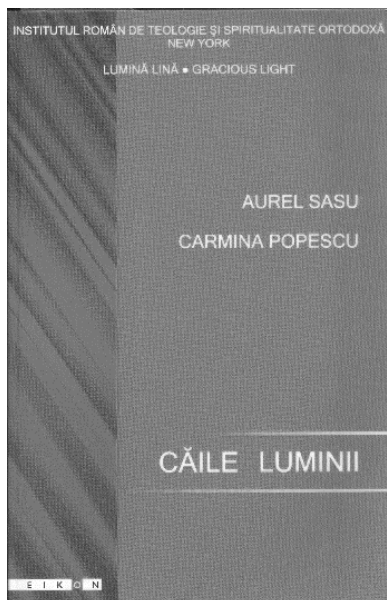
Revista de spiritualitate și cultură românească *Lumină Lină* la 25 de ani

Revista *Lumină Lină (Gracious Light)*, trimestrial de cultură și spiritualitate românească, editată de Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, din New York se prezintă la un sfert de veac, ca o troiță de lumină și de înaltă ținută grafică, valorică și de credință vie, grație muncii și dăruirii neobosite a părintelui spiritual - Pr. Prof. univ. Dr. Theodor Damian, personalitate remarcabilă a culturii românești contemporane. Prin aportul deosebit al domniei sale, al colectivului redacțional, al colaboratorilor din întreaga lume a crescut prestigiul culturii naționale, s-au promovat cu consecvență și tenacitate valorile culturale, teologia și spiritualitatea românească, literatura, istoria, artele și ceea ce ține de românism în limba română și limba engleză. Este de apreciat și faptul că această bijuterie de cultură românească, cu o tematică bogată și diversificată aduce lumină în sufletul românilor din peste 20 de țări din lume și contribuie la înălțarea sufletească a semenilor. Cu acest prilej amintesc și despre strălucita operă și activitate a domnilor Cristian Petru Bălan și Prof. univ. Dr. Florentin Smarandache, ambii din SUA, membri de onoare ai revistei *Bogdania*.

La ceas aniversar, dorim viață lungă, directorului revistei, Theodor Damian, redacției, colaboratorilor și cititorilor, sănătate, inspirație și mulți ani în folosul culturii naționale și întregului neam românesc. La multi ani, rodnici și binecuvântați minunatei reviste *Lumină Lină (Gracious Light)*!

Cu admirație și prețuire,

Ionel Marin, Redactor șef revista *Bogdania*

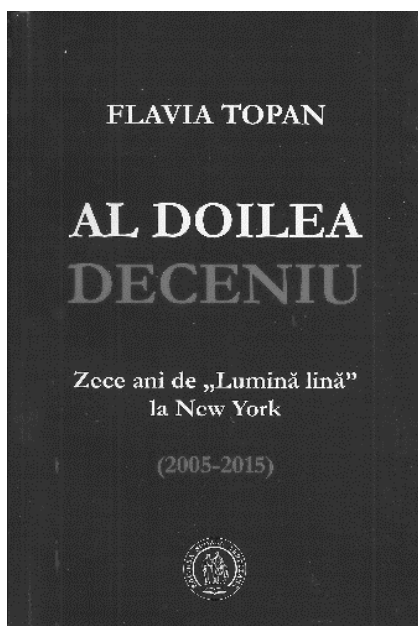

Aurel Sasu, Carmina Popescu
Căile luminii: Istoria unui deceniu de cultura în Statele Unite
 (Ed. Eikon, Cluj, 2005, 220 pp.)

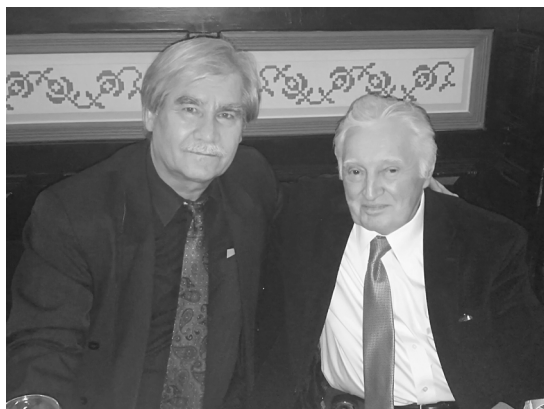
Volumul este o bibliografie adnotată amănunțită a tuturor materialelor publicate în revista *Lumină Lină* între anii 1996-2005.

Flavia Topan,
Al doilea deceniu. Zece ani de "Lumină lină" la New York
 (2005-2015)
 (Editura Școala Ardeleană, Cluj, 2015, 280 pp.)

Volumul este bibliografia adnotată amănunțită a tuturor materialelor publicate în revista *Lumină Lină* între anii 2005-2015.

Theodor și Claudia Damian

Theodor Damian,
M. N. Rusu

Mihaela Albu,
Theodor Damian

